

ცისკარი

სამსახურთ-სალიტერატურთ ჟურნალი 10 | 1999

„ვანყი გურიამი“

ცისკარი

დამფუძნებლები:

საქართველთა მწიგნობართა კავშირი

და ქუჩნალ „ცისების“ ბრძანებით

10 | 1999

დაარსებულია 1852 წელს აღდგენილია 1957 წელს

მთავარი რედაქტორი:

მაურ კალანდია

სარედაქციო საბჭო:

ბალაძე არ ბაბული
იკბალი ბაზაძე
ლევან შალაზუნია
ელზა შიბრამელი
(მთ.რედაქტორის მოადგილე)
მიხრ მოსულიშვილი
ზურაბ ნარმანი
ჯემალ ძირია
(ასესხმეული მდიანი)

საკონსულტაციო საბჭო:

გივი ბაბუაძე
ნოდარ ბერიბაღვაშიძე
ლავრო თელორძე
ზაზა თხარაძე
მეზარ კვიციანი
რევაზ მიშველაძე
ლავრო მუხომბერი
გივი სულაბაძე
მიხეილ კვიციანი
ჯანსუღ ღვინჯილია
ზაფხინ ზამანაძე
ნუზარ შატაძე
როსტომ ჩხეიძე
ჯანო ჯანაშია

მხატვარი:

გიორგი წამბერიძე

მხატვრული რედაქტორი

ლავრო აბულაძე

ტექნიკური რედაქტორი:

ზინა სიმაძე

გამომცემელი:

ლევან თითქმისი

შინაარსი

გამოიღვიძე, ქართ!

3. ფსალმუნები: გაგრძელება. ებრაულიდან თარგმნა
ჯემალ აჯიაშვილმა

ბოესია, ბროსა

7. ვენო კალანდია. წიგნიდან „რეკვიემი“. ლექსები

16. მანანა ამირეჯიბი. არის ერთსა წამისა. მოთხრობა

34. შვიად რაგიანი. ლექსები

39. მარინე ღამბაშიძე. ლექსები

41. მაურ კალანდია. ძეგლი ყველასათვის. რომანი. დასასრული

74. შურაბ კუბანიძე. ლექსები

76. ქუქუნა შაინიძე. შღვის სონეტები

78. ლევან მაღაზონია. კელიანი კლოუნი. მოთხრობა

109. გონა ხარანაული. ლექსები

111. დავით გოგბეღაშვილი. რწმენის სანაცვლოდ
(ესე თომას შინის შესახებ)

114. ნოდარ ბაქრაძე. ლექსები

ჩვენი თანამედროვე

115. გოგი თითბაძე. თორილე სიტყვა საკუთარ თავზე.
საუბარი ჩაიწერა ქეთევან გამგებელმა

წერილები

119. მამუკა კობერიძე. უღრო დრო

121. შაია შირესაშვილი. „არაგრადაციული“ ისტორიული რომანის
შესახებ

123. ნინო ცარციძე. დათა თუთაშხიას მრწამსი

126. ლია ქობალაძე. თიხხმანობის ადგილი ქართულ
მუსიკალურ ფოლკლორში

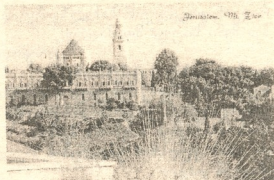
128. დავით მჭედლური. ეროვნული იდეის ძიებაში. გაგრძელება

„მრავალკემიერი“

ფსალმუნები

ფსალმუნი 137

იერუსალიმი. სიონის მთა.

1. მდინარეებზე ბაბილონისა დავსხედით მაშინ,
გავიხსენეთ და
ავტრედით, სიონ!
2. ძეწნათა შორის ჩამოვეიდეთ ჩვენი ქნარები.
2. რადგანაც ჩვენმა დამტყვევებლებმა ქუების სიმღერა
მოგვთხოვეს მაშინ
და ჩვენი კერის მძარცველებმა - სიმხიარული:
გვიგალობითო სიონური სავალობლები!
4. როგორ ვიმღეროთ უფლის სიმღერა უცხო მიწაზე?
5. თუ დაგვიწყო, იერუსალიმ,
მეც დამივიწყოს მარჯვენამ ჩემმა.
6. დაე, სასახე შემახმეს ესა,
თუ შენზე წუხილს გადაუდგე, იერუსალიმ,
და შენი სსოფნა
უკუნისამდე
არ აღვაფიწო სათაფში ჩემი ღვინისა.
7. ო, ზეხარო, გაუსხეე ედომის შვილებს
ის დღე, რომელიც დასაიეს იერუსალიმს,
რომ მივინვარებდეს:
„დასცხეთ, დაღუწეთ
და დაქციეთ ძირისძირამდე!“
8. ასულო ბაბილონისაო, - წყუელიმც იყავ! -
ნეტარ არს კაცი, ვინც შურს იძიებს
და რაც მოგვაგე, მოგიხლავს მასვე;
9. ვინც მუშუთაჯან ავაგლევს ჩვილების
და შეახეთქებს
ზიტალო კლდეზე.

ფსალმუნი 138

დავითის ფსალმუნი.

1. შენ განგადიდებ მთელი გუდით, უფალო ჩემო,
შენ გიგალობებ
მადალთა შინა.
2. შენ წმინდა ტაძარს მუსლმოურილი დაუკურები,
ვაქებ შენს სახელს - შენეული ტემპარიტეის
და შენმიერი წყალობის გამო,

რადგან უოკლავარ სასულეჲე შეტად
შენ ძენი სიტუვა მოამაღლე,

(ცათუმადლესო!

2. ოდეს მოძისმე - შემეხმინე,
სულში შთამბეჭე მესუელი ძალმოხილება.
4. განჯადიდებენ, უოკლად დიადლო, შენ მეუფენი ამა ქვეყნისა,
როს მოისმენენ ნაუბარს შენსას.
5. და გზას უფლისას უძღვრებენ საჯალობლებით,
რადგან დიდი
დიდება შენი.
6. ამადლებულსარ მაღალთა შინა,
მდაბლს სწუჯალობ და
მედიდურებს შორიდან დასცქერ.
7. შენ ვამცაცოსლეჲე ჭირსა მიგან დრტყინვით მთარულს,
ხელს შემამუქლეჲე უმეურთა შესამუსრაჲად,
რომ ვამოისნსა
მარჯვენა ჩემი, -
8. და ჩემს სახაცვლოდ აღასრულეჲე აღსასრულელებულს;
საშენთა შესუელი კეთილწუჯალობა,
უოკლადმდიერო უფალო ჩემო, -
სუ განუდგები ქმნილებებს შენსას!..

ფსალმუნი 139

ლოგბარისადმი. დავითის საგალობელი.

1. უფალო ჩემო,
ჩამემიე ვულისჯულამდე
და განიკითხე
ჯულითქმა ჩემი.
2. შენ იცი - როდის დავეყმი,
როდის აღვდგები,
შორით კითხულობ
სატკივარს ჩემსას.
3. აღსუსული ვაქვს - საით დავალ, ვისთან ვაღამებ,
მთელი ჩემი გზა
ნაბიჯ-ნაბიჯ შევისწავლია.
4. ჯერ არ დამიმრავს, უფალო, სიტუვა
და უკვე უწვი
სათქმელი ჩემი.
5. ვარე-მემომკურ სთავიდან შესართავამდე,
რომ ჩემსა ზედა აღასრულო
სელდასხმა შენი.
6. დიდ არს, უფალო, განჯება შენი -
სიღვად მნელი და
შესაცნობად მიუწვდომელი.
7. მე კი შენს სუნთქვას რანაირად ვაჟვრიდები,
სად ვაჟმცემი
სუფევას შენსას?
8. მაღლა ავალ და
შემერები მაღალთა შინა,

- დაღმა დაჯალ და -
სახება შენი
ქვე ჩამიდევება ქვესქნელის წილ.
9. ფრთაც რომ შევისხა ვახთიადისა
და ზღვის კიდესე დაფიბინადრო, -
10. კვლავ შენი ხელი წარმიდევება, სელთადმწერობელო,
კვლავ შემეწინებებს
მარჯუნი შენი.
11. ხან ვიტყვი: იქნებ, სიბნელეში გაფიხინარდე,
ჩამოდილამდეს ვახთიადის მხე და სინათლე, -
12. მაინც შენს მხერას ვერასხათ დავემალეები:
ცისკრის ციავად ვავიხლება
ღამის სიბნელე,
მწუხრის ჩრდილები -
ვახთიადის მანათობელად.
12. რადგან შენ შემქმენ,
შთამბურე სული
და გამომწერე საშოში დედის.
14. რა უჩვეულოდ ავისხივარ - დიდება შენდა! -
თვალმა ითხია
საქმენი შენი
და სულმა შენი სრულქმინილება ვაიცნაურა.
15. არ დაფარულა, უფალო, შენგან ძვალი ჩემი და
უაღიბი ჩემი,
როს შემამხადე საიდუმლო მუცლადღებისთვის
და ჩამომასხი წიაღსა შიგან.
16. და ჩანასხში მომიხილეს შენმა თვალეგმა,
ოღეს შენს წიგნში,
ქამთადმრიცხველო,
წერილად აღრიცხე ჩემი ცხოვრების
უკრთოაფილი
უოკული ჟამი.
17. აუწყავია, მბრძანებელო, შენი ზრახვები
და რიცხვი მათი -
აურაცხელი.
18. დაუთვლი და
ვნახაუ -
ქვიმასავით უთვალავია -
და კვლავ შენს ჩრდილქვემ შეფარებულს გამეღვიძება.
19. დამერთო, ნეტავი შემეწრაფე ბოროტეულებს, -
სისხლისმსძელებო,
განუვდიო ჩემგან!
20. ავად შეთქმულან უკეთურები
და სახელს შენსას ამაოდ ფიცვენ.
21. ხუთუ არ უნდა მთავი-უღლი
შენი მომუღე
და არ ვუმუღლო
მომუღარს შენსას? -
22. ვინც არნახული სიმუღელით შემუღლებია,
როგორც მტერი და
მოისხლე ჩემი.

- 22. და ვევედრები - ჩამეციე გულისგულადმე,
განძვადე, ღმერთო,
ყოვლადმდიერო,
და განიცხადე გულისთქმა ჩემი.
- 24. და ვანიკითსე სიავარჯე ჩემი გზებისა
და წარმიმეხი სასეკუნო ცხოვრების გზაზე.

ფსალმუნი 140

ლოგბარისაღმი. დაეთის ფსალმუნი.

- 1. ო, განმარდე - შეგთხოვე უფალო, - მე უკეთური ადამიანი,
გაბოროტებულ კაცთაგან მინსენ, -
- 2. რომლებიც ბოლმით იფსებენ გულ-გვამს
და ქიძობითთვის აღიმორიან ყოველცისმარე.
- 3. მირს იბასრავენ უნასის დარად,
ტუჩებზე ახით ასაიტის მსამი.
- 4. ო, განმარდე, გემუდარები, ბოროტეულთა მაცდური ხელი,
მოძალადე ხალხს გადამარჩინე, -
უკეთურ ზრახვებს ითქვამენ გულში, რომ შეაფურსონ
ნაბიჯი ჩემი.
- 5. მასე დამირწეეს უხჯულიებმა,
ფაცურკოდეტი განფინეს გზაზე
და სათხუვლეები ვაძიეუს ფეჩქუძი.
- 6. მაძინ შევტირე შემოქმედს ჩემსას: ჩემი ღმერთი ხარ,
უფალო ჩემო,
ურბი მოაძარ ვედრებას ჩემსას.
- 7. მოდექე, უფალო, უფალო ჩემო, ისევე მოძადლე
ცხოვრების ძალი
და ფიცხელ ომში მფარველად მექმენ.
- 8. ღმერთო, აღუდექე ცოდვილთა სურვილს,
რომ არ აღხუდეს სიავუ მათი.
- 9. გარს მოთარემე ძთავართა გვამებს დაფარავს მათი
ჭური და
ღვარძლი.
- 10. ნაკურცხლის ცეცხლი დატედეთ თავზე,
დახაცროთ აღმა გუენიისამ
და ვურ ელირსონ ცხოვრების ნათელს.
- 11. ნუქც დაძვიდრდება ქვეუხასე აფსიტევა კაცი,
მოძალადე კი
ბოროტებამ მოინადიროს, -
მირს მოისროლოს მესამუსრავად.
- 12. და მენ, უფალო, გულმოსუაღედ განსჯი გლახაკებს,
სამართლიანად ვანიკითსავ ვაჭირუბულებს.
- 13. ხოლო მენს სახელს უბიწობი ვახადიდებენ
და მენს წინაშე დამკვიდრდება
წმინდანთა დასი.

ებრაულიდან თარგმნა

ჯემალ ახიანძილია,

(გაგრძელება იქნება)

გენო კალანდია

წიგნიდან „რეკვიემი“

ლექსი სამეგრელოზე

სისხლივით ამიჯანყდები სამეგრელოზე ფიქრო,
მაცხოვრის დაბადებიდან გადაუშლელი წიგნო.

ვაზივით გულდასეგვილო, ჯვარზე გაკრული ნებით,
სვალ მშობლით შეგეხილები, ზეგ - საკუთარი ძელებით.

დილიდან დაღამებამდე დაკიდებულო ნაპრალს,
მე ამოვაესებ უშენოდ იმ სავერანე საფლავს.

მერე სხვა შეგეზიაროს, მან გაგიმაგროს ლიბო,
ოღონდაც ასე მართალი, ასე ერთგული იყო.

არ გამიჯაგრდე, ვეთაყვა, არ მომიხურო კარი,
მიყვარხარ, როგორც მზე უყვარს უსინათლოს და ყარობს.

არც აკაკი ვარ, არც ვაჟა, არც მონიქული მეფის,
უბრალოდ, სიკვდილს ვაპირებ, სიკვდილს ვაპირებ შენთვის.

* * *

ამ აყვავებულ წაბლებსა და ნეკერჩხლებშორის,
ამ ნაკადულს და თეთრი ვერცხლის სარკეებშორის,
ამ ქედებსა და იმ ყოლოსფერ გორაკებშორის,
ამ ნისლებსა და იმ ღრუბლებშორის,
ამ მაფხულსა და იმ მაფხულშორის,
მე ვნახე შენი რელიეფი და პეიშაჟი.

მე ვნახე დილა ბულბულებით და შამშვებით გულამდე საცხე,
ვნახე ფრთოსნების ხანძრისფერი, წითელი გუნდი
და მთიბეგლივით თაგქვეშ ხელებამოდებულმა
სალამოს ბინდში მოვისმინე:
ჭრიჭინობლების მწუხარე მესა,
შაოსანი ქორების ქორო.

მე ვნახე გველი, მოცეკვავე ბალახებშორის,
ვნახე წყლის მწვანე აშფიზია, კვირტივით
სველი, მრგვალი ოვალით,
ვნახე ხობბები, - ტყის ქათმები,
რომელთაც მშვეებრ
ციცინათელას ოქროსფერი თვლებით და შუქით
მოოჭვილი პქონდათ ფრთები და ყელ-კისერი.

ვნახე მდინარის და ქალის გრფობა,
ვნახე საათი შათი შეობის;
ორივე საფოს მოწაფეს შგავდა, -
ჯერ ის კოცნიდა, მერე მდინარე,
მერე კელავ ქალი სადაფისფერი.

მე ვნახე ფშანი - აბრეშუმის შვიდფერი ნაჭრით,
ვნახე ენძელა, ყოჩივარდა მეწაშული ოქროშკედით და დიადემით,
ვნახე ჭაობი ხუჭუჭთმიანი,
ვნახე თართივით ქონიანი დამის ღრუბელი,
ვნახე ჩარჩოდან გადმოსული ნატურშორტივით
შთის კალმახი და ველური ბროწეულები,
ვნახე შინდორი შგალობელთა და შწიგნობართა
და შწირივით იქვე ავტირდი.

ვნახე წაჩხურის ეკლესია, რამდენიმე
წმინდანის გვერდით იოანეს* შოეკარი თვალი,
ვნახე ჭაბუკი ედემის წყარო, - ანგელოშის
კაშკაშა ცრემლით.
გაფხედე შთიდან საქართველოს შინდისფერ რუკას
და ვთქვი:
აი, აქ უნდა დაეფახლო,
აი, აქ უნდა ჩაფყარო ძვლები.

ციდან ციური შომუხშა ხმები:
აშინ!

თეთრი ვიორგისაღმი

ნეგარ არიან შორწმუნენი!

თქვენი სული ცხონდა!
ღეღოფაღი ცხონდა!
უფლისწული ცხონდა!
ოი და, შთვარისფერო,
სიყვარული ცხონდა!

აშინ!

იღორის წმინდა ხატი გფარავდეთ,
იღორის-წმინდა სეფდა გფარავდეთ,

* იგულისხმება იოანე შინწი - პოეტი.

ილორის წმინდა თვალი გვარაუდეთ,
 ყველა ეამის და ადგილის ხიზანი.

ის თეთრი ხარი შენი წყალობაა,
 ის ეაზის ჯვარი შენი წყალობაა,
 ის კერცხლის თასი შენი წყალობაა,
 თეთრო გიორგი!

ამაღამ ცაში მისხვალ, გიორგი,
 ამაღამ ღმერთთან მისხვალ, გიორგი.

ამაღამ დიდი ღამე იქნება,
 ამაღამ დიდი ომი იქნება,
 ამაღამ დიდი შეხი იქნება,
 ამაღამ ქვეყნის ყველა ურჩხული
 შენი მოსისხლე მტერი იქნება,
 თეთრო გიორგი!

ამაღამ შენი რკინის ბოძალი
 საღ გაფრინდება, ნეტა, გიორგი?

გული რო ისევ საგულეს ჩადგეს,
 აიღე შენი თორი და შუნი,
 აიღე შენი ფოლადის შუბი
 და ბნელი სძლიე.

ჭექა-ქუხილის დიღო ბაგონო,
 ქუფრი წვიმების ძველო პატრონო,
 გაჭირვებულთა მწყემსო მთავარო,
 მოგვეცი შენი სახელის წვიმა,
 მოგვეცი შენი ქარი და ელვა,
 მოგვეცი შენი სახელის შეხი,
 მოგვეცი შენი ძალი და ნება.

დალოცე ჩვენი ფუძე და ჭერი,
 ჩვენი ბაი და ნალია ჩვენი,
 ჩვენი ეენახი, მარანი ჩვენი,
 ჩვენი ხასი და ხავერდი ჩვენი,
 ჩვენი თაფლი და სანთელი ჩვენი,
 ჩვენი ოქრო და ლაქვარდი ჩვენი,
 თეთრო გიორგი!

ყოველი დილა იქნება შენი,
 ყოველთა ღოცვა იქნება შენი,
 ყოველთა გული იქნება შენი,
 თეთრო გიორგი!

შენი წყალობის წყალობით ვივლით,
 შენი სახელის სახელით ვივლით,
 შენი სინათლის საყდარში ვივლით, -
 თეთრო გიორგი!

შიში

როცა ვკითხულობ ოვიდიუსს, პეტრარკას, დანტეს,
სადაც არ უნდა ვგრიალებდე, არა ვარ მარტო!

ო, ჩემო მგრედო, -
სასთუმლის ვარდო,
სადაც არ უნდა ვგრიალებდე, არა ვარ მარტო!

როცა არაფი
ბრენდივით მათრობს,
სადაც არ უნდა ვგრიალებდე, არა ვარ მარტო!

ვკითხულობ საფოს,
ვკითხულობ კატონს,
სადაც არ უნდა ვგრიალებდე, არა ვარ მარტო!

.....
როცა თავს ჭრიან სააკაძეს, სტიუარტს, დანტონს,
მე მეშინია, არ დაერჩე მარტო!

კომპოზიცია ემილი დიკინსონის პორტრეტისათვის

კარებთან უკვე ფეხისხმა ისმის,
კარები უნდა გაიღოს უკებ...
კ. დიკინსონი

შენს სინათლეში ვმოგზაურობ,
შენს უგვირგვინო სამეფოში,
შენს ბაღთან ვღაგავარ, - ოქროსფერი კაკლების წიაღ.

შენ აქ ხარ სადაც, - აღისფერთან, მშისფერთან ერთად,
შენ აქ ხარ სადაც, - ლოყებწითელ მარწყვებთან ერთად,
წაბლის ხეებთან, ვერცხლისთიმიან არყებთან ერთად,
ჭრიჭინობლებთან, ფრინველებთან, ქარებთან ერთად.

შენ აქ ხარ სადაც, - სიცოცხლესთან, სიკვდილთან ერთად.

რომელ ღრუბელზე გეძინა წუხელ,
რომელ ვარსკვლავს ეზურჩულები?
ის თეთრი ლედი თეთრი კაბით შენა ხარ, ალბათ,
ის თური გელი, - ყვაილივით ნაზი გერფებით, - შენა ხარ, ალბათ,
ის ვარდისფერი ხილაბანდიც შენია, ალბათ.

სად ეშურები მარტოდმარტო?
ვის უცხო ხმას და ცხედარს მისტირი?
რა ხედა ფრთონავს, ნეგა, შენს გულში?

ის მარმარილო, ის წითელი გრანიტი მიყვარს,
ის შავი ცხენი, ის უხორცო მხედარი ღამის,
ის ძველი რანჩო, შენ რომ დატოვე ერთხელ.

ყვაილწულივით ღამაშია ამპერსტის კოშკი,
ამპერსტის დილა, ღრუბელი, ნისლი.

შენს სიმარტოვეს ვუფრთხილდები,
შენს წმინდა ცრემლებს, - ობოლ მარგალიტს,
შენს დიადემას, - ეკლის გვირგვინს,
შენს აღმოღებულ მშვს და მარჯანს, - უფლის საგანძურს.

ნუ დაპირდები გულს და თირკმლებს ღამეს, - ლეოპარდს,
ნუ შეკრავე ბაგეს - ვარდის სარკოფაგს,
ნუ გასვათ ძელზე ცხაღს და ოცნებას,
ქალი ხარ, მთვარე შეინაბერა... და პერანგი გაღნება განმე.

არ გაუჩერდე სიკვდილს არასდროს,
არ შეაშველო ხელი აღსასრულს,
მხოლოდ გვინით და სისხლით იგრძენი.

არ ენდო უცხო თვალს და ქერუბიმს,
არ გახსნა განძი, - ცრემლით მორწყული,
ო, ვიდრე შეცად არ აფრინდები,
ვიდრე მშესავით არ განათდები.

შენს სინათლეში ვმოგზაურობ,
შენს უგვირვინო სამეფოში,
შენს ბადთან ვღგავარ, - ოქროსფერი კაკლების წიაღ.

ჩარჩო შერვაშიძის პორტრეტით

თეთრი ყელ-კისერი. თეთრი კაბა. თეთრი ხელთათმანი.
თეთრა პირბაღე. თეთრი ცხენი. თეთრი საყდარი.
მხოლოდ გული ბროწეულის ყვაილისფერი.

თეთრი ველი. თეთრი ბინდი. თეთრი ღრუბელი.
თეთრი ხავერდი. თეთრი მტრედი. თეთრი კოტეჯი.
მხოლოდ ბაგე ბროწეულის ყვაილისფერი.

თეთრი ნაშქერი. თეთრი ბაღი. თეთრი სარკმელი.
თეთრი ჰაერი. თეთრი ვალსი. თეთრი აკორდი.
მხოლოდ გული ბროწეულის ყვაილისფერი.

თეთრი ვილა. თეთრი კიბე. თეთრი დარბაზი.
თეთრი რაველი. თეთრი ბრაშსი. თეთრი როიალი.
მხოლოდ ბაგე ბროწეულის ყვაილისფერი.

თეთრი ალი. თეთრი ბაფთა. თეთრი მაქმანი.
თეთრი მშე. თეთრი ტუტე. თეთრი ნექტარი.
კედელზე ჩარჩო შერვაშიძის ძველი პორტრეტით.

მკედართა ქალაქი

ლიბლოგი

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

„როცა სიკვდილზე ვიწყებ საუბარს
ყელი დოქივით მიშრება უცებ.“

ის შაოსანი მანდილოსანი კომანდორის ქვრივია, ალბათ,
ის წია, მუნჯი ბერიკაცი, - მშვერავის შამა,
ის მკედარი ნუკრი, - მეგობრის ბაეშვი,
ის შაეი ჩონჩხი, - მკედართა ქალაქი“.

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

„კიპარისები და ქალები ერთმანეთს ჰგვანან
ფერით, სიმშვიდით და სურნელებით, -
თითქო ტადრიდან ღვთისმშობელმა გამოიხედა,
თითქო შაბათის იწყება მესა,
თითქო ფოთოლზე დაცურდა სხივი“.

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

„ოდესღაც ქალებს ვუკვარდი ისე,
როგორც ღამაში კვიცი უყვართ ვერდის გოგონებს.“

.....
თითქო ველური თაფლის მდინარე გადადიოდა ალისფერ გულზე,
თითქო მთვარე დნებოდა სარკმლით,
თითქო ყაყაჩო ცეკვაავდა ველზე,
თითქო სხეული მიპქონდა შორევეს“.

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

„იწურებოდა ენკენისთვე, -
შემოდგომას და მაგნოლიას ერთნაირად გახსნოდათ ბაგე,
ყავისფრად თრთოდა ფორთოხლის ჭალა,
აბანოზის ხე და აბრეშუმი“.

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

„ხოხობი ყველგან ხოხობი არის, -
საულაფის ქვასთან, აკვანთან თუ სამოთხის კართან“.

ჩვენ ბილიკ-ბილიკ ზღვაზე ვეშვებით.

ლებარღე

ლიბტიჟი
აბელს

I.

ორი პოეტის გადია, ორი ლომკაცის ძიძა,
გაზაფხულამდე წყალივით ქვის სკამ-ლოგინზე გძინავს,
მოვკვდები? - გადამაყარე შენი წითელი მიწა.

ვიცოცხლებ? - შენთვის ვილოცებ მთელი მამთარი, უქმე,
ჩემი თვალებით აგიტან ჩემი ცრემლების ბუჩქებს,
მოვდივარ, აი, მოვდივარ... გახსლოვდები უკვე.

II.

დიდიდან ფსალმუნს მიკითხავს ჭყონდილელების მართვე,
ვით მეფეთმეფე დაეთის კეთილმოწყალე მნათე,
ო, ნუ ჩამიქრობ, უფალო, საფერისცვალო სანთელს.

ოღონდ გახსოვლე ეამიეამ, ოღონდ გიყვარღე ისევე,
კაცი ვარ, გამიხარღება... ძელზე დაგიღებ კისერს,
ეროს შემოგხეღავ უეცრად... და გაენათღები მშისებრ.

აღღებები, ჯოგს მოვაშენებ, ცხენს გავაჭენებ თავქვე
და ძველი აზნაურივით აქ დავსახღლები საღმე.

მარტი - თვითმკვლელობის თვე

უნაყოფო ქალი, - უნაყოფო მშე.	უნაყოფო მთვარე, - უნაყოფო წრე.
უნაყოფო ვაზი, - უნაყოფო ძე.	უნაყოფო სევედა, - უნაყოფო გყვე.
უნაყოფო დილა, - უნაყოფო რმე.	უნაყოფო ბაღი, - უნაყოფო ბრკე.
უნაყოფო კაცი, - უნაყოფო სვე.	უნაყოფო ყანა, - უნაყოფო ბზე.
უნაყოფო მიწა, - უნაყოფო ხე.	უნაყოფო ეზო, - უნაყოფო ბჭე.
უნაყოფო ღამე, - უნაყოფო ღღე.	უნაყოფო კორდი, - უნაყოფო ღრე.
უნაყოფო კვირა, - უნაყოფო კღღე.	უნაყოფო მარტი, - თვითმკვლელობის თვე.
უნაყოფო შუბლი, - უნაყოფო შრე.	თვითმკვლელობის თვე, თვითმკვლელობის თვე!

ნაძვი - მონასტრის არქიმანდრიტი

პოეტი:

მთაში ვართ,
ტყის მურმუხბისფერ სამთავროში.

ქადაგი:

აქ არის ყველა გომის ბელადი, -
მუხა, კედარი, წაბლი, წიფელი,
აქ არის ყველა მხარის მოზარე...
გარდაიცვალა წუხელ ინფარქტით
ნაძვი - მონასტრის არქიმანდრიტი.
დიდი ხანია ველოდით სიკვდილს,
ვმაღავდით ცრემლებს,
ვმაღავდით ნაღველს,
დიდი ხანია, ვით ძე კაცისა,
იყო საწუთროს ღამისფერ ხელში.

- გაფხუმდეთ... გაფხსნათ მოწესეს ფუთა,
გაფშალოთ ჩვენი ვარაპის წიგნი,
ვით წესი ითხოვს და სინამდვილე
ვითქვათ: აჰაჰაი, ავაი-ვაი!

საფლავად პქონდეს წანხურის მიწა,
სასთუმლად სოფლის ღრუბელი ლურჯი,
საბნად ლაფეარდის მკერდის ნაჭერი
შარხულის ხელით ამოყვანილი,
სახსოვრად ჩვენი დისა და ღედის
ცრემლით და იით სავსე ფიალა,
შვიდი დღე მშვიდად ეძინოს... მერვე
დღეს გაფუყენით სულითის შარას.

პოეტი:

მზე არამხუტუს ყვავილს მოჰგავს მონასტრის თაევზე,
შენ - წმინდა ნინოს მწუხარე სახით.

• ვით დიდი მეფის ორმოცი კუბო, -
მთა-მთას მიჰყვება... და მისდევს ხალხი
საკუთარ სიმშარს და ისტორიას.

აი, აქ ჩვენი წარსული დადის.

კომპოზიცია ფესვებზე

მინდა ფესვებზე გელაპარაკოთ,
ქალის ფესვებზე,
კაცის ფესვებზე,
ფლორას, ფაუნას ნამდვილ ფესვებზე.

აი, ფესვები ბაგრაგოვანთა, -
გრემი, ვარძია, ხანძია, ხახული, -
წარსულის ალი ცადალშავალი.

აი, ფესვები ათასწლოვანი, -
მუხის, კოპიგის, ვაშის, უროხელის.

აი, ფესვები სიყვარულისა, -
ვაუტაცინია წიფელს შინდი წითელპერანგა,
ნაძეების მრუმე მინარევეში ბუბნის დათვივით.

ხოხობი კაკაბს უმის ბუღეში, -
ჩუხუხებს სისხლი კეთილშობილი.

ლერწაში ალვას ენარგიშება, ვით ბალერინას ბაღის მამალი.

ფესვები - ჩემი კარდიოგრამა, გულის ბაღე და არტერია,
დეკადაცის ხელის რუხი შტეკანი.

ფესვები - მიწის ორატორია, შუადღის შუქი აყალყუელი,
ძლევაშოსილი შამრის სიმღერა, გულდაკორგნილი მთების გუგუნი.

შეკითხებთან:
ვისი გორის ვარ?

.....
მთიარის, მასქურის, მშის შეილობილი.

არ აგერიოთ ორბი ძერაში,
მიმინოს ქროლა ჩიგის ფრენაში.

არ აგერიოთ ძელქვა თხშელაში,
მძინარე მგელი წითურ შელაში.

ამბოხი, ჯანყი ბორგავს ფესვებში, ვით პალატებში სისხლი შეფეთია.
ფესვები - ჩემი ვეფხვის პოემა, დრაჰმა, ოქტავა და გრაგვლია.

ფესვები - გენის პარმონია, ალისფერი ღვინო მკათათვის,
გაბშული სიმი ვიოლინოსი.

ფესვები... ჩემი ფესვის ფესვები!

მანანა ამირეჯიბი

არის ერთისა წამისა

- მარხ, კარი გააღე, ვიცი, რომ დაშინახე, თვალი მოგკარი...

- რა გინდა!

- ბევრი რამ მინდა, შემომიშვი...

- რას ჩამაძიედი, ვინ გითხრა, დაკეცილიაო... რას გაშეშებულხარ, დაჯექი.

- სანამ ქუჩა ამოვიარე, აკაციებმა გამაბრუა, თავი ამტკივდა...

- ეგ ფარდა მგონი ხუთი წელია არ გადამიწვია, ვინ გეკითხებოდა, გააფარე ისევე.

- კარგად უნდა დაგინახო ყველაფერს რომ მოგიყვები, შენი თვალები მჭირდება...

- იტყვი თუ არა, რა გინდა, მაგ სკამზე ნუ ჯდები, ფეხი აქვს მოგხილი.

უმანქანოდ რაგომ მოხვედი, აღარ გაქვს?

- ხელოსანთან დაეგოვე, საღამოს მზად იქნება. სათქმელი კი არა, მოსაყოლი მაქვს.

გუშინ დილით ფანჯრიდან ვიყურებოდი, ასფალტზე პირქვედანარცხებული მტრედი და-

ვინახე. მის მოთეთრო-ვარდისფერ სხეულს ნაღვლიანი კონტურები ჰქონდა. ნისკარგი

გამზიდ ფრთაზე ეღო. თვითმკვლელს უფრო ჰგავდა, ვიდრე მოკლულს. ვინც კი დაინახა,

ყველას ეცვალა გამოშეცყველება და თანაც როგორ, შეცხუნებით!

მის ადგილას სხვა სულდგმული გამოიწვევდა შიშს, მიმღს, სიბრაულეს, მაგრამ

ალბათ, არ შეგაცხუნებდა, ამ გრძნობაში საკუთარი დანაშაულის წილიც ურევია, რაგ-

ომდაც მისი შემშურდა. მე მინისგრის ცოლი ვარ, ხალხის თვალში უსულო, კმაყოფი-

ლებით გაფუყული რუმბი. ტკივილი ხომ სულის თვისებაა, მე კი, რადვანაც სული არ გამაჩია,

არც ტკივილი ვიცი. აიღე ცარიელი სხეული და ურცხვი ურო, ძალიან არ გაიფოს! ძლივს

არ გაგაღიმე? რომ მოვდიოდი, ვფიქრობდი, რა იქნება, აღარ უწოდეს-მეთქი. გუშინ

თანამშრომელმა მითხრა, რა თავი-პირი ჩა-

მოგტირის, ნეგატი შენს ადგილას ვიყო. რომელი ადგილი გინდა, გურამის ცოლობა

თუ მინისგრისა-მეთქი. ვიცინეთ. რას ეწვევი

მაგ საშიშროებას, ყარს საშინლად. მართია-

ლია, ვოცნებობდი, იქნებ თავი დაანება-მე-

თქი, მაგრამ სიგარეტი მაინც გიყიდე. სუნიც

კარგი აქვს და ნიკოტინიც ცოცხაა.

- სუროგატები შენთვის შეინახე. მე ყვე-

ლაფერი ნაღვი მიყვარს. გინდაც ყარდეს.

გეტკინა? ხომ ხედავ, სული გქონია. იცის

გურამმა შენს ტკივილებზე რამე თუ როგორ-

ცხვევია „სულის დაშეშე“ მაღავე ყველა-

ფერს.

- დილას ვაწყვინებ. მერე ჩემმა სისახე-

კემ შემაწუხა, თავს ევლარ ვიჭერ, ამაწეწა

მთელი სამყარო.

- კი გეხერხება სხვისი დამცირება. რას

მიყურებ, იქნებ მართალი არა ვარ...

- ყოველ შემთხვევაში, შენთვის ამის

თქმის საფუძველი არ მომიცია.

- შენ არა თქვი, მე ისეთ ფუნას ვეკუთვნი,

რომეც არ ვიზარებლე ამ პრემილენგის პო-

ტიგისას, მაინც მისი მომხრე ვიქნებო?

- მარხ, შენთან პოლიტიკაზე სალაპარა-

კოდ არ მოვსულვარ. ამ წუთში ვერც

პრემილენგი მიშველის და ვერც ვინმე სხვა.

შენ, ეგეობა, „ფენაშ“ გაგაღიმინა. მე ეგ

შენთვის არ მითქვამს, ვისაც ფუთხარი, ღი-

რსი იყო. მოურჩევი ამაზე ლაპარაკს, ნუ ავიწე-

წავით სულს.

- ეგ უკვე ორჯერ ვითქვი. რა გინდა, ყა-

ვა? შენნარს ვერაფერს ადუღებსო, მეუბნებო-

დი. ფაფუ! არა მაქვს. ოფლის წამალს ვაკეთებ

და ნახევარი პურის და „პრემის“ ფულს

ძლივს ვმოკლავ. თუ ნათესავსა და მეგობ-

არს ჭირსა და ლხინში გვევლიდით ვერ დაუდ-

გები, რაც გიყვარდა, იმას ევლარ აკეთებ,

ცხედარი ხარ, სხვა არაფერი. რამდენი წე-

ლია, ყვაილები არ მიყვით... რაგომ ახსენე წელან სულის აწეწა, ბავშვები ხომ კარგად არიან. ამას რას ვხედავ! მოწვევა დაიწყო? რაშია საქმე, თქვი და წადი. ყავა მოიგანე? ნამცხვარი? კარგი, ყავას დაგალევისებ და შერე მშვიდობით. აი, რა მიქნა, შენმა პრე-მიდენტმა, დადანი და ჩამოვხში.

- შორში, მარეს, გოგლი-მოვლსა და შო-კოლადიან კარაქს პრემიდენტები კი არა, ქმრები აკმევენ ცოლებს. ვისაც ქმარი არა პყავს, შენსავით თვითონ გააქვს თავი... რო-მელი ცეკას მღივანი ვიგზავნიდა შექვეარ-მოსრაკულებს, ნევაი...-

- რა დაწერე გაზეთში? ეს ოკეანეების კაცი, მივეთ სამუალება, როგორმე გბორ-მიც გაინძრესო. ვითომ გბორში ვინ იგული-სხმე?

- შარმე ნუ ხარ. მშვენიერად იცი, გბორში ამეამინდელი ჩვენი ქვეყანა რომ ვივლისს-მე. თუ მაინცდამაინც ვინდა, ის ჩქარი მდი-ნარების იყო, სამწუხაროდ. ყვაილებად კიდე, აკაციის გოგებიც გამოვლება, სილა-მაზე აკლია თუ სურნელი. რაც შეეხება ბავშ-ვებს, ნუნუკი კარგად არის, მინდია კი, შენი ნათლული... დაჯეკი, დაჯეკი, ყველაფერი რიგზე... ჯერჯერობით...-

- რა ხმა გაქვს, ქალო, მოუკვიდ შენს პა-ტრონს, ფეხი მოგვხიდა და აქ არ მოსული-ყავი. ახლა წნევა ამიწვეს. მინდია... მინდია... რა ჩაიხვიე. ვიფქერე, გული...-

- კარგი, ნუ აბრიალებ თვალებს. ახლა ყავა მოადუდე, დანარჩენს სამშარეულოში გეცხვი.

* * *

- პო, თქვი, რამ აგიწეწა სული. საყვარე-ლი ხომ არ გაგიჩენია ამ კლიმაქის პერი-

ოდში. რას იყინი, ზოგმა იყინ.

- ან-მა, მარეს, თავხედმა ან-მა ამირია ცხოვრება. გადმოდის! გადმოდის!

- ფუჰ! გადმოვიდა და ვე არის. დალევ უქაფოს, თავში ქვა იხალე.

- ჩამეხუტე, მარეს, მომენაგრე, ჩემო ოქ-რო. შენი ჯაჯლანი საშინლად მაკლდა. შოდი, გადავკონნოთ ერთმანეთი, ჩემო. არ იგბრო, თორემ მოვალეც ცრემლის ნიაღვარს და დილაძდე არ გავჩერდები. მიშენი ბევრი მაქვს, მე კი არა მყალია. ათახი რამე მაქვს მოსაფიქრებელი და მოსასწრები, დრო კი მხოლოდ ერთი კვირალა დამრჩა.

- ჩიგივით გვიგინდ გოგმე ნუ ხგუნავ, დალაგებით მოთხარი ყველაფერი. ყავა წამო-ილე, მე დამეღვრება. ან-მა რალა ოხრობაა, თავხედი ვინდა... ხომ ვითხარი, მაგ სკამზე არ დაჯდე-მეთქი. მოვიხილება. კინლამ ცხვირ-პირი დაილეწე... იდაყვი გეცქინა? ცოც გილოს დაგადებ. კიდე კარგი, ჯერ ყავა დადე.

- არა, არა, არ მინდა, არ მტკენია. რამდე-ნი ხანია, ერთად არ ვეყინია... პოლა, გეცყვი, რომ ან-მა არის „ან“. ერთი შეხედე, რამხელა ქარგხილებს შეიცავს ეს ორასოიანი დაწი-რაკი სიგყვა. სიციხელე ან სიკვლილი, სიყვარ-ული ან სიძულვილი, ერთგული ან დალა-გი. ცალკე ა-ს ჯვარი სწვრია; თუ გცივა ან გშია, ან გეშინია, იცხოვრე შენთვის თბლად და მშვიდად მის უბეში. თუ სურვილი გაქვს, მიდი, ბაგონო, აპყევი მის აღმართს, შერე ვინდა ოცნების ცაში აფრინდი, ვინდა მშო-ბლიურ მიწაზე ჩახტი, სრული გარანგით, რომ მისი სიმადლიდან კისრს არ მოიგებავ. თვალეში გაგყო, შენც მოგენაგრებივარ და ისე ვიყვარვარ. აღლიე ყავა, გაგიიყ-ვება, ნამცხვარიც მიაყოლე. ეს ნახაგი როდის გაჩუქა მინდიამ, მე რომ არ ვიცი...-

- განაგრძე თუ ქალი ხარ, ისეთ რადაცებს ამბობ, მგონი ცოგა... პა? რა ვაყინებს ნამდივლად გაგიფრენია. მერე, მერე...-

- მერე ენახით ეს ბოროტი ნ, დამთრგუნ-ველი, დამშარხველი. სწორედ მან ჩამოვლო თთვის სივმეუვალ წრემ და გახაქანს არ მამძლევს. პატიმრად რომ გამოამწყვდია, ესეც არ იქმარა, პიგალო კედელიც აღმართა და ჭერიც დაახურა, თითქოს უამათოდ გამო-ღწევა შეიძლებოდეს. ვარ ახლა მის ჯოჯო-ხეთივით მღვარე შიგანში და საკუთარ ოფლში მადლურად ვეკურავ. ნუ, ნო, ნონ, ნიპგ, ნეგ, მაგრამ ჩვენი „ნ“ ძალიან სასტიკია.

საპარტვილო
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- რა ექნა, შენ მართლა ხომ არ... რაღაც უბედოლო გაგიბრწყინდა თვალები.

- არა, ნუ გეშინია, მთავართან ვერ მივდივარ და ღობე-ყორეს ვეღები... ახლა გამახსენდა, რომ ასომთავრულში ნ ასეთი სასტიკი არ არის, წრემოქმედი არა აქვს, მშვიდობიანია და მეტად საინტერესო. გამოსავალი მოიძებნე, თუკი საერთოდ არსებობს ასეთი რამ. ერთი გამოსავალი ხომ ყოველთვის რამდენიმე გამოუვალს გოვებს. მოკლედ, გურამს შენ უნდა უთხრა ის... ჩვენი დიდი საიდუმლო... ვგრეც ვიციდი, რომ უარს მეტყოლი, ისეთი სიგიჟე ჩაივლიდა თვალებში... შენ დაბეჯერებდა.

- ოცდახუთი წელია გივინობ და ახლა მიხვდი, მელა ბრძანებულხარ, ცბიერი.

- იქნებ ვგრეცა, მაგრამ სხვისი საქათმე არასოდეს დამიზრებვია და არც არავინ გადაიხსნისლავს.

- მაშინ გველი ყოფილხარ. აიხვევტ შენი მოტანილი ყველაფერი და წაბრძანდი აქედან, ყავაც არ დაგავიწყდეს. იუდა გინდა ვიყო, არა? გაცეც შენს სასარგებლოდ? მე რაღა ექნა, მეგობრის მოღალატემ?

- სხვანაირად არ დაიჯერებს და მინდია...

- ქალო, ვინა ხარ შენ, მართლა გავიციდი? მომწყდი თავიდან!

- ჩემად, მარცხ, ფიხოვ, ჩუმაღ... დაწყნარდი... მინდია სასწრაფოდ საოპერაციოა, ექიმმა მითხრა, გადაღება აღარ შეიძლებაო. აი, მაგის დამხატველი იქნებ აღარც გვეყავდეს. ბევრი ვიფიქრე, გურამი მე არ დამიჯერებს, ფანდი ვგონებდა. ნათელულისათვის გააკეთე, ჩემთვის კი არა. ხომ გაიგებს, რომ მოლაპარაკებული ვიყავით. მე თვითონ ვეცყვი, შენთან ერთად. ახალ ნახატებს ხვალ ნახავ. პო, მაგისთვისაც მოვდი, სამ საათზე გალერაჟში უნდა იყო, გახსნაზე. შეყვარებული ჰყავს, მშია, მშის სხვის ჰგავს. კარგი, ნუ გირი, მე წავალ, წავალ...

- „მე წავალ, მე წავალ“, სად სიკვდილში წახვდი! დაჯექი. დავუშვავი. ვუთხარი, ეს საქმეს უშუელის? რას მოგვიგანს ეს...

- ზევახ მეღვინიძეც საოპერაციოა. ერთი კვირა გურამს მაგიღაზე უღევს პრემიენგის წერილი - „გადაწყვიტე და მომახსენე“. ღიმიტი კომპოზიტორზეა დაშვებული. რამდენი ხანია მასთან ინტერვიუზე ვფიქრობ, თავი ვერ მოვაბი, ალბათ, მზად არა ვარ. ვახსოვს, რომ გამბობდი, მისი ცივი სიმშვიდე, გრივალის შემდეგ რომ იყის, გამოპრდალსა და

დაფხაჭნილს ჰგავს-მეთქი. რაღაცები გავიგე, მგონი, მართალი ვარ. გურამს ვეუბნები, ახლა სააკაძის დრო არ არის და არც პაპაგოზაა საჭირო, სთხოვე პრემიენგს შეიღისთვისაც-მეთქი. შევვბეჟე პირდაპირ. ერთიღება, ქვეყანა ასეთ ვასაჭირშია, ორი ოპერაციის ფულის წართმევა თაფელობააო. ზევახმა თავისი საქმე გადაკეთა, ლამის მთელ მსოფლიოში უსმენენ მის მუსიკას, თავიც გააცნო ყველას, მაგრამ შედეგებს უკვე ვეღარ შექმნის, სამოცდაათი წლისაა; მინდია ოცდახუთის არის, დიდი მომავალი აქვს, დადასტურებს, რომ ეს გასოცლადეებული ქვეყანა ნიჭიერთა პატარა კუნძულია ოკეანეში-მეთქი. მოკლედ, რა მახატველი შედარებები არ ვისმარე, კატაც ვიყავი, ვეფხვიც და ძაღლიც, ვერაფერს გავხდი. მგონი, ეჭვი აქვს, მაინც ღრდნის გვეის ჭია, მისი შვილია, თუ არა. რომ სწამდეს, მისი საკუთარია, ალბათ, წავიდოდა ამ ნაბიჯზე. რა ექნა, რა...

- ნენე შეუჩინე, ნენესთვის ხომ აბნევს სულს.

- ნენუკიმ ჯერ არაფერი იყის. წავედი. კარგად იყავი. როგორც შეძლო, ისე მოიქციე, მაინც მიყვარები.

- შენ არც ვეფხვი ხარ და არც კატა; რაც ხარ, ის გამოიყენე - გველუკა, და ყველაფერს მიაღწევ. გამოუენაზე გნახავ.

* * *

- დედა! უნდა გაკოცო! როგორ გამიხარდა შენი დანახვა... მშობლები და შვილები ერთმანეთს ხომ იშვიათად ხვდებიან ქუჩაში, ალბათ, ამიტომ გამიხარდა. სად იყავი?

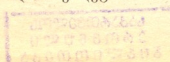
- მარეხთან.

- მართლა, დედა? როგორ არის? რამდენი ხანია არ შემევიდა.

- არა უშავს. მოგიკითხა, აკოცეო.

- ჰოდა, მაკოცე, დედა, მაკოცე რა. რაზე ფიქრობდი? გროლიბუხიდან დავინახე. მე ჩამოსვლაც მოვასწარი, დაგეწვი კოცე. შენ კი ისე იმ ავჯილას დგახარ და ქოლგის გაშლაც დაგეწვივია, დასველებულხარ. იუდ გუნებაზე ხარ? წარბებზეა ნაოჭი ჩაგდრმა-ვებიდა... მოდი, კაფეში შევიდი, მე გუპატიევი.

- შევიდი. ერთი საათი დრო მაქვს, მერე მანქანის ხელოსანთან მივდივარ. ჩემო მშვენიერო ნენუკი, მირჩევნია ენებლას ჰგავდე და არა ვარდს. ვარდობასაც მოესწრები. მედმეტე ფერები სრულად არ გჭირდება, სინდელე აღარ გეცყოდა, მით უმეტეს, რომ

მე მგაფხარ და წარამპარა წითლდები.

- ყაფა და კიდევ რა გინდა, ღედა, ფორ-
თოხლის წვენი თუ ლიმონის ნაღები.

- ფორთოხლის... მხიამოვნებს, რომ გიყქუ-
რი; კარგად მოძრობო, ჭიქები ყვაილებივით
გეჭირა. ისევ წვიმს... აი, ის სახად, რაც მა-
ხსოვს, სამჯერ გადაღებეს. სკოლაში რომ
დავდიოდი, ცისფერი იყო, მერე გაამწვანეს,
მერე გაათეთრეს, ახლა ნარინჯისფერია
და აღარ მომწონს, გამომეყველება დაე-
კარგა.

- დე, ნეტავი მენახე, სკოლაში რომ დადი-
ოდი, მაშინ. შენთან ყოფნა მიყვარს, მინდა
შენნაირი ვიყო, ძლიერი და ალერსიანი და
შენსაბოლო საინტერესო ცხოვრება შეინდეს.
საიდუმლოდ გეგვყვი, მაშინკო და მინდა
არ უთხრა, ყველაზე მეტად შენ მიყვარხარ.

- მე კი არ მინდა, რომ მგაეღვე. მინდა,
უდარდელად ცხოვრობდე, ბუნდური იყო,
იმ ალუბლის ხესავით წარმგაცი...

- რა მოგივიდა, ღედა, რატომ გაქვს ეგე-
თი ხმა? შენ რა, არა ხარ ბუნდური? მაშინკო
ხომ გიყვარს!

- როგორი გაცივებული ხარ.

- ღედა, რაზე ფიქრობდი?

- წელან მაგ შეკითხვას მექანიკურად
იმეორებდი, პასუხი არ გახებურებდა. ახლა,
ეგვგოდა, უპასუხობას ვერ შევტლებ. ბევრი
ვეწამე, უთქმელობით ვეწამე...

- ღედა! შენ, მედეა უზნაძე, ეწამე? ასეთი
ამაყი და მნიშვნელოვანი? მაშას ხომ ყვარ-
ხარ. გახსოვს ვერცხლის ქორწილზე როგორ
აგახსნა სიყვარული.

- ყოველდღე მიხსნის, მაგრამ ყორნის
ჩრდილივით და ყრანგალივით რაღაც დას-
ევს ჩემს ცხოვრებას.

- ღედა, ვინ არის „ასეთი“?

- ვერ მივხვდი...

- „თუ ოცნებები, ციდან ტვირილას თოვს,
მშემ უნებურად ქარიშხალს შეატოვა, თუ
იმელები - ღიღი თეთრი ცხვრის ფარა, მენმა
დაპანგა, დიმილს მშვიდსა და ალაღს,
სულის დამეში ის არასოდეს მალავს“, „ის
ასეთია“, ვინ არის, ღედა, ასეთი, მაშინკო?

- მაშინკო, რას ეძებდი ჩემს უჯრაში?

- მგერაკას. პირადობის მოწმობის ასაღე-
ბად დამჭირდა. ღედა, ვერ ვიგან, როცა არ
მეფერები. „რას ეძებდი ჩემს უჯრაში“, ჩემ-
თვის იფიქრა, რაც „რად მოიპარე ფული“. მაშინკო... ღედა, შენ ვინმე გიყვარს? რა გა-
ცინებს, გინდა კითხვა ბანზე ამიღლო? როდის

დაწერე ეს ლექსი?

- დიდი ხნის წინათ. ეძიებდე და პოე-
ზიკო, გეყვალდა კი არ უთქვამთ. მაგ ლექსში
ვინმე სამიჯნუროს თუ დაინახავდა, ვერ
ვიფიქრებდი. მინდა იცოდეს, არასოდეს და
არაფერს მყვარებია მამაშენის გარდა.

* * *

- ნენე, მოხდა რამე?

- შენ ყველაფერი უნდა შემაგყო? როგ-
ორი მკაცრი ხმა გაქვს და შემოთიებული
თვალები...- შენ კიდევ აღელვებული ხარ
და შემინებული. ვინმე აგეკიდა? მითხარი.
რატომ იშორებ ჩემს ხელს?

- დედაჩემია ქალაქში. წელან კაფეში შე-
ველით ყავის დასალევად და იქ მოხდა...

- თქვი, რა მოხდა!

- დაწყნარდი, ყველაფერს მოგიყვები...
ყავას ვსვამდი. ვიდაც თეთრად ჩაქმული
ჭოკივით კაცი დაგვადგა თავზე, შამპანურის
ბოთლი ეჭირა, ნება მომეცით, ერთი წუთით
თქვენს მაგიდასთან ჩამოვჯდო, ცუდი რუ-
სულით გვითხრა. სანამ რამეს ვეგვადიო,
მოკალათდა. მოხილული ვარ თქვენი სილა-
მამით, მინდა ორი უმშვენიერესი ქალის სა-
ღვგრძელო ვთქვაო, ახლა ინგლისურ-ქარ-
თულად გვითხრა, თან მახვილიანი „გუნა-
ცვალე“ დააყოლა. დედაჩემი ცივი ზრდილო-
ბით უყურებდა, უეპოციოდ. საიდან ხართო,
რუსულად ჰკითხა. კალიფორნიიდანო. მე ინ-
გლისურად ვკითხე, ძირ-ფესვით იქაური
ხართ-მეთქი? ერევანში დავიბადე, უმაღლესი
თბილისში დაეამთავრე, თხუთმეტი წელია
კალიფორნიამში ვცხოვრობ და საქართველო
ჩემი სამშობლოაო. მედეამ მითხრა, გადაუ-
თარგმნე მაგას, ძალიან გაცივებული ვარ,
როგორ და რატომ მოხდა, რომ ერევანში
დაიბადა, თვარამეტი წელი იცხოვრა, თხუთმე-
ტი წელია კალიფორნიამშია და სამშობლოდ
მაინცდამაინც საქართველო მიაჩნიაო. მეუხე-
რებულა ასეთი კატეგორიული შეკითხვის და-
სმა, მაგრამ ვერაფერი მოვახერხე, დედამ
იმდენი ინგლისური კი იყის, გაიგოს, ვინ
რას ამბობს. აბეჩხრიკი, ეს მედეას ლექსი-
კონიდანაა, აიფხორა და თქვა, მე მეგონა,
გაგახარდებოდათ და მაღლობას მეგვდიო-
თო. მაღლობა შენ თქვი, სამშობლო რომ
გქონია და მთლად კოსმოპოლიტად არ დარ-
ჩენილხარო, მედეამ. ადგა, მამ თქვენ ხართ
სეკულარითოყვარე ერთი? ხმაბაღდა მოუ-
ცია. „სამშობლოში“ სეკულარდ რატომ თვლით

თავს-მეთქი, ძლივს დავამთავრე თარგმნა და უცბად დავინახე, ვიღაც ტანმორჩილი ბიჭი ელვის სისწრაფით გამოფრინდა მომ-ორებით მღგაღრა მავდიდანი და როგორც კატა ხეს, ისე შემოახტა წელზე და წელიდან კისერზე თეთროსანი აყდაყუდას. შეორე წუთში ჩვენ უკვე ქუჩაში ვიყავით. დედას ვკითხე, მართლები ვართ, მოსარჩლე რომ მივატოვეთ-მეთქი? კიო, შედეამ, იქ ბორკილად ვიქნებოდითო. მე კი ანაშაულს ვერმნობ. დედაჩემი ბოლო დროს სხვანაირი გახდა, სულ შვითთავს. ისეთი შემოხედა იცოდა, თავი ჩველ მგონონა-ხოლმე, ოღონდ მიტკალში კი არა, სიყვარულსა და სითბოში გამოხეული. ამ ბოლოს, როგორ ვთქვა და, ავი თვალები გაუხდა, ცივი და ავი. ახლად განსაცდელში მივატოვეთ ქობაგი. შენ როგორ გგონია, შალვა, სწორად მოვიქცით?

- ვერეა. რომელ კაფეში იყავით?
- მშვენიერად ვიგრძენი, მეღა რომ გაგიგორდა სხაში. ახლა იქ აღარაღინ იქნება. თანაც გაღერეაში ხომ უნდა შევიართო და ვნახოთ, ხვალისთვის რა ხდება. შა, ვინემ რომ მაწყენინოს, რას იზამ?

- ორივეს მიგტყუავეთ. რას იცინი, არ გჯერა?

- არ მჯერა. ორივეს რაგომ, მე რა შუაში ვიქნება.

- იქნები. უმიმებოდ ვინ გაწყენინებს. გეპურე რაც შეეხება მეღას, ვაეა-ფშაველას აქეს ერთი აწკარი, შენზე დაწერა: „ქალავ, ის მიყვარს მე შენი, თავს რომ დაიღებ მე-ღადა“.

- შენ ექიმი კი არა, ფილოლოგი უნდა იყო, ისე გიყვარს პოეზია.

- ...და ნენუკი!

* * *

ანგი, დაეჩქი მანქანაში, შედეა ვარ, უზნაძე... კარი მიხურე და კარგად შემომხედე.
- ამ შუალამეს აქ რა გინდა. რას მგაფხარ და რა მოხდა!

- ცა დამეშხო თავზე, ორი ბარი გამოიტანე. კაცი გვყავს დასამარხი. არა, არ გავგიტეულებარ... ძალიან სწრაფად მოვიდილი. ათი კილომეტრის იქით გავიგანე. ბინდში ვერ შევინძნე. ოჰ, როგორ მცिया... ძალე გამოდია... ბუჩქებში ვეფართე. ერთი კვირის შემდეგ მე თვითონ მეგყვი, მანამდე არა... ერთი რაგომ მოიგანე, ორი გითხარი.

- სად მიდილი, არ მეგყვი? მუხრუჭები არ გივარგა, რაგომ წამოხვედი ამ სიმორეს.

- შიში მაქვს ვამადარი, ვერაფერს ვხედავ მინდაის დავაძინებდი-ხოლმე, მივჯდებოდი ფანჯარასთან, ვარსკვლავებს ვუყურებდი და გაუნებლად ვფიქრობდი ჩემს ავადყოფ ბიჭზე დაისვენე ცოგა და მომთყევი, როგორ ხარ, ჩვენი კლასელები როგორ არიან. მოდი, ოფლი მოგწმინდო. ვიგრძენი, როგორ გაწითლი. ნენუკი წითლება-ხოლმე, მე მგაფხე. უდანაშაულო კაცი მოეკალი, ოჯახი გაეანადგურე, გურამი დაეღუპე. ისევ ისეთი ხარ. მხოლოდ თმა გატყვევია ცოგა და ოღნავ გასუქებულხარ. სხვაგან რომ მომსვლიდა, მაინც შენთან მოვიდილი. ახლა არ შეიძლება, თავი რომ მოვიკლა; ვიფიქრე ამაზე, ახლა არ შეიძლება... ხომ დაძვოვრებ. პოლიციას ჩაგბარდები-მეთქი, წელან ვითხარი. ასე ხომ ქმარ-შვილს ტყვევის საღაბოდ გავხდი, სამუდამოდ შევარცხვენ. არა, პოლიციას არა. მე თვითონ... მე თვითონ. შენი დედაშვილი, ასმათი, სად არის, გათხოვდა? შეიღები თუ ჰყავს. მშობლები ისევ თელავში ცხოვრობენ? ცოცხლები არიან?

- საიდან გავახსენდა. პო, გათხოვდა. ინგურისგან მუშაობდა თარჯიმნად, ვიღაც გერმანელი შეუყვარდა და თან გაპყვა, ნიუნბერგში. შვილებიც ჰყავს. ილაბარაკე, არ გაჩერდე. მე ახლავე დავამთავრებ, მიწას მოეკეპნი და გოგებს დავაყრი. მშობლები სოფელ დილოში ვადასახლდენ, ვაეიშვილთან...

- არა, გოგებს ნუ დააყრი, ნურც მიწას მოტეკეპნი. გვიან იპოვიან, აღამიანურად დაკრძალვას მაინც ეღირსოს. სახეზე ვერ შეხედე. ნეგავი რამდენი წლის იქნებოდა? არც შენ შეგვიხედავს? მოხუცი იყო? ანგი, მოხუცი იყო? თუმცა, რა მნიშვნელობა აქვს...

- შედეა, დამშვიდი, კი არ კანკალეტი, ფართხალეა. რა გიყო, რა ვქნა... დგახარ და ფართხალე...

- მაგრად, უფრო მაგრად მომხივე ხელები, რომ ძლებდი მეტკინოს და სული ამოძივიდე. თუ ვერ იპოვე, შენ როგორმე მოახერხე... რაგომღაც თავის კანი მეწვის თმის ძირებში. მანქანაში დავსხდეთ. ბარს რა უყყოთ? წავილით და სადმე გადავავლოთ. ტარი კარგად გაეუწმინდოთ, ანაბეჭდები წაშალოთ, როგორც ფილმებიშა-ხოლმე. შენ წამიყვანე თბილისში. მე რომ წავიდე, ისე... ხვალ მინდაის გამოფენის ვახსნა. მანქანა, შენი

საბრალო ბიჭივით. სამ საათამდე რომ... და გაღვრებაში მისვლას შევძლებდე. მერე კი, ოპ, მერე...

- შედეგა, დამშვიდი, რა თქმა უნდა, წაგიყვან, მაგრამ ჯერ უნდა დაწინარდე, დღის სინათლეს მშვიდად უნდა შეხედე. დაჯექი, აი, ვერე. ცოტა მიიწიე, მეც დავეკეთი. ასე ახლა მხარზე დამაღებ თავი და დამიჯერე, ენაღე, დაიძინო. მხო, ვერე. მე კლასელების ამბავს მოგიყვები... ყველას ახსოვხარ, ჩვეულებრივად კი არა, ტკბილ-შწარედ. ის დღე, სკოლის დამთავრებიდან ოცი წლისთავს რომ ვეუბნობდი, არავის დაგიწყებია. მე შეპირად მახსოვს შენი სიგყვები, კაცები რომ დავითავიხე. აი, თუ არ გჯერა: „თქვენ, ხალხო, ხომ არ გაგივებულხართ, გონება სულ დაგიკარგავთ. მხო, ყურები გამოიფხიკე, მაგვლით გაქვს სახვე. მამ, ათასი ცხვარი გვაგვს და ათასივე თეთრია? გადაწვევტილი გაქვს, კიდევ ათასი შეიძინო და ისევ უსათუოდ თეთრი? აი, რამხელა სუფრაა, მაგიდამე ცხვრის ყველს ვერ ვხედავ, ყველა ბერწია ფარაში? ღუღს საქართველო, დაღუპვის პირშეა შენი სამშობლო და შენი ფიქრი ფარას არ სცილდება. შენ, გიო, რამდენი ნათილული გვაქვს? ორმოცდათერთმეტი და ახამელ უნდა ახვიე, არა? რას ანათილი ბავშვებს? ორი დღეა, აქა ვარ და სიგყვა „სამშობლო“ არ ვისხენებია, თამალობაც კი არ შეგიძლია რიგიათი. ნათილებების სახელები იცი? დარწმუნებული ვარ, არა! შენ, ქილიკა ნოდარ, რას სურები, სად არის შენი ნახაკები? საფლავეებს ღებავ, მიცვალებულთა სურათებს ხატავ და ჩარწოვს აკეთებ, არა? ებრაელებსაც თუ წერ, მთლად ხანაქებოდ გქონია საქმე, მდიდარი იქნები, აბა რა! ანგი, შენ, რამდენი გონა წიგნი წაიკითხე, ასი? ათასი? რად გინდა, მერე ერთხელ მაინც ჩამოხევედი დედაქალაქში, მიიხეღ-მოიხეღე, რა ხდება? საკუთარი აზრის შესაქმნელად მაინც არ გაინტერესებს? ვინდა, მივლიები თქვენ-ნაირი დამარდით? მოდი, შეეგარადლოთ აფორიში „მამულისათვის ისა სჯობს, რომ მამა სჯობდეს შვილსაო“. მოგწონთ? ეჭვიც არ შენარება! ქალებო, რად გინდათ ასეთი ქმრები! შეუნთეთ ცეცხლი, ხოშკაკალა აყარეთ თავზე, გამოაფხიშლეთ საღათას ძილიდან თქვენი კაცები: ბლანტი ჭაობი რა საკადრისია, ქარცეცხლია სიცოცხლე, სიცოცხლე სამშობლოსათვის“. მუსტად ასე დამათავრე, მოწოდებასავით. ასეთები არ მიეყ-

არხართო, ჩაჯექი მანქანაში და წახვიდი. მას შემდეგ ლამის ათი წელია. ყველას ახსოვხარ. მერე, მიგინგები რომ დაიწყო, ჩამოვდილიდი თბილისში, ვუკურებიდი და ვუსრბიდი ყველაფერს, ვცდილობდი, საღად შეგვეხედა მოვლენებისთვის, მგონი, შევძელით კიდევ, მაგრამ რაც მოხდა, იმას ჭაობი ნამდვილად სჯობდა. მაინც მაღლობე-ვი ვართ, ჩვენი შვილები უფრო აქტიურები და შემართულები არიან, ვიდრე ჩვენ... იმ კაცისაც მაღლობელი ვარ, წვდან რომ დაე-მარხე. ვერასდროს ვიფიქრებდი, რომ ოღესმე ჩემი შუკრდი და მხარი ვიგრძნობდა და შენი სუნთქვა კისერს გამითობდა. იძინე, ჩემო ძვირფასო და სანატრელო. კარგია, რომ ვერ მხედავ, როგორ ჩამომდის ცნემ-ლები, არ გავსმის, როგორ გაემეზარა ხმა. შენ რომ გაიღვიძებ, მე, ალბათ, სამუდამოდ დაეიძინებ. ვინ იცის, როდისდა გნახავ. აბა, თუ ვახსოვს, შეათე კლასში, თამრიკოსთან რა დაგვემართა, რომ გაიღვიძებ, გაგახსენებ. მამთარში მუდამ ჩაშლილი შტაგალოები ვახსოვს? დირექტორი მამინევი რომ მოგვადგე-ბოდა-ხოლმე. ვერაფრით გამოვიყვანით ჩა-მშვები, თურმე შენ გცმა გამოთრის ფესხა-ცმელი, მაშინდამ რომ გამოგიგმაყენა და ძირები თიოღმე ნაძვის ხეს ხატავდა. ქეთო მასწავლებელიც სამშობლო ჩაქუჩარითი მოუ-ლოდნელად დაგვადგებოდა-ხოლმე თავს. თუ სხვა გეცვა, ვერ გეპოულობდა. მე მიხევიდი. იმიტომ, რომ ნიადაგ შენს ნაკვალევს ვეძებდი. „დიდი ჰოლმის“ დამარქვი. მამინდელი შენი აღგაეცებისთვის მთელი ცხოვრება მაღლობელი ვარ. როგორ შუკრთი, რა ნახე სიმზრდა. იძინე, ცული დღე გელის და მეც ვერაფერში გამოვადგები. შენ აქ კაცის გსა-ტანად არ ჩამოსულხარ, არც მე მოგნატრევივარ, ცხადია. რა მოხდა ნეტავ, იქნებ შემძლია დახმარება...

- არ შეგიძლია. უფრო სწორად, მეტი რაღა უნდა შეძლო. ახლა გადავიდეთ, ანგი, და ისევ ამოვიხაროთ. ვერ ვიზამ ასე, ვერ დავგოვებ... ახლა დამეც, ვერაიან დაგვინახავს. ამოვიხაროთ და სოფლის განამარას დავასვენოთ. დილით ნახავენ და იტორებენ.

- გადავიდეთ, მგონი ვერე სჯობია.

* * *

- რა გინდა ამ დროს, წყალსაც კი სძინავს. რას დახეხეები, გურამი გაგივებულისა, რა იფიქროს, აღარ იცის; დარეკე მაინც.

- ახლავე დაერეკავ, შენ კი ყავა მომიღ-
ულე.

- შევხვდი გურამს.

- რა? ყველაფერი დაწერილებით მომიყ-
ვეი, შედეგი უცაბე არ მაჯახო. ვრცელი შე-
სავლეთი მიაშბე... „ის ასეთია“ ვნახე გავიფი-
ასმათი საბაძე არის... კო, მე ვარ... კარგად,
კარგად... მოვალ და გეგყვით. მაშისკო უთ-
ხარი, გათენდება და მოვა-თქო... არა, არა,
მარხითან ვარ, ახლა მოვედი. მივასწრებ,
სანამ სამსახურში წავა... მინდია სად არის?
მეტებს?... ნენუკი იყო, ნამგირალევი ხმა
ქმონდა.

- მინდია აქაც იყო ორჯერ. რა მოგიყვე,
კინაღამ მოკვდა კაცი... დაეურეკე, ასე, რვა
საათი იქნებოდა. შენი ნახვა მინდა-მეთქი.
მოდით. უარი ვუთხარი, გარეთ მერჩივნა.
ღამის კლუბში შევედი. ჯერ ბევრ რამეს
მიველ-მოვედეთ. პოლიტიკასაც მივადექით
და მხოლოდ ერთი წინადადება თქვა, მაგ
„ჩემმა“ და „შენმა“ გავეიფუტა საქმე. ჩემი
და შენი მხოლოდ ცერის, ანაბეჭდი შეიძლება
იყოს, სხვა ყველაფერი არის „ჩვენი“ და, ეს
რომ უარყვავით, იმიტომ დაიღუპა ქვეყანაო.
იგი, გულზე მომხვდა. მერე გავახსენე, სამი
თვით ინგლისში რომ წავიდა საბანკო საქმის
შესასწავლად და კიდევ სამიე რომ მიაბა.
მოუყუვეი, როგორ გენატრებოდა და რა
სიხარული დაახვედრე, როცა ჩამოვიდა. ეს
რომ ვუთხარი, წამიერად სახეზე რაღაცამ
გაღაურბინა. გაფრენილი ჩიტის ჩრდილივით.
ამ დროს უცბად ვეითხე, ასმათი სად არის-
მეთქი. ვინ ასმათიო, გულწრფელად გაუკე-
ირდა. აი, სანამ ინგლისში წახვიდოდი, მანა-
მდე რომ... თავი ჩაღუნა, ეგ რა შუაშიაო.
მედავ მაშინ კინაღამ მოკვდა-მეთქი. ფერი
დაეკარგა, იცოდომ? აი, თუ არ იცოდა-მეთქი
და შენი ლექსი, სპეციალურად წადებული,
ჩანთიდან დაეკადრე: იქნებ არც შენ გახსოვს.
„მოხიბულია ისევ სხვათა თვალთა ფერე-
ბით, შიმელასავით წვრილებით და, ალბათ,
ქვერბით, მე დამრჩა მხოლოდ ოცნებები
აუხდენელი ბერწი ხეების, კენჭების და ასკეტ
ბურების“. შუბლი დაენამა, ესე იგი, იცოდომ,
ძლივს ამოდერდა. გროლეიბუსიდან დაჯინ-
ახათ, ის ქალი თურმე უბედურების განსახი-
ერებს ყოფილა, შენ კიდევ რატომღაც ვანრი-
სხებული-მეთქი. ვუთხარი, რომ ძალიან განი-
ცდიდი უშვილობას და ამბობდი, ოთხი წე-
ლია არ დაუფხვმიძინა, ერთსაც მოვიციდი
და მერე მე ვიცი, რასაც ვიშამო. ამაზე გურ-

ამმა თქვა, მართალი ვითხრა, მაშინ შეიღის
არც თავი მქონდა და არც დროო. შენი
ცოლის სიხარული უსაზღვრო იყო, ბიჭი რომ
უნდა დაეხვედრებინა-მეთქი. ამის ვაგონებამე
მოიქუფრა, მიიხრა, ვერეკავდი და მეუბნე-
ბოდა, სიურპრიზი უნდა დაგახვედრო. ვერა
ეხედებოდი, რადგან დანამდვილებით ვიყოდი,
ჩემს წასვლამდე, ვეხმძიმედ არ ყოფილიაო.
გაგყობ, ეჭვი გდრღნის და არც უსაფუქე-
ლოდ-მეთქი. ვეხმე წამოვადგა, გადმოვიქნა
და ისეთი ჩურჩულით მკითხა, რას გულისხ-
მობთ, რომ ძარღვეში სისხლი გაშეყინა.
იმას, რომ მინდია შენი შვილია და არა
მედეასი-მეთქი. სკამზე დავეცა, ეგ რა სისუ-
ლელაო. არ არის სისულელე, ეგრე-მეთქი.
ასმათი, მედეას კლასელის ღვიდაშვილი, ვიპ-
ოვეთ, ძველი ნაცნობობა აღვადგინეთ, დაეუ-
ახლოვდით და გავიგეთ, რომ შენგან ბავშვი
ელოდა. აბორგი, აღარ მახსოვს რაკომ, არ
შეიძლებაოდა. ჩვენი ჩინიით, რისკზე არ
წახვიდეთ, ბავშვი დაიგოვა, ოღონდ ძალიან
შეშინებული იყო, მშობლებს არ ვაკვივით.
ჩვენთან, სოფელში წავიყვანეთ ბოლო სამ
თვეს და იქ მოვამშობიარეთ. ბავშვი ერთ
კვირაში ჩამოვიყვანეთ და ის სიურპრიზი
დაგახვედრეთ, რასაც გპირდებოდა-მეთქი.
გაოგნებული იჯდა და მერე მაინც შენზე
გაბრაზდა, რაკომ არ გამიშობილაო. ამას კვი-
თხავს, უნდა მოემშალო. ნუ დღავ, შთაავრა
უკან არის. ისეთი ფერი გაღვევს, თოვლს
შეშურდება. მედა, შუბლზე თეთრი ძაფივით
გაღვევს ზოლი, აღრე არ შემიბინძნავს, გაო-
თრებულხარ თუ მარჯვეთ მალავდი?

- არა, არ მქონდა. პასუხი ვიცი, რასაც
ვეგყვი, მაგრამ საშველი მაინც არ არის.
ოცდახუთი წელია ვეგყვებ, როგორი ასაგ-
ანია. ყველამე მეტად იმის შემინია, ნენე არ
შეიძლებაო, მასხვადეც რამე არ ეგონოს,
ოღონდ პირიქით.

- ეგ გამორიცხულია, ჩლუნციე მხვდება
რომ მისი შვილია. ცუდი არაფერი მოხდება,
მიხვდება, დანაშაულს გრძობის შესწინაშე.

- მე ახლა წავალ, დიღომში უნდა გავიდე.
ასმათის მისამართი გავიგო და შინ მისვლა
მოვასწრო, სანამ გურამი სახლშია. აბა, რა
ვითხრა, მალეობა სრულიად ვერ გამოჩე-
ტავს, რასაც ვგრძნობ. პრემილენცია აღარ
არის საჭირო, არავეთარ შემთხვევაში, სხვა
გზა მოეძებნე. ბევრი რამ შეიყვალა, ძალიან
ბევრი...

* * *

- საღ იყავი, გონებაზე აღბრა ვართ. დაეა-
რბიეთ საავადმყოფოები, მორგები და პოლი-
ციები. გაფითრებული ხარ და უძილო... მე
არ მჯერა, სისულელეა...
- სიმაართლეა და ამას თვითონაც შაღე
აღიარებ.
- შენ ისე გადაფოფორილი იყავი, ისე გრა-
გიკულად გიყვარდა, ამას ვერ დავიჯერებ.
- მინდიაშ დედობის ღირსი გამზადა, პირ-
ველმა დაძიძახა „დედა“, და კიდე ვიშორებ,
მასხავით არც ერთი სულდგმული არ მიყვარს
ქვეყნად: არც შენ, არც ნენე.
- რატომ არ მითხარი?
- ნუ იბოღმები. მეც მინდოდა ისეთივე
დედა ვყოფილიყავი შენს თვალში, როგორი
მამაც შენ იყავი.
- როგორ შეძელი... დედაშისი...
- დედაშისი გერმანიამო ცხოვრობს, შესა-
ნიშნავი ქალია და ამ დღეებში ჩემი ვარაუ-
დით, თვითონ შეგეგზიანება. პრემილენტი სა-
ჭირო აღარ არის, გაიხარე, სხვა გზა მოვძ-
ებნე. ახლა ვიპანავებ, ცოტას დაეისვენებ
და მერე გალერეაში წავაგ, მინდიას მივე-
პარები, იქნებ ვჭირდები.
- მოიცა, შედეა. მეგისმეგად მკაცრად
მექცევი, მტრად მომეკიდე. დაჯექი ცოტა
ხანს. რა მექნა, როგორ მეთხოვა ამ ღროში,
არ შემიძლო, ეს ყაჩაღობა იქნებოდა.
- მორიდებული! როცა მე სახლში ვიჯექი
და დარდისგან გული მეზზარებოდა, შენ,
ასეთი პატიოსანი, დროს სხვასთან აგარებდი,
ალბათ, თავსაც იმართლებდი, ვითომ ჩემი
დარდის ცქერა არ შეგძლო, არა? ეს ხომ
არც პირველი იქნებოდა და არც უკანასკნე-
ლი. დამანებე თავი, გურამ, მომეშვი, ყველ-
აფერს ნუ მათქმევინებ...
- მედა, ხომ იცი, როგორ მიყვარდი და
ახლაც მუსტადა...
- არ მომეკარო! მე გიყვარდი, დროს კი
სხვასთან აგარებდი. აბსურდია ყველაფერი.
- ის ერთადერთი შემთხვევა იყო, ნენეს
გვეყვებოდა...
- ერთი და ასი, სულ ერთია ჩემთვის.
გალაწვევტილი მქონდა, მინდიას რომ რამე
მისვლიდა, აუცილებლად მომეკალი. ოპ,
დმერთო ჩემო! ახლა კი, თუ ყველაფერი
ჩემს კისერზე გადაივლის და შენ მოწმესავით
იჯდები, აუცილებლად გაგყვრები და, ვინ
იცის, იქნებ გავთხოვდე კიდეც, კანდიდატურა
არის.
- კარგი, ნუ გააჭენე! ახლა საღ...

- არ მაინტერესებს ახლა. წინათ და მო-
მავალში. ორმოცი ათისი დოლარი უნდა
იმოყო.
- საღ, ხომ ვერ მეგყვი, ბანიკ გავტეხო?
- გა-ტე-ხე!
- ნუ ყვირი-მეთქი!
- შენ კიდეც ნუ მაშინებ, პატიოსანო. შეი-
ძლება შეილი მოგიკვდეს მაგ პატიოსნებით,
მედგენიძის სიმფონიებზე გადარეულო, შენ
ხომ კაკაფონიითაც კმაყოფილდები.
- დედა!
- დამანებეთ თავი, დამანებეთ! ყველა
ჭკუას ნუ მასწავლით. შეიძლება ძმა მოგიკ-
ვდეს და შენ კიდეც შენიშვნებისთვის...
- არა, დედა, რა შენიშვნები. გეხვეწები,
დედა, დამშვიდდი, ნუ ყვირიხარ, გაჩუმი,
მინდიაშ არ გაიგონოს, შეიძლება მოვიდეს.
დარეკა, ვუთხარი, დედა შინაა-მეთქი, გიჟს
გავდა. თუ ასეა, მისთვის ნერვიულობა შეი-
ძლება? მე რატომ არ მითხარი? აქამდე
მამამაც არ იცოდა რიგინადა. ერთი ოჯახი
არა ვართ?
- არ ვიცილი თუ დამაგვიანდებოდა, რად-
იც მოხდა ისეთი. კიდეც კარგი არსებობენ
აღამიანები, ჩემთვის თავს რომ გაწირავენ.
არ მინდოდა თქვენც დატანჯულიყავით. სულ
ექიმის კონტროლით მოვიყვანე აქამდე. ახლა
უკვე აუცილებელია ოპერაციით, თქვა და
მეც გაგავებინეთ, მეგი რა გინდათ ჩემგან.
მე თვითონ მივხედავ ამ საქმეს, მხარში
ამომდგომებსაც ვიშოვი...
- მედა, მეჩხუბე, მომკალი კიდეც, მაგრამ
შეურაცყოფას ნუ მომაყენებ, გთხოვ.
- მხოლოდ შენ გაქვს ამის უფლება, არა?
პო, ჩაღუნე თავი, დაიმორცხე... რასაც დაგპ-
ირდი, ყველაფერს შეგისრულებ. შედამწ-
ვნიით. გაინბერი, თორემ მინდიას ყველაფერს
ვეტყვი და შეგძილებს. შენთვის კი მედა
აღარა ვარ, დამთავრდა.
- დედა...
- დამანებე თავი! კარგად იყავით, ჩაეხ-
უგეთ ერთმანეთს, მე წავაედი.
- მედა...
- ბნედა!

* * *

- მამა, თმა დაუნახე? სულ გათითრებულა.
რა ხდება, გამაგებინე, რა უბედურებაა ჩვენს
თავს.
- ნუ, ნუ გირი, ნენეკ... ჯერ გადამეკიდა,
პრემილენტი სთხოვე და მედგენიძის ლიმიტი
ჩვენ გამოვიყენოთ. ახლა ეს გადაუფიქრ-

ებია და ფული იშოვეო, ჩამცივებია, თითქოს ორმოცი დოლარი იყოს. რა ვქნა, რა შემოძლია...

- ჩამოვითხოვოთ, მამა, ათ-ათი ლარი, მთელ ქალაქში, ნათესავეებში, ნაცნობებში... მე ჩამოვითხოვ.

- მათაღეს ვერ შეაგროვებ ამ გაჭირვების ეპოს... დაწყნარდი, შენი ცრემლები გულს მიფლეთს.

- ერთ გარეწარ მილიონერს ვუყვარვარ, ცოლად გაყვები...

- ნენე, მე გაფრთხილებ და სხვა შენ იცი, დედაშენს აღარ დასჭირდება, თვითონ დაიხლი გყვიას, იცოდე.

* * *

- დედა! არავენ იცის ისე ტკბილი ჩახუტება, როგორც შენ. როგორ შეგვაძინე აღარ გაბეღო ასეთი რამის გაკეთება. „დედა დაილადა“ ხომ კარგ ადვილას დავკიდე? დარწმუნებული ვარ. ყველაზე მეტად მოეწონებათ. ღმირი, მგონი, ისეთი არ გამომივიდა, როგორიც შენ იცი, მაგრამ მაინც მომწონს, თბილი, რომ მიყვარხარ, მიგიბო. რამდენი აბათი რომ თმა გაქვს, თმა შეიღებე, ვახოვ. მე ახალგაზრდა და ღამაში დედა შეამაყება. წუღან ნათლიასთან ვიყავი, მაგიდაზე შენი ლექსი იღო. რა დავიწერია, „და ბასრი ცელთი შემომიხნა უღამო დილა“, „ციცინათელა, უსახური შუადღის მწერი“... მშვენიერების აღქმა მასწავლე, სიცოცხლე დღესასწაულად შენ მიქციე და ასეთი რამ რატომ თქვი? მითხარი, დედა, ყველაფერი მომიყვიე. ჩვენ, შენ და მე, ყველაფერს მოვერევი. ხომ მომიყვები?

- მოვიყვები. ჯერ ყავა დავლით და ამრზე მოვადე. მზია როგორ არის? გუშინ დავინახეთ. შეეღსა ჰკავს. ძალიან უხდება ქერა თმა შავ თვალეებზე, ბუნებრივია? გოლები ხართ, არა? უკვე გასათხოვარია... რატომ არ ხატავ, როგორ მიკვირს.

- მაგ სიამოვნებას სამომავლოდ ვინახავ. პოლად, განცხადება შევიტანეთ ორი დღის წინ. რა იყო, რატომ გეწყინა, დედა, აკი მომწონსო...

- მიყვარს კიდეც, მაგრამ ჯერ ამისი დრო არ არის, დედიო. დაჯექი, აქ, ჩემს გვერდით.

- რატომ არ არის, პაგარა ვარ?

- არა, შენ არა ხარ პაგარა, მაგრამ მე ვარ ძალიან დიდი და ცხოვრებას სხვარებად ვუყურებ.

- დედა, ეს შენა ხარ?

- ნუ გიცივრს, მე ვარ და ასე მგონია, მართალი ვარ. მერე ყველაფერს გეტყვი.

- არავითარი მერე! შენი ეგეთი განწყობა უფრო მაწუხებს ამ წუთას, ვიდრე ჩემი ქორწინების საქმე. უკვე გრადიციული დედამთილივით ხარ მამინ, როდესაც შეიძლება არც არასოდეს გახდე ასეთი.

- ოჰო, პო... როგორ ბრამბო. მე მეგახარ, სულ არ შეგიძლია გრძობების დამალვა.

- გრძობები გასამქვავებლად არსებობს. რა იყო, რამე ჭორი გაიგე?

- მთლად ასეც ნუ გამიბრამბლები. მაინც დამაინც დღეს არ მინდოდა თქმა, ხვალ ყველაფერს გეტყვი... ეს ნახაგი, ხომ არ სჯობია, იქით ეკიდოს, მგონი სინათლე არ უხდება, შეიძლება ვცდები.

- დღეს და ამ წუთში უნდა მითხრა ყველაფერი, ახლავე! ნუ გწყინს ჩემი კილო, ორივეთვის აჯობებს.

- რა უცხად ამოგაგე ყოველწუთიერი „დედა“. შენ მაინც სხვანაირად აზრობ ამ სიტყვას. გიმაღავდი... არ მინდოდა მშობი გესწავლა და შეჩვეოდი. სერიოზული მდგომარეობა გაქვს. ოპერაცია გჭირდება. სრულ გარანტიას ვაძლევ, მერე ყველაფერი კარგად იქნება. მზია რამდენიმე თვეს დაგელოდება, ეს ძნელი არ არის. ერთმა ოქი წლის წინათ გაიკეთა და კენჭივითაა. შენ კაცი ხარ და ჯანსაღი უნდა იყო, ჯანმრთელი შეილები უნდა გყავდეს, რომ მე იოლად დავმარდო... ხომ გჯერა ჩემი, ადვილი ოპერაციაა და ასწელიწადს იცოცხლებ, თუკი გაიკეთებ... ერთ კვირამდე გერმანიაში წახვალ, იქ ჩემი ახლობელი ცხოვრობს, წუთით არ მოგშორდება, ჩემზე უკეთ მოგივლის. იქნებ ისე მოგეწონოს გერმანია, იქაც კი დარჩე... მზიას დაიყვან და დედას აქ დატოვებ? არა, არა! ვხუბრობ, რა თქმა უნდა. ნუ დედავ. მე ხომ შენთვის გყვილი... არასოდეს მითქვამს. ყველაფერი კარგად იქნება. ვიცი, რომ მშობარა არა ხარ, ეგ ვიცი. რომ ჩამოხვალ, ისეთ ქორწილს გავაჩადებ, მტერსაც კი გაეხარდება. ნუ მოეწონებ, ჯანმრთელი უნდა იყო, რომ შენი ქვეყანა ასახელო; სურათები გაყიდე, სხვაგანაც ვაითქვამ სახელს. სიმართლეს გეტყვი, ძალიან ნიჭიერი ხარ. არა, იმიტომ არ ვამბობ, ჩემი შეიღო რომ ხარ. ხომ იცი, ისეთ აღამაინათა რიგს არ ვეკუთვნი, თავისი ხაყის ჯეჯილი რომ ჰგონია...

- დედა, დაწყნარდი, ყველაფერზე თანახმა ვარ, მაგრამ იქნებ ერთხელ მაინც მითხრა, რისი ოპერაცია უნდა გავიკეთო.

- იოლი ოპერაციაა, გულზე... სარისკო რომ იყოს, როგორ ფიქრობ, გირჩევდი?

- ალბათ, სიცოცხლე უფრო სარისკოა, არა? ნუ ნერვიულობ, დედა, მე კი ვარ თანახმა, მაგრამ ამის საშუალება არის?

- არის. გვაქვს დანაშოგი. ნახევარს გადავირისხავთ, ნახევარი იქ დაგვტოვია.

- მოდა ყველაფერი კარგად ყოფილა. რატომ გაივიწყე თავი, რატომ აღრე არ მითხარი. ალბათ, რამდენი დიდარდე. ექიმთან რომ ვიყავით ბოლოს, აკი თქვა, ისეთი არაფერი იყო. მერჩვენა, შე მცოდნობა და შენ არა. წაიღე, დედა, ცოტა დაისვენე და გალამაზდი, რამდენიმე საათიღა დარჩა, შენს საქციელზე საღამოს ვილაპარაკოთ, გულები რომ დაგვებოთიქ.

* * *

- შა, ეს ნახაგი განსაკუთრებით მომწონს. გინდა ვითხრა, რატომ?

- ჯერ შენ თქვი, მერე მე გეგყვი. გაიხლე, მამაჩემიქ მოსულა და რაღაც ნახატს ჩამკირკიტებს, ეტყობა, მოსწონს.

- იცოდა?

- მოსაწვევი ბარათი ჰქონდა, ჩემსავით დაუპატიებლად კი არ მოსულა.

- მე მოსაწვევი ბარათიც კი არა ვარ?

- შენ ჩემი სიცოცხლე ხარ, მაგრამ არა ბარათი. როგორ მიყვარს, თვალებს რომ მოჰკუტავ და ღიმილისას ლოყებზე ფოსოებს მიწენ, შეღაც ვარდისფერი რომ აგერავს, ხომ სულ...

- კარგი, რა, შალვა, ისედაც დაბნეული ვარ. აი, რატომ მომწონს ეს პაგარა სამლოცველო, სოფლის განაპირას, გყვსთან. თითქოს აღმაიანებმა სოფლიდან გამოაძევეს, ეს კი, სვედიანი, მაგრამ დიდებული რწმენა, მაინც მათ დარაჯად დამდგარა. შესასვლელში ბლაბი ამოსვლია, აწან დადონა...

- გაფაგრძელებ. თანაც უყურე, მზე ხომ არსად ჩანს და მაინც მიხვდები, დაისი როგორ ეღამუნება მის სახურავს. ისეთი მშვიდი ნათელი ადგას, თითქოს ღმერთმა გადმოხედაო, არა?

- მიყვარხარ, შალვა! დედაჩემი და მარეხი დეიდაც მოსულან, დიდ მწერალს ესაუბრებინან და ვაგყო, გემი მამაშენისკენ აქვთ აღებული... მამა არა ჩანს, არც მინდია. წელან აქ იყო, სად გაქრა, ნეტავ? მანანა დეიდა და საბა მოვლენ?

- აუცილებლად, თუ უკვე აქ არ არიან. იმდენი ხალხია, ყველას ვერ დაინახავ.

- მეგონა, წვიმის გამო ბევრი არ იქნებოდა. ესეც წილი უფროსი თაობაა.

- მე დედაჩემის ოინებია, მან დააგზავნა მოსაწვევები. ნახე, პრემიენტიც მოვიდა! დედას ულოცავს. მინდას შეხედე, რა სასაიცოლოა, ფერი არ ადევს. მამამ აქ ყოფილა, წელან ვერ დაეინახე. ჩემი ძმა ერთ ადგილას ისეა გახვევული, თითქოს იქ ამოსულიყოს, წავალ, ცოტას შევეშველები. არ გეწყინოს, მერე შენც მოდი... საჭირო აღარა ვარ, მშია მივიღა. მინდას საცოლეა. მედეას ძალიან მოსწონს. მშის სხვის ეძახის. მეგონი, ჩემზე შეტად უყვარს.

- ნუ ეჭვიანობ, ეგ შეუძებელია. სამაგიეროდ, შე მთელ ქვეყანას მიარჩენიხარ. კარგი, პო, კარგი, აღარაფერს გეგყვი. წამოდი, ახლოს მივდგეთ, რექტორი სიგევისთვის ეშმაღება.

- ერთი შეხედე იმ კაცს, მედეას პორტრეტთან რომ დგას, თითქოს ლოცულობო. ნეტავი ვინ არის? დედაცა და პუტყენა, ბუღალტერს არა ჰგავს? აი, დედაშენი და საბა. შენც რა ღამაში დედა გყავს. ღამაში კი არა, უფრო დიდებულია. მკაცრი?

- უკ! დილაობით კაცებს დაგვაყენებს-ხოლმე და გვშობტავს, მერე თითო ალიყურსაც გეუქნის. წარმოიდგინე, რას უმაშს ქალებს. შენზე შეუბნება, ჩვენთან მოსული არ ვნახო, თორემ კაბას აუკუწევ და ტაკოს რომგებთი დავუღურჯებო. ბოლიში, ბოლიში, აი ვრეუდები. მე კი ვრეუდები, მაგრამ მანანა შოლის და, თუ არ დაიმაღე, ცუდად გაქვს საქმე.

- ნეტყენუგა, სადა ხარ, გენაცვალე, ჩვენთან აღარ მოდიხარ, მე კი უშენოდ ძალიან მოწყენილი ვარ. აღარ გიყვარს მანანა დეიდა? მე კი ძალიან შენატრები... მერჩვენა, შენ და საბა ისეე სკოლაში დადიოღეთ, უფრო ხშირად ენახავდიეთ ერთმანეთს. შეყვარებულნი ხომ არ გაიჩინე და ჩემთვის ვიღარ იყლი?

- გაიჩინა, დედა, გაიჩინა. მაღე ქორწილში დაგვაპატიებებს, არა, ნენე?

- უკვე თვრამეტე წლისაა. აბა, შინატრად ხომ არ დარჩება. შეხედე, ნენ, რა მრისხანე გახდა უცებ, ხომ გეუბნებოღი, დილაობით...

- გახუმლდი, შე ბოთე, ყურპანატურა. ეგრე იქილიკე და მრს მოიგებ, იმასაც ვნახავ.

- მანანა დეიდა, ნეტავი ყველას ახე აქებენ-ხოლმე, როგორც მინდას?

- იქნებ ეგრეც იყოს, მაგრამ შეხედე აქ მყოფთა სიხარულისგან გაბრწყინებულ თვა-

ლებს და შენი ძმისაკენ მიმართულ მშვრას. წარმოვიდგინოთ, რომ ყრუები ვართ და მხოლოდ თვალებიღა დაგვრჩა საღი. შთაბეჭდილება ხომ უფრო თვალების საქმეა, ვიდრე ყურების, არა? წავიდეთ, საბა, სხვა სურათებზე ვნახოთ. ნენე, მოდი ჩვენთან, თორემ მართლა შეწყინება.

- უყურე, შალვა, დედაჩემი იმ ბუღალტერივით კაცს ელაპარაკება. ძალიან არ მომწონს შედეგს ფერი...

* * *

ბატონო მევახ, მისარია, რომ მოხვედით. უფრო გამიხარდება, თუ დროს გაცდენილად არ ჩათვლით.

- გაოგნებული ვარ, საიდან აქვს ოცდაუთო წლის ბიჭს აშხელა განცდა.

გენის მიშემბია, ალბათ.

- ხელის გულზე გაგმარდე, ავადმყოფია, მანკიანი. ეგყობა, ცუდად დამალული ჩემი დარდი და ცრემლი მაინც აირეკლა მის სულზე.

- რაც ერთმა ადამიანმა დაახლოებით უნდა შეიცნოს, თითქმის შეცნობილი აქვს. შეხედეთ იმ ნახაგს, ადამიანი ჭაში იყურება და მისი სახე საშინლად დამახინჯებულია წყლის ძლივსუსამჩნევო ლილევისაგან. ეს მისი მეორე სახეა, მეორე „მე“, ის, რასაც მთელი ცხოვრების მანძილზე ქუსლით ვტკეპნით. ადამიანი ხომ უსაზღვროდ ცუდი და უსაზღვროდ კარგია ერთდროულად. იმ ცუდის გამო ბერდება და კვდება, თორემ ხუთას წელს იცოცხლებდა, ახე შგონია.

- თქვენ ბევრი იგბანჯეთ, ჩემთვის ცნობილია. ამ გრძობამ რით და როგორ იმოქმედა თქვენს ცხოვრებაზე, ბატონო მევახ, უკეთესი გახდით თუ უარესი.

- განჯული ცხოვრება, საბედნიეროდ, ადამიანის ხვედრია. ცოტა გაოცდით, მე კი არ შემშლია. დაახ, საბედნიეროდ!

- თქვენი ნაწარმოებების მოსმენის შერე უფრო დიდინი შეიძლება, სევდა სადაც ქრება...

- ეგ ხასიათის საქმეა. არ მინდა ადამიანი ცუდ განწყობაზე დაგყენო, თორემ მაქვს მე სამჯერ ნატყვევარი კაცის მიერ დაწერილი მუსიკა.

- სამჯერ იყავით გყვედ?

- ერთხელ გერმანელებთან, მეორედ - მე და ის ჩემი გერმანელი - ინგლისელებთან, მესამედ საბჭოთა კავშირში მაგებინეს პახუხი პირველი ორი გყვევობის გამო... აი, შეხე-

დეთ იმ ნახაგს. თქვენ, რასაკვირველია, ყველა შეპირად იცით. კარგად ჩაცმული ახალგაზრდა ქალი და კაცი ყავას სვამენ. ხომ ლამაზია ქალი, დააკვირდით, მისი თითები ჭიაყელებს არ გაგონებენ? ხოლო ამ მხარბუჭიან კაცს ღორის თვალები აქვს. ორივეს თან ახლავს მეორე „მე“. ასეთი სულ რაძღვინივე ნახაგია. აი, რა საინტერესოა ეს „სიცოცხლე მშვენიერია“. ძლივს ჩანს გველი ჭრულაჭრულა ყვაველებში, რა მშვიდია და უვნებელი, მიუხედავად იმისა, რომ მისი დანახვისას ტანში გვერის-ხოლმე. ამაჲ წინათ რაღაც ფილმი ვნახე, სახელწოდება არ მახსოვს. გველის თვალით დანახული ადამიანი საშინელი ურჩხულია, მაგრამ, თუ ჩვენ არ გამოვიწვიეთ, ისე არაფერს გვერჩის. ჩვენ კი, ხომ ლამაზია შევლი და ირემი, თვალდაუხამსამებლად ვუპნობთ სიცოცხლეს... თქვენი პორტრეტზე ძალიან მომეწონა, „დედა დაიღალა“. რა მშველად ხართ გაწოლილი სავარძელში, დალილი ღიმილით, მაგრამ შეხედეთ თვალებს, ვეფხვი თვლებს. მუსტი პორტრეტია. გაგაწითლეთ, ალბათ, გეწყინათ, მტაცებელს რომ შეგადარეთ. ყველა დედა ცოტათი მტაცებელია. ასეა, რა ვქნათ. ეს მოხუცებიც მომეწონა, აუქჩარებლად გადიან ეზოდან ყანისკენ. ისეთი გრძობაა, თითქოს ამ „ოქროსფერი ბილიკით“ სამუდამოდ მიდიან ცისკენ.

- ოჰ, ბატონო მევახ, თქვენ მოთხრობებს ყვებით.

- თქვენთვის მოთხრობებს, მე კი სტოკაოები მჩხვლეკენ სხეულში.

- ბატონო მევახ, როდის მოვისმენ გყვის დაწერილ მუსიკას?

- როდესაც გუნდავით. დამირეკეთ, ჩემს გოგონებს ვეგვი, შოვლენ, ნამცხვარს მოამზადებენ.

- ახლავე შეიძლება?

- მარგო ვარ... რაგომ გაგელიძით, გაიფიქრეთ, შენისთანა ბერძენხანასთან, რა მნიშვნელობა აქვს, როდის მივალო?

- მთლად ეგრე არა. ახლავე წავიდე თუ შეიძლება.

- საიმოვნებით, მაგრამ... თქვენ თავის უფალი ქალი ყოფილხართ და მე ეს, გამოცეკვებით, არ მომწონს.

* * *

- მარეხ, მოდი ცოტა ხანს ჩამოვსხდეთ. ვამაგივეებს ეს ქალი. ჩაისვა მანქანაში მევახ მელგენიძე და სადაც გაქრა. რა აქვს ჩაფ-

იქრებული, არ იცი? მიაგოვა ყველა და ყველაფერი და გაქრა. წუხელ საღ იყო, სახამ შენთან მოვიდოდა, არ უთქვამს? რა გაცინებს, გვონია ვეჭვიანობ? თუშეა, ისეთები მითხრა...

- ასმათის მისამართის გასაგებად იყო წახული, გზაში მანქანა გაუფუჭებია. შეგი არაფერი ვიცი, ჩემს ნათულს გეფიცები, შენს ბიჭს. ფაქსი გაავგზავნა გერმანიაში, „ჩვენს ახლობელს, რომელიც ახლა ოცდახუთი წლიანია, გულის ოპერაცია სჭირდება, რა შეგიძლია გააკეთო“. პასუხიც მიიღო - ნახევარს იხდის და მოვლა-პატრონობას კისრულობს.

- ვიცი, ჩემთანაც დარეკა, შენი ნათქვამი დაბალსტერა. მიშველე რამე, უთხარი მეღას, მაპატიოს. უთხარი, რომ არც შემიძლია და არც მინდა უიმისობა. გერმანიაში მინდიათ ყველაფერი რომ გაივოს, არ ეშინია? რაგომ არ ფიქრობს...

- დარწმუნებულია, არ ეგვიფის. სხვაგან გამორიცხულია, მოელასაც არ უნდა ნაკლები. კატეგორიულად მოითხოვს, პრემიედენტს აღარაფერი უთხრა.

- მათგან განვევ ამბობს. შეხედე მის პორტრეტს. არ მომწონდა თვალების გამოძეგველები, თურმე ვცდებოდი. რას ვიფიქრებდი, ავი ყოფილა, მე კი მთელი ცხოვრება მშვიდი მეგონა. ძალიან საშინო ქალი აღმოჩნდა.

- მოკიდებული საფურფულეზე გიღვებს, მეორეს რაღად უკიდებს. გუმინ მეუბნებოდა, შედგენიძეთთან ინტერვიუ მინდაო, ალბათ, ამიტომ გააყვია. სახლიდან ყველაფერს გაეფიცაო, მარგო ჩემი მზითვი, სარკე და ბუფეტი ამოიღებს გარკვეულ თანხას, გმის ფულს კი ჩემი სამკაულებით ვიშოვიო. როგორ მწყინს, ლექსებს რომ არ აქვეყნებს. ამბობს, პოეტი არა ვარ, მაღალი ცა მაკლია ამისთვისო. აი, დიდლამიანად დაწერა: „დიდი ხანია, აღარ მოაქვს ყვავილის ღერიც, ძველი კი დაჭკან არა ლეგად, არამედ მწვანედ, ციციანათულა, უსახური შუადღის მწერი, დამით როგორმე დამენახა, ბევრი ვეცადე ანჩხლი ყვითელი თვალის ფერში შემომიღალდა და ბასრი ცელით შემომიხნდა უღამო დილა, რადგან პაწია მოთმინება, მე რომ მიყვარდა, გადასულა და მეზობელთან დიდი გამბრდილა“. როგორია, არ მოგწონს? რამ აგაფორიაქა, დაწყნარდი, არაფერი გაქვს ასაღლევებელი.

- ნეტავი, ვერე იყოს. მოგჯერ ბრძენიც სცდება, მაპატიოს... რაღაც უფრო ცუდს მიგრძნობს გული. წავიად შინ, ნენეს მივხედავ. ევ რა არის, მინდიათ ჩაჩუქა?

- პო, ძალიან მომწონს. საქნელა გირიოვთან. თითქოს ვიღაც ახლა ამგარაო, თითქოს ირწევა. ეს გაცივებული ჩივი, საქნელას ჯობზე წამომჯდარი, მთლად მაგიყებს.

* * *

- ვერ წარმოვიდგენდი, მსოფლიოში განთქმული კაცი თუ ასე უბრალოდ იცხოვრებდა. ჩვეულებრივ სამოთახიან ბინაში, ძველი ავეჯით...

- ბოღიშს ვიხდით, ქალბატონო შედეა, უწესრიგობაა...

- დიდ შემოქმედთა თვისებაა. თქვენი ბიჭი... კარგი ფოტოა, მაგრამ სინამდვილეში ბევრად უკეთესი იყო. რამდენჯერმე ვნახე, მინდიათთან. მისი პორტრეტის დასრულება ვერ მოასწრო, ისე უკიდა კელეზე. ირაკლისნარი, ალბათ, დიდახანს ვერ დაიბადება საქართველოში.

- ერთი ნატვრა მაქვს, ის აღსრულდეს, რასაც ირაკლი შეეწირა. მერე კი...

- ბატონო შევახ, სხვისი გულისთვის თუ გავიწირავთ თავი, სხვისი სიცოცხლის გადასარჩენად. ასე ვიღვეთ? რაგომ არ მეუბნებით, დაბრძანდითო.

- ოჰ, მაპატიეთ, მაპატიეთ. ცუდი მასპინძელი ვარ. კი, იყო ასეთი შემთხვევა და მეც გადავჩნდი.

- ახლა თუ შეძლებდით?

- არ ვიცი. სიცოცხლე მიწრულსკენ უფრო ტკბება. კრიტიკულ მომენტში, არ ვიცი, როგორ მოვიქცევი. რომ გაგიყნაოთ თვალები? გმირი გეგონეთ?

- გმირებად არ იბადებიან, მერე ხდებიან თავისი ან სხვისი მეშვეობით.

- ასეა, მაგრამ მხოლოდ მითითებით გმირი ვერ გახლბები, სურვილიც თუ არ იქნა. ეშმაკი ქალი ხართ. თქვენს სტატიებს და ინტერვიუებს ვკითხულობ-ხოლმე და ისეთი გრძნობა მრჩება, თითქოს აღამაინის გაღმობუნებას ღამობდით. დიახ, დიახ, ჩამისცოთ მანქანაში და მომიტყავეთ, მე კი თქ ყოფნა კიდევ მინდოდა. ეშმაკი ხართ, მაგრამ თქვენს პატიოსნებაში ეჭვი არ შეპარება...

- თავის უფალი რომ ვარ, მაინც? რაგომ არ მოგწონთ თავისუფალი ქალი?

- კაცები ბრძოლის ველისთვის და დიდი საქმეებისთვის ვართ გაჩენილი, ქალი ჩვენი ნახვაცუკელი უნდა იყოს.

- ქალებს დრო არა გვაქვს, თორემ...

- თვითონ არ ვინდათ, დრო გქონდეთ. ფეხის ადგმიდან გათხოვებაზე ოცნებობთ

და შეილებს წინასწარ არქმევთ სახელებს. ხომ მეთიანხმებით? გეგყობათ, რომ მეთიანხმებით. გახსოვთ, თქვენი ვაჟის „უკვას მოლოდინი“? გახსოვთ, როგორი თვალები აქვს? ფოცხვერის, ესე იგი, თქვენი. მშვენიერად ჩანს, რომ ჯერ ჩაუსახველ შევლს ელოდება. ახლა, სანამ ჩემს სიმართლეში დარწმუნდებით და ცოტას იფიქრებთ, მე ყავას მოვადუღებ...

* * *

- გმადლობთ ყავისთვის. როგორ შეაბაყება, თქვენნაირი კაცი რომ ჩემთვის წუხდება.
- ნუ აზვიადებთ. რას იცვით, ხომ შეილს ელოდება?

- ალბათ, ეგრება. ყველაზე საინტერესო და ყველაზე საკვირველი რა არის ცხოვრებაში, ბაგონო შევას?

- ჩემთვის, როგორც უბრალო ადამიანისთვის ყველაზე საკვირველი არის ცნობისწადილის ძალა, საინტერესო კი ქალის და კაცის ურთიერთობაა ყოველნაირ გამოვლინებაში. დედის და ვაჟის, ძმისა და დის, მამის და ქალიშვილის, საგრფოთა, თანამშრომელთა, მეგობართა და მეუღლეთა.

- რას აპატივდით ქალს.

- ყველას ყველაფერს ვაპატივებდი, ცოლს - არაფერს!

- რა დესპოტი ბრძანებულხართ, ბაგონო მევახ, წარმოუდგენელია... ნეკავი მინდია როგორ დახატავდა თქვენს პორტრეტს, გალერეაში თქვით, რაც ერთ ადამიანს შეუძლია, უკვე შეცნობილი აქვსო.

- თითქმის უკვე შეცნობილი აქვს-მეთქი, ასე ვთქვი. ის მაინც მითხარით, რომელ გამოთქმა დაბეჭდავთ ინტერვიუს, წავიკითხო, რას დამბარალებთ ან თქვენ რას დაიბრალბით. მე ვთქვი, თითქმის-მეთქი.

წელან არ მითხარით, თქვენს პატიოსნებაში ეჭვი არ შეპარებაო. მეშინია, ბაგონო შევას, გული მეგლიჯება მინდიას გამო, მისი სიღრმეებში წელიწადი „ოქროსი წელიწადი“ შედგომას არ უნდა ნიშნავდეს.

- ო, არა. რა თქმა უნდა, არა! ახლა ფირფიტას მოგასმენინებთ, სამჯერ ნატყვევარის მიერ დაწერილ სიმფონიას, უფრო სწორად, სიმფონიის მესამე ნაწილს

* * *

- ეს საშინელებაა, ბაგონო მევახ, გამოგიტყდებით, თქვენი უკვე მეშინია. ეს საშინელებაა, შეიძლება თავი მოაკლევითო ვინმეს.

მე თქვენ ანგელოზი მეგონეთ. რამ შეგათხმევეინათ ეს... სხვა სიტყვას ვერ ეპოულობ, ეს საშინელებაა. აკი, არ მინდა ადამიანები ცულ განწყობაზე დაფიქრო, თქვენ კი ფირფიტაზე ჩავიწვილი...

- მე არა. ეს დიდი ხნის წინათ იყო, ახალგაზრდა ვიყავი და სიმშვიდის ფასი არ ვიცოდი. პრემიერის შემდეგ დირიჟორმა უარი თქვა ან სიმფონიაზე, მაშინაა ჩაწვილი, მეტჯერ აღარ ახმოვანებულა.

- რა თქმა უნდა, უარს იცყოდა. მითხარით, ვთხოვთ, ვისთვის შეთხმეთ ეს ნაწილი. საგანისათვის?

- სწორედ ვერა. რაკი არ მეშვებით, გეგყვით, მაგრამ არ იხანოთ. ომში, სანამ გყვედ ჩამოგდებდნენ, დაშვრებაზე ვიყავით მე და ის, არა აქვს მნიშვნელობა, ვინ. შენ გყისპირისკენ გაცოცდი, მითხრა, მე ამ ქედზე გადავხვდები, მითხრა, თუ მშვიდობა იქნა, ერთ საათში ისევ აქ შევხვდებით. საშალაუში რომ მოვბრუნდი, ჩემი საკმელი შესასწავლი იყო, ხოლო ჩემი შეუღლის წერილები... გულებგის ქალაქად ესმარა...

- კმარა, ბაგონო მევახ! ახლავე გაჩქადით! სული შემეხუთა, აღარაფერი თქვით. კარგად ბრძანდებოდეთ. ნახვამდის! მინდობა, თქვენთვის დამშვიდობებისას მეკონცა, მაგრამ ახლა არ შემეძლია, ფუჰ! არ შემეძლია.

* * *

- ნენე-ცოტას დაღისვენებ, ორი კაცი მოვა, მაშინვე გაძალივებ.

- დედა, ვეღარა გცნობ. მითხარი, რა დაგეპართა, ეს შენი კონსპირაციული გაქცევა რას ნიშნავს, ვინ ორი კაცი მოვა.

- სარკე - და ბუფეტე უნდა ნახონ. ბოდიშს გიხდი, ჩემო სიხარულო, შენთვის მინდობა, რომ გათხოვდებო, ვაჩუქებ-მეთქი, ვფიქრობდი. რა ვქნათ, მინდიას ოპერაციისთვის ფული გვჭირდება. აღარ შეიძლება გაუკეთებლობა. უკვე ყოველი დღის გათენების მეშინია...

- რა ახსნა-განმარტებას მაძლევ, დედა, გული დამწყდება თუ არა, რა მნიშვნელობა აქვს. გყოფნის, რა თანხასაც გაძლევენ?

- არა, ყველაფერს რომ ამოეწურავ, ათი ათასი კიდე გვჭირდება. რამეს ვიღონებ...

- მე ვიღონებ, დედა. მე ვისესხებ, მაქვს ამის საშუალება. ნუ მიყურებ ვერც გოცუბით. ერთი მილიონერი ნაცნობი მევახს, იმას ვეგყვი. უკვე ველაპარაკე, სადამოს უნდა

შეხვედ. ორი-სამი წლით გამოვართმე, უარს არ მეტყვი. რაზე დაუფერდი, არ გინდა, ვისესხო?

- აქ მოიყვანე, შე ვისესხე, ჩემთან ექნება საქმე. რა არ მოგეწონა, ჩემო მითვარუკა, რატომ არ გინდა, პასუხისმგებელი შე ვიყო.

- არ მოვა. რა მნიშვნელობა აქვს, ვინ იქნება შევაღე.

- თუ არ მოვა, მაშინ არ გვინდა. შე ვიშოვი. ძალიან სასწრაფოა, თორემ სახლს დავაგირავებდი. მოდი, ჩაგვხუტო და კარგად დამეძინება. მოდი, მოდი, ჩემო ტკბილო, ჩემო მითვარუკა. გახსოვს პატარაობისას რომ ტიროდი, მინდია მზე რატომ არის და შე მითვარუკო.

მზე კაცია-მეთქი, გუუბნებოდი და შენ მაინც ტიროდი, მშობობა გინდოდა. ოპ, ოპ, რა კარგი სუნი გაქვს...

- დედა, ის კაცი ვინ იყო, გამოფენაზე, პუტკუნა, ძველი ჯინსის შარვალი და მაშალო ჯემპირი რომ ეცვა. მაშამ დაგინახა, რომ ესაუბრებოდი. ვკითხე, რა დაეინებით უყურებ, ხომ არ ეჭვიანობ-მეთქი. არა, მედეგს თვალეში სიყვარული კი იყო, მაგრამ ტროლობა ნამდვილად არ ჩანდაო.

- „ის ასეთია“ იყო, ჩემი ყოფილი კლასელი. შემთხვევით მოსულა, წარწერა დაუნახავს, მიხედვრიდა, ჩემი შვილი რომ იყო და შემოვიდა. ტრაგიკული ცხოვრება აქვს. ჯერ ძმა მოუკვდა, ტყუპისცალი, მეთათვის რომ ვიყავით. მერე ორი შვილი. ერთი გულის მანკით, მეორე ხიდან ჩამოვარდა, შვილი რომ მოუკვდა, იმ დამეს შემობლის ბავშვი მძიმედ შეიქნა. საავადმყოფოშივე ხუთი კილომეტრი სირბილით აგარა, მაშინ სოფელში მანქანა არავის ქონდა, და ვადაარჩინა. ახლა, იცი თურმე რას აკეთებს, თანაც დაზღამობით? არხებს თხრის სოფლის კიდევ ბში, მეწყერების ასაცილებლად. ერთი გოგონა ჰყავს, ჩემი სეხნია, დეას ეძახიან, როგორც შე შედას.

- მერე სად გაქრი? მაშინ ისე ნერვიულობდა...

- მერე შევას შედგენიძესთან წავედი. აღარაფერი მკითხო, ჩემო ნათილო, მოუსვი აქედან.

* * *

- შე ვარ... როგორი? დიდივით დარდიანი? დარდი დიდს დიდი აქვს და პაგარას პაგარი და?... არაფერს, კაცებს ველოდები. ბუფეტი და სარკე უნდა წაიდონ... დედამ გაყიდა...

მინდიასთვის... ოპერაცია აქვს გასაკეთებელი სასწრაფოდ... გულის... გერმანიაში მიდის სამ დღეში, ბილეთი უკვე აქვს. არა, მარგო... იქ დედას ახლობელი ცხოვრობს და ის მიხედავს... არა მცაღია, სხვაგან მივდივარ... შალვა, საქმე მაქვს, არ შეიძლება. მეც მქონდეს საქმე? როგორ და, ჩვეულებრივად... არ ვიცი... არაფერიც არ გამებზარა, მომეშვი ახლა... შე თვითონ წავალ... რა? იციან. კარგად იყავი... რა ცივად, ნუ თხზავ რაბატებს, კარგად იყავი.

* * *

- აქ არასოდეს ყოფილვარ, რა დიდებული ბარია, რა ჩაცმულ-დახურული ხალხი... სხვა სამყაროში მგონია თავი. მარგო შენია?

- არა, სამის. შემეძლო ჩემი ყოფილიყო, მაგრამ კონგინგენისთვის სჯობდა.

- შემოსავალი კარგია? თითონ რამდენი გხვდებათ. თუ გინდა, ნუ მიპასუხებ, შეგატყვი, არ გესიამოვნა...

- ხუი-ხუიო ათაის დღეში.

- უჰ! რას უშვრებით ამდენ ფულს...

- ფული არასოდეს არ არის აძლენი.

- ალბათ, ღარიბ ნაცნობ-ნათესავებს ეხმარები.- ვინც მიხოსვს, კი. იამპურები ახლა-ზაა, არასოდეს დაეხმარო იმას, ვინც არ გთხოვს. გენიალური ახლაზაა. დაუფერდი, თუ არ ვთხოვა და ისე მიეხმარე, ძაღლობელი არ იქნება და შალვე დააიყვანებ.

- გვიცი, როგორ გამხდარხარ, ალბათ, ორმოცი კილო გექნება დაკლებული. როგორ მოახერხებ, ვარჯიშით?

- ორმოცი არა, მაგრამ ოცდაათი კილო კი დავიკელი ერთ თვეში, კიგრიო.

მეტი არაფერი მიჭამია. არ შეიძლება ახხელა და ასე პრესტიჟული ბარ-რესტორანი გქონდეს და მსუქანი იყო, ამით აუბრალოდ და მდაბიო ხალხსაც უჩნდება შემოსვლის პრეტენზია. აი, იქით, ხედავ? სპიკერი ვის. იმ კუთხეში კი ძაღლოვანი სტრუქტურების გამგებელი. ის, ის, მობილურით რომ ღაპარაკობს. აქ ისევენებენ-ხომლე. მუსიკაც ჭახჭახა და მალალი კი არა, მშვიდია და ნაში.

- გოგოები, ალბათ, არ გაკლია. რამდენი ხანია იმ მაგიდიდან თვალგებით მჭამენ. ბევრი თაყვანისმცემელი გყავს?

- უჰ, ვედრო მანეთად იშოვება. არც დენაა საჭირო, არც ყვავილები.

- ფულის გახსენება, ალბათ, არ გიყვარს...

- რა? არა! სჯობია ანუქო. სესხს თუ არა დააბრუნებს, გამოდის, რომ მტერი გყავს,

შენც იბოლმები და ისიც. ჩუქებისას თავიდანვე ყველაფერი ნათელია. დაღიე, საუკუთისო კოქციელია, ალკოჰოლიც საკმარისი აქვს, ათი ღოღარი ღირს ერთი ჭიქა, ძვირფასია და დამეთანხმები, რომ ძალიან გემრიელი და სურნელოვანი.

- უჰ! კინალამ დავიხრჩე! ეცყობა, ვავცი-ელი. ღვინა და ყვავილება რომ არ გჭირდება, ჩანს კმაყოფილი ხარ.

- ვერ გავიგე! პო, კი. კმაყოფილი ვარ, სადა მაქვს მაგვების დრო.

- ცოლს არ ირთავ?

- ოცდაათი წლის ვარ, ჯერ საჩქარო არაფერია...

- როცა საჩქარო იქნება, როგორ შეირთავ თუ ყვავილები და ღვინა არ მოგწონს, „ვედრო მანეთად“ რომ იშოვება, იქიდან აპირებ?

- არავითარ შემთხვევაში. იმდენი მაჭანკ-ლები დადიან ჩემთან... ამოვარჩევ ვინმეს, კარგი ოჯახის შვილს, მორჩილს და გაეაჩნე შეილებს.

- მორჩილი რომ იქნება, როგორ მიხე-ლები?

- ღარიბს შევირთავ, მაღლიერების გრძნობა ექნება და მორჩილებაც იქნება.

- ჩემნაირ შეყვარებულს გაიჩენდი?

- რა თქვი?

- არა, არ მოგესმა. ჩემნაირი შეყვარებ-ულად გენდომებოდა თუ ცოლად. ოპო, პო... რა სახე გაქვს, არ იცი, რა თქვა, თითქოს გეშინია. მიპასუხე.

- შეყვარებულად არა, ცოლად კი.

- შარშან რომ შეუხებოდი, მიყვარხარო. ღარიბი კი ვარ, მაგრამ, მორჩილი არ ვიცი...

- შენა ხარ ღარიბი? ძოწინიძის შვილი?

- ყვავილებს არც მე მომიგანდა? რამდენს ფიქრობ, ლოგარითმულ ამოცანას კი არ ხსნი.

- დრო არ მექნებოდა.

- სიყვარული უსაქმურების ხელობა გგო-ნია? ნუ გეშინია, ეგ უბედურება არ გვლის. იცი, რა გამახსენდა? ჩემი ძმის ნახატი. შეყ-ვარებულები კაფეში სხედან. ლამაზები არიან, ტანადები. ჩვესნავით. მათი სული თვალე-ბიდან და თითებიდან მოჩანს. უჰ! როგორ მომეკიდა სასმელი. გივი, მოდი სხვაგან წავი-დეო. ასე აღარ იჯდები, გახამებულებით, პიჯაკიდან ამოძერები. ჯინსი ამოიცვი, რამე უკუი პერანგი და გაეშუთე აქედან. რა გოც-ნული ხარ, თითქოს უცხოპლანეტელს ხე-დავდე. ნეტავი, შენი გაოცებული სახე არ დამანახა. დამშვიდდი, რაღა, მეც ჩვეულებ-

რითი გოგო ვარ, „ვედრო მანეთად“ რომ იშოვება. წავიდეო? რატომ დაღეკი ცუდ გუნ-ებამე...

- არა, ვერა. დღეს მორიგე ვარ და აქ უნდა ვყო. სამ საათზე დაკეცვას უნდა დავე-სწრო. თუ მარტოობა გინდა, ჩემს კაბინეტში ავიდეო.

- აუცილებლად ავიდეო, ოღონდ ჯერ არა, რაღაც უნდა გავარკვიოთ. ხელის ხელზე მოკიდებაც აკრძალული გაქვს? ეს ხალხიანი კიბე შენს კაბინეტში აღის? კაბინეტი საშიფს ცალკალკე გაქვთ? გივი, ათი ათასი ღოღარი უნდა მაჩუქო, ძალიან მჭირდება, ოღონდ ცოლად ვერ გამოგყვები... ხელი რატომ ვამ-იში, შენი ფუჭფულა ხელი... რამე გაგაშეშა? ოჰ, რამდენი ვიყინე, ცრემლებით. ასე არასო-დღეს მიხარხარია. ალბათ, რა ლამაზი კაბინე-ტი გაქვს, გემოვნებით მოწყობილი, რბილი გახტილი და საყარძლებით. იქ გძინავს-ხოლმე? რა თქმა უნდა, ვინმე ვეჭკურ ქალთან ერთად. ქალი მსუქანი მოგწონს თუ გამზადარი? უჰ, ძალიან დაგთევური. ცოლი როგორი გინდა? დაჯექი, რა მანდამოსუ-ლივით დგახარ. კოქციელი უნდა მოიგანო? ხომ მაჩუქებ, გივი, ფულს? რადგან სესხება არ გიყვარს...

- რა ვინდა, ნენე, მოკლედ მითხარი და მორჩი. ფულს ვერ გაჩუქებ, შენნაირებს ას ღოღარს ვაძლევ-ხოლმე.

- არაა... მე გაცილებით ძვირი ვარ, უფრო სწორად, უმანკობა ამ ქვეყანაში ჯერ კიდევ ფასობს.

- რა ხდება, ამისხენი. რა შეგემთხვა, რისთვის გჭირდება ამდენი ფული.

- მჭირდება.

- მოკლედ, ფულს იმ შემთხვევაში მოგეკმ, თუ ცოლად გამომყვები.

- ვერა. სამაგიეროდ ჩემი პირველი კაცი იქნები. ფუჰ, გული მერევა, ისე დაგთევური...

- ძალიან ძვირად აფასებ თავს, დიდი წარმოდგენა გქონია...

- არაა... შენთვის ვაფასებ ასე. კარგი საგრაბახო გექნება, მშვენიერი გასართობი.

- უარი რომ გითხრა...

- სხვასთან წავალ, აუცილებლად, შენს რომელიმე კოლეგასთან. შანსს ნუ გაეშეშებ. ერთ-ერთი მაინც არ გეყვის უარს „მის თბილისს“.

- სიამოვნებით გცემდი.

- არაა... ეგ გამოირიცხულია. ახლა ჯერ ფული მივიგებოთ ერთ ადგილზე, მერე მოე-ბრუნდეთ და შენი ფუჭფულა გახტი მოვი-

ნჯოთ. ჯობია, მე და შენ, ვიდრე მე და სხვამ.

- უკანასკნელი ჩათლახივით ლაპარაკობ. აღექვი, წავიდეთ!

* * *

- მიდიხარ? მაპატიე, იქ ხუთი ათასი იყო. მართალია, როგორც მაგლს ისე მიყურებ, მაგრამ მითხარი, რომ ცოლად გამოყვები და მეორე ნახევარსაც ახლავე მოგკემ.

- მშვიდობით, უნიკარო ლოკოკინავ, ღმერთმა ხელი მოგიმართოს.

- მოიცა. მანქანით წავიყვან.

- ეცადე, მარილი არავინ დაგაყაროს, თორემ ლორწოდ გადაიქცევი.

- მე შენ დედას...

- საკუთარი გვაყვ. ჩემთვის ნუ შეწუხდები.

* * *

- დედა, სადა ხარ აქამდე, გირეკავენ.

- მე სადა ვარ? შენ გეძებდი. თვითონ სად იყავი...

- დამის ბარში, მეგობრებთან ერთად, ცოტა დავლეი კიდევ. განში მცრის, დედა, ვერე ნუ მიყურებ. მეგობრებთან არა, ნაცნობებთან. ხუთი ათასი ვისესხე, მეტი არ მქონდა. დედა, ასწიე თავი და შემომხედე. არა, ეგრე არა, შენ რომ იცოდი. ახლა ისე მჭირდება... რატომ უნდა იტირო, დედა, არ იტირო, მეორე ნახევარსაც ვიშოვით როგორმე. ვიღაც კაცი რეკავს დაუსრულებლად. ათჯერ მაინც ვკითხე, რა გადავეყ-მეთქი. ძლივს ვათქმევინე, გადაეცით, რომ ყველაფერი კარგად არისო. არა, ძალიან კარგად არისო. არ გესმის, დედა? რა არის კარგად? ამოიღე ხმა, მითხარი რამე!

- ჩუქ! ნუ ყვირი... დაწყნარდი... წადი, დაიძინე, მერე ვილაპარაკოთ, მერე. გურამი სად არის? მინდა...

- მინდა აეროპორტშია, მეგობარს აცილებს. მაშკო აბაზნაშია, ეგნენი მეძებდნენ. უი, როგორ დამაიწიყდა, სანამ ვიბანავე, პურნავი გამიუთოვეო, მოხოვა.

- წადი დაიძინე. მე დაუუთოვებ. მერე ვილაპარაკოთ.

* * *

- ფუქ! რა ხუნია! ამ დილაადრიან ხორცს წვავ? ვისთვის გინდა? მედეა, რას მწერბი, უთო დაგეცა? ხელი დაიწვი? უქ! ძვლამდე ჩასუდა. ხელის მურგზე უთო როგორ დაგეცა. კიდევ კარგი, მარცხენაა. ახლავე სას-

წრაფოს დაუქძახებ. აი, წვეთები; სადაც არის, გული წავივა, ახლავე ვალილოლაც მოგიტან. რა გემართება, მითხარი. არ ალგე, იჯექი სავარძელში. ან იტირო, ან იყვირო, ან იკენესე, ცხედარივით ხარ გაფითრებული, სასწრაფო...

- გურამ, დაეკეი და ღამშვილდი. არ მტკივა, მინდას სიცოცხლეს ვფიცავ, საერთოდ ვერაფერს ვგრძნობ. დაეკეი და მომისმინედლეს განცხადება უნდა დაწერო სამსახურიდან გათავისუფლებაზე. არა, არ გავციებულვარ. აუცილებლად დაწერე. ეს ოჯახს სჭირდება, ოჯახს... ჩვენს შვილებს...

- მედეა, რა ხდება, გამაგებინე, ნორმალურად გრძნობ თავს? ასე იქედნურად რატომ იღიმები...

- შო, ნორმალურად. გათავისუფლდი და აქაურობას მოშორდით, სადმე გამოქვამულში შეიყუეით შენ და ნენე... არ აიღო, შალვა იქნება. წელანაც დარეკა... რამდენიმე წელიწადს არ გამოჩნდეთ. ეს უნდა გააკეთო, ასე თუ არ მოიქცევი, ჩვენი შვილები თითოთი საჩვენებელი იქნებიან მთელი სიცოცხლე... მკვლელი დედის გამო...

- მედა...

- კაცი მოკალი და ნენე მედ მივაყოლე...

- მედეა!!!

- ეს მალე გაირკვევა. ნეტავი, მართლა ეგრე იყოს, გურამ, ეგრე, რასაც შენი თვალები მეუბნებიან, ნეტავი, გთი ვიყო. ეს საქმე გადაუდებელია, დღესვე უნდა გადაწვიგო, სვალამდე, მინდას წასვლამდე, მერე გვიან იქნება. აპა, შენც ვალილოლი.

* * *

ქალბატონო მედეა! ნამდვილად არ გელოდით, რატომ არ დარეკეთ? ხომ მშვიდობაა, ხელზე რა დაგემართათ!

- მშვიდობაა, ბატონო მედეა, გამარჯობა. უთოთი დაგიწვი. კანდინერებისთვის ნუ დაშხაით; გთხოვი, სახლში შემეშვათ.

- მობრძანდით, მობრძანდით. ახლავე განსაკმელს გამოვიცვლი, უნდა დაგერეკათ.

- თუ სადმე მიდიხარ, სხვა ღრის მოვალ.

- არა, არა, ასე გვიან სად წავალ, ამ თავსხმაში. კარგად დასველებულხართ, რა გიყოთ ახლა...

- არაფერი, ნუ სწუხდებით. ძალიან არა ვარ, შიამონებებს კიდევ.

- აი, ალბომი, დათვალეირეთ, სანამ მოვალ. რომ მცოდნობა, კარგი იქნებოდა.

- მაპატიეო, ბატონო მედეა, სულ ცოტა

ხნით შეგაწუხებთ.

* * *

ო, ეს ირაკლის პორტრეტი...

- ორი წლის წინ ხატავდა. გოლები არიან მინდია და ირაკლი.

- მესამე გყვეობიდან რომ დავბრუნდი, მერე დაბადა. შეილიშვილად უფრო შემეფერებოდა და ეგრეც მიყვარდა. შეხედი, ქალბატონო მედეა, ზღაპრულ უფლისწულს ჰგავს, მაგრამ თვალები... რა ჩამქრალი თვალები აქვს, თითქოს სიკვდილი იყურება. არა, ფილოსოფოსია თქვენი ვაჟი, მხატვარი-ფილოსოფოსი. ეს მეორე რადაა. ოპ, ოპ, მშენიერია, ფითრი მსხლის ბებერ ხეზე. მთელი თავისი შესაძლებლობით, რა თავემოწონედ წამოჭიმულა ეს თვალწარმტაცი პარაზიტი. დიდად მაღლობელი ვარ, ორივე საუცხოო ნახატია. გულდასაწყვეტია, დიდხანს არ მომიწევს ტკბობა. გულის ოპერაციას ვიკეთებ, მინდა ცოცხალი ვიყო, იმას მოვეწყო, რასაც ბიჭი შეეწირა, ოღონდ, რა ვიცი, იქნებ დანქარდეს კიდევ ჩვენი შეხვედრა, მაგრამ რა ამბავი ჩავუტანო, რით გავაზარო...

- ყველაფერი კარგად იქნება, ბატონო მედეა, მინდიაშ უკვე გაიკეთა ხუთი დღის წინ, კარგად არის. იქნებ მეც ვეღარ ვნახო. რამდენიმე წლით იქ მინდა დარჩეს, მეც სხვაგან მივემგზავნები.

- ის ბავშვია. ახალგაზრდა ორგანიზმი ყველაფერს იგანს. ცოლიანია?

- არა, საცოლე ჰყავს. მალე დაქორწინდებიან. არც ვიცი, ბინა გაუყიდა და წასულა, თავზე დასდგომა ოპერაციის შერე...

- გმირი ქალი ყოფილა. მირთვით ჩაი ნატეხი შაქრით, იქნებ გაციებებს გადარჩეთ. საღდაც მურაბაც მქონდა...

- ნუ წუხდებით. ვახსოვთ, რომ მითხარით, ქალს ყველაფერს ვაპატიებდი, ცოლს არაფერს.

- როგორ არ მახსოვს... ქალბატონო მედეა, ცუდად არ გამოვიტო, მწვანე ფერი ძალიან გშენიან. თქვენი კაბა და თვალები ერთნაირად ელავს, გარეთ კი როგორ ქუსს, გესმით? პო, მახსოვს, დესპოტი ყოფილხართო, მაჯახეთ. როგორ იღმემით... რაღაცნაირი ქალი ხართ, მედეა, მოუხელთებელი, ამოუცნობი...

- სხვა ქალს დაეუშვათ, მეგობარს, კაცის კვლასაც აპატიებდით?

- ოპ, ოპ, რა საჭიროა ასეთი უკიდუ-

რესობა...

- მიპასუხეთ, ვთხოვით.

- ინტერვიუ გაქვთ დასამთავრებელი? ვერ ვაპატიებდი.

- მაგრამ კვლავი და შემოკვლომაშიც ხომ არის განსხვავება...

- არის, მაგრამ... ქალი თვითონ აჩენს სიცოცხლეს და... პასუხი მაინც უნდა აგოს.

- სატესტოში გამოამწყველეთ?

- მე რატომ, მართლმსაჯულება. დემოტიზაცია ყოველი ქალი ამისგან.

- თქვენს ცოლს რომ შემთხვევით, უნებურად, მაინც გყვარებოდათ?

- რას ჩამაცივდით, ქალბატონო მედეა, უკეთესი თემა ავირჩიოთ. იქნებ მყვარებოდა კიდევ, მაგრამ... მაინც მკვლელები იქნებოდა, მორჩა და გთავაღა! ისე, კაცმა რომ თქვას, თითქმის შუაღამეა, თან კოკისპირულად წვიმს, სახლში არ გეჩქარებთ? მანქანით ხართ?

- არა, ხელის გამო... თან არც მეჩქარება. ორმოცდაცხრა წელიწადია, სულ სახლში მივიჩქარი. პირველი შემთხვევაა, ასე რომ არ არის. პირიქით, მინდა არასოდეს ვაივინდეს და იყოს დაუსრულებელი ღამე. დამშვიდდით, ბატონო მედეა, მეცნებელით უნდინა არა ვარ. მე თქვენი სიმეფონის მოსასმენად მოვედი, იმ ნაწილის, გარეუწრის გამო რომ შეთხვებით... თქვენ კიდევ თქვით, ადაშიანში ორივე საწყისია ჩადებული და ერთ-ერთ მათგანს გაშვებდით ქუსლით ვჭეჭავით და ეს არის სიცოცხლე...

- ჯერ ერთი, ყველაფერს ნუ აზვიადებთ, ვკეპნით-მეთქი, ვთქვი, მეორე - არა მგონია, ეს თქვენი პრობლემა იყოს.

- მოკლედ, თუ გინდათ, რომ წავიდე, მომასმენინეთ, უამისოდ ფეხსაც არ გავაღვამ...

* * *

- გიყურებდით, ნამდვილად მტაცებელია ოჯახიდან ხართ, ნამდვილად...

- წავედი, ბატონო მედეა, იმის იმედით, რომ ჩვენი შემდგომი შეხვედრა უფრო ხანგრძლივი იქნება და საუბარიც დაუსრულებელი. მე მტაცებელი არა ვარ, მე თქვენი შეუღლის ბართები ვარ, სამალავში რომ დაგხვდით. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ.

* * *

- ძალიან ძვირფასო, ერთი წუთით ჩამოჯექი, რაღაც უნდა გიპურწულო.

- ვინა ხარ, რა გინდა.
- ჩამოჯექი-მეთქი და გაიგებ, რაც მინდა. როცა გაძალღებ, როგორც ვიცი, უარს არაფერზე ამბობ, პოდა, დაჯექი! ასე. რა ძალიან ძვირფასი კოსტიუმი გაცვია, სად იყიდე?
- იცი, რა გითხრა, ძმაო, თუ მთერალი ხარ, სახელში წაიდი და გამოიძინე, აქ შენი ადგილი არ არის.

- მე შენი ძმის დედა... იჯექი-მეთქი, რომ გეუბნები, თორემ შენი კლიენტურიდან ერთი ფუხი არ დარჩება აქ. ახლა მითხარი, რატომ არ ვიყვარს ფულის სესხება? იმიტომ, რომ იპოზონური ანდაზები ვიყვარს, არა? სიკეთე ქენ, ქვაზე დადებ, არ მოგწონს, არა, შე განაევალო.

- ყველაფერი ვახაგებია. მე მეგონა, ინგლისელებთან პქონდა საქმე.

- არ ალგე! ახლა ამ დარბაზის ოთხივე კუთხისაკენ გაიხედე. თითო კუთხეში თითო ბიჭი დგას, ქურთუკებს გადაიწვევენ და რაღაცს დაგანახებენ. აბა, დაიწყე პო, პო, პო... სად გაქრა შენი ვარდისფერი, ძალიან ძვირფასო. იმასაც გეტყვი, რომ სივანლიზაცია ათი წუთის წინ დაშინდა, ამიტომ პოლიციის იმედი ნუ გექნება. კიბეს ხედავ? აქეთ-იქით, მაგილებთან ჩემი მეგობრები სხედან, და არა მარტო იქ, სხვაგანაც. სურვილს თუ არ ამისრტობ, აქ ისეთი უბედურება ატყდება, დედა შეილს ვერ იპოვის ნაცარტუგამში.

- რა გინდა, თქვი, რამდენი.

- ვინ გითხრა, რომ შენობით უნდა შელაპარაკო? რა მინდა და აი, აქ უნდა დაიჩოქო, ხოლო მე, თავზე უნდა დაგაფსა, ყველას წინაშე. ორ წუთს გამძლეე მოსაიფიქრებლად. შეღმეგად არ გაინძრე, თორემ აქაურობა სასაკლავოს დაემგვანება, სულ ერთ წამში.

* * *

პა, რა ქენი, მოიფიქრე?

- სხვათა შორის, მე ყველას თვალწინ მისთვის არაფერი მიკადრებია, თვითონ დამაძალა.

- იმიტომაც ვითხარი, დაძალდება გვეარება-მეთქი. შერე, შერე, რაღაც საინტერესოს ამბობ.

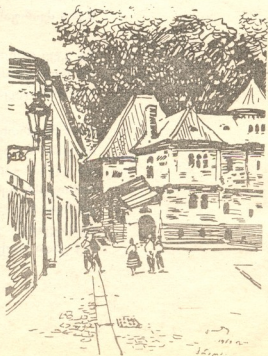
- სადაც ვინდა იქ წამოვალ. მე სხვის თვალწინ...

- სახელის სხენება არ გაბეღო! მართალს ამბობ. თანახმა ვარ, სამართალმა პური ჭამოს. პო... აი, იმ მხეჩანს ხედავ? ლურჯს. მიხვალ და იქ ჩაჯდები. კარგეშიც ღვანან, გაქიყევა არ გამოგივია. ალგები თუ არა,

გამოგვევიან, მაგრამ წინასწარ გეუბნები, ასე უფრო ძვირი დაგიჯდება. იქ მარტო დაფხმით ვერ გადარჩები. სამხი ვიქნებით, თითოს- ხუთ-ხუთი უნდა მოგვეცე და თან ქალობაც უნდა გავვიწიო. აბა, ალექი და დაიძარი იპოზონური ანდაზების გრფიადლო.

* * *

- რადგან ეს მოიფიქრე და სხვა ვერაფერი, ესე იგი, არის შენში მეძავი, ორი აზრი არ არსებობს, ვერცა. აქ იცხოვრებ ერთ წელ-იწაღს და ჩემს მშობლებთან კრინტს არაფერზე დაძირავ. მოუვლი ინფარტციან მამა-აშენს, იდარღებ მეკადრ დედაშენს და ამიგან მე. შენ რომ ჩემთვის თვალბეში არ შეგეფურთხებინა და ეს ამაზრმეხი ვადაწვევტილება არ მიგელო, მეღება, სხვა ქალის შვილი სიცოცხლეზე მეკადრ რომ უყვარდა, დღეს ცოცხალი იქნებოდა და დანაბარებს, ყველაფერი ძალიან კარგად არისო, ყურს გარეთ არ გაუშვებდა. მიხვებოდა, რომ ის ლოთი ვადარჩა და იქნებ თავი არ მოეკლა. ყველაფერი შენი ბრალია. აი, შენმა სატროფომ მეორე ხუთი ათასიც გამოგიგმაგენა. ის ბუერ რამეზე იყო თანახმა, მაგრამ ჩვენ, შენგან ვანსხვავებით, მამა აბრამის ბატკნები აღმოვჩნდით. იქნებ ოლესმე მეც დავავროვო ხუთასი ათასი დოლარი და შენთან დაწოლის უფლება მოვიპოვო. ამ დასტას კი შენი ბალიშის ქვეშ ამოვლებ და აქ იქნება მუღამ. ეგრე. ცრემლი არ დამანახო არასოდეს და არც ღიმილი. მიდი ახლა და დაიძინე ძვირფას სასთუ-მალზე.

მვიად რაგვიანი

დასაწყისი და დასასრული

თუმურ ჩხეტიანი

აღმოაჩინეს სიყვარული, ქაფი ახადეს
და დააჩერდნენ უაზრო მშერიით.
ბოლოს კი ითქვა, შევისწავლოთო.

ჯერ შეადარეს ბავშვის ნახატებს,
მერე ცხელ ვახშამს; და ბოლოს წერილს:
„მე უკვე მოვკედი. ახლა არ ვლოთობ“.

მერე უარყევს ყველა ვერსია
და ითქვა, გემო გაუკუსნჯოთო.
ვერვის გაბედა. მე ღრო ვიხელთე.

როცა გავსინჯე, მერე ყველა შემომქსია,
მაგრამ მე მარტო ყოფნა მიჯობდა
და საყვედურით მიმოვიხილე.

და დაერჩი მარტო.

მანამდე კი, დიდი ხნის წინათ,
ანდა პირიქით, ამ ამბიდან დიდი ხნის მერე,
მოკლედ ისეთ ღროს, არავინ რომ არ ვარსებობდით.

როცა მიწამდე ვერ აღწევდა ვერც ერთი წვიმა
და ჯერ მზეებზე ვერ იყოფდნენ სამყაროს ფერებს,
მთვარეები კი ნახევრამდე ვერ ივსებოდნენ -
მე შენ მიყვარდი.

.....
ჩემო ძვირფასო,

ამ სტრიქონებს როლესაც გწერდი,
მე უკვე ვგრძნობდი, რომ შენ არსებობ
და რომ გვაშორებს ის მანძილი, რაც აშორებს სიგყვას და წერტილს-
ბოლო სიგყვას და ბოლო წერტილს;

ვგრძნობდი, ასევე,
რომ მე ერთხელაც გავიღვიძებ, მოვწვევ, ავღგები,
ხელ-პირს დაეიბან, ახალთახალ პერანგს ჩაეცემე
და გავაღ ვარეთ, ხოლო ქუნა (თითქმის თავისით)
მომიყვანს შენთან (მისამართი მე ხომ არ ვიცი)
და შენი სახლის კარს მოვადგები.
შემოგესმება ფრთხილი კაკუნა
(აქ უნდა ითქვას, რომ არასდროს არ გინახივარ)

და გამოძახებ, რომელი ხარ? არ გაგაგონებ,
შენ კი კარს მაინც გამოაღებ, ოღონდ ნახევრად,
ღამაკვირდები და დაიწყებ უკან დახეობს
(გეცემევა კაბა, სამინაო, ვინმეს ნაქონი)
და მე შემოვალ. ღია კარზე თევალით ვანიშნებ.
შენ მიბრუნდები და მიკეცავ, უხმოდ მომეცევი.
მე გადავხედავ ჭაღს, მაგიდას, დივანს, ბალიშებს,
კედლებს, იატაკს, ჩამუქებული მძამე ნივთებით
და თავახლილი პიანინოს შავ-თეთრ კლავისებს.
ვიდგებით ჩუმაღ. მერე უცებ გამოცოცხლდები:
გავახსენდება დვინის ბოთლი, ძეხვის ნაჭერი,
გამიდიმებ და ადგილს მოწყდები -
მე შეგაჩერებ:

„ნუ შეწუხდები. მოიგანე მხოლოდ ჭიქები.
ორი ჭიქა და წერილები, რომელთაც გწერდი.
კარგი იქნება, თუ დღეიდან ერთად ვიქნებით,
რადგან მანძილი, რაც აშორებს სიგვეას და წერტილს,
ისევე გაქრა, როგორც ქრება სინათლის წვეთი
თვალში, რომელიც ისუქება“.

შეიკრა წრელი.

.....
ჩემო მკერდსო, დაწვრილებით როცა აღწევდი
ჩემს პირველ მოსვლას, შენს დახვედრას, საუბარს, ავეჯს,
მე უკვე ვგრძნობდი, რომ ვიფიქტები:

ჩემი სიტყვები ჩემამდეც კი ვეღარ აღწევდნენ
ან გვერდს მივლიდნენ ისე, როგორც ჩავარდნილ კლავისზე
გვერდს უვლიან პიანისტის სწრაფი თითები.

ვეგრძნობდი, რომ მზად ვარ, რათა ვინმემ ქაფი ამხალოს
და დამაჩერდეს უაზრო მწერით.
მერე გასძახოს დანარჩენებს, შევისწავლოთო.

მზად ვარ, თავიდან შემადარონ ბავშვის ნახატებს,
მერე ცხელ ვახშამს და სულ ბოლოს პაგარა წერილს:
„მე უკვე მოკვდი. ახლა არ ვლოთობ“.

სიცხე

საწოლითან წამლის პაგარა ბოთლი
და რამდენიმე აბი საძილე.
უკერებ სარკმელს. გატრეცილ ფოთლებს,
გოგს რომ წყლებიან, თვალით აცილებ.

შუბლზე შეგაშრა ჩვარი ძმრინი.
ეგოზა, ძალზე დიღხანს გღებია.
აი, ფოთლებიეც უკვე კვლებიან -
ვერც მათ გაუგვს აღამიანებს.

იქ, შენს სსოუნაში, ბარბაქებს ქება
და ამ ქებაზე ირწევა სახლი,
სადაც ცხოვრობდი და სადაც ახლა
გქვია სტუმარი. შენ თვალებს ხუჭავ

და ისევე იქ ხარ: უხმოდ დახრილა

შენს სახთუმალთან ძვირფასი სახე
და გკონის შუბლზე. შენ თვალებს ახელ,
მაგრამ ეს სახლი სულ სხვა სახლია.

ამ ქუჩებს შორის, ამ სახლებს შორის, არის მრავალი სახლი და ქუჩა,
მრავალი ქალი, მრავალი კაცი, მრავალი ხე და ელექტრობოძი.
შენ ახელ თვალებს: სულ სხვა სახლია, სულ სხვა ოთახი. და ისევ ხუჭავ
და მერე იქ ხარ, მშობლიურ სახლში, მხურვალე შუბლზე ვიღაცა გკონის.

ვიღაცა გკონის მხურვალე შუბლზე
და გკითხება, ხომ არ შეძახი?
ცხელ ქუთუთოებს უკვე ვერც ახელ -
ოდნავ შეხსნილი თვალებით უმჯერ

და იღიმები. ის შუბლზე გაღებს
მშრუნველ ხელისგულს. შენ თვალს აპარებ
ბნელი სარკმლისკენ; უკერებ ფარდებს
და ჩუქად ამბობ, ჩამოაფარე.

სამუშაო დღის დასასრული

სულ სხვა თვალები მღრღნიან სარკიდან
და ჩემს ძარღვებშიც შრება მელანი.
ვერ განვმარტოვდი, როგორც მაგიდას,
ისე უსხედხართ ჩემს გულს ყველანი
და აღარ ვიცი, როგორ გაგყაროთ
ანდა თქვენ თვითონ როდის გაძდებით.
როგორც ნახუფრალს, ყოველ საღამოს
ჩემს გულს ვაღაგებ და ვიღანძლები:
როგორ წაბილწეს ჩემი ბუნაგი
თქვენი მოთმენის ყალბმა წესებმა -
მე, როგორც ცხენი შემრდილ უნაგირს,
ისე ვაგარებ თქვენს მობეზრებას

და მენატრება პაგარა ქოხი,

და მიწა, ბავშვის თვალივით ნეღლი,

და სიხარული უმიზნო ოხერის,

და მორჩილება ნაცნობი კელლის,

და რაღაც, რასაც ყველა ითვისებს,
მაგრამ ვერაფერს მკადრა სახელი,
და კიდევ ფიქრი, ფიქრი სიკვდილზე,
ასე უბრალო და გასამხელი,
და მზად ვარ: ჩემივე ხელში აყვანილ
საკუთარ სხეულს ვითრევე ნაგვიდან
და გულს, გადადღივს თქვენი ყვანით,
ამოვებრუნებ, როგორც მაგიდას.

ძილისპირული

რაფას ანათებს სანთელი, მიყვარს.
უნდა მიყვარდეს, რახან ანათებს.
ვწვევარ. სინამდვილე მიყვარს,
სისხლი ვენამდე, ვენა დანამდე
იმ ქალს, რომელიც გადაშვლს თიხას
სახლიდან კუბოს გამოტანამდე
ან უფრო გვიან. მაგრამ გადაშვლს:
გასკდება თიხა, გამოვა კაცი.
გამეპირებს ისიც ანდამებს,
გათიავისებს და შერე აცლის -
როდის დაღება ეამი გამოცდის,
ამ ანდამების გამოცდის ეამი,
და დაბურდება. ასე გამოცდილს
მაინც შერჩება სურვილი ჭამის.
შერე სხვა მოვა. და სხვა. და კიდევ.
სანთელიც ამას დაპნათის რაფას.
მე შეძინება. ისევე დაგინდე.
ვინ შიშაფარებს გადახდილ საბანს.

ალყა

ალყაში ვართ, ჩემო დარდო! ნახე, უკვე ისათა.
ჭკუას იმამ, თუ ღრობით წახვალ, ჩაინაცრები.
გახაქციე გზას კი გაიგნებ, გაპარულხარ წინათაც:
მკვრდთან მარცხნივ გადაუხვევ, შერე ქვემოთ ჩაძვრები.

მოგჯერ, ვიცი, ჩემო დარდო, თავგანწირვა გინდება.
მაგრამ არ ღირს, ჯერ სუსტი ხარ, ტყვილად დაიხარჯები.
მოითმინე, სულ ცოტაც და - გაიმრღები იმდენად,
რომ გაპარვას არ აკადრებ და ალყაში ჩარჩები.

შეგვინშნავენ, შეგვიცნობენ შუბლში ჩარგულ თითებით,
ენებით ქვეშ გაგვიგებენ, გაგვკოჭავენ ბაწრებით.
აი მაშინ, ჩემო დარდო, ნურცვის მოერიდები,
ნულარც მარცხნივ გადაუხვევ, ნულარც ქვემოთ ჩაძვრები.

სახლი, სახლი

ნაწილობრივ ეძღვნება ვიორჯი
ლობკანიძის სახლს სოფელ ნაბაკეკში.

1. ნათურა

ლოცვა-მურწული უთვალავ რჯულთა
ძველი კედლიდან მოქონაეს კრძალვით.
ამ ნათურახაც, ოდნავ რომ ბეუტავს,
ვინ იცის, ღმერთი ჰგონია თავი

და თვისი რწმენის არგამომცველი,
დასცინის კაცთა მონაქილიკებს
და ღამის პეკლებს, ერთგულ მლოცველებს,
ღინჯად ასწავლის საფრენ ბილიკებს.

2. ფანჯარა

მზე, ჯერ იყო ღა, გაიცრინა, როგორც წერილი,
მერე კი ღრუბლის თეთრ კონვენტში ჩაღეს ქარებმა.

ახლა, წვიმათა ვერცხლის მელნით გადაწერილი,
ფანჯრის მინებზე სტრიქონ-სტრაქონ დაიარება.

ციდან უეცრად მოწვდა ქუხილი
და ჩამორეცხილ ციცაბოებს დაემსხვრა რქებით:
ფრთები გაშალა ნასაყდრალმა თეთრი კრუხივით,
წიწილებივით შეიფარა საფლავის ქვები.

3. სამზარეულო

ძველი საშაქრე, გაბზარული, ყურმომგვრეული.
თაროზე ძველი როინი და ხორცის საკეპი.
მაციერის თავზე რეცეპტების ძველი რეველი,
ყვითელ ფურცლებში - ძველი ლაქებით.
კელეღზე სხივი, კალენდრამდე ვერადწეული.
ძველი საათის ძველი ისრები.
ღრო, ისრებიდან თავდაღწეული,
აწი, რაც უნდა, იმის მკისრები,
ხან წინ, ხან უკან, როგორც უნდა, ისე გრიალებს.
ძველი სიჩუმე ჩამომსხვრეულ ფანჯარას უმის.
ჭერზე კი, როგორც ხელნაწერზე ინიციალი,
ძველი ობობის ძველ ბაღეში ჩამჭკნარი ბუზი.

4. კიბე

და იგყვის კიბე (ხოლო მე ვბეჭდავ):

„მე სულ სხვაგვარად ვჭრიალებდი პატრონის ფეხქვეშ, თამამად უფრო,
როგორც ვერასდროს გავბედავდი უცხო სტუმართან.
ბოლოს აი ამ საფეხურზე მთელი დღე მეჯდა,
თანდათანობით მოიქუფრა,
წევას უმაგა.

ძე,
ხორციელი,

სახელურზე თუნდაც წამით შემახოს ხელი,
გრძელ სახელურზე მისი თბილი ხელი რომ მეღოს...

მე მტკივა, მტკივა უხერხული სიცრიელე -
საფეხურის ქვეშ პაგარა ხერხელი,
სადაც გასაღებს მაღავენენ ერთდროს“.

მარინე ლამბაშიძე

ისევ შაშვმა დამიამა დილა...

სულსა აამებს
შენი ხმა...
უბნობ რას,
ან რას ჩივიხარ...
სათქმელი, ალბათ,
ბევრი გაქვს
მიძინებული დილიდან;
შემომავლებე შარბათი -
ულევი,
სამყოფ-განგების,
ნუ მიმატოვებ,
ამას გთხოვ -
ნაძვარს
უშვენიე ჰანგები...
ისედაც
მრავალ დარღია,
წვიმამ გაჰფანტა
გულისთქმა...
ნეტავ,
სით მივიდარია...
მიტოვე შენი თილისმა...

* * *

გაკვირებული
ნეგარების ფრთხილი
ძახილით;
მოდენის აისს
უსურვილოდ დაშთენილ
ჩრდილზე;
სანდო ხიბლით და
განწმენილი
ჩუმ არაკებით
შეშფუთება
მომწყვედელი
უხმოდ სარკეში...

იქვე ვეძიე
უპასუხოდ მიტოვებული,
აეიტაცე და...
ხელთ შემომჩნენ
მხოლოდ ლანდები...

* * *

დამატყვევა საღამოვს
საიდუმლომ,
და მოფრინდა შორით
მწუხრის ფრინველი,
თეთრი ფრთებით
მიმისმო და...
გამიტყუა...
გამიტყუა,
მოხედვაც არ
მაცალა;
გზად მოვასწარ -
შევიგულე მიმოშები,
გავიყოლე,
თორემ დარდი
მომკლავდა...
გამიტყუა შორით
მწუხრის საიდუმლომ...
დამატყვევა,
მოხედვაც არ
მაცალა...

მთვარის მოლბერტი...

(იყუ ნიკალა...)

არად მისაფარი
მღაბალთ სამყოფელი
მალღივ აღმასვლითა;
სული ამღერებით
ცისფერად კამშული
სიერცეს გადივლიდა...

უცევი სამოსელი,
მთვარით დანაპული
სხივთა უთვალავი
ფერთა დაოსებით...
თეთრი სამპიმარი
უცხოდ დაკარგული
ნააირს გამოღევით...
ალაგ-დანამკვიდრი
წმიდა მისამღერი
თვალთა დამაშპვიდი...
შემხვედრ-მიმგვანები
ძუნწი გამოხედვით,
შიგან მიმალული
გრძნება-ამოხეთქვით
სული დამაშურალი...
დილა - ცის კარებით
ღიად გადაშლილი,
მწუსრი დალოდებით...
არად მისაფარი -
მარად სამკვიდრებელს
ფერთა ახმოვნებით...

* * *

ძმათა გაუყო,
და მშეჯ
ცხრა ცაშე გაანაწილა,
ცხრა მთასა იქით
ფერდობებს
ცეცხლის ფერები
წაპკიდა...
წვეთიც არ დარჩა
მალულად, -
გადაუშლელი წინათქმით,
ზღვას ამოენთო
ფსკერიდან
მეცა -
უწვედნი სინაზით...
...
გული გაუყო,
და მშეჯ
სხივებად ჩამოარიგა...
ცხრა მთასა იქით
ცხრა ძმათა
ცეცხლის ფერები
წაპკიდა...

* * *

აღმოცენდა სუეგი
ცხოველ სინამღვილედ...
...
ძმათ მოიღეს
ოღეს კუართი
შორეთიდან.
იღვა გუბე
დაცრემლილი სიყვარულს...
ჩაიკონა მკერდით
უფლის სამოსელი
და მხეველმა
განუგება სული ღიმიით...
იყვავილა ბროწეულმა
საუკუნედ
და ნაყოფი საკვირველად
ქქონდა წმიდა...
...
აღმოცენდა სუეგი
მბრწყინავ სინამღვილედ
და ტაძარი
ცხოველ ძალად
დაუშმვენდა...

* * *

ქალაქი ათრობს,
დამშეულ ქარებს,
ბრუნავს და აპობს,
ლეწავს ალიონს;
აფორიაქებს ვარსკვლავების
სურვილთა ტევას...
თუ შეახსენე, -
აამტვერებს ყვავილთა ხნულებს
და გრძნებით ავსებს
უსასრულობას...
...
ჩავეული ქეჩებს...
დამენანება უსიცოცხლო
ფოთლების წვიმა...
მე აქ არ ვცხოვრობ,
სადღაც, შორეთს დამიდევს
ბინა...

მაურ კალანდია

ძეგლი ყველასათვის

რომანი

*

შელამებულიყო.
წვიმა.
წვიმა კოკისპირულად ერთი დღე, ორი დღე, უფრო მეტიც.
სიცოცხლე ჩამკვდარიყო ქალაქში.
არც კი არსებობს იგი, ქარიშხლებგადავლილია და პირქვედამხოვილი. შიშში, სიძულვილში, ღალატში აქვს თავი ჩარგული და ამ თავსხმაში თუ ნაწვიმარზე გუბე-გუბედ დამსკადარ-დალევწილ-დანაწვევრებული ჩანს.
მარჯვნივ და მარცხნივ, საითაც ვინდა, ერთია, ერთიანად სველი, გაწუწული, მხოლოდ გაგვაღულ-გაქურდული ეზო-კარი მოგდევს... ეზოები, ერთ დროს გაშლილ-გაფურჩქნელები, მშობი გათანგულები, მდიდრულები, კოპწიები, ღალები...

სახლებს საერთოდ ვერ იცნობ. თვალებდათხრილები, ბოძობრა ჩრდილებივით აყუდებულან და გაყინულან. ვერც იფიქრებ, თუ ვინმე ცხოვრობს აქ, როდესმე ცხოვრობდა ან იცხოვრებს.

არც ქუჩა ჰგავს ქუჩას...

ხეები ვერ ძლებენ ქუჩაში, სულს ღაფავენ დროში, გარემოში ზეშეულად ხმებიან. ღამეა.

გამათრის ღამე...

ისევ წვიმს.

ცივი ქარი თარეშობს.

ძებორციელი არ ჭაჭანებს.

ძალდი არ გადავირბენს, კაგა არ შემოვეფუთება ქუჩაში.

აედარი კი არა, ჯოჯოხეთია გარეთ, ჭირის, ეამიანობის ქარით, მისი წამიერი სიწუმის ტბორით, თითქოს სამარეში იყავ, იქიდან მოდიხარ და ისევ იქ მისვალ მანქანის აბრღვიალებული ფარებით უფრო დიდი ქარიშხლების მოლოდინში...

საქარე მინაზე გაბეზრებული წვიმის წკაპაწკუპი და ქარის წივილია გვსმის.

კინაღამ გავცდი გოჩის სახლს, ქუჩაში მკვეთრი დამუხრუჭებით შევეარდი.

ვოგო და ბიჭი დაუვანდე.

მახსოვს, ცუცას სასურსათო მაღაზია იღვა აქ. თუმცა საღდაა, გადაიბუვა, გაქრა...

ხელა დარჩენილა, მას ეფარებიან საწყელი.

ისე მოულოდნელი იყო ეს, იმდენად უცხო, უცნაური მეჩვენა ასეთ დროს, ამ ამინდში ესენი, გავჩერდი.

ვოგონამ მიაკივლა, განზე ვახგა, მერე თიკანივით ისკუპა ღობისკენ, ხნარცს გადავლო, მაგრამ თავი ვერ შეიკავა, სარს ვერ ჩაებლაუჭა, მოცურდა და წყლით გაიქინებულ ორმოში მოადინა გყაპანი.

ბიჭი ჯერ დაიბნა, აქეთ, შემოფიქრებულ მანქანის შუქს გამოხედა, შემოუღრინა, მერე

ძველი ყველასთვის

არ მოერიდა არაფერს, გოგონას მისაშველებლად შეტოპა წყალში, კოჭმემოთ უწია... იღლიბექემ შუყარა ქალიშვილს მკლავები, ფრიხილად აიყვანა, მკერდზე მიიკრა...

მელოდებიან, როდის დავიძრები. არც ვფიქრობ. ვიცი, რად უღირთ ჩემი წასვლა, გაუჩინარება, მაგრამ... უკაცრავად, ყმაწვილო, არც მე ვარ გულგრილი ასეთი წუთისადმი, მსგავს შემთხვევებს იქით ვეძებ, პობად მაქვს მოგჯერ, რასაკვირველია!

დროა, სარკმლიდან თავი გავეო: - ეი, ნუ გეშინიათ, ჭიჭე ვარ! ბიჭმა უმალ გამოიშხედა. ახლა ვიყანი...

მანაც მიცნო. იმასაც მიგხვდი, არ ესიაიმონა სახელი „ჭიჭე“. არ მენდობა, არც მე, არც არავის, ალბათ! გაკვირვებული, უფრო შემსინებულ-დაბოლშილი იყურება ჩემკენ და ის პირველი აღტკინება თანდათან მიქრება... ვერ ვიგეცი, მსიაიმონებს ეს ყველაფერი-მეთქი, ვერც იმას - გული რადაცაზე მწყდება. - გიცანი...

მოგივინებით გამოიმეპასუხა. ისევ ისე იბიან, ერთმანეთს აკრულები, გასუსულები ეს გორსალები... გაქევეა ყველაფერს ურჩევნიათ, მაგრამ „ჭიჭე“ ბორკაეთ, აშინებთ ამ ავღარში, დამეზე უფრო... იოლად ვერ მომიშორებენ, ჩემ ნებაზე, სურვილზეა მათი წასვლა-წაუსვლელობა... ასეა! კარგა ხანია, ნდობამ ჭირი მოგჭამა, წვიმამ მტკეპრით გადარეცხა - ჩარეცხა...

- მოლით შერე, ვა?! ამოძვრნენ. განაწყენებული ხმა მაქვს. ამოძვრნენ.

წინ ბიჭია, უკან გოგო. საღონს გამინადგურებენ ეს ლაწირაკები-თქო, ახლა გამკრა თავში, შევწუხდი. ხომ არ მოვხიბო? - ვფიქრობ, ვყოყმანობ... არ არსებობს, ამათაც არ გაიხარონ.

არ გამოძღის, ეს უფრო არაკაცური მგო-ნია.

ბიჭმა უკანა კარი გამოადლო, გოგონა გამ-ობარა, ჩახვა, შერე თვითონაც ჩაჯდა.

რაც არის, არის; არ ვიმჩნევ. - საით? - ვეკითხები. - რა ვიცი... ბიჭი ნერვიულობს, თქმა უჭირს. - ამოიღე ხმა, შე კაცო!

- სოფელში, ჩემთან... - გამახსენე, შენი სოფელი რომელია? - ხეთა. - ვა! ითესებით, ჯივარო?! შევეყირე. შუქი ავანთე საღონში. მოვეკრიხი, თვალებში ჩავხედე ბიჭს. აველდი.

სახე მომპრიდა. - კარგია! მომწონს! უფრო გაუმზიარულდი. ბიჭი ღუშს.

გოგონა ისეა რა, ვერ გაიგებ... ბიჭის იღლიში შემძვრალა გაწუწული, სულგანაბული შესკია.

- აბა, ექვიფობთ, ხომ? - მოწყვეით ვძრავ მანქანას, - უკეთეს მაყარს საღ იპოვი!

ჰმ, ეს ბლიყვი კიდევ ხმას არ იღებს. რა ჩემი ის უნდა! მეცოდება კი, შშიმ ვერ დამ-ლია. საინტერესოა, სადა აქვს შშიმს პარკუკი გამოფსკენილი, მე რო ვიცი, იქ თუ სხვაგან? აუ, სატაბარუნო სხვა რამეა!.. მაერგოლებს პირდაპირ.

ეს წვეილი ხომ გახსოვთ? ის პატარა გოგოა, მაცხოვრის ეკლესიის ქვემოთ, პოეტის საფლავზე, გულამაწუყეებელი სიგყვებით წერილი რომ დატოვა: ხვალ თორმეცზე, საყვარელო-ო, და ეს დაბღვერილი ბიჭი, წერილი რომ ვერ იპოვა...

ჩემს ფეხებს იპოვიდა!

ჰმ, მაინც მონახეს ერთმანეთი! პო, ეგრეა!.. რახან წერილის გარეშე, დაუთქმელად შეხვდნენ და იპოვეს ერთმანეთი, როგორც გასაქცევი გზა, ისე ნავსაყუდარიც არის, არსებობს! მეტიც, ეს ის ძაღაა, ალბათ, ამ დროში, ამ უეაშობის ეამში ტლაპოში თაფარგულიც რომ სუნთქავ... ცხოვრება შეიძლება, ცხოვრება გრძელდება და იბრძვი კიდევ მისთვის! და, სანამ ორი შევეყარებული არსებობს ამ ცის ქვეშ, როცა ერთმანეთისკენ არის ლტოლვა, გკუილია, ქვეყანა არ გადაშენდება!

ისევ აველდი, სასიამოვნოდ გამცრა ტანში და, თითქოს ახლაც ჯიბეში მქონოდა ის ქაბადლის ნაღვეკი, ბარძაყი თუ ამიწვარი, ხელი ისე მოვივო.

უკან მოვიხედე. ბიჭი ისევ დაბაბულია, ნერვიულობს, გოგონა - დამფრთხალი, გასუსული.

ჰმ... ის საწილის სვეცივით სუსტი ფეხები შელანდება, თითქოს სიღაში კი არა, ფეგვის ორმოში იყო ჩხირებივით ჩასობილი და

ირველივ ავივქევებული ჩიტების გუნდი დახვეოდა... თავდავტ ჩიტსა პავეს, წვიმაში გაწუწულ ბელურს.

შემით ვთქვი, ასეთი წუთებისაღმი გულ-გრილი ვერ ვიქნები, ღამის პობია-თქო! ასეა, ასეთი ვარ, ასეთიც... რომ ვუფიქრდები, რალაის მაგიერია, ვითომ სანაკელო, ვითომ ალბი, ვითომ... საკუთარი სენიც კი აქვს; მოტკობ, გაამიშებული გემო და ეს მომწონს. აი, ისეთი, ვთქვათ, როგორც ღღისით-შშისით ბულიდან გადმოვარდნილი ჩიტის ბარტყი ფრთხილად ავიყვანია ხელში და ბარდებში გადავიცემა, შენ მოწყალე გულს კატის ხარბი თვალისთვის მოურიდებია იგი. არა, უფრო მეტიც! სუსტს, უმწეოს საჯაროდ გამოსარჩლებიხარ, კბილებით დაგიცავს ან ბრმა მოხუცი, დაურღომილი ქალი ქუჩიდან ქუჩაში გადავიყვანია, მერე თავიშანი მშერა ვაგეიოლებია სხვებთან ერთად, დამტკბარ-ხარ შენივე სიკეთით... შენი ერთადერთი სარფა, ხეირი ქუჩის მაღლიერი თვალი ყოფილა, თითქო ფიშიკურად გამრდილხარ და... წასულხარ.

აი, ამის გამო: ამ დროში, ამ თავსება წვიმაში... მახსოვრის ეკლესიის, ტანჯული პოეტის საფლავის წყალობით, მის სახსოვრად თუ იმ წინა წლების, წარსულის პატივსაცემად შევად ეს ორი დამფრთხალი, შევიცნული ბარტყი მანქანაში, ალბათ, და უსაფრთხოდ, თავისუფლად, სითბოში სოფელ ხეთი-სკენ მივექროლით.

- რა გქვია, ვაჟკაც?

- ტაია.

- კაი ბიჭი ხარ შენ, ტაია. კი გეკუთვნის ასეთი გუნახებ.

- ხმას არ იღებს.

- შენ გგონია, არ გიცნობ? გიცნობ, ძამა. მახსოვს, კინოს წინ შიმშილობდი, მხარს გვიჭერდი.

- მერე?

- კითხვა შემომიბრუნა.

- არ მოველოდი, დავიბენი.

- მერე არაფერი! - ცოტა გული დამწყდა,

- კაი ბიჭი ხარ-მეთქი, გითხარი. ისე, საღა ხარ დაკარგული, რალავ არ ჩანხარ?

- ჩემთვის ვარ...

- მერე?

- კითხვა მეც გამიხნდა.

- ვარ... ახლაც ვშიშვლილობ.

- მასახობს მკვახელ და უკვე გაფსიხიდი.

- რალავ არ გეცნობა, ტო! - შუქს ისევ ვანიებ სალონში. მოვეტრიალდი, ავათვალ-ჩავათვალეიერე ორივე, - შიშხვი, რაც გითხარი? არ იცი ჯერ შენ, რაა შიშხვილი.

- ვიცი.

- ე, ვინ არი ეს ქაჯი!

- ისევ შეხებულე; ცივი, უნდო, უტეხი მშერა აქვს.

- ვგრძნობ, ხელისგული მიოფლიანდება...

- საქარე შინაზე პატარა სარკეში ვითრე, ვაკონტროლებ... ყოველ შემთხვევისათვის იარალი, გავარვარებული „სტეკისი“ აბოვილე და გვერდით, სავარძელზე ისე დავდე, ბარძაყით რომ ვეხები.

- ხედავ, სამიშაა ეს ღაწირაკი!

- არ მოსწონს ღღევანელი ყოფა!

- არა, სხვას ვამბობ. ის არ მოსწონს, ჩვენ რო ვართ! იტოვში, არც ეს არის. თვითონ როა სადღაც შემტრალი, უფუქციო შიხლეა, ამას ვერ იხელებს. ჩვენ ვეზღამტეგებით, ჩვენ ვეპატარავებით კლიენტს! სუფთა აგენტია, იმათი შემოგზავნილი, ისე აკვარკვალებს თვალებს... სხვა რა ვიფიქრო? სხვა რა უნდა, რას მედიღვულება, მაღლობის მაგიერია? რომ მოუსმინო, უფლება რომ მისცე, ჩათლახი ვიყო, თავის ნაწიარზე მე მომთხოვს პასუხს ეს თვისი!

- აბა, ასე რამ დაგბოღმა, ჯიგარ?

- გვინში სისხლი მიწვეს, ვცოფდები.

- ხომ არ ჩავაგდო ეს ღაწირაკი? - „სტეკისი“ მოვეფერე, გადაფურბინე თითებით მსუბუქად. - ჩავაგდებ!.. ასე მოუხდება ამ ნაგავს... არ ეკუთვნის ეს გოგო, გულზე დაადგება... მ, ვის არ დაადგება გულზე, კი ვიცი...

- გააჩერე!

- რაო? გააჩერეო, მბრძანებლობს, გამობლაგავდა ეს ნეხეი.

- ხარხარი შინდა, ჩემბური, გონის წასვლამდე... დაიცა. შიმშილი რაა, შიმშილობას მოგანატრებ, ღამამო! სხვა რამე მაქვს შენთვის გამოწერილი, თუ ყოფილვარ ჭიჭე!..

- სიჩქარეს ვემატებ, ვგაზაფ...

...

- მერეც ხშირად გამხსენებია ეს ამბავი. ეშმაკს რომ არ ავეყვი, თავს მოვეერიე, კიდეც ერთი ცოდვით არ დავიმძიმე სული, ის მომეფონება ხოლმე, თუშტა, როგორც შემოთ ვთქვი:

- რაც არ უნდა მახსოვდეს, ის მახსოვს,

ცხვირ-პირს მომიგრუსავს ჩემდაუნებურად, მოულოდნელად. ის კი, რაც მინდა მახსოვლეს, გულზე საღუნად რომ მომიფიქონება, თითქოს არ ყოფილა! გონებაში, ფიქრში, ენის წვერზეც რომ ვაგრიალო მთელი დღე, ხელიდან მიხსლტება, შეკარგება, მშორდება... ჭკვი მაქვს, კარგი უფრო რთულია და მძნელი დასანახი. კარგს, ეცეკობა, კარგი დანახვა უნდა, გული უნდა სუფთა და ბელეღივით დღიცი... მისი სიბორო და გამძლეობა. წარღვნი-სდროინდელი სურნელით. კიდევ: რწმენა და სული თუ ეპქეს, თუ შენშია ერთიც, მეორეც, მესამეც...

და დღეს, როგორც მოსალოდნელი იყო, ალბათ, გაერბივარ... მივიძურწებით. ამ გულქვა, თარს, უკეთურ დროში დროის შესატყვისად რომ ვიცხოვრე, იმის გამო ვარ განწორული. და ხან სიკვდილს ეძებ, ხან სიკვდილი თავად გყავს ჩასაფრებელი, მის ხრწნად სუნს გრძნობ ყველგან, უმისამართოდ გარბიხარ... გარბიხარ უმისამართოდ, არსაით - გამეგებული, გაბოროტებული, და-მფრთხალი... და მაინც, ცხოვრება ხელახლა, ისევე და იმდაგვარად რომ დატრიალდეს, შედრთია მოწმი, უპირველესად იმ ერთ, შეიძლება, ერთადერთი, - როგორც რთულსა და უმდიდრეს დამეს სოფელ ხეთის გზაზე - შეუცვლელად და, რაც მთავარია, ერთგვარი სიამაყით გავიმეორებდი.

*

სამნი დავრწით.

სადგომი ხისაა, ნახანძრალი, სახურავ-ჩაშლილი, გაკამეგრებული. სიღამისა და დრემლის მძაფრი სუნია ირგვლივ, ეცეკობა, თხა-ცხვარი იღვრა აღზე, მწყემსთა თავმუხაფარი იყო; ახლა არაფერია, ნადირი თუ დაიბუღებს ზამთარში. კარგი ადგილი კია; გზა ჩანს, მგერი და მომხდური რაა, ცაში ქორი არ გამოგეპარება და ქვევით, ხეეთან შეღარებით, უსაფრთხოა, დამის გადაიფვა შეიძლება.

გამო დატრიალია. გყვია ორგან მოხვლა - ერთი ღვეწმეით, რბილში გავუვიდა, მეორე მარჯვენა მხარში; ბერი სისხლი დაკარგა გზაში, ახლავ ვერ ვუჩქევით.

გამოს კენესა მესმის, რაღაცას ბუტბუტებს. ისევ იმას, ალბათ: თუ გადაერწებით, ერთად გადავრწებით!

არ ვიცი, რისი იმედი აქვს.

არა, გამოს ვაგუგახობა მოჰქონს: გიულიც მხნედ არის, მეც სხვა რა დაბრუნებია, გარდა... ეს, მას მერე, რაც მიხდა, საეჭვოა, რამე შეიცვალოს! მეტიც: ეს არც ბელისწერა მგონია მე, ამისი აუცილებლობა ბუნებაში არ არსებობს, ალბათ, ჩვენი უცვლილობით გაშანსეთ რაღაცა, ასე მწამს ახლა და მომკალით!

გიულიმ გამომხედა, შებრუნდიო, თვალთ მანიშნა და სვიტერი თავმეპით გადაიძრო.

შებრუნების თავი არა მაქვს... არც გიულისი, არც არაფრის; დაღლილობისგან ფეხები მწყდება. გიული მაინც ყოჩაღად მეჩვენება. ბიჭურად შეტრეკილ კეფას ვხედავ, რაღაც შარბინში რომ ახლავს თან. მშ, მისი უხერხულობა რას მივაწერო, რა ქალი ეგა მყავს... აქამდე, ამ არეულობამდე და მანამდეც, ნიძღვე ვარ, საუკუნეა ქალიბაჟ და სირცხვილმაც დატოვა. ან რა სუსტია და განჩინებული, ნეკნებზე გადაკრული ტყავია ჩემალადა. ტაკოც ერთი ბეწო აქვს, მუჭში ჩაგეგება, თუმცა ეგ კი აქ რაღაცნაირი ფარსავი, გინდა თუ არ გინდა, თვალს მოგწყვეტს... იმისი თქმა მინდა, ქალი როა, ტაკოთი ხელეში და არა, თქვიანა, შურვის სტიგვილით ან წახრისას აღმასებად დამწარი ხერხემლის მალბის ელიფსით - ჯანსის გახუნებულ შორვალში რომ ეკარგება და, რომ მოინდომო, ხელისგული ჩაუყოლო ხერხემალს - ასიანი კულს აღმოუჩენ ამ ალქაჯა!

გიულის ჩემთვის არ ცხელა. შურგმექცეულია, წახრილ-წაკუმული... წაკუმული ქალი მაინც სხვაა. ვრწმუნდები, მგრას უსურვილო, უპრაფროდაც გამოგტყუებს. ფართი-ფართობს შურგანთიაში. იპოვა. ჩანოიდან მოძებრება, იწვლება ნაჭრის წერილი, ცისფერი შოლი... შურგანსაც თავისი ხიბლი აქვს; არამარტო ქალის სუნს, სხეულის ქარგასაც ინახავს... მშ, ძალივით კბილებით ჩააფრინდა, ჩაკვნიტა. შურანგი შუაზე გადაფხრია. მივხვდი, ჭრილობის ხელახლა გადახვევა უნდა.

მეუჭვება, სისხლი შეუწეროს.

გამო კენესას უმაგებს, სახე ტკივილისგან გაფითრებული აქვს, უფრო სკორად, სხვა ფერი ადევს; არც მიტკლისაა ეგა და, რამდენადაც ვიცი, არც შიშის. შეიძლება მოახლოებულ სიკვდილს აქვს ასეთი ფერი, თავისი რა, არ ექნება? გამომ უფრო იცის, ალ-

ბათ, ეს, გრძნობს და იგანჯება. მისი მესმის. მეტიც, ვხედავ, როგორ არ უნდა სიცილილი, სიცოცხლე როგორ უნდა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ხან გიული უჩანს მხსნელად, ხან მე. მოამბეგრდება საწყლად, რაღაც ეჭვითაც, ჩემ შპერაში ცდილობს, იპოვოს გზა ხსნისა და, მიუხედავად იმისა, გაბოს დიდ პატივს ეცემ, ისიც მიყვარს და ბეწვევ დაკიდული ჩემი სიცოცხლეც, იმდენად უმწეო ვარ, თუაღის არიდებას ვცდილობ ხოლმე.

კოლიმ გამოიხედა...

ჰმ, არც მასეა საქმე. განლიმინებას ვაგყობ, ვერაფერს რომ ვერ შევლის დაჭრილს, თავდაცე განწირული როა... უნდილად უცულის სახევეს და გული მეთანხარება... კაცმა რომ თქვას, რას დაადანაშაულებ, კიდევ მაგრადაა. ბევრი სიმწარე ნახა გუშინ და დღეს. არაფის იყის, ამის იქით რა გველოდება, სადა ვართ და სად მივდივართ. ქალია და წინათგრძნობა მეტი აქვს, შიშიც. ეაკვირდება: წარამარა ეცელება სახე, თვალბეზე მოუსვენრობის ჩრდილი გადაურბენს. გადაურბენს და გაუსხლებება შპერა სადაცე, ჯანდაბაში.

ერთია: ცუდად ვართ, მაგრამ... შეიძლება ათჯერ უფრო ცუდად ვიყოთ და ეს სამივემ კარგად ვიცი.

ცას ავხედე.

ნეტავ, რა დროა? იმასაც ვერ ვაგყობ, ცა მოღრუბულია თუ საღამოვდება.

ვაშაფხული კია ხნისა და მინც ცივა, მაშითის პირი გეგონება. ძვლებში მგეხს.

გიულის, ეგყობა, არც სიცივისთვის ცხელა, წელზემით ისევ ტიგველია. შემპაგაგაგა, დალაზე უფრო სიცივის შერძობება მაქვს და მაფიქრებს, ავად ხომ არ ვარ...

შეიძლება ეს ასე სულაც არ არის! სად არ ვვლებულვარ, რა არ გადამიგანია, დარიც ვიცი და ავდარიც, მაგრამ, სხეულში თოშად რომ მოძერება და ძვლებს მიმტკრევეს, იქნებ სულ სხვა რამეა, ანუ ის, რაც გაბოს ატყვია შუბლზე... თუმცა აწეებზე ფიქრი რას მიშველის, გყუილად ვიმტკრევე თავს, ამით არაფერი გამოვა, არც ამათგანს...

კი, ან ღამეს აქ გადავითენებთ!

მერე?

ჩვენ ვმტრობდით და ჩვენ ვემტრობენ... უფრო მუსტად, გუშინ ჩვენ ვღეწილით, დღეს ჩვენ ვვღეწიან, გვეტებენ, ვვისაფრდებიან... საშიშია ჩვენი გამოჩენა! და გაფრთხივართ,

დღის სინათლეს ვემალებით, ღამესაც. წკკარამიც არ ვემშველის; განსაკუთრებით გაბო იციან, იმას იცნობენ, როგორც ჩვენს ასმეთურს, ბუნგისთავს, მათ რისხვას. ჩემი თავი ძვირად ფასობსო, ერთგვარი სიამაყით აღნიშნავს ხოლმე ის და, თუ გავიპოვეს, თუ მოგვიხელთეს საღმე, თქმა არ უნდა, ჩვენი დაუფასებელი თავებიც იქვე გაგორდება. გაბოს ჩინი ყოველთვის სჭირდათ; ჩვენებიც არანაკლებ ემტერებოდნენ, თავ-თავიანთი ინტერესი პქონდათ, ებრძოდნენ. ბევრი ჭორი იყო: ისეთიც, ასეთიც. მერე რა, რა გამოიღვეს დამსმენს, უნდოს, ჭორიკანას... თუ მაგარი ხარ, გაბოსავით, ფეხებს ვერაფის მოგჭამს! გაბო მაგარია; თავდაჯერებული, ძლიერი. ეს მე მახსოვს, გიულისაც. ახლაც, ვიცი, დიდი მაყუით და ძვირფასეულობა აქვს მოხვეცილი, მაგრამ არ იმჩნევს, სულთმობრძავიც არ გვიმხელს, რა და რამდენია, წელზე მაშველი რგოლივით აქვს ასკეცად შემოხვეული და თითქოს არაფერი, სიხლისგან რომ იცლება და კვდება! ახლაც ასეთია გაბო. არ მესმის, რისი იმედი აქვს. არადა, კაი ცხოვრება რომ იყოს, ანუ ძველი, მშვიდი, უმრუნველი, უღალატო დრო, ნიძლავე ვარ - მე, გაბოს, გიულის და კიდევ იმ ორს, გუშინ საღამოს რომ დაგვეღუპა - სამი სიცოცხლე გვეყოფოდა!

ასე მე ვფიქრობ.

გიულის სხვა აზრი აქვს.

მღევერის მოსასყიდადაც არ კმარაო, ირწმუნება გიული. ეკვლი რომ დაფარონ (ის რომ „დაფარონ“, რაც გაბოს ტანზეა ნაძარცვი), კოცონზე დაგვწავავენ სამივეს, ფერფლს არ დატოვებენ ჩვენსასო, ამასაც გიული გაამნდო.

ვიცი, გაბოს ერთგული უნდა ვიყო!

გაბო თუ გადარჩა, იქნებ ჩვენც გადავრჩეთ.

არადა, გუშინ ხუთნი ვიყავით, დღეს - სამნი...

ჰმ, უფრო ადრე ასჯერ სამი და უფრო მეტიც, თითქმის მთელი ქვეყანა ჩვენ ვიყავით. ყველა ჩვენთან იყო და, ყველა და ყველანი რომ იყვნენ ჩვენთან, როგორც უნდა გიკვირდეთ, ამიტომაც ვაგებთ ასე მწარედ.

ჩვენ დაიფანტეთ...

დღეს ჩვენმა ამხედრებული, დაგვიძლი ჩვენი გუშინდელი თანამოაზრე და მეგობარი.

ასეა, ჩვენდა გაუგებრად, ბუნღოვნად,

უნსურად მხოლოდ ჩვენ აღმოვჩნდით გედმეგობი! არც არაფერი დაგვრჩენია! ეს გარემო უცხოა, უბოლო, უცნობი. რაგომ? რისთვის უნდა ვეწამო? ჩვენი არ არის, თურმე არ გვეკუთვნის, არ შეგვიფარებს ეს მიწა და გაერბივართ: შედმეგებებით, მოღალატეებით, ცეკუნებით მოკვეთილები. იქნებ სხვაგანაა, სხვა მხარეს ვგვლოდებიან ჩვენი კუთვნილი მიწით, ცით, სითბოთი და სიყვარულით? ოღონდ აქ არა, თითქოს აქ არაფერი დაგვრჩენია, ვარდა ღენთის სუნისა, მლუ სიძულვილისა, ყოველ ბუჩქქვეშ ჩასაფრებული სიკვდილისა! მიწა მიწა არაა - ტალახია, წუნწები, საფლავადაც რომ არ გაიჭრება! ის ხომ ისედაც ბრუნავს! ბრუნავს დღამიწა და, თუ როდისმე მოვბრუნდებით, თუ მორეულ მოვალთ საერთოდ, ტყუილია იმისი იმედიც, აქ არ მოეხვედებით - ამ დასაჭურისებულ, ცოდიელ, მლაშობ მიწაზე არ გამოგვეღვიძება!

როდის დავკარგეთ სამშობლო?

იქნებ არც არასდროს გექონია სამშობლო?

ბლევია სამშობლო!

ის გამოგვეცალა, სხვა მხარეს გაგვირბის... არც არასოდეს შევხვდებით!

გაბო დაჭრილია, ძველარი კულზე გვეყავს შემჯდარი, მაგრამ ჯერსნობით ცოცხლები თუ ვართ, ესეც იმიტომ, ალბათ, რომ საყოველთაო შიშია ყველგან, სიკვდილი ადამწვის დაუნდობლად, განურჩევლად, უგონოდ... მათ - ჩვენი სისხლის მოხეველებსაც სღვენის ვიდაცა. სღვენის ისე და იმდაგვარად - ნურავინ ნუ გაღალღებო! რაც ჩვენა ვართ, ისინიც ის არიან, - არც შეგი, არც ნაკლები! და არავენი იცის, ვისი თავი სად ან როდის გაგორდება! მდინარე აბმღვრა, აბმოქრდა... იქცევა. იღვწება ქვეყანა და, მოგწონს თუ არ მოგწონს, განგებაა თუ განგების ხელია ჩარეული, ჯერ ისევ ევა გვეშვლის - არეულობა!

მახსოვს:

არ დაიქცევა ღვთისმშობლის წილხელომილი ქვეყანაო, აპობოდა ბართლომე, ასი წლის ბრმა მოხუცო.

აგე, თუ არ დაიქცა!

ის მავთეება მაშინ, ბრმა კაცი ჩემზე უკეთ ხელავს-მეთი!

მეგონა ხელავდა!

ხელავდა კი?

გუშინ გიულიმ აინება, თუ გადარჩენა გენია, ეკლესიას შევხებინოთო.

გადამრევს ეს ხალხი!

არა, დაქვებები, მართლა სჯერათ, უვალი ბრმა და ახე იოლია ცოლვების გამოსყიდვა თუ ჩემი ავლება უნდათ აბუჩად? შპ, შთაფარია, ეკლესიაში შესაწრო, ორიოდ სახითი დაუნთო გამჩენს და, ცოლვის ტბაშიც რომ იღვე, ჩიგივით ლაღი და თავესუვალი ხარ!

ის ორი ქალაქელი ბიჭი (გაბოს ძველი ნაცნობები, ბოლო შეტაკებისას თუ ასეულის დაშლისას რომ შემოვიფარეთ) გულის უკვებ დავითანხმა, ყველაზე ნაღდაო და უფრო ავითრეე ვეხი. სწორადაც მოვიქცეი. გაბოსაც ვანიშნე, არ გინდა-თქო. არ დამიჯერა, ეკლესიას მოერიდებიანო, მანაც ჭამა. ის ვერ გამოვიღ, ბიჭებზე რომ ვეუბნებოდი. მათ უნდოდათ ეს და მაწუნებდა, ევჭვობდი. ისინიც გრძნობდნენ ჩემს განწყობას და მითვალთვალებდნენ, მარტო არ მტოვებდნენ გაბოსთან.

ყვეუებაბულებულ, გაჭვარტულ ქვის მომტრო სალოცავს შევაფარეთ თავი.

გიულიმ სახთლები იპოვა (შპ, შეიძლება, თან მქონდა, უსახთლებოდ როგორ იქნებოდა. კიდევ კარგი, საკუთარი მოძღვარი არ ა! აეს. ესეც არანაკლებ მოღამაა) და დაასთო. ქალაქელმა, იმან, რა ჯანდაბა ჩაყლაბა, თვალსა და ხელშუა რომ დაღნა, ვეღარ მივხვდი (არადა, გაგლეჯილ კიფშია. ავგომიგის ლულა ლოყაზე ფაქიშად მიუტეგება და მსუბუქად ირწევა. ეგეობა, ლითონის სიგრილე სიაპოუნებს), მეგობარს უჩურჩულა: ჩათლახი ვიყო, ამ ეკლესიის გარდა ღმერთი ყველგან იქნებაო...

ეს კი გამისწორდა!

რობ თუ მოიცადებ აქ, მეტს არაფერს, - ვვიქრობ ჩემთვის.

გიულის გაგუეღე.

ლოცვად ღვას, წმინდანითი გარისღუღა...

რა უბედურებაა, სუნთქვა შეგიგუბდება შენდა უნებურად.

აი, თითქოს რო არ ჩანს, ერთი ბეწო ნაფლეთი როა ფრესკისა კედელზე, მაინც იმდენად მკვეთრია, შუქი თუ იღვრება სარკმელივით იქიდანო, იფიქრებ... გიღვლისაც ვერ იცნობ (მე კი არა, სხვა ვინმე...); ფაქიში, მშვიდი, მიმწლობი, გატრეცილი უფრი აქვს ფრესკისავით.

მე ვინ რას დამბაჯერებს, ბლეფად-ვოვლი გიულის „მოსაობას“. არაფერი უშველის მაგ უბედურს, არც ღღეს უშველის, არც ხვალ... ჩოჯოხეთით კი არ მიიღებს მის ცოლივლ ხულს.

მოგვეუფლი.

თუმცა არც იმდენად...

საბოლოო არ იყო გახული, რომ დაგვეხსნენ და მალე ის ორი ბიჭი მოგვიკლეს.

გაბოც დაგვეუფლი.

ეხ, გაბოც მაინც გაბობა!

ალყაში ხართო, ავტომატების კაკანი ერთბაშად ოთხივე მხრიდან ატყდა...

უძველესი, ციხესავით ეკლესია იყო. მტერი როდის ვეკლდა, რომ შეგვეშლოდა, საღ და როგორ აგვეშენებინა... გაბოც არ დაიბნა, კარგი პოზიცია დაიკავა, უძთაერესი ამოსახველი გზა გყვიაბურქვევით ჩაკვდა. ჩვენც განვღვლით სათოფურებივით სარკმლებთან და დავეხეთ. მეტი ვეგონეთ, უკან დახიხეს, მიყუანდნენ...

გაბომ ისარგებლა, ხოხით გაძვრა გარეთ და თავუღებდა. ბალახში ჩაფულმა ხილან ძმანდაფიცი „დრაგუნსკით“ (ასე ეძახებოდა ოპტიკურ „დრაგუნსკს“. პართილბე, იშვიათი თოფო იყო, ნებისმიერი ჭკურტუნანდან ნებისმიერ პრეზიდენტს გაგაგორებო, წაიგრაბახებდა ხოლმე) სნაიპერი ჩამოიღო (მევიო, ტყისკენ რომ ავჭეულიყავიო - შურგი მქონდა ჩაკეცილი), ბაყვანი გაადენინა მიწაზე...

სიხარულიო შევეყვირო.

მერე ჩვენც სროლიო გავევადიო.

ეცუბოა, ცოტა ადრე მოგვივიდა, ვიჭებო. მაშინ მოგვიკლეს ის ორი ქალაქელი. ახლა რომ ვაანალიზებ, რაღაც საეჭვოდ მოკლეს, სხვა მხარეს გარბოდნენ სულაც. მათი უაზრო, შუშფოთებული ყვირილი მესმოდა და წამით გაგმტვრდი, ისიც ვიფიქრე, ხომ არ ვეცროლო-მეთქი.

არ დამჭირდა.

გაბო მოგვიანებით დაგვეჭრა, თითქმის სამშვიდობოს გასვლისას.

- ჭიჭე!

იმხელამე იბღავდა გაბომ, თითქოს ხელგეზო ნაღმი აუფეთქებო.

გელო შორს იყო, უფრო ცქაფად გაძვრა; ხმაე რომ მიწვედნოდა, ვერ მობრუნდებოდა. მე კი. პა და პა, შვიდ-რვა ნაბიჯე ვიყავი და, მინდოდა თუ არ მინდოდა, უნდა მოებრუნებულეყავი.

კი შეძნელა, ფეხებიე დამებოცოკა...

მაინც ჩავეჭეი და გამობობდლი.

სისხლში ცურავს. მარცხენა ხელს მარჯვენა მხარმე იჭერს, სისხლს აკავებს და ვერ აკავებს, თითებშუა ეონავს... წამოწევას ცდილობს, მაგრამ ძალა არ ყოფნის, კენესის.

ნუ გეშინია, ავერ ვარ შენი ჭიჭე-თქო, ვერხულეუბ.

თავი ყოჩაღად წამოივდო... მშერა ლულასავით აქვს შუბლმე მობეჯილი, აინტერესებს, ვარ თუ არა ის ჭიჭე და რას ვიზამ. არადა, წამის წინ ისეთი გრძნობა მქონდა, ისე გაეურბოდი გყეიების წულის, ხერელი რომ მეოოვა საღმე მიწაში, ასე მგონია, თავგვად ეიქელო.

- პო, გაბო, მოველი...

ვაჯერებ, მოხერხებულად ვჭეები, შურგეუბ რომ მოვივდო, წელი ხოხეთი გავიითრიო.

გადავრჩიო.

ეხ, გაბოს მაინც ვერაფერი უშველის!

ვერც ჩვენ...

სანთლების ცოტა მჯერა-მეთქი! მტეცი: შიში უფრო მაქვს შოგჯერ მათი მშვიდი, ურჩი, უტეხი ციმციმის...

კი, დაიხაე მინდა, რომ მჯეროდეს, რომ არა... მე ხომ ფრთხილი, შორჩილი, მამნდობი ბუნებისა ვარ, თუმცა შიში და შერყეობაც საფუძელიანი მაქვს. რა, დავიჯერო, გულხელდაკრევილი ვიყო ნირვანაში, როცა... კმ, ჩემი მოძღვრისა (როგორია? მოძღვარი მეე მყავდა და, აღბათი, ახლაც მყავს. საღადა ნეტაე? ცოცხალი თუ? გოჩისაე მყავდა. გაბოსაც. გიულიმე ვიჭეი. ან როგორ დარჩებოდა უმოძღვრო! ცალ-ცალკე, თითო-თითოდ მივდელიო და ვეხსნებოლიო. წესი იყო ასეთი. მოძღვართან ვიყავიო, იტყოლი - გლიჯავდა, განსაკუთრებდი გორას „სამოთხეში“. სხვისი არ ვიცი და მე პირადად სუკის აგენტთან, გამოფრული რო იყო, ქვეყანამ რო იტოდა, უფრო მეტი დამცდენია. ვიღერ მასთან). მჯეროდეს? მამა ბუნედიქეს (შინაურობაში შამშე-ბატონი) ნათქვამს რომ ვიხსენებ, გული ახლაც მეკუმშება, ყბას მიქეევს ხოლმე მისი ნათქვამი:

გაიგეთ, ხალხო!... უფლის ნებს გარეშე ბელურა არ დაეცემა მიწაზე, ხოლო თქვენს თავშე თმაე კი დათელილიაო!

როგორია?!

ვის ჭამს მატას?!

უფრო გულწრფელი რომ ვიყო, გოჩის ანქარებამ, მისმა სოფიცემ და, რაც უძთაერესია, ამპარგანებამ დაღუპა იგი და არა

ღეთის ნებაჲმ, როგორც მამა ბუნელიძეც გვახ-
ალბებდა. სხვანაირადაც მიფიქრია. როცა ავტო-
მატისი ჯერმა აჭრა და ამოაბურთოვა გოჩი
პაერში, ჩვენ კიდეც გაეშინა, ბელს ვლერ-
თით თავი, თორემ ილი მისალადგენდი
იყო, ერთის მაგიერად ოთხი გვამი ჰყოლოდა
ავტორიტეტას ჩამოსასვენებელი. ის განკი,
ჩვენდა არიფულად რომ შემოგვეყვითა, დის
არაფერს ცვლის. მათ მიერ ათვისებულ მონ-
აში ვიყავით უკვე და ვარიანტი არ არის,
არ მოვეწვეთ - ვირთხებივით ამოგვხოცავენ-
ნენ ყველას! იმისი უფრო მკერა, სანამ განკს
გადავყერბოდით, მანამდე ვიყავით გაყიდუ-
ლი. ასეც შეიძლება თქვა. თუ გადავრჩით,
ისეც გოჩის „წყალობით“. ის აინტერესებდათ,
იმისი ჯინი სჭირდა ყველას და აშანავ: გოჩი
ვართ, რომ შესძახა, ჩვენზე უარესად დაი-
ბნენ...

...
აქეთ კი დაგვეს ბრალი, ჩვენებმა, რა
თქმა უნდა!

თუმა ჩვენ არა. ჩვენ ცოცხლები ვიყავით.
გოჩიმე თქვეს, ტყვიებით წელზე გადაჭრილ,
სახეწაშლილ კაცზე - პრემიადენი გაყიდაო!
ეს არ არის სწორი!

პირიქით, იმ დამეს თავად გოჩი იყო
ნაღლაგვეი და ისიც უახლოესი მეგობრ-
ისგან!

ეს ასეა და, თუ საჭიროა, ქვეყანას პირზე
დავაღებო!

მისთვის და ვაღიარებ, იმ გრაგიულ დამეს,
წესით, იქ არ უნდა ვყოფილიყავით.

არც გზას ავცდენივართ, ჩემო ბაგონო,
როგორც ბევრი ფიქრობდა და ახლაც ფიქ-
რობს.

ჯულის გაქცევის ამბავი შევიტყვეთ...

ჯულა ახვარს გაკიდებოდა თურმე და
მეღვევდით.

ვიცოდით, ერთადერთი ფოთი იყო მათი
მშველელი...

მხოლოდ მღვის გაშლილი სივრცე...

აი, მაშინ გადავეყარეთ იმ განკს...

დავეჭვდი.

გოჩი-მეთქი...

იმამ განკს აქ რა უნდა, გამოშტერდით,
შემომბედვირა და ჩახტა, თორემ ვძვრებ-
ოდით.

როგორია.

რა ჭკუა მოგეთხოვება კაცს, როცა ცოლი
შენი ბავშვობის მეგობართან ერთად გარბის?
ეს, ქალის ბუნება ხო ბოზურია... აი,
ეგნობა, კაცისაც იგივეა.

ვის იფიქრებდა ამას?!

არა, არც იმას დავმალავ, რომ აღრეც
ვგრძნობდი, რაღაც ეჭვი მქონდა ყოველთვის
ჯულიმე, მაგრამ მთლა ასე აშკარად რას
წარმოვიდგენდი.

არადა, გოჩიმ პრემიადენს უღალაგაო,
უმაღლესა დაირხა.

უკვე ვთქვი, გოჩი თავად იყო ნაღლა-
გვეი.

ქალის მშაკერულმა ბუნებამ იმსხვერპლა.
იმ გრაგიულ დამით ავტორიტეტას მივა-
ღექი.

მოვეუყვეი, რა და როგორ იყო...

ეს რა მითხარით, შემოთიდა. კი ვიცოდი,
სულელი რო იყო, მაგრამ... საერთოდ, ქალი
ისეთი ჯიშისაა, გოჩის კი არა, შე ჩემმა. მა-
რკუს ავრელიუსს გაექცაო, უფრო ადელდა.
მაცალეო, კარადაში შეძერა, რაღაც წიგნი
იპოვა; საშუალო, თეთრყლიანი... უფრცლა,
ფურცლა, ნერვები დამაწყვიტა. არაო. გაექცა
კი არა, გაუბოზდო და წარმოვიდგენიო?
ვაოგნებული ვიყავი.

ვერც ის ვკითხე, ეს ავრელიუსი ვინ ოხე-
რია-თქო, ისე იყო ადელვებული.

...

ჰმ, მამა ბუნელიძეს (ანუ შამშეს) რომ
მოუხმინო, უფლის ნების გარეშე ბელურა
არ დაეცემა მიწაზე!

თავზე თმის ღერი თითო-თითოდ გააქვს
დათვლილი თურმე!

მამ, რა გამოდის?

თუნდაც მე... ვითომ წმინდა, უცოდველი
ბატკანი ვარ?

სისხლი არ მცხია, არაიენ მომიკლავს
უფლის ნების გარეშე?!

აბა, იმ აბარბალებულ მუკუშალს, ჯანჯა-
ლის რომ ვუშაპუნებდი თავ-ყბაში, რა იყო
და ვისი ხელით?

დავიჯერო, იმან არ გაუხეთქა გული მაგ
უბედურს?!

იქნებ ვცდებ, იქნებ ეს მართლა უფლის
ნება იყო და გყუღდა ვასკლები გულს?...

ძილაც სინდისიც ვითომ მშვიდი უნდა
მქონდეს?!

ა, ისეც დამეწყო...

ნერვიულობისგან პირი მიშრება. ვერ ვაგ-
რიალებ ენას, შიგ არ მეტევა. თავი შიბშუის,
თითქოს სკაა, რუშბი, უფრო რომ მიშრდება...

პოზიციებს ვცვლებთ, გამოგვიცხადა
პრემიადენის კაცმა, გოჩის მშველელმა ახა-
ლმა გენერალმა.

ვიცი, რაშიც იყო საქმე, მაინც გავშირი, გაუშავდი, სუნთქვა ბაგეზე დაშვინა...

ყველა ამ დღეში იყო, ყურეზბამოყრილი, ბეჩავი, დანა პირს რომ არ უხსნიდა.

დროებით, რა თქმა უნდაო, ჭირის ოფლი მოიწმინდა, ხავს ჩაეჭიდა „უშიშარი“ გენერალი.

ეს უკვე აშკარა დამარცხება იყო და ამის აღიარების მწარე სუსხმა ცხვირ-პირი მოგვიწვა ყველას.

იორველად შევეშინდი წაგებული ომის გამო!

ჩემი საწყალი და უბელური, ძლივსშეოწმებული თავი შექეოდა, სხვა არავინ!

ახლა რომ ვუფიქრდები, ჩვენ მართლაც უნდა წაგვეგო ეს ომი!

იმათაც, ჩვენი მტრები რომ არიან, ვითომ გამარჯვებულები რომ ვვლენიან, ვერუკებიან ცხვრებით სიკვდილში, უნდა წაგვოთ ეს ომი და, ჩემი მოკლე ჭკუით, ასეც არის! ჩე, რაღას გვიშველის, გვიანია, თორემ თითოეული ჩვენგანი სვლება, ორივემ მოვიკეთ ის, როგორც გვინდოდა და არის - რაც უარესი, მით უკეთესი!

ამ პრინციპმა დაგვლუპა ღვენილი თუ მღვეარი!

ომს სიძულვილი არ იგებს!

შეიძლება!

ჰმ, ვითომ ბრძნული ნათქვამიყა!

მე კი ცოტა სხვანაირად ვფიქრობ. ომი ომია, არც სამართლიანობა, არც სამართალი არსებობს ომში!

მასსოფს, გოჩიმ ერთხელ გაბრაზებულზე თქვა: როდის გაუმარჯვია სიპართლეს, ახლა რომ გაუმარჯვა?! სიპართლე რა ჩემი ფეხებია?! იმარჯვებს ძალა და აი, ის ძალა მინდა ვიყო მეო!

გოჩი მოკლეს...

გაბოს არ ვყო ძალა...

ის ძალა არ მიყვა, უსამართლოს სამართლიანს რომ გახდიდა და... კვდება.

მე ვინა ვარ...

მე ეს არ მხეხება.

მე ხომ ისა ვარ, ვისაც არახოდეს გაუმარჯვია, მაგრამ არც არახოდეს დამარცხებულა!

არ ვიცი, საიდან ვიცი ეს, არადა, ნიძღავზე ვარ, რომ ეს ასეა!

ეს, ჩემო კარგო ქვეყანავ, მე ისიც ვიცი, ყველა ღვენილი როდი ეწამება შენთვის. საერთოდ, როგორც იციან თქმა - სიპართ-

ლისათვის! სამშობლოსათვის! ვიცი, თუცა რად ვინდა, ამის თქმას სამართლის ფხა და ძალა უნდა! მაშინ უნდა, როცა საჭიროა, ახლა ვინდა ვითქვამს, ვინდა - არა!

ჰმ, პოშიციებს დროებით ვტოვებთო!

რა უწყინარი ნათქვამია!

პოშიციებს არა, ჩემი ფეხები!

სიცოცხლეს ვტოვებთ, მე, რა ხანია; ვზადავმა, თითო-თითოდ ვანთხვეთ სისხლსა და ტეინს!

ჩვენს ნაკვალევზე ბალახი არ ამოვა!

არც იმათ ნაკვალევზე ამოვა ბალახი!

ჩვენ დამარცხდით!

ფიქრობ; დანა პირს არ მიხსნის.

დამარცხებას თავს ვაღწევთო, ირწმუნება გაბო.

გიულის ჯერ სიგყვა არ უთქვამს, შპერაც ვერ მომიხელთებია, ისე ყოჩაღად და თაღდაჯერებულად კია... გაქვება გამარჯვება თუ ჭონია ამ ჩათლახს!

არადა, გუშინ სუთნი ვიყავით...

დღეს?

ეს; ბედნიერია გოჩი, რომ ამ დღემდე, სრულ გაბთურებაზე ვაგვასწორო. კაცურად, გმირივით მოხდა და გაქრა. სიკვდილიც გამორჩეული ერგო-მეთიო, ვიქვი; როგორც ყველგან და ყოველთვის, სიკვდილშიც გვაჯობა.

გოჩი თითოეულ ჩვენგანს სჭირდება დღეს, განსაკუთრებით მე; მისი დიდებული სიკვდილის შემსწრე ნაგვ ძმას!

გოჩი, ძმავ, ჯანდაბამდის გზა ჰქონია იმ ძუენას, მის კურსსაც... ქალი ქალია, ის შეიძლება სექსუალური აქტის დროსაც ვადაღობდეს, წარმოსახვით, რა თქმა უნდა! იცი შენ, ერთი მაღალი წრის ქალთან რომ დავდიოდი. მისი სურვილი იყო, მან მომნახა, მომივაჭრა, მიყიდა. უცნაური ის იყო, მხოლოდ დამე, წყვილიაში უნდა ვეპოვნე, ბნელში უნდა მომფერებოდა... ვხვდებოდი, ეს მორცხვობით არ მოსდიდა, არც ვინმეს შიშით; თავისუფალი ქალი იყო, ყველაფერში გაცნობიერებული, შზად და ერთხელ, ოფლში რომ ვეკრაავთ ნაღვერდალივით გახურებულები, სხვისი, სხვა კაცის სახელი წამოხობდა - ერთი დირსეული გვამი-ნაცნობის... სამინელება იყო! ჩემი სხეული, ჩემი ვნება კი არ სჭირდებოდა. არც დასჭირვებია არახოდეს! შზად იყო, ჩემთვის სამშარეულოს ჩვარი ჩამოეფარებინა სახემე, ოღონდაც წელს ქვეშით ჩამპრობოდა და შარვლის

ძველი ყველასთვის

უბე ჩაეხსნა...

ასეთია ქალი... ქალი დაღაგისაყო, უთქვა-
ამით. აი, მანამდე უნდა გამეფროხოლებინე,
უნდა ჩამეშვა იგი! მის ავხორც ენებას სუნით
ვგრძნობდი, შეკებარი ძაღლივით ვფურდი
პაერში, თუმიცა... შენნაირ კაცს ვჭვს ვერ
გაუმიარებდი. თუ გეყოლი და, ბიჭი იყავი,
არ დაგემტკიცებინა ის, რაცა თქვი!

გონი, ძმაო, შენმა არყოფნამ მოგვსპო
და მოგვითავა ხელი!

აღარ არსებობს შენი დიდებული, ლაღი,
ცოფილი, უტეხი სულის იღუპალი ქალაქი...
სიძველი დასჯახებია ქარივით, სიკვდილი
დაბოგინობს, დათარეშობს მის ქუჩაბან-
ღებში... ყვაუვები დაყაყაშებენ მის ცას და
მისდორს...

შენ მოკვი და შენი ქალაქიც მოკვდა!
აბა რა:

შვიდჯერ რომ დაირბინო ქალაქის ქუჩები
დღემი, შეიშა და მხიარულ განწყობას ვინდა
იტყოს, ერთ შეყვარებულ წყვილს - გუ-
დათართოლებულ გოგო-ბიჭს ვერ გადაეყრ-
ები... დიმილს ვერ დაღანდავ საღმე. მარგო
შიში და უნდობლობა, ძრწოლა და დაღაგა
გეჭმს სახეში... ცოცხალი ხარ და... აღარცა
ხარ!

ერთხელ, როცა ყოფნა-არყოფნის საკ-
ითხი იღვა, მიუღი ქალაქი იქ იყო, მოედანზე
და არ ატყვა... გამში, შუბლზე ორიპირად
დაგუდო ოფლი (მეც შიშით კუვი ამეშალა,
გავვარადი... შენმა მჭახე ხმამ შემაჩერა, გამ-
ყინა) და გამწარებულმა თქვი: ეს არ არის
ჩემი ქალაქი! ეს ქალაქი, ჩემი ყოფილი
ძმებვით, გაიხრწნა და მოკვდაო!

მწარე იყო შენი სიგყვა...

მწარე და მართალი!

სულ უფრო ჩავეფაღლი ჭაობში!

მკვდარია შენი ქალაქი...

შენი სიმღერა, „ოუ ნანა“ სმენას კი არ
მიგტობს, სულს მიწვევს, მტკიავო, რომ აბბ-
ობდი, ისიც მოკვდა.

გაბოე კვდება...

იმდენი სისხლი დაკარგა, მეექვსეა, რომ
გადარჩეს.

კვდება ნელა, ძნელად, წვადლებით...

მეც ჩავძაღლებდი, ალბათ, სადმე.

გაბო კი ამბობს, თუ გადავჩრებიო,
ერთად გადავჩრებიო!

შეიძლება ასეც არის, შეიძლება არც არის
ასე! სხვა რადაცაზე მწყდება გული. ჩვენს
გაბოს... აი, სიკვდილმა რომ მოულოკა

ცხვირ-პირი, მაშინ გაახსენდა ძმები ჯანჯა-
ლიები! მაშინ, როცა შურგზე შეკიდა და
ძლიერ ვათრევიდი, გყვიები ქონხორს მიგრე-
საედა, ყურში მიჩურჩულა. ქეძაივით ჩამ-
აწვეთა: თავს რომ დაგვეხსნენ, ძმები ჯანჯა-
ლიები იყვნენ და ფრთხილად უნდა ვიყოთო!
შეუფოთო!

სიმძიმეც გამიორკვედა შურგზე. თითქოს
დაჭრილი მეგობრის ხეულს კი არა, მტრის
გვაშს, ჩემი ხელით ყველგამოღარულსისა
ძაღად მათრევისებდნენ...

მიუხედავად იმისა, გული რომ მაგკისა,
მაინც არ დავიჯერე.

ისე, გულს ის გტკენს თურბუ, ვინც გიყ-
ვარს.

არა, სად იყვნენ აქამდე? ერთ ქალაქში
არ ვცხოვრობდით? არ შეჩეყდრიან თუ
რა?!

ასი ჯანჯალია ვერ ამიქმევა ბუქს!

რა, დრო იხელით?

ვითომ ყველაფერს ვეყვალა მონახლო-
დნელი?

- ჭკვი!

გიულის ხმაა.

კალთაში უღევს გაბოს თავი.

საინგურესო კია!

...ში, რაც გაბომ ფოთი დაგოვა და
აქ ჩამოვიდა, სულ ერთად არიან. თავიდან
ბევრ ვინმეს აღიზიანებდა ეს, ამ ჩარუც-
ნათლახთან რა უნდაო, უკვირდათ, თუმიცა
ხმამალა ვერ უბღაგდნენ, უახლოესი მეგო-
ბრებეც კი. უხლოესი ვიქვი უცხო, ერთო-
ნული მოძრაობის შემდეგ, ორიოდე წლის
წინათ ჩამოსულ კაცზე, თავიდან უნდობლი-
ბაც იყო, მაგრამ... გაბომ ყველა მოგვიხილა,
სიგყვა უჭრიდა და გონება, არ გტორდებოდა
საკუქრო ფიციმტკივი. მალე დავემგობდით.
ერთი ტკივილი გექონდა, ერთი იღვა და,
გიულის რომ გადაეკვდა, მაინცდამაინც არ
გვწყინდა. საერთოდ, ძნელია რაიმე დასკენის
გამოტანა. გეყომა, ქალსა და მამაკაცს შო-
რის, იმ ერთის გარდა, სხვა ურთიერთობებიც
არსებობს, მესამე, ანუ ორი თუღლისთვის
უხილავი, უცნობი და, რაც მთავარია, მათი
ერთარსად შეუძლებლებელი, შემკერელი... მა-
ინც ვერ მოითმინა ჯულამ (ჰმ, იმ ჯულამ,
ჩვენს გოჩის - მისი ბავშვობის მეგობარს
ქალი რომ ააუტყენა... რატომ არ დაიქცევა
ქვეყანა) და ერთხელ, ერთ-ერთი მეგობრის
ოჯახში გიული მაგიდასთან არ მიუშვა: ცალ-
კე სუფრათ ჩათლახებისთვის გამშლილი!

გიულიმ სხა არ გასცა. გაბომაც თითქოს არაფერი, ჩვეულებრივ მოილხინა, მოგვიანებით ადგა და წავიდა და ცოცა უცნაურად მჩვენა ეს ყველაფერი.

იმ ღამეს ჯულა მე წავიყვანე სახლში.

მანქანა არ მქონდა დაქოქილი, ჯულაო, მჭახე ძახილი მომესმა და რევოლვერმაც ორჯერ შეღიმედ იჭყია...

ვაიო, იბღავლა ჯულამ.

დავითბენი, ღურა მოფისინჯე, თან პლეცეც მინდა...

რა თქმა უნდა, გაბოა.

ჩემკენ მოაბოტებს...

იარაღს ღაჯებშიც ვმაღავ, შიშივით ჩავიჭურთე პარკუჭში...

ჩაშიარა. მიხელე მაგ ბეყესო, შემომიბღვირა და კუნაპეც ღამში გაუნინარდა.

ორი გყვია მოხვდა ჯულას, ორივე ფესვი;

კოჭები დაულეწა...

ღიდი აღიაქოთი მოპყვა ამ ამბავს. ქურდებიც ჩაერინენ. ჯერ აღგილობრივები, მოგვიანებით სეროც ჩამოფრინდა მოსკოვიდან.

გაბომ თავი იმართლა: გიული კი არა, ოჯახი, გრაფიციული ქართული სურფა შურაიცპყო.

ორი, თავისამე მტოკედ იღვა და საღდაც სწორი იყო, გოჩიც „აგამკას“ აძღვედა და შერჩა. მეტიც, მას შერე ყველანი გაფერთხილდით, გაბოს შიშით თუ ხაორით არ ვუსხენდით გიულის წარსულს... ის კი, პირიქით, სწორედ იმით ვერ იგანდა, ადრე ვისაც თავად უძერებოდა ლოგინში, რაც, დაძეთა-ნხმებით, ძნელი მოსათბენია და შესანჯვეიც ჩვენისთანა პატარა ქალაქისათვის. ესეც რომ არა, უკვე გიულისაც ვერ სცემდი ხმას უბატონოდ, მთელი არსენალი მქონდა მანქანაში, დარიკოსავით იარაღში ჩაძღარი ინიტებოდა რაგინდარა სიგუაყიანი, არავის უღებდა გოლს, ყველაფერში თავის წილს ითხოვდა.

გიული წამოღგა, მურგანთაში ჩაძერა.

მათარას იღებს, წყალი მოიგანეო, მიჩვენებს.

აღგომა შემარება.

მმ, ისე ღვას, ისე ურცხვად აქვს ტაკო ჩემკენ მობმეკილი, იმისი ეშმაკი მქნა, განვბე შეუბა ამას, ჩემში გაგვიყება უნდა თუ ეს მისი ბუნებრივი პოზაა და სხვა არაფერი!

მე ეს მაინცღამაინც არ მაღლეღვებს. ისე, ეტყობა, ქალს არახოღეს ავიწყეღვა, რომ ქალია. კი, კარგა ხანად დაერწმუნდი, რომ ამაში სიძარღლის მარცეალია.

ელგები. მათარას ვართოქე.

გაბოს გაუხელე.

თვალები გაუბრწყინდა, რაღაცის თქმა უნდა...

ვერ ამბობს. პირი ღიად დარჩა.

ენა გასიბება, პირში არ ეტყევა, ბლუყუნებს...

მმ, რომ შექეღოს, ისეე ჯანჯალიებში მეტყვის, აღბათი, ან: თუ გადავრჩებით, ერთად გადავრჩებითო!

გარეთ გამოვედი.

ცა მოწმენდიღია, გარეთ უფრო თბიღა.

ამწყანებული მთა-გორები გადარეცხიღე-ბივით ჩანან და საღამოს მშემე ოქროსოღად ბრწყინავენ...

სუნთქვა გამიოღდა, მხრებშიც გაეშალე...

მღინარის სმამ ხევისკენ ბიღიკი მაბოუნინა.

ჩავიღვიარ.

*

ერთიხელ:

წლეულს მაშითარი დიღხანს გაგვიგრძელდა.

ჩვენში თიბერღლის შუა რიციხეებში გამაუხუღის სუნთქვას გრძნობ; ხეს კვირცი გამოეკერება, - ღივის, იფეთქებს... ია და ენძელა შემოგეფეთება საღმე ღობის ძირას და არ შეიძლება არ გაგახაღისოს. მაგრამ კეც მარტი რო აჭინწყლეღვა, მოთოცს და მოყინავს, გუნება გეცეღება. რაც გიხაროღდა, ის თოელ-წყააში მოკეღება, საძარღება და ეს გულს გტკენს.

ხეავრიღლად თოცს.

როცა მარტი წინ ვიღეღვს, მაშთარს სურც აქებ და სურც აბავებო, მეანღამება ბრძნულად გაბო.

ეს, რაგომაც არა, გაბო... ისე, ამაზე სუ წუხარ, ბუნებას რა უჭირს, გამაფხული გააღვიძებს...

ჩემს ფიქრებში ვარ... მანქანის უნახავი არ გამახაღა?

გაბოწყინებულ „ჯიში“ ვსხელვართ და მიექრით.

უკეთესს ვერ ინაგრებ, ზღა... ოული მანქანაა.

თურქებს აართვა „ჯიში“ ჯულამ და გაბოს უფეშქაში. ესეც ვიღი, არ უნდიღა დაემიო, ორი კვირა გადამაღული მყავდა საღდაც.

მაგრამ მიხედა, ხეალ-მეგ გასკებოდა - სხვებიც ხომ იყვნენ იქა, თურქებზე თავდასხმისას - და დათმო. სწორადაც მოიქცა, ამით საბოლოოდ შერიდგნენ. ეკმა რომ თქვას, რა წვილია, ასმეთაური, პოლკონიკი საბჭოური „ფილია“ დალილეს, მისი ოცმეთაური - ამერიკული „კაიმი“. გაბო მალე გენერალიც გახდება, თუ, რა თქმა უნდა, ყველაფერი ისე წარიმართა, როგორც უნდა იყოს! ადრე დოკერად ვიყავი ფოთში, გაბო, როგორც საიდუმლოს, ისე ვამუნლო. ნეტა რა ჩანდააა ეს დოკერი, ვერაგის ვეითხე, მერიდება - პოლკონიკზე ნაკლებად არც ეღერს, მაგრამ გენერლობა მაინც სხვა მკონია და მიიღებს კიდეც ამ ჩინს. შთავარია, კანონიერი გვეყავდეს კარგად... შთავარია, კანონიერება აღდგეს, ისევე ჩვენ მოვიდეთ ხელისუფლებაში და წინ რაღა დაგვიდგება!

მოვსულვართ.

ამ სიცივეში ცხვირის გარეთ გაყოფა არ ვინდა?

უნდა ჩავიდე.

ბიჭები შემოგვეყვივნენ, მანქანას შორიდებით თირავენ, იჭვიტებიან შიგ, აღურთოვანებს ვერ მაღავენ, თოვლს ფრთხილად აცილებენ, სახვდლოთი უპირაღლებენ ნიკელს და, ამ ყველაფერთან ერთად, ვამჩნევ, კბილები შურით უკაწკაწებთ.

გაბო აბას ვერ ხედავს.

ახალ-ახალ დაგვალეებს იძლევა.

წინ, ორას მეტრზე „მკედარი მონაა“.

თვეზე შეგია აქ ვეღვაართ. ორმოცი-ორმოცდაათი მებრძოლი მუდმივად აქ არის ორი ტანკით... ერთი, რომელიც ისვრის და ვერ ვძრავთ, მეორე - ჭურვის ჩასაკეცი რომ აქვს მოშლილი, მაგრამ იქოქება.

ჭიჭე, მძაო, ფოთში ვარ გასასკელი და აქაურობას მიხედ, დილით გამოვივლით, მიბარებს გაბო, ბეჭებე მამბიჭურად მიბარგყუნეს ხელს და „კაიმი“ ჯდება, მიდის.

ახერხში ვართ.

უფრო სწორად, მე ვარ, რაცა ვარ... სხვები, ისე რა, დროდადრო შემოვლენ, მკითხავენ რაღაცას, გადუღებულ ფეხზე ხელებს გაითბობენ, შეშას შეუკეთებენ, ხუხავენ თითო ჭიჭე ცეცხლით არაყს, გაღინა მოსტებზე და, ამერითი შეგვოდ, სკამ-ლოგინზე წამოგორებულს ისეთი გრძნობა მრჩება - ჩემთვის რო არიან, მხოლოდ მე რო მიყავენ.

სითბომ თელვამ მომგვარა...

ძილ-ბურანში მესმის, გაბოს კითხვობენ. ჭიჭე აქაო, პასუხობს ვიღაცა.

ურუნგელითი მივლის ტანში. ეს ძახხნიშნავს, მართალია, გაბო არ არის, მაგრამ ჭიჭე გეყავს აქ და, რა საკითხიც უნდა იყოს, გადაწყდება. როგორია? შეიძლება უკვე ვერც გაუძლო... მაინც რომელი ვარ? ის, რაც ვიყავი ადრე თუ ახლა, ამით თვალში რო უჩანვარ; ეს ფიქრი გულში გამკრავს ხოლმე, მაგრამ დიდხანს ვერ ვუძლებ და ვიშორებ.

რამია საქმე-თქო, ეკითხულობ, მაგკობს ჩემი ფოლადგარეული, შკეციე ხმა.

პურის ფევილიაო, შპახუხოტენ.

- დაგობს, რაც საჭიროა და წვეიღეს მერე!

მიკვირს გულისწყრომას ვერ ვზალავ, რა წესია, ბოლოს და ბოლოს, შეძინა. ასეთ უმნიშვნელო რამეზე არც უნდა შეგაწუხოს. ვლგებო.

- არ შეუბა მაგას, ჭიჭე ბატონი და, ვერ მიხვდი, რისი იმელი აქვს ნეტა?

გაოგნებულია ვაგა ხუნჯგურუა.

ხუნჯგურუა ჩემი კაცია, ვმეგობრობ. აიშეთათური, ფიცხი, ფოცხვრივით სწრაფი, უმშიარი, მოქილი... მართალია, ცოცხობით ყველაფერია: თავხელი, უსინდისო, ჩლუნგი, ქერქეცო... მაგრამ, თუ შენთანაა, თუ გიმში, შორჩა, დაღავი არ არსებობს, სიცოცხლეს მაინდობ. ადრე მთლად უფროსია იყო, ქლაქის კომენდანტი, თუ არ ველები, თავდაპირველი გარეკვისას იმ სირისტიანი ხირბის... კი იყო მონღოლებული, ყველას განურჩევლად ადავდავ, მაგრამ მაინც გაუჭირდა, ვერ მოუარა ქლაქს, დაინახ. ერთხელ საა მისივლ, ეჭვმიტანილები უნდა აეყვანა სასწრაფოდ. აბა, რისთვისა ვარო, გულის ჯიბეში აქვს მათი გვარ-სახელი ჩაწკიკებული. ქვიფს შერჩა თუ ხვალ, უთინა მოიფხიკავო, თიქერა - ღამის სამ საათზე მიგრბინდა მის „ბეჭე-ერთი“. ცოლმა სხვა სიაყ დაახევედრა: ვახაფროთხილებული მყავს თურმე ვიღაც-ვიღაცები ახლობლის ორმოციისთვის. სხვა ვერაგის ნახესო? - გადმოუბუშტავს თვალემა. კი ნ... დნენ, მარა შენს მეტი ვერაგ-ნ ბეღავს ტონს-სორტიტი სიარული ქლაქსითი. შეუკურა ქლაქს. მაშინ კი მესამაფონა ცოგაო, თავადაც არ მაღავს. თვალი ორიოდ წუის მიულუღავს და: აბა, შე, თან საქმეო, აუთუთუხეზია „ბეჭეერი“, ამოულია სია, გულის ჯიბეში რი

აქვს და... არ დაუნდია არც ერთი - ცოლის სანათესაო, თან სულ ჩვენები ჩაუყრია ციხეში უძინარს, ჯერ კიდევ ღვინით გაბურბუს-ალებულს, ჩასაყრელები კი, ეპე, გამშარან... როგორია? დაუმორჩილებლობის კომიტეტში დაიბარეს ჩვენი ძმა. რა ქენი ეს, რა ხალხი დაიჭირე შენო? - ჰკითხეს დინჯად. ორი სია ჩავლაგე ჯიბეზე და ამერია თავიო, გა- მოფინებულე კი იყო და აუტყდა თურმე ბლუყუნი. ნახე ერთი, რა ქართული გველა- პარაკება ეს მობელძაღლიო, შემოთიებულია ფაქტიურად პირველი დაუმორჩილებელი პე- ტროშაშვილი. უარესი გვხვდება, თავს ჩვენი ნებით ვიჭრითო! - გადარეულა აქეთ ზუ- რბევი.

რა ვქნა, უფროსო, ქალაქს არ ვიცნობ ჯერო.

- ვითომ უპოვია გამოსავალი.

ვინ გააჩერებდა!..

მაინც არ ტყდება, ჩამიწყვესო, ამბობს და, რო დათერება, ცოლი ჰყავს შავ ღღემში, დატანჯა.

მე ის უფრო მახსოვს, ოცდაექვს მაისს, დამოუკიდებლობის დღესასწაულზე სიგყვა რომ მიქვა: აგე, ჩოლოყა ქაქუცაშვილის კარგოჩკის წინ ვიფიცებ, ვეშახურო თავისუფლებასო, დასჭკება. ატყდა, მარა რა ატყდა, დაიხონა ხალხი სიცილით. მეც ჩემებურად ვხარხარებდი, თუმცა იმ წუთას მაინც არ მიმხვდარვარ, რა იყო საცინელი. რა თქვი, ბიჭო, ეს? - დავიმარგოხელე მოგვიანებით, რავი, ორი სურათი იყო სულ შიტინგზე, ილია და ისა, (კვლავ არ ჩავიჭრაო, ან ვერ გაიხსენა)... მეთქვა ილია, არ შემეშლებოდა, ეშმაკმა დამთარსაო, წუხდა. ახლაც ვუხსენებთ ხოლმე მეგობრულად, როგორც უფროსობა - გაბასხარავებას და ქირქილს ყველას როლი აპატეებს.

არ შეგბაო?

გაკვირვებულე ვარ.

ამქარებაც არ ვარგა. აქ შენი მეთოლი უნდა გქონდეს. არ უნდა ჭამო. უნდა მოყნოსო, ვინ არის და რა მოხელე ჩიქვანია.

შეხედე.

ერთი თამაშვეერცხილი, მონზროსა კა- ცია. არც მთლა არიფი ჩანს... თუმცა, ე, ეკ- თიები მინახავს!

ღაიცა?..

ამჟერად მცენობა...

ღმერთო, ვინ არის?

რა უბედურებაა! მოგჯერ როგორ გადა- მქეკება გონება.

ჰმ, ვაგყო, არც მას ესია მოენო ეს შეხ- ვედრა, რაღაც უხერხულად იმშუშნება და ეს უკვე მომჭონს.

სტოპ!

ის არის!

ვიცანი...

აპა! ჩამივარდი ხელში, ჩიგუნია? ამისი- ნე ღიდი ხნის ნაოცნებარი-თქო, ხელებს ვიუ- მენეტ, სიხარულის ქრუანგელი მივლის ტანში.

- ფქვილი ჩაუშვით მდინარეში... ოლონდ ცოტა შემოთ, ხვალ საქონელმა არ შეგე- ვახოს.

თვალეების ბრიალით ვამბობ.

დამხედეთ ამ რეგენებს? ჰგონიათ, ესუმრობ და სიცილით იჭაჭებიან.

- ათმითაური ვატა!

გავფსიხდი.

- ბაგრ ვარ!

ავტომატე მოირგო კოსტად, გამომეყვამი.

ჰმ! ჩემი ძველი, ძველისძველი და „დანაგ- რებული“ ნაცნობი მიახლოვება, გაბოს ან ტონის დამაკავშირეო, მოთოვს.

რაცია არ მოუნდა?..

სკამ-ლოგინზე ვსტები, ორივე ხელს მსუ- ყვედ ვიკიდებ შარვლის უბეზე და: ამას დაგა- კავშირეო, არ გინდა-თქვა, ვეჯღანები.

- ნუ დამღუპავ, ჭიჭეო...

ღამისაა ატირდეს, დამიმოქოს.

- ფეხებიც რო დამიოცნო, ასე იქნება ეს!

ყვირი. ასეუ მაქვს გადაწყვეტილი.

- არ გააბატებენ ამას ჩემი შვილები...

კიდევ მედიდგულება ეს ჩათლახი და: ეს არ მომჭამით-თქვა, შარვალზე ვიბარგყვნებ ხელს, ვხარხარებ.

- ჭინჭა, შენი დედაცო...

უცებ არ შემომიტია?!

„ჩლ-ახ-ხ-ჩლუხ...“

კლიენგის შურგს უკან ვატას ავტომატის ფიცხი და შეწყობილი ხმა მესმის.

ჰა-ჰა-ჰა!

რა უცებ დაიხუტა ჯანჯალის მვინივით სხეული...

გაფუჭდა, მუხლებზე მოწყვეტით დაეშვა. მიუხედავად ყველაფრისა, დამიჯერეთ, ეს განცდა სხვა რამეა! არის წაში, ერთ სიყ- თოხელე რომ ღირს, მაგრამაჰ ჯერ... თუმცა ჯერ რა? ჯერ ისევ აქა ვარ, ჩემი ტკბილი

ძეგლი ყველასთვის

ყლუპით და ხელიდან ვერავინ გამოშწოქნის
ამ სიამოვნებას.

მიღლა გავცოფდი და დაუფიქრებლად
„ფინის“ კარს ვეცი. კარგა აბირბილებული
მუგუზალი დაეთიოი იქიდან და: ჭინჭა ვარ...
პო, ჭინჭა, შენი დედა-თქო და ყურის ძირში
ვლეწე ლამაზიანად, დაუზოგავად დავცხე
და დავცხე...

მკლავი აიფარა სახეზე, წამოფორთხილდე-
ბა სცადა... ველარ შეძლო. ხელი უღონოდ,
დუნედ ამოქნა და: ბზო, ერთი ამოხსროტინა,
პირი გომეშოსავით დარჩა ღია, გათავდა...

რა უმწეო და ბითურია ადამიანი!

რომ მივხვდი, მოკვდა, შეეშოთი. რად-
აე არის იმაში - გვაში როა და ცოცხალზე
საშიშრად გეჭვენება...

ყველაფერი კი ასე დაიწყო:

სკოლას რომ დავანებე თავი, ჩაის ფაბ-
რიკაში დავიწყე მუშაობა. ყუთებს ვჭედავით
ორ შაურად, სამი-ოთხი მანეთი გამოძლიოდა
დღეში, მაგრამ ძნელი და მოსაწყენი საშუაო
იყო, სულ დაჩქეჩილი მქონდა თითები და
მივგოვე. ისევე გოჩიმ მიშველა. ჩვენს ღი-
რექტორს მარმარილოს ფილეით ბუხრის
პირი მოუპირკეთა აგარაკზე და ქარხნის
შესასვლელში დამსვეს მეკარედ. სამ დღეში
ერთხელ დილიდან დღამდე ემორიგეობდი.
ეს იყო და ეს, სხვა არაფერი მევალებოდა.

ღია ფანჯარასთან ვიჯექი ჯიხურში. საათ-
ში ერთი მანქანა გამოჩნდებოდა, მომისივნი-
ალებდა. გავხედავდი, ჩვენი თუ იყო, დავაჭე-
რდი თითს წითელ დილაქს, წამოგრიხი-
ნდებოდა რკინის უმველელები, ცხაურიანი
კარი ჩემკენ; შემოვიღოდა ან გავიღოდა
მანქანა. ახლა დავაჭერდი შავს, წაგრძინდე-
ბოდა უკან, დაიკეტებოდა და ვიყავი. ხელფასი
მქონდა, პაწა ჯიბის ფულიც და, მყოფნიდა.

ერთხელ, გვიანი დამუა, ემორიგეობ, ჩამი-
ჩემი არ ისმის. მარგო ვარ, მგონია, ფაბრი-
კაში. ძილისთვის ვემზადები და უცებ, ვხედავ,
ფარებჩამქრალი მანქანა მომაღლა ეზოდან
- გარეთ გასვლა უნდა.

სამნი არიან კაბინაში.

ერთ-ერთი შევიცანი. ჯანჯალიაა გვარად,
გადაწოწონ საამქროში მუშაობს, ბრივადირია
თუ რადიკა; უსალდე, უემური კაცი. არ მე-
სიამოვნა, თან ვხელები, რაღაც იმნაირი ხდე-
ბა, საეჭვო და: ასე არაა, ძამა, საქმე-თქო,
ფიქრობ, საბუთებს მკაცრად ვითხოვ.

ჯანჯალიამ მანქანის კარი გამოძლიო, ფე-

ხები უშნოდ გამოძინაჩხა და: საბუთები არა,
ჩემი შაში არ გინდაო?

მეწყინა. რაც უნდა იყოს, მაშისგოლა
კაცია, ასეთი პასუხს არ ველოდი; ბრანში ყელ-
ში მომპაწე: მაგი ჩემი რომ ნახო, გავიხარდ-
ება, ბიძია-თქვა, არ დავიხიე უკან.

რა, ბიჭო, რა გამიხარდებოა?

გაცოფდა.

არც ვუსმენ. მანქანას ცქიჟად შემოვიურბ-
ინე... ძარაზე აძრომა მიწდა, მაინტერესებს,
რა მაიქეს ამ ახვარს.

ველარ შეეწვდი.

გავღიმიანიდა... ძარასაც ვერ ვწვდები ეს
ოხერი და კიდევ იცყვის ვინმე, პატარა კაცი
აღვიღად ვუთქვდებოა! აფეთქებები და მეტი
არა? პატარა კაცისა მე მკითხე, ჩემზე უკეთ
ვინ იცის ეს და, რახან მივლენენ, რახან
მანქანის ბორბალსემომთ ვერ ავმცდარვარ

- ვარიანტი არ არის, რომ დაეთმო.

მესმის; ჭიშკარი გახრიგინდა, იღება...

ვა!.. ესენი ვინ არიან?

გინებით გავვარდი ჯიხურისკენ.

ეგუბა, ფეხი დაძლიო რომელიღაცამ და
კინჩი წამწყდა, ასულაღზე გაგიშლართე.

წამოღვობა ვინ გაყავდა!

გამოტყეს, გადამიგრიხეს მკლავები... რა-
ღაც ჩვარი ჩამჩარეს პირში.

ხელს მაინც არ მიშვეებენ, მიმაკონწიალე-
ბენ სადღაც თიკანით და, ჩემი გატაცება
ხომ არ უნდა-მეთქი, შეეშინდი.

ჯანდაბას ამათი თავი და ტანი...

მანქანა უკვე გავიდა ქარხნიდან.

არადა, მაინც გააკვებული ვყავართ.

მესმის:

მოგრიხინებს ჭიშკარი უკან, დასაკეტად...
მისი ღგანდგარი ყურში ავად მიგროვდება,
მიჯაყვავლება და გამწარებული ვიბორჯლი-
კობ, ვმშეუ, მათი ხელიდან გასხლგომა
მინდა. არაფერი გამოძმის. გახურებულ სა-
ეფეთქებარე რკინა მხედება, მუჯახება და
გონს ვკარგავ.

აზრზე მოსულს თავი ჭიშკარსა და რკინის
ბოძს შუა მაქეს გაკვეხებული. განძრევა არ
შემძლია. თავი სკდება, სამინელი ტკივილები
მგანჯავს, პირიე ბინძური ჩვრით მაქეს ამო-
ტენილი და ვივლები, ეს-ეს არის, კვლავ
გული წამივია.

ლუსიამ მომისწრო.

ლუსია მეემოვე ქალია, დილა-საღამოს
ფაბრიკის შემოგარენს ხეყვავს. იცის თავისი

საქმე, გაკრილებული აქვს იქაურობა. მარტოხელაა, ჩემზე ბევრად უფროსი და... კვირაში ერთი-ორჯერ, თუ სადმე დათვრა და ვაბლენა, მაკითხავს. იცის, ამ დროს არავინაა ფანბრიკაში. ძლივს მივჩვენებ. არცის სუნი არაფერი, ისე ყარს სიგარეტით, რა მისთვის გიკონია, რა საფურულის ფსკერზე მოვიგარებია ენის წვერი. მაინც კარგია! ქალია მაინც, მუქთად ჩვენთან რას ნახავ... ისიც მოდის, არც მოსაკითხი ავიწყდება. ნახევარლიგრიანი ქილით მწვანის სუნი ან გემრიელი ბორშჩი - ცხიმი კოვმეც რო ასკდება - მოაქვს, შერე იმდენხანს რჩება, რაც ერთ გაიმასქნებას, უკაცრალეუ პასუხია და, გადაყულებას რო სჭირდება.

ჩემ კვაყოფილ (ვითომ ჭიჭე ვარ, ჭინჭა, ბატონო!), მდიდრულ ხითხითზე თუ... რომ შორნა და გადარჩა: შენ არ მომიკვდი, შენხელა ვიოს პირელად ვხედაო, ბურგუნებს, იწყებულა, მეუღე დამდურული ძაღლივით განგან, მოფანფალებული გარბის, უკანმოუხედავად მიიძურწება და, ისეთი გრძნობა მრჩება, აწი არახოდეს მოვა.

ქალსას რო ვერაფერს გაიგებ!

გავა ის ორი დღე-ღამე, ისევ შორიგე ვარ და, ვხედავ, ლუსია მოცუხეხებს, აქა ხარო, მორცხვად შემომიჭყიტინებს ფანჯარაში. მოსაკითხი ხო არის და არის. მეც ეს მინდა. ის მიყვარს, ის მომიგნო, წელში თუ გაწყდაო და საშუალო რო გაიდიკება.

კიდევ კარგი, ლუსია არ დაიბნა...

წითელ დილაკს დააჭირა თითი და არა შავს, თორემ თავს კეახივით შუაში გადამისნდია.

სამი დღე დაყავი საავადმყოფოში.

ღირექტორმა მინახულა.

ის მამაძალი ჯანჯალია დავსაჯეო, წასვლისას ყურში მიხურჩულა და გატყინებული ასმანეთიანი შემომიყურა ბალიშქვეშ. რა დიდი შეღავათი ეს იყო!

მას შერე ორჯერ გამიდიდა თავი, მგონი. მარცხენა ყურის ბარაბანც დამიშინდა, შეიძლება, გამისკდა კიდევ. ახლაც ჩირქი შრის, საათის წიკწიკი ხო არ შესმის და არა, ეს ვითომ არაფერი?!

ლუსიას და ჩემი აშბავიც გამუღანდა.

ერთხელ ვიღაც-ვიღაცები ჩამისაფრდნენ, ფაქტზე გამოჭერა უნდობათ, ისე, საღადაოდ, ალბათ.

ვერ მოვართვი.

ის ვერ მოვიტინე, ჯანჯალია კვლავ ფანბრიკაში რომ იყო, გადამწონ საამქროში აღრინდელზე გაბრძელო დაიბინქებოდა და გაბერაზბე, წამოველი.

მას შერე არ მიშუშავია.

რადაც კამიკები კი გამიჩნდა, თითქმის არაფრისათვის.

შემობელი მყავდა, გვარად მიქარაია, თანამდებობის პირი. კაი კაცი იყო ცხოვრებით. დიდი პატივი მცა, რადაცის შემკეთებელ ქარხანაში მომავყო რადაცამე. მარტო უწყისზე ვაწერდი ხელს, წილს არავინ მიხოდდა და შეგი რა მინდოდა. არც შერე დამკლებია მისი თვალყური, მოგჯერ მანქანას გამიხერებდა, შავფარლებიან, გაწკრილებულ მთავრობის „ვოლგას“ და დავსეირნობდით. სულ ანუკლოტებს მაყოლებდა; ახალგაზომცხვარს, ცინცხალს... შეგი რა ვიცოდი! ახალი თუ გინდოდა, ერთს გაივლიდი ცენტრში, ბირვამე და რანაირი გინდოდა, ვისმე გინდოდა, სულო და გულო, ყველაფერს იგებდი. ხო-ხო, რას ხარხარებდა მიქარაია, ცხელ-ცხელი ამბების გიგი იყო პირდაპირ, სულ მიხოდდა და მიხოდდა.

ისე, გყვილია, ქუჩამ რომ მიჩვევა და ჩათრევა იცის!

რა არ ხდება, რა არ იმითება.

შვეწყვე, შემწყვენენ...

დღეს თუ ჩავაგლებდი, მექებდნენ.

საერთოდ ცხოვრება არ ჭირდა, უხელფასოდ, ხელფასით - დიდი განსხვავება არ იყო! მეც რა, არიფი არ ვიყავი... ერთ სიბანდზე ერთი კა შარავი ამივლია. გადარეულები იყვნენ ბიჭები ჩემი მოხერხებითა და სიქქვიით.

შერე ეროვნულმა მოძრაობამ მომისწრო...

ბირეა მობეგრებული მქონდა, მომწყინდა ამღენი ყურყური და: კარგია, სულზე მომისწრო-მეთქი, ვიფიქრე.

*

მთის მდინარის ერთი ნაკადია, მისი მძლავრი გოგი; გემით ალაგ-ალაგ თავდამართი, ხმაურიანი, ლოდებამორილი წყალმარჩხი, ქვემოთ, შუა წელში - მღორე და გამლილი ტბასავით ლურჯი.

უცნაური ხმები დააქვს ნიაფს...

კვილს ცვლის ყვილი, წივილი, წრიპინი, შრიალი... ბალახის სუნთქეცაა, წყლის ფეი-

ქვატ. რაღაც მიღმიური, ღვთიური ბგერებ-
ითაა გარემო დაყურსული. თითქოს პოეტი
ვიყო, პოეტევით შესმოდეს, შავსებდეს, შაბრ-
უებლეს...

წყლის შხეფები ავარდა ცაში...

ვაკვირდები, წეროა თუ გედი?

აუ, იმხელაა, იმსიდილე ფრთები აქეს, სიე-
რცეს ერთბაშად ეუფლება, გვეგონება მიაქვსო.

აქ, ხევში, სხვა დროა ან სულაც სხვა სა-
მყარო; შემოურ-ქემოური არაფერი იგრძნო-
ბა. რაც მთავარია, აღამიანის კვალი არ
ჩანს, არც მღვერის შიშით თუ ღვთისა და
სისხლის სუნით გაქვს ნესტოები გამოშვარი;
არ გაერკოლებს, არ გბურძგლავს, მარტო
გვის ფრინველებია, ჩიგები, ცის ვალობა და
მღინარის შხუილი - პირველყოფილი ბუნე-
ბით - მარადიულ სიმყუდროვეში გადასული.
შევა ვიგრძენი, რაღაცნაირი სიმშვიდე
ღამეულა.

ნამაშთრალი ფოთლების შვავში ჩავჯექი.
ზურგით გავეკარი მიწას, გავწექი და ფიქ-
რმაც შორს, ჩემი სოფლისკენ წამიღო...

თავში ვოქვი, იმით დავიწყე, ჩემი მახსო-
ვრობა ქეცბაიების აივნებიდან სამაზარობლო
თოფის გასროლით იწყება-მეთქი!

მოგეყუელი.

თურმე...

*

გბა ხელოვნური იყო.

ოციოდე წლის წინათ, როცა დიდი მშენ-
ებლობა დაიწყო ამ მხარეში, სოფლის სიახ-
ლოვეს გბა გაჩნდა.

სოფელმა თავიდან ვერ იგუა.

წყალი არ აკლდათ, ოჩხოპური აქვე იყო
- უხვი, დაწმენდილი, კრიბა. დაგუებულ
წყლის თევზს დიდად არ წყალობდნენ სოფ-
ლის უხუცესები, თუმცა არც ეს უვარგისი,
წლობით ნაგდები, აოშვილი მიწა გახლდათ
მათი მარჩენალი; საქონელს თუ გამოდენიდ-
ნენ გაშაფუღებ, ბაღახს თუ მოთიბავდნენ,
მშენებლობას კი აშკარად მეტი სიკეთე მო-
ჰქონდა, ხვალ მეტსაც ჰპირდებოდა, რამდენ-
იმე შექტარზე განფენილი შვავაქეველი სიერ-
ცე დამშვენდა, გარემოს ბუნებრივით შეე-
რწყა და უკვე სხვა თვალით უყურებდნენ -
შეგუებულდევნენ, მოსწონდათ.

ერთ წელიწადს ცივი, მკაცრი ზამთარი
დადგა.

გბა გაიყინა.

უბედურების ნიშანიათ, შეშფოთდნენ
სოფლის ხანდაზმულები.

მერე რაო?.. გბა კი არა, ენგურევით წყა-
ლუხვი, ცოცხალი მღინარე გვიანავს რუსეთი-
ში გაყვარული, არ თმოზდნენ ახლები.

თურმე მთლად ასე არ იყო.

თურმე ლაფაროში ჩასაფრებულყო უბე-
დურება...

*

გბაზე ყინული გადნა.

გამაფხული დადგა.

წინა კვირას ქორწილი იყო ჩხოლარი-
ებისას.

ქიფი მეორე-მესამე დღესაც გავრძელდა
და პატარძალმა მოიწყინა, ნუფეს თხოვა,
იქნებ გბაზე გავისვიროთო.

გურამს გაუხარდა. გბა მისი სიხარული
იყო, საკუთარი ნავი ება ნაპირზე. გურამის
უმცროსი და, ცამეტი წლის ძაბული ძმას
შეუფოვინებდა, ხგოლა, წიოლა - მე არ დამტო-
ვოთო! არაო. არც შენა და არც ჭინჭაო,
ამბობდა გურამი. ყველანი ერთად წავალით,
ნაუზე უნდა ვიქიფოთო, ვილალოთო და პურ-
მარილს ზილის დაწნულ მომცრო კალათაში
აღაგებდა.

გურამმა ნავი გამართა.

ნიჩბების დაფუნით შეცურდნენ, შესრიალ-
დნენ წყალში.

ძმის უკან, ნავის ბოლოში ჭინჭა იყო
წამოსკუპებულ, ქიმზე - თათული და ძაბუ-
ლი ისდნენ.

წელგემოთ შიშველი, მხრებგაშლილი
გურამი ნიჩბებს ღონივრად უსვამდა.

შენთან მინდაო, კისკისებს, გურამს შესცი-
ცინებს თათულიო.

ღამაშია. მაღალი, თეთრი, თეთრ კაბაში,
ფითქინა... თვალისმოშვრულ სპეგაკ სინაილ-
ეს აფრქვევს მშესავით.

პატარძალს ნუფე უნდა, მისი სხეულის
სიახლოვე და დგება, ნაბიჯს დგამს...

ნავი შეტორგმანდა, აყანყალდა და შემო-
ნებულმა გოგომ იკივლა...

გურამმა ნიჩბები მიყარა, მისაშველებლად
წამოხგა...

და...

ცა გბასავით მშვიდი, ღურჯი, ღრუბლებ-
აყრილი, უძირო - ერთბაშად გადაქანდა,
ამოყირავდა...

პირველად თათული დაინახა.

წყალი ითრევა, ისრჩობოდა...

მიცურდა.

აქ ვარ, სიცოცხლეო და, უკვე დანთქმული წყალს გამოსტაცა. წელთ მოიგლო ცალ მკლავში, საღკედ შემოიჭლო, გადაფირავებულ ნავამდე იცურა და ქალი ძგიელს მოაჭიდა... გურამო, ძაბულის წივილი მოესმა და იქითკენ შებრუნდა. მიუსწრო, თმით მობლუჯა, ამოატრიალა და პირადმა წამოათრია გოგონა ნავისკენ.

ახლა გაახსენდა ჭინჭა.

დაინახა...

ის ცურავდა და გაუკვირდა საიდანო?

ჭინჭა ლეკვივით მიჭყაპუნებდა ნაპირისკენ...

გამაგრდიო, გრძნობადაკარგულ ძაბულის უყვირა, სახე მოუკლდებო, შერე თითები დაუჭირა, მოუსრისა, ნავისთვის ძაღლ მოაკიდინა და შეე ამოვისუნთქაჲო, თვალად ჩამოებდაუჭა...

ნავის შორე მხარეს თათულია, მისი სიყვარული. -

საღაა თათული?!

ამდენ ყანალში ნავს მოწყდა, ერთი დაკილება მოასწრო და გაქრა...

ისევ მისკენ მიცურავს სიმწრით, არაქათგამოცლილი, დაღლილი. მაინც მიცურავს... აქ არის! ოდნავ მოშორებით ამოყვინთა და ახლა, თითქოს ქვა გამოეზოთა ფეხებზე - ქვასავით წავიდა ქვევით. მიჰყვა, ჩაყვინთა უძიროდ... მაინც შორსაა. დაინახა: მეღუჭასავით რომ გაიშალა, გაიწელა, გაბრტყელდა თეთრი, კამკამა სხული წყალში...

ერთი ღრმა ჩასუნთქვა უნდა, ფილტვების კიდე ერთი დაბერვა, რომ მიწვედეს როგორმე და უშველოს...

ვერ გაძლო. ბურთივით ამოსხლტა შვეით, მკერდამდე და ისევ...

კარგად ვერ ამობრუნდა, დამრეციო წავიდა სიღრმისკენ... ხელი ვერ მიუწვდინა, ფეხის წვერითა შეეხო მის მხარს და, წყალმა თუ ამოაგლოთ, ამოსკდა... ასე, წელამდე ამოყვინთული, შემოტრიალდა, კიდე ერთი ყლუპი პაერი რომ...

საღაა ძაბული?!

ძაბულიც გამქრალა...

წყალი არ ტოკავს, არ ირხევა...

შვეიდად ირწევა გადამბრუნებული ნავი, თითქოს არც არასოლეს არაფერი მომხდარა.

მართლაც:

შვე მალბა იყო, ცა - ნათელი, ღრუბლებაცრილი და ლაქვარდი, ერთი ნაკაწრი არ აჩნდა.

ნაპირს ვახედა...

ნაპირზე იყო ჭინჭა.

უფრო შორსაც იყო...

გაბობდა...

შურთხივით აჩნდა მიწას მტვერში.

გამწარდა.

ეპეო-ო, არააღამიანური ხმა ამოასკდა, აბლაღვლდა...

რა შერე?

არ შერხეულა პაერიც კი!

და როცა დარწმუნდა, არავინ არ იყო მისთვის, დაყრუებულყო ცა, მიწა, მიწელი ცისქვეშეთი, რაღა აზრი აქვს სიცოცხლესო, გაუელვა და მკლავები ერთბაშად მოწყდა, მოეშვა.

ისევ ვახედა ნაპირს, რომელიც არც ისე შორს იყო, იმისი ძალაც ჰქონდა, ალბათ, იქამდე როგორმე მიეღწია, მაგრამ ღირდა კი?

ეს უშფოთველი გარემო კლავდა...

იმ წელანდელი სიმშვიდის მსგავსი, როცა ბედნიერი იყო, ნავი რომ შეაცურა გზაში და ახლანდელი... აი, ნავზე რო შეხტა და: არ გადაგვაყვარაო, გოგონები ატკარცალდნენ, აწივლდნენ, ის სურათი დაუდგა თვალწინ.

ჩვენ აქ არა ვართო? გურამი განაწყენდა. პატარა ძმას თვალი ჩაუკრა, გაუღიმა.

ჭინჭამ დაიმორცხვა...

მართლაც არ ღირდა არაფერი!

ხედავს:

სოფელი აჭრელდა.

აქეთ, ტბის გასწვრივ გამორბოდნენ...

ნუთუ მის საშველად?..

ვიღას უნდოდა მათი შველა?!

ვისაც უნდოდა, ისინი უკვე ტბის ფსკერზე იყვნენ...

და მამინ:

აღარ ვავეურავო, მტკიენად გადაწყვიტა და თითები ერთმანეთს გადააჭლო...

წყალი მძიმე იყო.

თავადაც დამძიმდა...

მარების რეკა ჩავსმა... შერე უფრო აიწყვიტეს, აგუგუნდნენ, აიშვეს და წავიდა ქვევით, სულ ქვევით...

*

ის მახსოვს, უფრო სწორად, იმ ტრაგიკული დღეებიდან რაც მახსოვრობას შემორჩა, ეს არის.

მთელი სოფელი გბაზე იყო.

დღე ეძებდნენ, დამე ეძებდნენ... მყვინთაეების კი ჩამოიყვანეს ფოთიდან...

მესამე დღის საღამო ხანს ურმით შემოასვენეს სამი მიცვალებული ჩვენს ეზოში.

ეს ჩამოთავა ქალების წივილ-კივილმა.

კაცები, ძებნით გაწამებულები, უფრო ყოჩაღად იყვნენ, გარბი-გამორბოდნენ, ყვიროდნენ:

ოღაში არა...

ოღა რას დაიტყვს?

იატაკიც ვერ გაუძღებს ამდენსო?

ბრემენტი არა გვაქვს, რო გაწვიმდეს, რღა ექნათო?

არ თმობდა ვიღაცა.

ბრემენტი კი იშოვეს, მაგრამ, როგორც მახსოვს, ის დღეები არ გაწვიმებულა.

სამთავეს ერთი და რაღაც უფრომით, ხაროსათვი საფლავი ერთო...

ორმოცზე იროდი ბიძია ურმით ამოვიდა, ორი გომარა ჭადის ფქვილი და ნახევარი ფუთი ლობთ ამოიტანა.

მახსოვს, მამამ თქვა, ამ ბაღანას რა უნდა უყოთ?

და მეორე დღეს ურმით ქალაქისკენ მივდიოდი, სამუდამოდ ვგოვებდი სოფელს.

მამა მარტო დარჩა.

მისი არაფერი ვიცოდი.

გული არ მიმიწვედა ოქით.

ცამეტი წლისა ვიყავი, გოჩიმ სკოლაში მომაკითხა და სოფელში უნდა წავიდეთ სასწრაფოდ, მითხრა.

მივხვდი, მამა აღარ იყო ცოცხალი.

ჩავედი.

სად იყო სახლ-კარი, ეკალ-ბარდს წაეღო იქაურობა, ოდას კიბე ჩაშლოდა, ერდოშე ხელიკები დაძვებოდნენ.

აღრე მამა ლოთობდა თურმე. ცოდვილი ვართ, იმახილად და გიროდაო, მყვებოდნენ შემბოლები. სოფლის უხუცესმა ბრძენმა კაცმა თადა ბაბუამ თქვა: სმას თავი მიანება, მაგრამ რად გინდაო... ოდესღაც ეკლესიის შარი ჩამოუგდია გუმბათიდან, რომელიც ახლაც იქ ეგლო თურმე სანახევროდ მიწაში ჩაფლული და ეს აწუხებდაო, დაასკვნა. მკვლელი რო მიაკითხავს ცოდვილ ადგილს - იქ პო-

ულობდნენო. არა, მონანიე კაცი ეგ არ იყო... აბა, რა ჩვენს წესი ეგ არისო?.. თავი გადაიხლორა თათარივით, წარბები თოიარასა, დამუნჯადა, რაღაც ბალახბულახს კრუფდა გყეში და მით იკვეებოდაო, გაკვირვებას იყო მოხუცა.

პატარა ბიჭს უპოვია გყეში მკვლარი.

უცნაური ბავშვი იყო, ცხრა-ათი წლისა და, თამამად შემიძლია ვთქვა, მსგავსი ვინმე არასოდეს მინახავს, არ შემხვედრია ამ დროშიც. თვალები კი არა, ორი გაღვივებული, საშიში ნაკვერჩხალი კვესდა, რომ მყეებოდა, მყეებოდა კი დაუჯერებელს, სასწაულს: სამი დღის წინათ ვნახე, გაღვივებულ შავი ჩიგლეკვას ჩრდილში ეძინაო. ვეზღავ, გველი ჩამოშობა ხახაში, კესდა მივესწარი და გაქრაო. გაგაღვიძე. ისე მიყურებს, თითქოს არაფერი და ვერ გავუბუღე თქმა, შევმინდიო, თავი მორცხვად დახარა. ჩემთვის უნდა გვიქვა, თხის რძით გაგვყიპავდი და ამოარწყვევდაო, დაიწიკუნა აქამდე შეუქმნევლად მყოფმა ღედაბერმა და ბიჭს ხელი ჩასჭიდა. მურგი შეგვაქციეს, წავიდნენ. ის ცალთვალდავსებული და ცხვირმოჭმული ჯადოქარი გამახსენდა, გონის დამღვრულ-გაფუჭებულით პირისახიდან თავმომწვარი ქინძისათვი საფანტს რომ აყლიდა და განში გამტრა.

ეკლესიისკენ წავედი.

გაცეითილი, ყურებიანი შამირის ქული ვიპოვე ეზოში.

ვიცანი, სულ ეს ქული ესურა მამას. მარცხენა ფეხის სანაცვლოდ ჩამომყვა ფრონტიდანი, ხუმრობდა ხოლმე. თითქოს კრამანების ბული იყო, მწერები დაბზოდნენ ქულს და ვერ ავიღე, თვალის მოვარიდე.

მიჭირს ამის თქმა, მაგრამ ასე იყო და უნდა ვთქვა.

ეს ეკლესია და მერე სხვაც, რომელშიც ყოფილვართ, კი არ მანუგეშებდა ან მავსებდა, პირიქით, უფრო მაშინებდა და მანკრევა, როგორც უცხოხა და შედამტეს. არც ამ სოფელთან მქონდა რაიმე საერთო და არც იმ ყურებიან ქულთან, ბალახში რომ ეგლო... თითქოს უმამოდ, უღელმამოდ ვიყავი გაჩენილი და მხოლოდ ის მინდოდა, რაც შეიძლება ჩქარა გავცლოდი აქაურობას.

ასევე ვქვნი.

აქამდე არც მითიქვამს, დედა ჩემ მშობიარობას რომ გადააყვია.

*

გამოფეხიზლდი.

საღამოს მზე მოძვრება ფოთლებში და ჩემ სხეულზე ტყდება.

მესმის ჩიგების ჭიკჭიკი... ჩიგები კი არა, ბგერები სტიან, დაუკოიფენ ხიდან ხეზე და სულში მათი აბრეშუმი მეღვრება.

სხვა არაფერი მესმის.

არაფერს ვგრძნობ ზემოურს.

შორსა ვარ, ხევეში.

სიცოცხლე კარგია, სიცოცხლე ღირს... ყოველ შემთხვევაში, არც ისეთი ბითურია და ნაგავი, როგორც იქ, გემოთ, ყოველ ნაბიჯზე გგონია.

მიწაზე, ახალამოწვერილ ვიყო ბალახში თუ ნაზამთრალი ფოთლების შუაგულში, ვთბები. მდინარისპირა ხეშიც თბილა...

ეს ბევრს ნიშნავს.

იქნება ესაა ბედნიერება?

ვლგები.

ბანაობა მინდა, წყალში მინდა სიგეიქმდე.

უწაუწა ვიხდი და საცელის ამპრა გაფრთხივარ...

წყალი მუხლამდე მწვდება.

ვირწვევ... ასე მგონია, წელი გადამტყდარი ჩემი სხეული, განწყობა, ფიქრიც კი ირეკლება წყალში.

უმე ვჯდება.

გამაკანკალა, სიამოვნებისგან გამაქროლა.

წამი და წყალი დათბა. ამამჩაგა, გავლადლი.

ვარ ჩემთვის, ვჭყუმალობ, ყველაფრისგან თავისუფალი, უდარდელი. მკერდსა და კისერს ვიშვლ, შავი წუწები გამძის, ჭუჭყსა და დალილობას ერთბაშად ვაგან წყალს. არ მინდა, არც მახსოვს, თუ სადმეა საფრთხე, უნდობლობა, დაღაბი, სისხლი, კვლა... მიცვალეულეთა ამომშრალი, გაყინული თვალები... ათავი ჭირი და დღიზანა!

ყველაფერი შორს არის, ყველაფრის დაიწვება შეიძლება... თურმე რა ცოცხა კმარა! ჩიგების ვიფივი, საღამოს მზე, მთის ანკარა წყარო გულს მოგფხანს, სულს გააოცინებს, რომ ჯერ კიდევ არსებობ, შენც ადამიანი ხარ...

და ვარ, ვახუფუფებ საოხრეს ცივ წყალში კალმახივით და სიცოცხლე მინდა, სხვა რამე...

რადაც ხმა, ფაჩუნი მესმის; აქაურობისთვის

უცხო, უდროო, არაბუნებრივი...

რა ხდება?

უმაღ ვფხიზლდები, ვიძაბები...

მშერას ავტომატისკენ ვაპარებ.

შორსაა; შარვალ-ხალათზე გაუღის ღამე-ღამე. მათარაჟ მხვდება თვალში.

ჰმ, მეც დაფეოთი რა!..

ფეხაკრეფით, კატასავით მომპარვია...

ნეტა, რა ჯანდაბა უნდა?

ღგას და მიყურებს; თვალეები უელავს...

იქნებ ვაბო გახდა ცულად, კვდება და ჩემს მოსაძებნად გამოვიდა. მე კი სადა ვარ და რას ვშვებ? ისე აღამიანია, ქალი ბოლობოლო. ერთხელ ეშმაკიც აუჯახყდა სინდისსო, ნათქვამია. სინდისმა შეაწუხაო, ამას ნიშნავს, ალბათ.

მე კი... ეს, ვარ ღალად, უსიცხვილოდ ვჭყუმალობ წყალში. არც სულთმობრძავი მძაკეი მახსოვს, არც მოსალოდნელი საფრთხე, რომელიც სადღაც არის; მიწაზე, ცაში, მდინარეში, ყველგან... და არსად, არასოდეს მოგცილდება ჩემნივე ცხოვრების წესისა თუ ყოფის გამო!

მაინც რას ნიშნავს ეს? რაიმე სენია, გულგრილობა თუ ხუშტური?.. გაბომ წყალი გთხოვა. მერე რა? ძარღვიც არ ვაგეტოკდა. იქნებ მახსოვრობამ გიღალაგა? ქალივით მოულოდნელად, დამაქეცერად გიმუხთილა - დატვოვა.

არ ვიცი, რა მეშართება. შეიძლება, არც არაფერი. ეს ქანცგამწყვეტი გაორება ხო მთლა მაქრჩეგებს. აი, იმასაც ვერ ვიტყვი, რა მინდობდა აქ. სად მოფხედი? რისთვის ვიხჯები ან, საერთოდ, რაიმე მრწამსი მქონდა როდისმე! დიახ, დიახ! მრწამსი თქვენი იყოს, მიიზლ-მიიპლუბიანი იდეებიც, ბატონებო, მე რა შავ ქვად მინდა ვე! მე ხომ ისა ვარ, ვინც უნდა აპყვეს სხვას, სხვის ფეხის ხმას... სხვანიარად არ ძალმიძს. არც მჭირდება, მაგრამ, როცა ფეხის ხმა მეკარგება, სული რთ ამიწრიადლება... პო, მაშინდა ვხვდები, რომ არარაობა ვარ და სიკვდილს კი არ ვეძებ ჩემი არაფრობისა გამო - სიცოცხლეს ვებლაჭტები, გაორკეცებულად მინდება.

ასეა, ასე ვფიქრობ, ასეც ვიცხოვრე თითქოს... მერწმუნეთ, ნაკლებად სამიზნა, როცა მოქმედებ სხვისი ნებით, როცა შენ წინ ვიღაცის ძლიერი მურგია, შენ უკან - მღუდესავით მკერდი, მკერ-რ-ღები! ამიგომ ჩრდილში

ძველი ვეკლასათვის

ჩრდილივით მინდა ვიდგე. იქიდან უკეთ ვჩანვარ, უკეთ კი არა, მომიერად, არავის ვეჩხირობი თვალში და ეს უფრო მაწყობს, თან მეტსაც ვხედავ, თითქმის ვეკლავფერს. მაშინ ვებრიალებ ხოლმე ჩიკორივით. იცის ბიჭბა, თავბრუ არ უნდა დაგხვევს, თორემ ცხვირჩაკრული აღმოჩნდება გლაპოში.

ვა, ეგ ვინ არი?.. პირდაღებული, გაშვებულად, მომჩერებია და ახლა ვხედები, გრუსში ძლივლა ვტევი მისი ვაოცების ობიექტს; დარცხვენლი პირქვე ვწვები წყალში.

- რა იყო?

აგდებულად ვეკითხები.

არაფერით, ეშმაკურად მიღიმის და გახლავს იწყებს.

აი, ღრდი! სულაც არ მალეუვებს. ხელებდაყრდნობილი ვარ წყალში, მკერდქვეშ მდინარე გამიღის, ნიკაპზე მსუბუქად მელამუნება, მეხლებბა...

გოლდი ნოფხის ამარა ჩამოგყაუნდა.

შეღვა. წვივებს სველი ხელებით ისრესს, ფრუტუნებს, ინაშება... რაღაც უხარია. საინგერესოა რა, ჩემბალას; სულ თეთრია, ქათქათა. ჰმ, კული ნამდვილად არა აქვს, მკერდი, ერთი ხმელი ფიარია რა. აი, თქმობი კი აქვს მართლა ვერგილიანი, ყალიბად გამოქნილი, ქალური.

ჩემ ვეკრდით ჩაჯდა უცებ, ერთი წივილიკივით ატეხა. წყალი შემომამსხვფა სახეში, უფრო გამითამადა, ვალადა. კი არ იყინის, წკაეწკაეებს, ლამის კბილი ვამკრას მხარგე ამ ტუქნამ. ჰმ, რაღაცას მიმზადებს თუ მართლა რამე უნდა?

არადა, ვაბო სადგომში წევს.

ლაჭრილი წყალს მთხოვდა და ხეში ჩამოვდი.

უხმოდ ვართ, სიჩუმეში ჩაყვინთული.

მეც ვარ რაღა... ჩაყუდებული წყალში. ხელები დამეღალა, გამიმშმადა.

- ჰიჭვი, ვეყოფა. გონს მოდი.

ამბობს ჩემად, თავდაჯერებით. ხმა არაფერი, თითქოს სხვა ვინმეა, სახეც კი უცვლია და უცებ ერთბაშად, თვალბეში შანგი და საშიში სხივი ვასწოლია...

- რა გინდა?

ვღიმიანდები.

- უნდა მოვილაპარაკოთ.

ისევ ისეთი სუსხი მომღის.

- რაზე?

არ ვეპუები.

- იცი შენ... არც ისეთი შტერი ხარ. თავისებურად, უხამსად მეხუბრება.

შეხედე.

თვალბე დააფახულა, მოწკურა, ისევ დააფახულა. ახლა ვამჩნევ, ცალი თვალი - მოწკურულიც სხვა ფერი აქვს, უფრო მუსტად, არაფრისფერი და თან ხიწვივით რო გესობა, შამას რო დავიგოვებს... ჰმ, ვხედობ, რა სათქმელიც აქვს, მაგრამ არ ვიმჩნევ. არც ისეთი შტერიო, მასიათონა ვითომ ბოზანდარამ... აუ, როდიდან ვიცნობ, ფინთზე ახლა კი არ მომიწვავს წუკაკი.

- დაღამლება თუ არა, უნდა წავიდე თუ აქვს. ეს ადგილი გუმინდელზე საშიშია...

ჩურჩულებს, დაფეთებული კი ჩანს ცოცა.

- რა იცი?

ვეჭვობ.

- ვიცი, ვა! დამიჯერე.

- კი მარა... ვაბო?..

კიდევ კარგი გამახსენდა, წყალიც კი ვაღამეყლაბა.

გაღმობერუნდი, მოხერხებულად ჩავეკეი წყალში, კისრამდე რო მიწია, და შეეჩქვიფდი.

- ვაბო კვდება...

- ჰო, ბვერი სისხლი დეკარგა.

ველულელებ ჩემთვის და, ხიწვი თუ შემეხო ხორხში, ხელება ამიგყდა. თვალსაც ვერ ვუსწორებ.

- ვაბოს დიდი ფული აქ... ის ჩვენი ფულიცაა. ვესმის? მარა, სანამ ცოცხალია... ხო იცი, ხო იცნობ? მეკლარიც საშიშია ეს ჩათლახი, ვიცი ეს მე!

სხანასხუპით მაყრის, ქოჩორში მავლებს ხელს და მწარედ მქაჩავს.

- გეყო!

ხელი ხელზე აეუკარი, გაგებრამდი.

შემეშვა გაიგრუნა.

ჩემად ვართ.

ამ სიჩუმეს მდინარის შხილი ამბაფერებს, თითქოს გუგუნებს ხევი, თავშიც გუგუნე მიგუბდება და ახლა იმ აზრზე ვარ, ვერსად დაიშლება. აი, თუ გინდა, თავვი იყავ, მინდვრისა, და საკუთარ სოროშიც დურთო თავი, მაინც ვერ გადურჩები, შენი მახრჩობელა იქ დაგხვდება. იცის ეს ვიუღიმ. მეც ვიცი.

აჰა, იმ პარკუსს, შიმისას, ვგრძნობ მუკულში... მეუცელი მირბილება, იწყებს მკერდიც კენ, სისხლ-მარღვი გამღის შიში ერეოლად, მისით ვივსები...

ჰმ, რამ გაგვეო? ყველა ერთი ვართ, ერთი ცომისგან მომწეილი ნაგავი და, ძალიანაე რომ გინდოდეს, სხვა საშველი არ არის. იქ უნდა ჩაღებ, ჩაიფუშო, საღებ აღმოდენდი, გაღვივდი... ტყუილია, საღებ ხარ და რაშიც, იმას ვერ ააღებ ნიკაპს. სხვა რაზე აქვს საფიქრალი.

მართლაც, მისი წამიერი განაპირება, ჰირეული დუმილი მაფიქრებს ახლა. ვერც ღროს გაწეღავ ჩვეულებრივ და არც უმორქველობას გაპატიებს. რაღებ ისეთი უნდა მოვიფიქროთ.

- თავი არ გაისიო ნამეგანი ფიქრით. - შემომცინა, მორიელივით დამსუსხა. - კარგი. მე წავალ, თუ გინდა...

ვერაფერს გამოაპარებ. ვგრძნობ, აზუერად ჩემმა ორჭოფობამაც დააკმაყოფილა.

- ჰო, მეც მოვალ...

შეღარებით მშველად ვარ, თავში მანც არაფერი მომდის.

ღება.

მოდის, მიტოპაეს... აი, უკანალით მიღასტურებს, რაც არის, რა „ტკუკუტ“... წყალი წურწურით ჩამოსდის ნიფხვის ჩინახვიდან და შეიქნება.

ნაირზე ავიდა. ხგუნვა-ხგუნვით იცვამს სხეულზე გამოკრულ, გახუნებულ ჯინსს. მოძრაობიდანაც ჩანს, რა თავდაჯერებულია და თამამი.

- ჰიკე, - ვერ იცნობ, ისეთი განამებული ხმა აქვს. - ლუსია გახსოვს? - თვალები მომიტუკა.

- რა, ლუსია?

რამ გაგახსენა?... აი, ჩემი გაგიგება უნდა.

- ერთხელ ვკითხე, მართლა ამხელა აქვს ჰიკეს-თქო? უი, ახლაც მგონია შიგა მაქო, შეიქნება საწყაღა.

გაღიკისკისა, ენა გამომოიყო, გაბაეშვდა, გაიქცა.

გიულის საშველი არ იქნება!

უკან უნდა გავეყე.

ვიცვამ.

მათარას წყლით ვავსებ.

ნუთუ მოკლავს?

მოკლავს!.. ისე ამოაღლის სულს საცოდავს, წარბიც არ შეიხრება. ვიცი, მან ეს ჩაიფიქრა და ხელის შემლა მინდა; აუეჭარებ ფეხს, ამეთრევა აუეჭარებ, ისევ...

მამინ რას მიხედევ?... ვყოფილიყავი წყალში, ეს ვტყვი მღრღნის და სანამ ავაღწევე.

დაეინახავდე საღვომს შორიდან, გული თითოს ამოვარდნაზე მაქვს.

ბალახში ვვადები.

ვისევე.

საღვომი საწერიდან ქრება, მეკარგება...

მეც ვიკარგები საღვამე, უაზროდ...

ერთი რამ მრდის-რდის ხლება ცხალი: ჩვენ ყველანი განწირულები ვართ, ყველანი ვკვლებით, ბაგონებო! ვკვლებით, ოღონდ ვინ - ცოტა ადრე, ვინ - ცოტა გვიან.

*

მოვედი.

აი, შევალბე კარს და, რაც არის, არის!.. ვგრძნობ, გაბო არ დამხვდება. მანამდე

გაიწირა გაბო, ალბათ...

ძინ! მისმა ზარმა ჩამოკრა, გავიდა გაღას მარილგუო, რო იტყვიან. ეს ყოფილა მისი ბედი, ბედისწერა, რომელსაც, რაც უნდა ყოჩალი იყო, გაბოსავით გულმაგარიც, ვვერდს ვერ აუქცევ; ვერც მუჭში მოიმწყედე... ვერც სულს მოიმწყედე მუჭში პეპელასავით, რომელიც მიწრიადებს, ყელშიც მაწევა და ფეხი უკან მრჩება დამანაშავესავით, მაგრამ რა?..

აი, შევალბე კარს, შევალ და...

საღვამე გაბო?

არც გიულია საღვამე.

მოგტყუვდი.

ვერ მოვცნოხე არიფმა, ქაჯი აღმოჩნდი. სიცარიელე ქარივით მეცა სახეში...

ვა, იმასაც ვერ ვაგვობ, თუ ვინმე იყო აქ ხევი ჩემ ჩახვალამდე, საღვომში. თუ რამეა, თუ ცხვირში გეცა - ქარის, სიღამლისა და ღრემლის სუნ! - ისინი კი, ექე!.. შმიერი ნადირიც ვერ იკრავს მათ კვალს, სუფთად, ქვეწარმავლებივით გააპარულან ეს შელაქა თაღილივით და მთავა გავოგნდი.

კარის წირთხლს მივეყრდენი.

დამიხელე ამ ტუქნას, რა მაჭამა, რა ლაყავი გაუშვა?... მე ხომ იმით გამოვიარჩევი სხეებისგან, ყოველგვარ საფრთხეს ყნოსვით ვგრძნობ, ახალგამომცხვარი პურის სუნით მოვწეავ ხოლმე ჰაერში, მერე ვიგებოვნებ ყელში, ჩემთვის ეწურნულებ, ვარკვევ; ცულია თუ კარგი, ცულია თუ კარგი?... ნერწყესაც - ცული იყო თუ კარგი - იმდაგვარი გემო ჰქონდა.

ეს, გაბოჯან... საღ წახვედი, როგორ გაითორიე სისხლისგან დაეღლიდი, დაწრეილი სხე-

ული..

ვაპატიებუ?.. დაგინდობ?.. აი, ნახზე!
გავცოფდი.

მათიარა (თითქოს ამწუთას შემომჩანება
გიულით ხელში) მოვისროლევ: კველეს მისკ-
და, გაგორდა, წყალი გადმოიღვარა...

ეგრე არ არის, თაყათ, ეგრე, ვიღაც ბლა-
ვის ჩემში.

ის მახსოვს, ავტომატი რომ მოვბღუჯე,
მოვირგე კარგად, როგორც ერთადერთი
იმედი, უღაბატო, სანდო ძმა და აუუუ...
მივეშუე.

გველივით გადაიკლაქენ გვეიები...

პაერი გაეარეარდა...

სადგომი ატორგმანდა, ავარდა...

გყვილია!

სად ჩემ ფეხებში წავლენ?!.

აი, მიწაში რო ჩაძენენ, ჩაყვები. ჩაყე-
ები იმიტომ, რომ ვიპოვო, ამოეთხარო მკე-
დარი თუ ცოცხალი, მერე ჩემივე ხელით ჩაე-
ბადლო ის მკვდარი თუ ცოცხალი!

ეს, გაბო, გაბო!

შეგრჩა კი სისხლი გამოსაწოვი, დასაღე-
რელი?..

ო, შე ტუნაჲ!.. შე ჩემის ფრჩხილზე დასა-
ვენლო ლუკმაჲ... სიკვდილი რაა შენთვის!
იცი შენ, რას ნიშნავს სიკვდილის მონაგრება.
აჲ, იქ უნდა შეგთხარო გყვია ლულიანად,
სადაც სულ ითხრი და ითხრი და აწივ დაი-
ჯერე, გაბოს მერე, გაბოს ფულებით რამდ-
ენიც მოგინდება, იმღენჯერ და ამოიწრეამღე
რო შეითხრი!..

ხელისგულები საფეითქლებზე შემოვიჭირე.
ჩავეციე.

ჭიჭი, ჩამახხის ვიდაცა.

ეს იმას ნიშნავს, ალბათ, თავი თუ დავიმო-
რჩილივ, გადავრჩები.

გონებას ვიკრებ.

ვმშვიდლები.

ვხედავ:

სადაც აქ არიან... ეს, რა თქმა უნდა, ის
არის - ყნოსვა. თუ გნებავთ, მგრძობელობა,
მაგრამ არის და შემოიძლია ხმაშაღლა
ვიყვირო: ვიცი, სადაც ხარ, გაბო, და ეს
რომ ვიცი, შენც იცი!

მახსოვს:

*

აფხაზეთის ომის დროს ენგურის ხიდიდან

ვიდექით.

ასე იყო ნაბრძანები... ვისგან? არც მაშინ
ვიტკიებდი თავს, არც ახლა აუტიკიებ.
ვიდექით და შორჩა!

ის დღე მაინც დათარსული იყო.

ჯერ იყო და... გატიალებული მთვრალი
ავტორიტეტ მოგვიყვარდა:

თქვენა ხართ ერის მოღალატეები!.. თქვენ
ქვეყნის გახლენა, დამონება გინდათ და, იმდ-
ენი სინდისი მაინც იქონიეთ, ვამყიდველობა
გმირობად არ შემომასალოთ, თქვე ახერ-
ებოთ!

გვიყვირა და გვიყვირა.

გვაგინა და გვაგინა.

ძლივს ჩავეტენეთ მანქანაში.

უავტორიტეტოდ, მისი ცოფის გარეშეც
ვიცოდი, ჩვენი აქ დგომა დამღუპველი იყო.
არ ვიდექით იქ, სადაც უნდა ვმღვაროყავით,
მაგრამ არ შეხებოდა მე ეს, არც ერთ ჩემნა-
ირს და უფრო უკეთესსაც არ კეითხებოდა
ვინმე და ვიყავით, ვიდექით.

იმას ვამბობ:

სექტემბრის საღამოა, ცივა.

კოცონი გვინთია. მანქანის საბურავი
ხრჩოლავს, შავ-შავი თუთიქი დაფრინავს
პაერს... დამწვარ რეზინის სუნში ვიბოლ-
ებით, ვიმურებით, ვიხრჩობით.

გაბო კველამე მის, პაწია, რბილი ბალიში
აქვს დაფენილი, მე - მუყოვადაფარებულ
სამშენებლო ბლოკზე. ბიჭები შორიასლო
არიან - მოლოდინში.

გაბო უხასიათოდაა, ხმას არ იღებს. სამ-
ჯერ ჩაუქრა სივარეტი. აუთუთ სახთიებლას,
რა იყო, მომაშერტლება. ძლივს ვახვედრებ.
ავტორიტეტას ბრალი თუა, მართალია კაცი
ვართ და უშნოდ აყროყინდება ხოლმე.
ვერ ვიფიქრებდი, ამღეს თუ მოუთმენდა
გაბო. კარგა ხანია, არაფერი მთავრდება
კარგად და არც ეს დამთავრდება, ალბათ,
კარგად! თუმცა ისიც ვიცი, ავტორიტეტას -
ძველი დიდების ნარჩენსო, რო ფიქრობენ,
ფეხს ვერავინ მოჭამს იოლადა. ასეთი შემ-
თხვევაც იყო. რო იარია ყველაფერი, ძალი
პაგრონის ვერ ცნობდა, ერთმა ახალაინდ-
ლილ-გაფთოლილმა ქურდულმა მასტამ რად-
აცაში დამჩაგრე, გახსოვსო, მაყუთის შუწ-
ერვა მოუნდობა და შინ-შიაღვა. ავტორი-
ტეტამ უსმინა, უსმინა... იმან რო გაახურა
და გაახურა, ერთი დაბარცყა და გათიშა.

არც ეს აკმარა, საბო დღე-ღამე საქათმეში პყაულა და მწყველეული. იმასაც ამბობდნენ, თავზე და მარადლო, რაც მე არ მჯერა და არც მივითხავს. ერთი კი ვიცი, ის ბრეჭი სამუდამოდ გაქრა ქალაქიდან, შორეულ რუსეთში გადაიხვეწაო, ამბობდნენ.

მოგეყვები. უხასიათობა არაფერ შუაშია, სხვა რადღაცაშია საქმე. თვალი აქვს უშხოდ მინაბული, თან იარაღი უჭირავს, დაბლა და მზევული, გავარჯერებელი „სტეკინი“. დროდადრო გონს მოდის, გამოდის ბურან-იდან; ცხვირს იუხანს ლულაბო, ყურ-ყვრიშა-ლისკენ წაიღებს, აისვამს-ჩამოისვამს; ხაშები თეთრად დააჩნდება, ნელ-ნელა გოჭვარდისფრდება... ერთი-ორჯერ მეც გაბოჯვარდა, ჩემით და სტეკრესდა: რემინის სუნი მენებხო, შე-იმშუშნა, მებოდიშებახავით და, ვითომ არა-ფერი, ახლა მარცხენა ხელისგულს იბრღ-ენის, თან ყვითაიეს... შიმში ვარ, არ წაიგლი-ჯოს მტეჯანი, „ეკუროკე“ ჩაკეტილი თუ აქვს? კი ვხვდები, რამ იცის ყურ-ცხვირის ქავილი, თუქცა გასუსული ვარ, არ არის ამისი დრო, რომც იყოს, რა? და არ ვიმჩნევ: გაბოჯვან გამკვირვება, არასდროს მჯღარა წამალმე. ის კი არა, იმათაც ვერ იცანს, ვინც კიაიობს, მათთან სულ შეხლა-შემოხლა აქვს. ყურ-ცხვირისა რა ვითხარით, სელისგულის ქავილი კი სხვა რამეს ნიშნავს, აპართლებს კიდეც. სხეისას ვერ ვიგევი და მე კარგად მაქვს დაცლილი, უწამლოდაც ხშირად შექაქება, განსაკუთრებით მაშინ, როცა აქ ვღვავარ, ენგურის ხილთან... ვარიანტი არაა, არაფერი ვაიხითოს! საში-თოში „ფურა“ მაინც არ გამოჩნდეს პირთამდე გაქეტილი. სხვათა შორის, აქ რომ დადეს, ჩასაწყობია, ან ფული გჭირდება, ან პაგრონი. შეიძლება გმირობაც მიიღო, პოლკოვნიკის ჩინიც, აქ კი ვერ მოხვდე.

ერიპა, რას არ ნახავ?.. რა არ მოაქვით, რას არ იბოვი: ფული, თქრო, წამალი... ყვე-ლაფერი ერთად, ხან ცალ-ცალკე მოდის და მოდის. საიდან მაინც ამდენი, გაკვირვებასა ვარ. სურსათ-სანოვავებზე, ავეჯზე, სხვა ათას წერილმანზე არც ღირს ლაპარაკი! ეს იმდენია, ვის არ ვხუქვით, ვის არ ვიმალიერებთ ხოლმე. აი, ახალი, გააწეკინებული უცხოური მანქანა რომ გაგვევითება, მაშინ ატყდება ფაციფუცი. ესეც დროებითია, უმაღ გამოუჩ-ნდება „პაგრონი“, რა თქმა უნდა.

ასე! ვინც თომბს, ის ხო ძარცვავს, ვინც

არ თომბს, ისიც, ხელი ვის როგორ და რამ-ღენად მიუწვდება. ჩვენც რა, ქურდის ქურდი ცხონალო, ერთი ცხონება გვაქვს! ჩვენია ყველაფერი, ჩვენთვის მოწვეული. ყველაფერი თუ არა - უმეტეს და უმოავერს! არის - ნაცნობობა (აბა, რა ქართველები ვართ!), შეთანხმებას კრა აქვს... ზარიცაა, სამთავრო-ბო... უკაცრავად, საიდუმლო. გონი მოვა ან გაბო, შურბევიც იყო ერთი-ორჯერ და... გზა ხსნილია, ცხენისწყლამდეც კი ვაიცილებო. პაგარ-პაგარა ჩაწყობები აქვეა, ჩვენში. გავ-ნაპირდებით და ვაგვარებთ შეფების გარემე-იმ მსუეე ნაჭრებზე, ზარი რომ ახლავს თან, მე არ შეძახინ, არც შეუბნებთან და ცოცა მწყინს. რო არ მენდობან, ის მწყინს, სხვა არაფერი. თუქცა ისიც ვიცი, ყველაფრის ცოდ-ნა არ არის აუცილებელი. აქ, ამ შემთხვევაში თუ ამ დროში, უფრო წამგებიათა. აგებენ კიდეც. რომ გონია, ბუშს ვერ აუყურენ. გაი-ხედავ და მისი ბუნდღაც არ არის! ვუიქრობ, ჩვენი სერო, დიდი სერო ყველაფრის ცოდნამ დაღუპა. ამიტომ მიწმენია მცირე, უდავიდ-რამბო ძღვენია ვეკმარო და კარგად ვიყო.

მთავარია, უხეხოდ ჩიტი არ გადაფრი-ნდება-გამდომფრინდება ენგურზე.

ეს იმათ იციან, ვინც უნდა იცოდეს და, ხანამ მოვიტხოვდეთ, თავადაც შხად არიან ის გაიღონ, რაც გვინდა.

და...

ქარავანი ქარავანზეა.

ყველაფერი აქეთ, ამ გზით მოდის, მოვიდ-ნება და საიდან მაინც ამდენი, მართლა გვი-კვირს.

კი, არც შეხლა-შემოხლა გვაკლია. იარა-ლის გრაილი, დაჭრა და სიკვდილიანობაც. წელან ვითხარით, ის დღე დათარსული იყო-მეთქი!

ჭიჭიო, მანჯღრევეს ვიღაცა.

ჩამოვლემოდა.

ბნელა.

სიშვარი მქონდა უცნაური.

ვერა და ვერ დავაბუღამე ეს სიმშრები. რაღაც ბანალური, უთავბოლო რამერუმე მესიმშრება. ჯერ ერთი, ნახევარსაც ვერ ვიხსენებ, ის ნახევარზე - უამრობის ნაფლეთ-ია, შემამოთოთებელი, კომშარ კლი, და ველარ ვიგან.

„ფურა“ დგას.

მსუეე ლუკმა ჩანს, ოცტონიანზე ნაკლები

არ იქნება.

გაბო იქვეა. ყველაზე წინ არის, მარჯვენა მხარეს, მძლოის გვერდით მჯდომს ებმრება ჩაწეული ფანჯრიდან. ხმაძალა ლაპარაკობენ. ვინ ჩემი ფეხებია, გადმოსვლაც რომ არ უნდა?

- ჩქარა!

ფიცხობს გაბო.

- რა ჩქარა, გო!

ისიც არ თმობს.

- ჩამოეთრიე, შენი...

იფეთქა.

საშინ არიან კაბინაში.

ერთია, რო ჯიუტობს. მძლოლი და მეორე - უღვაშა, ლოყებდაბერილი გიმი - გასუსულან. სასაცილო სურათია. მძლოლი გაფითრებულა, ლავაშის ნახევარი შერჩენია ხელში, შემხნებული იფურება აქეთ-იქით... იმას კი, ლოყებდაბერილს, ლუკმა თუ გადაცდაო სასულეში, თვალები გადმოუკარკლავს, ინდაურით წინ წაუგდია თავი, გაღაგულა.

ბუნტარს გვარდიელის ფორმა აცვია. ხმგლია და შავი, ყარაჩივით. ასე, ჩემი ხნის. ძველებური უჭირავს: მეკუთნის, ძმაო... ვომობდი და წილიაო, დიდ გულზეა.

აუ, უსმინე ამ მუდრეგს! არ იცის, რო მათ ომობანაზე სულ სხვა აზრისა ვართ?! მე მოუკვდე, დღესაც, ავგორიგეგამაც კი თქვა!): დომხალი, უპრაგონო, გაყიდული, უღირსია... არაფერიც არ იყო! არა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ ვიყავით მართლები! ენგურზე დგომით, არმონაწილეობით ამ ომში, თუ სამართალია, ჩვენც გვკლავდნენ, გვხოცავდნენ რუსის გადაჯიშებული აფახი ოხები, რუსები, სხვა ათასი ოხერი... პო, ახე! და ჩვენ ჩვენი ცოლა ვეაქვს, ჩვენს კისერს აწვეს იგი. რამდენადე ვხელა დღეს, ვზღავთ კიდევ! მიუხედავად ამისა, მტკივა თუ არა ეს, მაინც იქა ვარ ახლა, ანუ აქ, ენგურზე ნაქურდალით გაიქტივლი „ფურა“ დგას და...

არ ჩაუვა ფეხი ამ ახვარს, გყვილად იჭაჭება! რაო? თითო გყვიის ცასროლანზე თითო „ფურით“ რო აჯილოებდნენ, აუუ, სად წავა?... აი, ის მემურაში როა, მათი ძველი ნახშიგარი ოაკიაც, ისიც ვერ მოხვეტავს ამღენს, ალბათ...

ეს კიდევ, ვომობდი, ძმაო, გვებრიქება. რა ჯინჯილებიც დაგვიკია ამ ომმა, ღმე-

რითი, ჰგერს თულა გააცინებს!

- ჩვენ ძაძა... არ გამოვა ასე. მე რომუქობს... რომულუსს იცნობო, ალბათ? ჩვენია, ჩემი ძაძა...

საუბრის გონს ცვლის.

- კაი ბიჭია რომულუსი. ხელებს იფშენეს ვაგა ხუნჯგურუა.

- წრიბა ვარ, გო! - თვალები გაუფართოვდა ბუნტარს. ავგორიგეგმა ვაჭრაო, აღეულდა. - აგე, გო, რომულუსი. ერთი თეფშიდან ვჭამდით იქა, წულუკიძეში. ზონას ვუყურებდით.

- აგი ხონი ხოა ახლა?

ხუნჯგურუასი მიკვირს, ამღენი ცოლნა საიდან-თქო.

- რა? ვერ გავიგე?..

ცლილობს გაერკვეს, ხომ არ აზაყირებენ. - რომული იყო, ძმაო.

გურამმა მანქანის კარი გამოულო.

- რა? აქ... როდის იყო?

ღაბნული ჩანს წრიბა.

- ძმაკაც, რა გიყო ახლა შენ... გავიქეე, აქეთ მოგიყვანო რომულუსი თუ?..

ნამეგანი შუწუხებული ჩანს ხუნჯგურუა.

- ეს რა ბაზარია, გო?

ბრაზობს კლიენტი.

- გეყო, შენი!..

ყელზე ამოუღია გაბოსაც.

ის ვიცი, ქურდებზე და, საერთოდ ქურდულ ბაზარზე გაბოს ნერვები რომ ეშლება. ვაგონილი მაქვს, თავის დროზე „ბებ პიტი მანუკ“ ქუილი იყო, მაგრამ რაღაც არაქურდული საქციელი გაუსკდა თურმე და მოსვეს. მას მერე მათი ჯიშისას ვერ იცანს. აი: სიგყვა. ვომობდით, აღმიბანებს თუ ისიც ერთვან პეღია ქურდებვით, რომ ვერ უხსენებ აფხაშეთის ომს - ეს რა უბედურებაა, ვერ მოეწეა.

- წრიბა ვარ, გო! ეს ასე არ ჩაივლის... ისევ თავისაზე დგას.

უცებ საყვლოში წვდა გაბო.

არ შედრკა. ხომ არ აფრენო, თითო დაიგრიალა საფეთქელზე.

მძღავრად მოქანა, ყბაყელი გაუვარდისფერა.

- არ გინდა, გო, ჩემი დედა...

საღდაა ხმა, ვანწირული ხავილია ამოსდის.

- შენი დედა ვის უნდა, შენი...

ღამის წააწყვიგოს კისერი.

- კა-რ-გი, პო... ჩა-ე-ე...

გაბომ ხელი უშვა, „სტეკინი“ ილიის ქვეშ ჩაიტენა და ჩვენკენ შემობრუნდა.

უცებ კაბინაში შუქი ჩაქრა...

მანამდე ვიგრძენი, რაღაცა უნდა მომხდარიყო... ის „რაღაცა“ უმალ აფუთფუთდა სიბნელეში, სიბნელეშივე მოვენოსე...

- გაბომ!

მასკენ ვისკუებ ბღავილით, ფერღში ვეტაკე, წავაქციე და...

წრიპას გყვიათ დაცემამდე, პაერში შომისწრო.

მერე ბუნდოვნად მახსოვს ყველაფერი. მიწაზე კი არა, ხავერდოვან ფსკერზე ვიწექი, ვირწეოდი და ქვემოდან შევეყურებდი, როგორ მიცურავდა ზევით გყვების წვილ-შუშუნში ცეცხლწაიღებული კაბინა...

- ნაუ დაგვხიციავთ, ძმებო!!!

განწირული ბღავის ვიღაც...

- ვატა!

ეს უკვე გაბომა.

სროლა უცებ შეწყდა.

ამ გაუსაძლისი ბათიქბუთქის შემდეგ სიჩუმე დიდი რამეა. ის სხვანაირად გიწვიის ყურებში. გიხარია და თან გაშოთიებს, შეგებამ ყუმბარასავეთ არ იფუთქოს.

წრიპას ხმა არ იყო, მძლოლმა ან ლოყებდაბერილმა იბღავლა: ძმებოო და, კმარაო, ბრძანა გაბომ.

ვიცოდი, დაჭრილი ვიყავი. არაბა, მიკვირდა, გკივილს რომ არ ვგრძნობდი. შიში საერთოდ არ მქონდა; გადავრჩები, არგადავრჩები...

კაბინაში ისევ მქრქალი, გადანისლული შუქი გაჩნდა.

ღია კარში საეარძლის ქვემოდან მალდა აშვერილი კოჭმშიშველი ფეხი დავლანდე...

ფეხი ცქაფად მოძრაობდა, რაღაცის გაღმორებებს ღამობდა...

როგორღაც შეძლო.

თავით გაღმორავრდა, დაქედურკა წრიპას ვეპაი.

რაღაც სიბრალულნარევი სიძულვილით ვიგრძენი.

გაბომ გადარჩა.

მე გადავარჩინე.

მეც გადავრჩი.

ის „ჯაიბი“, თურქებს რომ აართთა ჯულაბ, გაბომ მე მახუქა.

*

გარეთ გაბოვირდა.

ცას ახედა.

ცა, მშვიდი, ტალახისფერი, გულგრილი, ბექობს დამხობობდა.

შეღამებამდე მაინც შორი იყო...

გზა უკან მოჭრილი მქონდათ, ვეღარ გაბეღავდნენ მიბრუნებას. ვერც მარცხნივ, სოფლისკენ. გუშინ მონახტერმო დანთებული ქარიშხალი იქიდან ამოვირდა. მარჯვნივ კიდე კლდე იყო, ციცაბო - თვალს ჩიგი ვეღარ მიუწვდინდა. რა თქმა უნდა, გყეში იყვნენ; აქიწრილი გორაკებისკენ, მთებისკენ... უფრო შორს და გაღმა - უცხო ხალხში, უცნობ ქვეყანაში გზა - საცალფეხო, საშიში გადადიოდა, ის ბილიკი, საშივე ერთად, შეთანხმებით, წვადლებით რომ მოისწრაფოდა აქეთ, ახლა კი გაბომ და გიული მის გარემე შედგომოდნენ.

იცოდა, გიული ყოჩაღად, უსხეულობავით იყო, კატის სული ედგა, ცალბ ფეხით ხემე დაგეკიდა, გაძღებდა, მაგრამ ვახიო?.. გაბომ ორგან იყო დაჭრილი, იძენი სისხლი მქონდა დაკარგული, გყე-ღრე-მთაში ვერ ივლიდა, ვერც ფრთებს გამოისხამდა, ვერც ცა ჩაყვალაპედა, ვერც მიწა...

და, რაღაც იმედი იყო, მისი ნაპერწკალი; შორს ვერ წავივლოდნენ, საღმე აქ თუ იქნებოდნენ დამალულნი და: ანდე, ჰიჭვიო, თავს მხნედ შეუპაბა.

ესეც იყო, ესეც ხომ იცოდა, რომ უკვალ-ოლ, კვალწმინდად არაფერი ქრებოდა. ყველაფერი ნიშანს თავისას იტოვებდა: ორფეხი თუ ოთხფეხა, მცოცავი თუ მცურავი... პაერიც მისით იედინთებოდა, რა თქმა უნდა, გეშს თუ ღროულად აულებდა.

გეში კი... გეში უგყვარი მქონდა.

ჰა, რაღაც ნატერფალია... ნატერფალია თუ რა? ნაწიქარს უფალიო ჰგავს. ბალახზეც ჩანს გუთნის სრიელივით.

გაიყურსა. ნესტოები დაებერა, ჩაცუცქდა...

ყური დაადო მიწას, ახალაქორილი ქორფა ბალახი მოსუნა, მერე, სითბო თუ შერჩაო, ხელისგული შეახო, შემოაგარა წრემე ფაქი-ზად და თითები ცხვირწინ დაიგრილა.

კი, კვალიო, ახლანდელი, ახალი და მთლად გაწვა, მიწას გაელარგვა, გაციცდა... გყე წინ იყო, მისი დასაწყისი - მენხერი, ნოტიო, ნაშაპთრალი, ცივი, ვაზაფხულმობ-ალეული.

ტყე შევბოდა...

ჭიჭე კვალზე იყო, კვალს მისდევდა...

ეგკობა, ის უფრო აინტერესებდა, ის უფრო იყო მთავარი, როგორ გაძებრა გაბო და, დაჭირის თუ ბაძავსო, ტანი გყვიანაკრავით გაქონდა...

მიცურავდა, მისხლტებოდა ხეებსა და ხეებშუა...

თავი წამოიგდო, ბჰხაო, ამოიხაველა მშინი ნადირით, დაიძაბა, თვალები დაჭკიტა...

ხომ იგრძნო? ხომ არ უმტყუნა გეშმა?

ხომ არის ისევ ის უცვლელი ჭიჭე?

არ-რ... აქ არის!

წელში გადაშხერეული ნაძვის ხის ძირას ველო გაბო.

პირდაისა და შუბლჩაღწილს თავის ქალა განახევრებოდა.

მიბჯენით უსროლია ამ ახვარსო, ამან გაუეღა, ამას მიხედა და გული დაწყდა, შეეყოფა თუ არ ელოდა თავგაჩენქილს. სახეწაშლიდ ცხედარს თვალი მოა-რიდა.

რაში დასჭირდა?... არა, რატო იქ არ მოკლა, სანდგომში, ეს ვინ ყოფილაო, გაოცებას იყო.

ღაჩოქილმა ფორთხვით შემოუარა.

ფულიო, წამით გონება გაუნათდა და მიცვალებულს წელში ეცა, ოქრო-ბრილიანტი-დოლარით გაძეძგილი ნაკრული რომ ეგულებოდა. სად იყო!.. თავს ძალას აგანდა (არ გაციებელიყო გაბო, მუცელი რბილი და თბილი მქონდა). მაინც ვერ ელოდა; ამოუჩენა ხალათი, შარვლის უბეე ჩაუსხსნა, ჯიბეები მერამდენედ ამოუგრიდა.

რა თქმა უნდა, გიული ფულიანად გაქრა. ამიგომ მოკლა გაბო, ჭიჭე კი გაასულელა, გაბურა...

შორს იქნებოდა უკვე.

თუმცა, არც ისე შორს, ალბათ.

ეს რა ქენი, გაბოო, ბრაში ყელში მოაწვა. ის გაახსენდა, გაბომ ჯულას გიულის გამო ორი გყვია რომ ესროლა.

ჯულას უარესი ეკუთვნოდა, მაგრამ შეგან არა, გონისგანო, ამ ფიქრს ჩაებღაუჭა ახლა და უფრო აღივსო შურისგებითა და სიძულელით. მისი პოვნა, სადმე მოხელთება-მომწყველა იქნებოდა ალბათ, ყველაზე უკვირესი წამი. ერთ სიცოცხლედ უღირდა! შეგიც: რაც იყო, რაც არის, რაც უნდა მომხდარიყო, ყველაფერ იმაზე მაღლა მდგომი და ძვირფასი. ყველაფრისა და ყველასათვის ერთადერთი უტყუარი პასუხი!

და, რაც შეიძლებოდა, ჩქარა უნდა ეოკოე იგი, შეღამებამდე და ცხელ გულზე...

წამოღვა.

მხრებში გაიშალა...

*

მოებრუნდი.

შორს წასვლა ვერ შეეძელი.

ახლაც არ ვიცი, რა დაეარქვა... მიჭირს თქმა, რა მომივიდა, რას მიხვდო: არ ღირდა გიული იმად, თავისქალაგადახსნილი მეგობრის გეამი დაუმარხავი, ყვაყვიორნებისთვის მიმეგლო, მიმეტოვებინა ტყეში თუ, საერთოდ, ყველაფერს დაჰკარგვოდა ამრი - შურისძიებას, გაქცევას, სიცოცხლესაც კი! - უკან რომ მოებრუნდი.

და მე დაემარხე გაბო.

აეტომატის დანა-ხიშვით გაეუთხარე საფლავეი.

მე ეს შეეძელი!

ახლა ვიზვარ აქ, მის საფლავეთან.

რას ველოდები?

არაფერს!

სასწაულის იმედი არასოდეს მქონდა და არც ახლა მაქვს.

მაგრამ...

თუ მე ყველაფერი ხდება, ბატონებო! და ეს სასწაული იყო!

*

თავი წამოვიწვი.

ღმერთო, ჩემ წინ გიულია!

მოლანდება თუა? მართლაც, წამით ეკარგა, კვლავ ჩნდება და უწინარდება.

თვალეები ამოვიელვებო.

არა! ის არის! ორ ხეს შუა ღვას ნიშვით და „კალამნიკოვის“ გყვიებს კი არა, თუ მომინდა, საჩიგე საფანგს მივაწვდენ.

აუუ... მითუდ სხული მიძაგაგებს.

მითითოვე ნერვები, ჭიჭე, მოღუნდი.

მერე ის დიხანს მოდის ჩემკენ.

- შენა ხარ?

ეუღმი.

ყოჩაღ, მაგარი ვინმე ხარ-თქო, თავს ვიმხნევებ, ჩემი სიმშვიდისა თვითონ მიკვირს.

- მე ვარ.

ამბობს.

- კარგია.

დაჯდა.

თვალე შევაველე. რას ერჩი, გვერდით

მიმის კრავივით ალაღალ: მკლავები თავზე შემოუწყვიდა, ნიკაპი მუხლებზე აქვს დაბჯენილი. ვა, ვხედავ, უცებ ისეთი სიფათი მომიკრა - თითქოს ჭირისუფალი ვიყო! - თანამიგრძობლებს ეს ბოში და მეც სამძიბარს ვიღებ.

- რატო მობრუნდი, გიული?
დუსი.

- შეგეძლო შორს ყოფილიყავ. ეპე, ერთი-ორი მთის გადაღმა...

- არსადაც არ წავსულვარ! - მასხუხობს მკეხედ. - ორი საათია შორიდან გთირავ, დაგსდეუ წინ და უკან.

- რატო მთირავდი გიული?
ვერ ვიკარებ, რომ აქ იყო.

- მე ჩემი გაგაკეთე, შენ - შენი... დროც მოგეცი.

- მაგარი ხარ.

კიდევ ერთხელ ვრწმუნდები, მღვარი არა აქვს ამის ჩათლახობას და, რაც უნდა გასაკვირი იყოს, აღფროვანებას ვერ ვმაღავ.

- შპ, ერთი ერთგული კაცი მაინც შერჩენიხარ გაბოს.

- რომ დაეშარხე?

- თუნდაც. - თვალს მისწორებს. ხელები ჩამოიღო და მუხლებზე კავრედინდა დაიწყო.

- კარგა კი დაფეთდი, ფადართიანივით დარბოდი... ეს, ეტყობა, დაბერდი, ჭიჭე. მახსოვს, ბიჭები ყნოსვას გიქებდნენ.

- საინტერესოა. მართლაც მიკვირს. - რატო მოკალი?

- რატო?

- ში, გიული?

- შენ გგონია, მე მოვითრიე აქ? ძლივს მოუვსწარი. აი, ნახე... ბალახს ჩაჰკრა გამლი-ლი ხელი. - სისხლის კვალს გამოეყვეი შენსავით, გზადაგზა რომ ანთხედა. სული არ ედგა, ჭიასავით იყო წელში გაწყვეტილი და მაინც ფორთხავდა, გამრომას ლამობდა ეს კობრა... მისი „კლიკან“ ეგ არის, „კობრა“. რა, შენ გაუშვებდი? ამ სუკის აგენტს წაელო ყელაფერი? - ახალამოყებულ საფლავისკენ მიმდით, კაცივით გადააპურჭყა. უცებ საყელ-ოში მწვდა და ღონივრად მოშქაჩა. - რას განხუდა?! არ მოგწონს?! - ხელი მიშვა, წამოხტა. სვიტერი ამოიყარა, იდლიამდე აივლო, წელზე შემოხვეული დოლბანდის ნაკრავი მუცელთან ერთად გამობერა. - ნახე? ეს უნდა გამოეგანებოა? იცი, რამდენია აქ?... იცი?!

რა მომდის? თითქოს დავერუვდი, არაფერი მესმის. არც არაფერი მინდა.

სანამ სიკვდილი მოვა, სიცოცხლისა ხარო, ვილაგებ მთხრა თუ მესიმრა, აღარ მახსოვს. მახსოვს კი... რატომ და რისთვის? ან რა მახსოვრობა ეს არის?

- ამოიღე ხმა!

მიყვირის.

უცებ დურას მადებს საფეთქელზე და ზედ აწვება:

- გამოფხიზლი! შენც ხომ არ გინდა, მიგაყოლო, შე-ენი...

ვიცი, ვერ მესვრის. რახან მოვიდა და არ დამგოვა, არ გაიქცა შარტოკა, ვჭირდები. მეტიც, ჩემი იმედი აქვს, აქედან რომ გაძვრეს და, სანამ სამშვიდობოზე არ გასულა, წელზე შემოხვეულ განძზე არანაკლებ გამიფროსილდება.

ვმშვიდდები.

ზურგზე გაეწევი, ხელები თავქვეშ ამოვიდე.

სიცილი მომეძალა... ვერ ვიკავებ, ვხარხარებ, სიცილს მიაქვს გყე... თითქოს მე არ მინდა, მე არაფერი, ცა თუ დამხარხარებს თავზე.

- გაგიყვიდი?!

ცალი ხელით შარვლის ტოტზე მექაჩება. იარაღიც დაშვებული აქვს, შემძლია თავის-უფლად ავართუა, მაგრამ ის უფრო მაკაი-ფებს, სად წაიღოს, რომ არ იცის.

- რა იყო, გიული?

შევწუხდი.

- აზრზე მოდი, გესმის?

- ა, მოვედი.

მიმხლობდ ვუღიმი.

- ასე!

პირადაც ვწვევარ.

ცას ხეთა ენწვროები კრავს...

ხეები ცაზე მადლები მეჩვენება და ეს მიკვირს.

გიულიც დამცხრალია.

მუხლზე დამადო თავი.

მისი სუნთქვა მესმის, ხშირი, ნარბენივით ქომინი...

ვეგრძნობ, რაღაც ხდება მასში, რაღაც უნდა...

და აი, ჩემ მუხლებზე ფათურობს, შევითკენ მოცოცავს, მოცურავს შეპარვით, განსაკუთრებული სისათუთით მოძვრება... შარვლის უბეს ეხალიხება, ეეკლუცება. პატარა, ველური ცხოველია, ველური სუნით, სიმძაფრით, მოქნილობით. ერთი უკუნა ეშპაკუნა, უკვე თამამად, დაუკითხავად რომ ქვექვობს: აი,

შენ... აი, შენო და, მასკდება, თვალუდაკეცე-
ბული დამწიფის, დამტკბარი იღრინება ეს
ბღენკი!.. მისი აღგზნება, სიმხურვალე ძნელ-
ად, ნელ-თბილად გახმოლის ჩემში, ჯერ კი-
დეუ შორსა ვარ... ისე, მართობს, ვერთობს,
ვერთობით... უცნაური კია, თითქოს არაფე-
რსა ჰგავს. და მაინც, ერთი პაწია ლექსი
(ქეიფის იშტაზე მოყვავი ხოლმე), მუცლიდან
თუ მოძერებაო, მახსენდება და ვებუტბუტებ:

ქეიფობს ბაჭიკულია
მეორ-მესამე ღღე არი,
სიკვილ ვერ მოსდრეკს აუკეცსა,
სიკვილ რა ჩემი ხე არი!
ვიმეორებ, ხმას ვუწევ...

ისიც იმეორებს თბილად, რიგმულად...
რიგში მომხდევს, ფრინავს აფოფრილი,
ოფლი რაა - ბოლი ასდის პირდაპირ...

მერე ორივენი ვფრიავართ გულაღმა.
თითქო გული ამომივარდა, ბალახში ფეით-
ქავს თავისთვის, ცალკე...

- აუ, რა მაგარი ვინმე ხარ. - გიკვიკვიებს
მინაშებული, ტკბილი ხმით.
- აი, ქვიშით სახსე კასრს გახვრეტ... -
თავისი ნათქვამი მოეწონა, გამხიარულდა.
- ეს ბაჭიკულა ვინ ოხერია?
- ბაჭიკულა ჩემი ხეა...
- გაგისმა!

გალაღებული კისკისებს, მერე თავს მკერ-
დზე მადებს, ჩემ ხელს იღებს ხელში, თითებზე
მეფერება.

- რა მგრძნობიარე თითები გაქვს.

არ ვიცი, რა ვუპასუხო. ვიცინო? არ მაქვს-
მეთქი, ვუთხრა, როგორაა? მომეწონა კი.
ისე, შევახე თუ არა ხელი საერთოდ, თითი
თუ დაეკარე, არც მახსოვს.

არა, მგრძნობიარე თითები-თქვა, აშკ-
რად დამცინის ეს ჩათლამკა!

რა არ ჩაუღწიათ ამ ხელებს ან აწი რას
არ ჩაიდენს?! ახლახან გვამი ჩაულეს, მუჭით
მოფხოჭვნეს საფლავი ძველი, გამყიდველი
და მაინც ტკბილი მეგობრისა. - ფრჩხილები
მისი სისხლმუშავებული მიწით აქვთ ჩაღე-
კილი.

ეე, რა არ ჩაუღწიათ ამ ხელებს და აწივ
რას არ ჩაიდენს!..

- სუკის აგენგიო თქვი, არა?
- კიი რა!.. მოფრჩეთ მაგ ბაშარს, არ მინ-
და. ძლივს დაეწინარდი ცოტა.
- ხედავ, უკვე მედიღვლეუბა.
- უნდა მითხრა.
- გითხარი: არა!

- სუკა!..

გავცოფდი. თმა-კისერზე ვგაცე ხელი მო-
ულოდნულად და ლაჯიშუა მოვიმწყვედი.
ჩავეიწურეთ თავით... უბალნო კუდივით
აუბზიკა ტაკო, უტის მვეით-ქვევით და,
რომ აწივლდა, აფართხალდა, ერთიც ვუბ-
ძტე... აი, ფეხი კნუტისთვის რო გავიკრავს,
ისე გაკოტრივალდა.

ასეც მოგიხდება, ვფიქრობ ჩემთვის.
ანრე ვერ მოღის. კისერს ისრესს, შუმი-
ნებული შემოწყურებს.

- რა მოგივიდა? გავიდი?!
- გავგეტი. შენი დახრჩობა არაფრად
მიღირს.

უკაიფობ, მგრედები რო დაეფურთხე.

- ვერ გაბუღავ. - ძველებური სიყოჩაღე
აღარ ეცეობა. - ჭკუის ნაგაძალი თუ შეგრჩა,
მაგას ვერ იშამ. შენც განწირული ხარ და
ჩაშვებულიც. ჩვენ უკვე არავის ვფირდებთი,
ჭიჭე, ერთმანეთის გარდა. - სხაპასუპით
მყერის, მახვევს, თავისი ჭკუით. - თუ გადაფ-
რჩებით, ისევე ერთად გადავრჩებით. მისხვი?
- ვერა.

მართლად ვერ ვივტე.

გაბო გამახსენდა:

გაბომ იცოდა თქმა, თუ გადავრჩებით
ერთად!..

ჩემი ფეხები! არა, რაღა ერთია ყველა,
ამბუენებოლი ძაღლებივით ერთიმეორეზე გა-
დაბმულნი!

- ჭიჭე, შე საწყალო, მეცოდები. შენ რა,
აქამღე არ იცი, ვიღაცა ვიღაცის აგენგია?
სხვანაირად არც იყო და არც იქნება! გინდა,
არ გინდა, ასეა!.. ვერც ვაივო, ისე შეიძლება
იყო რაღაცაში ჩართული, წურბულა იყო,
ოღონდ, ვინ გსვამს ვის კისერზე, არც იცოდე.
შენ შენი როლი გაქ, ჭიჭედ იქევი ჭინჭა...
არ გიკვირს? მიქარაიასი არ გიკვირდა? გახ-
სოვს?... - გამოციოხლდა, წამოღდა. - ჩვენ
მაგრები ვართ... ღმერთი ჩვენკენაა, ვაფიქრ-
ებით. ნახე, რამდენი ფული გვაქ... - მუჭში
მოზბლუკა, დოღბანდიანა გამოწკლდა, კვერც-
ხივით გამოზმიკა მუცელი.

ხედავ რაები იცის?

- გავმტერდი.
- ვერაფერი გავიგე.
- ვერც გავიგე, თუ ასე მტერად მოიქცევი.
მოწყალო ღმობიო აქვს.
- აუ, ეს ვინ არი?! რაებს არაგუნებს ესა!..
- შო. გავიგე.
- ეცეობა, ამდენი გლახაობა მომწყინდა.

- ასეც ვიცილი.
კმაყოფილია, რომ გამტეხა.
- არა. მაინც ვერ გავიგე, მიბჯენით რაგომ ესროლე. შუბლი იმხელამე პქონდა ჩალეწილი, იდაყვი ჩაეგვიოდა.
- ნუ გაუტეე ისე, რა...
ტუჩები გამობუსხა, მოოწყინა.
- რა იყო? ისა... ხოში მაქ.
- პმ... ხოში აქ ბიჭს!.. - თავს ვერ იკავებს.
- რო მოვედი, რო მოუსწარი აქ, წყალო, მთხოვა აფირისგმა. ვითომ წყლისთვის გამობობლდა ამდენი, პა?
- მერე შენც...
- რა? წყალი მქონდა?.. წყლის მაგივრად ჩამეფსა ხახაში?! ისე, ამისი ღრისი იყო!.. შენც რა... პმ, ახლა ენანება უწყლოდ. მწყურვალმა რომ დალია სული! წყალზე შენ იყავი და არ მოხვედი, მართალი თუ გინდა!
სწორს ამბობს. მე არ მოვედი. გაბო შეც გავწირე, თუმცა თავად უფრო ადრე მოახერხა ეს. ამიგომაც მაქვს გაორებული ფრძხობა. მაგრამ ეს ისეთი ჩათლაშკაა, ვითომ არაო, რომ თქვა, ბოში ვიყო, იმასაც იმამდა! აი, გადააჯღებოდა შედ, გაუნჩხავდა ფეხებს და მანამდე არ მოკლავდა. გაბო ეაკეპცი კაცი იყო და, ვარიანტი არ არის, ეს ახე არ ექნა, არ დაემცირებინა, სული ამნაირად არ ამოეხადა! მერე, ყოველ შემთხვევისათვის, ესროლა და გაუნახურა თავის ქალა.
- ახლა გავიგე.
ვამბობ მშვიდად.
- მართლა?
ექვობს ცოტა.
- მართლა. ისედაც განწირული იყო. დაისვენა.
- შენ არ იცი, ვინ იყო.
- ვიცი, ჭკალი, ვიცი.
- არა. იმდენი ჭკუა კი გაქ... შენც კაი ჩიგი ხარ.
იღიმება.
- ჩიგი? ჩიგო, ჩიგო, ჩიორაო...
ეოწყებ.
- ლაო, ბატონო მელაო?
ცხვირზე თითს მაჭერს, კისკისებს.
- შენ ის ჩიგი არა ხარო? პამ!...
კბილებს ვუჩენ.
- ლაო. - უფრო მიჩლექს ენას. - მე ის ჩიგი ვარ, ვისთვის გალია არ არსებობსო. დეკაბა.
- გი-უ-ლი...

ხმას ვინაზბე. მუხლქვეშ „მკრძნობიარე“ თითებით ვუღიგინებ, სექსუალურად ვუღიმი.
- უს!.. გავიცი! - მემოდან დამჩერებია, შემოთრებული ცმუკავს. - რა უშნო კბილები გაქ, შე ლოქო შენა!.. მგონი, არასოდეს გავიხეხავს.
- საყვარლად, მინამებული ხმით მტკუქავს.
- ადექი. მურგანთა, იქა მაქ დამალული პური და ძეხვი არ გინდა? ხო გინდა? უსაფრთხილად ვიქნებით.
სასიამოვნოდ ვიშპორები.

*

გიულის სული შორს არის...
აი, ეს ქამარი მიხანარეს თავზე ყულფად გადავაყვი და მშვიდად, თითქოს ავადმყოფ საგრფოს წამალს ძალით ვალეკენებდი, ცალი ხელით მისი ყბა-კისერი მეჭვირა, მჟორეთი - ვუჭვრდი...
დაიდა არ გატოკებულა.
ღია, სახურავგანშლილი სადგომის გამურულ დირეზე რომ ვკვილებდი, კატასავით მსუბუქი იყო, მერეც რომ შეეხედე - დამხრჩავლი კატა კონწიალებდა.
რაგომ ექვნი ეს?
ვისმე ან რამე ვიძიე შური, ვერასოდეს ავხსნა.
მხოლოდ ის ვიცი, მას არ უნდა ეცოცლა! ეს ჯერ კიდევ მაშინ გადავწყვიტე, პატარა, ველური ცხოველივით თვალბეგაკეცხილი მემოდან რომ დამწიოდა: აი, შენ!.. აი, შენი! ის უნდა მომკვდარიყო და...
მოგკალი!

*

ამ გორს გადაღმა, მთის ძირში ჩემი მშობლიური სოფელია.
ეს ორი დღეა, აქა ვარ, ტყეში.
პო, როცა გზა არსაითაა, თვალდათხრილივითა ხარ ბნელში, თან ფეხდაფეხ მოგლევენ... შენზე, შენს გამო ქვეყანაა ახლებრებული, რაც უნდა სისულელედ გეჩვენოს, როგორც არასდროს, შინ გინდა, შინ! გქონდა თუ არა ეს „შინ“, მაინც აქეთ, შენდა უნებურად, ბრმად მიიკვლევ გზას.
ჩამიწეში არ იმისი.
კიდევ ცოტას მოვითმენ, მალე შეღამდება, ალბათ, და ჩავალ.
წელან ორი პატარა ბიჭი შევნიშნე, კარგა ხანს დაბოლიალებდნენ და გული მომეწურა,

შეეშინდა. მეტი სიფრთხილეა საჭირო, თუმცა ვის უნდა ეუფიქრა, აქ რომ ვარ? კარგად კი მოვეწყვე. კმ, გადამსხვრეული ბებერი მუხის გულში, კასრითი ფულუროში ვიზიარ... სიმაღლე კარგი აქვს და მე, ჭინჭა კი არა, დედა დათვი ბელგებინა დაეგვეა. ხო, მაგრამ მანინ, ცხვირი არ ამომიყვია ზევით, უსაფრთხოდ ვგრძნობ თავს და ამდენი შარის შემდეგ ეს ცოტას არ ნიშნავს.

ოლონდ...

როგორც კი შეღამდება...

ვაყურადებ.

რა სიჩუქეა. რა მშვიდია ცა ფულუროდნ... საკარისია ოლნავი ფაჩუნი, ფოთლების შრიანი თუ ბალახის სუთიქვა ცაშია აკრეფილი.

წელში ვიშართები, ვიშლებო...

ფეხიშლობ. სხვა თუ არაფერი, რამხელა სიმდიდრის პატრონი ვარ. აუ, ოქრო-ბრილიანგ-ლოლარებში ვეკრავ, წელზე გაბო-გიულივით დოლბანდით მაქვს შემოხვეული. არც ის მაიფიცდება, რომ... დიად, ნურავინ გაიკვირებს და... ხელნაწერებზე არანაკლებ ფეიქრობ. იქნებ აქ შევიანხო? აქ იყოს თბილად, სულევით. მე ეს ფურცლები მიყვარს, თავმუხაფარი ეპოვე მათში და მიყვარან...

კიდეც ცოტას ამოვიწვევ...

სალამოვღებ.

სივრცე ნაცრისფერია, ნაზამთრალი მიწის ფერი თუ სველი ტყის ფერი.

ცოტას კიდეც,

ცოტას...

ერთი ლამაზიანად გამაზმორა, მკლავები გამაშლევენა...

რადღე ფაჩუნი მესმის, რაღაც ტაკუნის... ვეელაფერი დამთავრდა?

ამკარაა, კეფაზე შემეხო იარალის ტუჩი, ქალაზე რომ მეტჯინება და მაწვება...

- გაბი, ჭუკლი?

ენა მომიწლიქა ვიღაცამ.

- ამოეთრე, შენი დედა...

ბოხმა ხმამ შეცვალა.

წინ ორია, ორივე ავტომატით, უკან მესამის საქონრეს მიწკეპილი ლულა და რაიმეს გაფიქრებას სიფიქვა, გაუაზრებელი მოძრაობა და... ქალა გადამეხსნება.

ამოეძკერი.

ერთ-ერთი, წინ როა, თბილი, უცხოური სპორტულები რომ აცემა, მომეარდა და მჩითავს. წელზე შემომიგარა ხელი, გაბოს „სტეკნი“ ამომაცალა, იყვირა:

- ნახე?! დაავლე, შავისი!..

ბეჭებშუა მხედება მწარედ, ხერხეპალში სოლივით მესობა ტკივილი და ვეცემი.

ის, რომელიც არ ჩანს, რომელსაც ვეღარ ვხედავ, ავტომატის ლულას და ფეხს ერთდროულად მაჭერს და მიწაზე მაკრავს. აძვერად უფრო გულმოდგინედ მიფათურებს ხელს სპორტულებში. იპოვა, შემომავლიჯა ნაკრული და იმხელაზე აბდავლდა, ტყეს ბრინჯა გაუვიდა.

- ე-ა, ტო?!

- ბიჭობა... აქ იმდენია, სამივეს გეყოფათ... ვაშობ.

- რაო?

ისე მაწვება ეს ჩათლახი, ლამის გამწყვიტოს წელში.

- სამივეს გეყოფათ-მეთქი. ოლონდ გამიმხვით და დმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროთ. ვხრიალებ, სიკვდილს ამკარად ვხედავ... ხელები უცხცახნებს ამ ნაწლს, ლულას ერთგანაც ვერ ახერებს, ახლა კეფაზე გადამირბის მისი ცივი ტუჩი. არიფია, გამოუცდელი მკვლედი გომი, შეიძლება შემთხვევით გაუვარდეს სულაც და საჩვენებელ თითს ვაშეკავტომატს ვაღებ ფრთხილად, ყურქვევშ რომ მივიჭიკრო და ხანხალი შეუკეკავო როგორმე...

- ნახე, რას შვება ეს ბოში?! ქილერია სუფთა! ნახე, რა ქნა?!

დამშევის ეს ბოთე.

იმას, მუორეს, არაფერი ესმის. დოლბანდს ბრდღენის...

ჩაიწიქა, მიწაზე გამალა, ორივე ხელით მობოჭა დოლარების შეკერა... ოქრო, ბრილიანტი აანიავა, ახვევა... ლამის გაგეფლეს ეს ნეხვი.

მესამე, აქამდე ჩუმად რომ იყო, უყვირის:

- მორჩი, შენი!..

- რა-ა?!

თვალეები უაზროდ გადმოყვლიბა, გოგენდა.

- მორჩი-მეთქი!

-მაცალე, რა!.. - განძს მთელი ტანით ეფარება. - ნუ მიტეხავ... ვა, ვინ არი, ტო? საიდან ამ თესლს აძღენი?!

- გვეო!

გაცოფდა. წახლი ჰკრა, გადაყირაყა...

ხვეტს, ბოჭავს, უწაუწა იტენის უბეში. - საგლახათ დრო ნახე?.. გაბაზრება ვინდა, შე ჩემა? ქვეყნის საწილედ ვინდა გახადო?!

- ახლა დასაბმული ეგ არის.

- გაგა!

ძახილი აქვე, ყურის ძირში მესმის.

- კაკუჩ, რა უქნა?

ჩურჩულებს, თან უფრო მაწვება ქაჯი - მახრჩობელა.

- გაგედღი! ნამცეცი ტვინი არა გაქ შე-
ენც? - ღვება, შარვალ-ხალათს მშვიდად
ისწორებს, ბრძანებს. - გაეცი ხმა. - თან მე
მომწერებია, გველივით მომწუსხველად, საშ-
იშაღ.

- აგერ ვართ, ბიჭებო! - ხმა ამოიღო
გაგამ. - ერთი კლიენტი გვყავს აქა...
და გამოშლივინდნენ ყოველი მხრიდან.
კვე იმდენია, ვერც ვითვლი.

- ვა, იუმგარ, საიდან?

- აქ დაბოლიალებდა.

გონზეა სპორტულებში.

- დაბოლიალებდა არა... - თავი ქუღში,
განბი უბეში რო აქვს, ისა, კაკუჩა აწყვეტი-
ნებს მკვასებდ. - ნეხვში იყო, ბრაგ. ფეხი ჩა-
კვარი შემთხვევით და...

- კი მასტია, ტო!

- შურთხი...

- დამშონეთ?

- ფრთხილად, ხელიკი არ ამოყვეს ჯიბი-
დან.

- სუფთაა.

ამბობს კაკუჩა, თან დავიღერებული ვყა-
ვარ.

- მვერაფი იქნება, ტო, ნაღდად.

წიხლი მომხვდა ფერღში. გადამაყირავა.

- გლეუკა? შე ჩემა?

- საკვერცხეები არ დაუმიანო, არა, ერი
რო არ გადაგვიშენდეს? - ხარხარებს იგი.

- ად!

მიბღვევს გაგა.

ძლივს ავითრიე ტანი, გავსწორდი.

- ვა, კარლიკ?

- ბოში ვიყო, სად მინახავს?... კინოში ხო
არა?

- არა ერჩი. ნაღდი ყარამან ყარმანთელია.
- ყანთელი, შე ჩემა.

- ერთი სირია, რა! არ მითხრა ახლა,
სირიც ჩიგიაო.

- ჩიგია, ტო, ჩიგია, „სიბრძნე სიცრუისა“
გუფიცეა.

- ხელები თავზე. მიდი!

- სტოპ! მასე არა. - წინ გადამეღობა
გამი, - უნდა იმღერო, ძამა. მა რა, სიმღერით
შევალით სოფელში, გაეხარდებათ.

- დაბანებ თავი რა... თავისი უბედურება
ყოფა.

მესმის.

- რა ეყოფა ვითომ?

- ვასწავლით, ბა-გო-ნო! სხვა რისთვისა
ვართ? იარ!

თავი გამოიღო სხვამ.

მივღვივარ, მივბანცალებ...
- მაპივია! „ქართლ-კახეთი, იმერეთი...“
იმღერე, შენი ღელა...
ისე მწარედ მხვდება ზურგში, ცალი მუხლი
ჩაკვარი მიწას.

წამოუფორთხიალი. ვიმეორებ: „ქართლ-
კახეთი, იმერეთი...
- ასე! „გურია და რაჭა...“
- „გურია და რაჭა...“
მივჩინოთფითობ...
- ყონაღ. „ყველა ჩემი სამშობლოა...“
- „ყველა ჩემი სამშობლოა...“
- ნახე შე-ენ? „სამეგრელოს გარდა...“
ვღრიალებ:
„სა-მე-გრე-ლოს გარდა...“
- ავოქ ნიჭიერია ეს ბოში!
- ვა? გირის, ტო, სიხარულით!

ვგირი? არც ვიცი. შეიძლება ვგირი. და
ვგირი, ალბათ, იმას, როგორ მინდა სიცოცხ-
ლე და იმას, როგორ არ მინდა სიკვდილი!
ფეხებიდან მიწა არ შეეცლება... ტონიკ მკვლა-
რია, ვედარ მხედავს. ვერც გაბო, ვერც ავტო-
რიტეტა, ვერავეინ და... ვღრიალებ სიხარ-
ულით.

მათი ღვანდგარი მომსდევს... გყვს აყრ-
უებს, გყე ტკარცალებს... ცა დამხარხარებს
თავზე.

მივღლით.

აქვე ყოფილან თურმე, სოფლის დასაწ-
ყისში.

შე, მართლად ფულუროში ვეჯღარვარ მე
შტერი!

რა შენობაა? ფერმას ჰგავს. არა, სკოლაა.
საღდაც შეეყავარ.

დარბაზივით ოთახია, ჩანბნელებული, იარ-
აღანი ბიჭებით სავსე ძლივს ვაჩვევ თვალს.
წრე გაისხნა და ჭვადარა, გვარდიისფორმიან
სიმპათიურ მამაკაცს შეერჩი ხელში.

- ვინ ოხერია?

დაინტერესდა იგი.

- მევიც იყო, გყეში. იქა, ბულბულისხვეს
რო ემახიან. მვერაფი მგონია, უფროსო!
გაგას ხმაა.

- იარაღი პქონდა?

- არა.

დაწინაურდა კაკუჩა.

- მოიწი შე ნეხვო!..

ერთი შემოხვება, გაბურღა.

- ბაგონო ყაფლან. მე ვიციან ამ საწყალს, ბავშვობიდან ვიციან... ერთი გაუბედურებულნი, უსიყვარად ავადყოფი კაცია.

ასე ნაცნობი ხმა საიდან?

ის არის! კი მოუშვია წვერი, კი შეცვლიდა, მაგრამ ხმა მისია, თვალებიც, მიზლი რომ ჩადგომა და სიბრალუღიც - გიგანი, ტაია. თითქოს გელოდი კიდეც, ბაგონი ყაფლანის ხელ-მარცხნივ... იმ ღამითაც მიეხვდი, ამათი კაცი რომ იყავი.

- აბა, არ არის ბოში?

ერთიც შემათვალეირა.

- მენდეთ. ბრიყვია. სიშმა გაბაქცია გყვმი. ჩვენი კიკა, ქალაქი ცუდად მიიღებს.

- რომელ ქალაქზე მეუბნები შე-ენ? ჩემ სამშობლოს რუკაზე შავ ლაქად რო აჩნია? გაღიზიანდა ყაფლანი.

- ცოდვას ნუ ჩავიდენთ.

არ ღაითმო ტაიამ.

- ცოდვას არა... გოროლა! - უცებ გაბრაზდა. - ნუ იცი შენ ყოველთვის... - ხმას უფრო აუწია, აფვირდა. - აი, ჩემ ფეხებს, რო იცნობ! - ვიცი მე, აწნაირებმა მესროლეს გუშინ გყვია! ამათ ნავთი უნდა გადაახსა და აღდაბუღიანდა ამობუგო. სხვა არაფერი უშველით.

სიჩუმე ჩამოვარდა.

საკუქუნედ შექცა წუთი.

მესმის:

- გაიყვიანო, უფროსო?

თურქულ მოკლე ბაგომაგს მკლავზე უშნოდ იგლახავენ, შესცინის ყაფლანს, მგონი, მეც შეკრიჭება. - მუხლამლე ჩაფართხუნებული ჭრული ტრუსი აცვია, თავი ჭყვეტავა ნაჭრით წაუკრავს... მმ, საყურე აქვს ცალ ყურზე თუ მეჩვენება?

ვაკა, ჭიჭე, სქანოშენი, ამან უნდა ავიგოს წესი, ამ ცალყვერა ლაწირაკმა!

- შენ ნუ წამოხტები ხოლმე. - ყაფლანმა ბუნდინიანს შეუბღვირა. - გაავდეთ, მაგისი ნაბიჭვარი დედაც... ისედაც ბევრი სისხლია თქვენი გადამკიდეს.

ხელი ჩაიქნია, ჩაცხრა.

მიშვეებენ!

მაშ, თავისუფალი ვარ!.. მაშ? მთავარია ფეხი არ ამერიოს.

ერთი,

ორი,

სამი...

მმ, შიში რა მოსატანია, ვჭამე... სხვა რამეც

მივითვით, ყელშიც კი მაწვება, მაგრამ... ხომ გაუკელი? გაძელი! არ გაუფუჭებულვარ, არ მეწვება ბარძაყზე შარვლის ტოტი, მშრალი მაქვს...

მივალ, მივბაკუნებ კაცურად ვიწრო, ჩაბნელებულ ღერუფანში.

გხედავ, ტაია მისწორდება, მეჩურჩულება: ჩქარა და შორს... აქედან შორს წავდი, თორემ ვინმე გიციანოს, შე უბედურო, და მამამეციერი ვერ გიხსნის!..

და, მისწრებს.

ემოში ვარ.

შელამბეულა.

ეს უფრო მაწყობს ახლა. ღამის სიმკვრივე, შიში ბნელი მარყუში თუ გაიყვიანს. ჯანდაბას ყველაფერი, მთავარია, ამ ახერებს გავერიდო, დაეუსხლტე.

ქუჩაში გამოვდი.

ფერთხილობ, ღობე-ღობე ჩავედე, ჩავდივარ, თვალს აქეთ-იქით ვაცეკვებ. რა გარანტია მაქვს, ვინმე არ გამომიყვია. ვიციან ამათ! ამათგან ყველაფერია მოხალღუნელი, დახაშვები. სმენად და, შეღამების მიუხედავად, მხელეულობად უნდა ვიქცე ვერე ვიფიქრებდი, ასე იოლად გადავრტყობოდი! არა, შიში იმდენად არა მაქვს, შიში ბუღბუღისხვევში დამრჩა, ოღონდ ეს არის, სუსხსა ვგრძნობ მუხლებში და, როგორც გაავდრებისას, ძელებში მტყვს...

ტაიამ მისხნა. რო ჩამჩურჩულა, აქედან მოგყლიო და გამშორდა, კაკუქას მოეკარი თვალი. შემშვიდობებოდა ის ჩაითახი, ალბათ, სამულამოლ...

ტაიამ ვითომ მისხნა? ასეა! ვარიანტი არ არის, დავენდე, თვალს არ დაახამხამებდა, ისე გამასაღებდა ის ცალსაყურ-ყვერიანი სიბანდი. მათ ხო ყველაფრის უფლება აქვთ! რა ჭიანჭველა, რა ჭინჭა!.. ბარცხა, გაუპატიურება, კვბა არაფერი, გასამართლების უფლებაც აქვთ!

ჩვენი მაინც ჩვენია!

არ გამყიდა ტაიამ.

მეც რა, მაგარი ვარ... მმ, სულ იმდამინდელი მუხედრის გახსენება რომ მინდოდა, სულ რომ მომწონდა, გულისგულში რომ მქონდა ჩაკირული, თურმე არა... იმისი თქმა მინდა, ყველაფერს თავისი დრო აქვს. მშვედ ამოვ... მითიური ფასკუნჯივით უჭკველად გამოგვეცხადება.

იქნებ ხელნაწერების არსებობაზე მეთქვა გაიასათვის?

არა. რას ვობღავ? გვონია, ის ღაგინლობს, შუ უბულურო? მაინც იმათია და იგივე ნაგავი. დაცა, ერთი-ორი ღღე მითიმინე. უნდა მითიმინო, რა ღიღი ღღე ამათ უწერიათ! არც მასეა საქმე. ჩვენ რამდენჯერაც მოვკვდით, იმდენჯერ გავტოვებდით!

აუ, რა „ღარმაო“ მაყუთი წაიდეს ამ სირისტიანებმა, ის, სპორტულებში მაინც რა ტიპი იყო! ღღლარი პო, შესმის... თულებმა კი, რაც უნდა ძვირფასი იყოს, ასეთი სისპარული მოგვაროს, ვერ ვიფიქრებდი. გაბოს სული ვერ მოისვენებს მიწაში. გიულისა თქვი შენ...

მიწაში რო არაა? ჯოჯოხეთიც არ გაიკარებს რაიმეს გიულისას. აი, ჩათლახი ვიყო, მე თუ მეწყინა, თუ განვიცი. მუსტად იმისთვის მჭირდებოდა, თავი რომ დამეძერინა. ასეც გამოვიდა!

მასხოვს, ხელნაწერები არ იწვიანო. მაინც საიდან მასხოვს? ვისი ნათქვამია? შეიძლება არც თქმულა? პე, ისე მომწონს, ვინმე უსათუოდ იცყოდა.

სუკ... ვიღაც მოღის.

ძაღლია. ეს ძაღლი საიდან? ერთი შეუღრინო, შუ-შუ... რას ვერჩი? ეგეობა, კარგა ხანია მომღვეს. ღიღოს! შეეხერღი. ისიც შეღვა. წკუტუნებს. რაო, შუ საწყალო, შენც ჩემსავით გარბობარ? მოღი, მომყვი... ერთად ვიძუნძოლოთ, ვიღრინოთ, ვიფეუოთ... ქვეყნა ბაზარვით ჭრელია, მსუყე ნაგვით სავსე და ღიღიც... რე გემინია, საფრთხე უკანაა, უკან ყუში სიბნელეა, წკვარამია...

აი, აქ შევეხვითო.

ეს გზა, მგონი, მასხოვს.

აპა! ტბისკენ მიღის. ხელოვნური გზა როა, გეოლოგებმა.

იქ ახლობლება ჩემი, მის ფსკერზე ძინავო. ჩემი ძვირფასი ღაიას სულს, კიდე: გურამისა და მისი თეთრი, ღამაში პაგარძლის სულს...

...

სამხნელი დარტყმა ვიგრძენი კევაში. კინწი წამწყდა, ღავასკი მიწას და დაბნელდა.

არ მასხოვს, რამდენ ხანს ვეგვე უკონოლან ახლა საით მივხობხვ მიწაზე გართხმული. ეს ხეა...

მის სორკლიან ტანს ვებღაუჭებო.

პე, ტანი კი არა, ჩის ამოყრილი ფესვებიო სიბნელეს თოვლს ეჩვევ.

ნაცნობი ადგილია...

ნუთუ ისევე აქა ვარ, ფულუროსთან? თუ არ მეჩვენება და ისევე აქა ვარ, ხელნაწერებმა მომიყვნა, ალბათ.

თავის წამოწევა მინდა.

მიჭირს, ვერ ვინძრევი, ეყვია, მგონი, კევაში მაქვს გაჭვდილი.

გაღმოყვარავდი, გულაღმა ვავწევი. მოიმევა.

რადღე ხმა მესმის, რაღაცა ხდება... ბნელა, თითქმის არაფერი ჩანს, მაგრამ ხმას, რომელიც ჩამესმის - თვალები აქვს და, ხედავ: მოღის, მომეახლება და ქრება იგი, მოღის, მომეახლება, და ქრება...

ძაღლია.

წკუტუნებს, წრეს მივლის, წკვწყაკებს საცოდავად.

არა. ეს ის მაწანწალა ძაღლი არ არის. ეს, მგონი... თფუი, ვერ ვისხენებ. არა. ვისხენებ: ეს ის არის, ღიღად პატიყვემული იუკი! აი, ახლა დააფჩენს ვევა ღიღისფერ ხახას და არა მარგო მუცელი, მთელი სხეული შიშით დამეჭიბება.

განაჩენისთვის მოხვედი?

ძეგლი უნდა დამიღდა, იუკი?

სწორი ხარ!.

ძეგლი უნდა დაგვიღდა!

ყველა ის, ნებისით თუ უნებლიეთ, დამსახურებულად თუ დაუმსახურებულად ჩაპკა ფეხი ამ ჭუჭყში, შენს „ეკლას“ იმსახურებს! დროის ამ მონაკვეთს ეს ეკუთვნის! თქვენ უფრო გეკუთვნით, ჩემო მახრჩობელა ძმებო!

მე ხომ ეკვდები...

მე უპირატესობა მეცაში მაქვს!.

...

ვიცი, ეს ქარიშხლები გადაივიღის.

მერე წვიმა მოვა...

აუ, ღიღი წვიმები იცის აქეთ.

ერთხელად მოვარდება და ყველაფერს, რაც იყო, რაც არის: წაიღებს, გადარეცხავს, ჩახვეტავს...

მთავარია, დროულად მოვიდეს!

ლოცვა-კურთხევა ამ სახლშიც შემოვიდეს...

კიდე:

ერთი შემოლაწუნება უნდა ერს და...

ქვეყნაც გამართულდება!

ზურაბ კუხიანიძე

ფიქრი

ფიქრი, რომელიც ჩაგყვება ძილში,
შემოგატარებს უცხო მთა-სერებს...
გაქრება ღამის ძრწოლა და შიში
და რიკრეაქმდე არ მოგასვენებს.

ასეთი ფიქრი ააგებს გაძრებს,
არ შეუდრკება დღეებს ქარიანს...
ფიქრი, რომელიც დილაძდე გაძლებს,
უკვდავებასთან წილნაყარია.

ფიქრი, რომელსაც ვერას გაუგებ,
სად მთაერდება და ან სად იწყება,
კაცს არ მოუგანს დღესასწაულებს,
ვანწირულია დასამიწებლად.

როგორც ბაღავი მოგჯერ ტკბილია,
მოგჯერ ვაჩარხავს მწარე სტრიქონებს...
ფიქრი მშობელის ურჩი შეილია,
ახს რომ ეკყვი და ერთს არ ვიგონებს.

ხშირად ჩუმი, როგორც ქედანი,
ხან იწევება ყომრალ თავშალად;
ფიქრი კვიცია გაუხედნავი
და ვერ ამოდებ ღაგამ-ავშარას.

ნუ მიმოფანგავთ დაცალკალებით,
ფიქრს ვაფრთხილება უნდა, მგოსნებო...
ფიქრები, როგორც მაწანწალები
ქარში დაძრწიან უსამოსელოდ.

არ მიმაგოვოთ, განაწამებნო,
ცად გასაფრენად ფრთავაშლილებო,
ფიქრებო, ჩემო მაწანწალებო,
ფიქრებო, ჩემო ურჩო შეილებო.

ვარდები თოვლში

რამ ავიბნიათ ქვეყნად ვზა-შარა,
ან რას მოგიგანთ სუსხთან თამაში,
ნეგავ, რა ძალამ, რა ცამ გაგშალათ
ქარით აწეწილ თოვლის კალთაში.

ხან ღამის სუსხი მოგივარდებათ
მოგენატრებით თბილი მეფირი,
თეთრ თოვლზე ჩანხართ, ჩემო ვარდებო,
სისხლიან წითელ ჭრილობებივით.

თუმცა თვალს მტაცებთ ყალბი ხალისით,
თოვლში ფაქიზად ამოსულები,
მაგრამ არ გახლავთ ტურფა მაისის
ხიბლი, ემსი და ამო სურნელი.

თავს ვერ ვაიგანთ შამთრის ბოლომდი,
თოვლის წითელო ბაიზალებო...
დღით არა ვიშავთ, ღამით ბოროტი
ყინვა დაგამრობთ, ჩემო კარგებო.

პგავხართ, ცრემლებს რომ ვაღმოაფორებთ,
თათრის ბაზარზე წახსპულ ქალწულებს...
ახალგაშრობის დღეებს მაგონებთ,
სუსხის ჭანგებით ჩამოკაწრულებს.

დაცხრება თქვენი მარჯნის სიცილი,
მომემაგება ქვეყნად საჯავრო
და ვარსკვლავები ცივი ციმციმით
დავიგირებენ სამარადეაქმოდ.

ყინვის ბასრ ცელით მოიცილებით,
არვინ განდება თქვენდა მშვეულად...
თოვლში ჩაყრილი თქვენი ცრემლები
მარგმი ამოვა თეთრ ენძელებად.

* * *

არ მინდა,
მინდა,
მინდა,
არ მინდა,
მანინ დაუღვივარ სამაწანწალოდ...
ვარ წაღებული მინდვრად ქართია,
ბაბუაწვერებს გზა რომ ვასწავლო.

ციდან ღამყურებს მზე აღმაცერად,
ვერ ავამწვანე, ვერა, ჯეჯილი...
და თავის გზაზე ბაბუაწვერა
მიფრინავს ქარში წვერგაჩეხილი.

ქარი მეკრღმე მცემს,
როგორც შურდული,
ჩიგს უთვალთვალეებს, დაბუას ძერა;
მიეყვები მინდორს ფიქრაბურდული
და გზას მასწავლის ბაბუაწვერა.

ლგოლეილები

ვინ დაუბედათ ქვეყნად ობლობა,
თავიანთ ხეედრზე მწარედ სკირიან...
შენს სამშობლოში უსამშობლობა
ყველაზე ძნელი გასაჭირია.

დაბრუნდებითო ხვალ თუ არ - მეგ-მეგ,
აიშედებენ:
„აგერ, სამშობლო!“ -
აწოკებულ სამშობლოს გმებზე
სანთლით ეძებენ ნანაგრ სამშობლოს.

თავიანთ კუთხის ღამაჲ სიმღერებს
ცხარე ცრემლების ყლაპვით მღერიან,
სომშრად ხედავენ მშობლიურ სერებს
და ღაღარჩამქრალ პაპის კერას...

როდის იქნება ბოლოსდაბოლოს,
რომ მათი ნაგვრა მგერად არ ქრებოდეს...
სივარდახეა,
ტკბილი სამშობლო
სამშობლოშივე ვენაგრებოდეს.

* * *

ჩაშავებია ჩინარს კონწოლი,
ჩაჩუქებულა გყეში ფრთოსანი
და მეწამული ალი კოცონის
გყისპირ ირწევა ყაყაჩოსავით.

ცეცხლთან ბიჭები, გვერდი-გვერდ მჯდარნი,
სიცივისაგან ერთურთს ეკერიან...
და ბაჭებუქობს კოცონთან ქარი,
ქარი - მკეცხარა ნაცარქექია.

ღამლება და მეჩვენება, თითქოს
კოცონის ალი მეგად ბრწყინდება...
და რა იციან ბიჭებმა, სითბო
მათზე უფრო მე რომ მჭირდება.

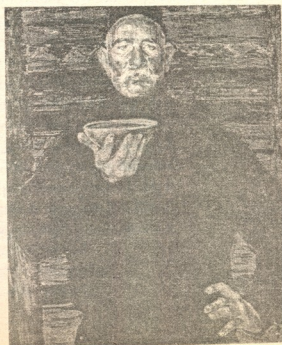
* * *

ცამ დამისეგყვა ბალ-ვენახები,
ქარმა გაშოლგვა, აუ, ინება...
ლექის კარავეში დარდის ძაღლები
ყეფენ, ყმუიან დაუძინებლად.

დაე იყფონ, ჩემს თავს არ ვჩივი,
დავმანული მაქვს თბილი კარავი...
ჯაჭვით დაევაბამ იმ მგლის არჩივებს,
ჩემს მეგს არ გაჰკრან კბილი არავის.

დაე იყმუვონ,
აგერ ფრთავაშლით
მგალობელ ჩიგის ლანდი ჩანს ახლოს...
და დარდით სავსე ჩემს წყნარ კარავში
იქნებ შაშვებმა დაიჭახჭახონ.

მიწყლება ძაღლთა ყეფა მზარავი,
აღარ ვიქნები ბედის მგმობელი
და აივსება ჩემი კარავი
მშისა და გრფობის საგალობელით.

ქუქუნა შაინიძე

მღვის სონეტები

1.

გაღვებს თქერავენ ვარსკვლავეთის თეთრი ცხენები
 და თეთრი ცეცხლის თეთრი ვერცხლით ცას ევერცხლები,
 გულმშვავობარო, მშვსთან წოლის წინით ვერ ცხრები,
 და თოლიები - ფრთაფარფაგა შენი მერცხლები -
 აღევენებული მღვათა სურვილს და მღვათა ქარებს,
 გაღაუქევენ უვრცო სიერცის უხილავ კარებს,
 მაგრამ სად არი სამყაროთა ღია კარები,
 ვის სად მიუხვალ ანდა ვის კარს მიეკარები,
 სად არი ღმერთი, კაცთა ცოდვით შენამკრთალეები,
 არც რა უფლისა - ცა თეთრია ღრუბლის კარვებით,
 და თოლიები გაღვშილნი, ვნებით მთვრალეები,
 კვლავ შენს გაღვებზე ეხეთქებიან!
 ირგვლივ მთებია ცის სითეთრეს შენამსჭვალეები
 და მღვას თქერავენ გახელებით ცხენვარსკვლავები!

2.

მღვაურო ჩემო, მონელაო და მოწამწამო,
 შარშანწინდელიც მახსოვს შენი ის შენაპირი,
 მღვის ნანდაურო, მორწეულო, მონა-წაწალო,
 მომაძებნინე ჩემი სევედის ჩუმი ნაპირი.
 ჩამოხვატულა მღვის მინდორში ზეცის უდაბნო,
 ამოვლებულა ვნების ფერში შენი ზეფირი,
 გარდაქარულა ყოველივე - ვის რა ვუამბო,
 ცას ვუსახსოვრე უშენობის ხსოვნა ზეპირი,
 უმშეობისას ვარ უღმერთოდ სიგვეამეძვირე,
 მღვაურო ჩემო, ჭრელჭრულაობს შენი მარაო,
 არავინ იცის, ვით მინდორში მთვრალი მესტვირე,
 შენს ნაპირებთან ასე რატომ დავეცალცალაობ!
 შარშანწინდელი მახსოვს შენი სიგვეა-ნაპირი,
 მომაძებნინე ჩემი სევედის ჩუმი ნაპირი!

3.

ხარ დასაწყისი სამყაროსი და ხარ სასრული,
ან თვით სამყარო შენა ხარ და შენით ვივსები,
გარდაქცეულა შენს ნაპირთან ყველა ავსული,
აღზევებული უღირსებოდ დიდი ღირსებით.
გაღარეცხილა ცხელი ქვიშის ქარ-ფორიაქი,
მაფრანისფერად იწვის ძველი სევდის მოტივი,
პირმოცინარობს მშის მგესხივი ტალღების ქაფით.
აპრილის ნისლში აფეთქებულ ატმის ტოტივით.
მეხლება ტალღა გულშვიადი ყინწი ბოტებით,
უღირსებოთა რა დარდი აქეთ თავის შებღალვის,
გამოდის ზღვიდან ზოღაიქოს ძველი ტოტემი,
მგეს ეფიცება და მთვარის ღანდს მწარედ შეპბღავის!
არ მიმატოვო მარტოხული, აქეთ მო-ტივი,
მაფრანისფერად იწვის ძველი სევდის მოტივი!

4.

აღარ შედგება პაემანი ახლა უცრემლოდ,
აღარც ცრემლი მსურს ზღვის ნაპირებს მივეუარდევარო,
რაო, უმშოდ არ მოგწყინდა შავო ღრუბელო,
შავთ ღრუბელო, სჯობს სიშავე გადაიბალო.
რა არის შენთვის ჩემი ცრემლი, ცრემლთა მორეეო,
ისიც შენსავით დამწყველია ცხელი სიზღამით,
ვიცი, სულ მალე დამწყველიან შენზე მორეევით
და მშის ასული დაიწება მხურვალ სიღამში.
აღარ შედგება პაემანი ახლა უცრემლოდ,
ცრემლიც ზღვა არი, ზღვის წვეთია, ზღვისგან შობილი,
შენც არაფერი არ ყოფილხარ თურმე უჩემოდ,
შეპბღავი სივრცეს მარტოობის ცას მინდობილი!
აღარ შედგება პაემანი ახლა უცრემლოდ,
ცრემლიც ზღვა არი, ზღვის შვილია და ზღვის ღობილი!

5.

მეცაც რა არი, შენი მსგავსი, შენად ხმობილი,
შესენელის ხარკით ასარკული შენი პროფილი,
შენებრ მღელვარე, ვარსკვლავებით ბედის მხხრეკელი,
თვალნიც ზღვაღურჯად მოელვარე, მშერაც შენფერი,
ცად რომ კოშკია მშენაფერი თეთრი ყამარის,
მიელღვები დაუღლეი შენი თეთრონით,
გაუტეხელი, როგორც ჩემი სულის ყამირი,
და ცისკენ მსწრაფი, როგორც თეთრი ნისლი თეთრობის.
ვისი ხმალია - ააწიელა ჯაჭვი გველივით,
მიდი, ჩაუკარ! - რას ერთობი მიქცევ-მოქცევით,
ეპეი, ზღვაო, არ მიენთე თუკი მგელივით,
შენც უყამაროდ დაგტოვებენ ეს უღმერთონი!
რად ვერ გაიგე, რა ყოფილა, ზღვაო, მთავარი,
გადმოგქათქათებს ციდან შენი თეთრი ყამარი!

ლევან მალაზონია

კულიანი კლოუნი (მოთხრობა)

და უკეთუ ეშმაკი თავსა თვისსა ვახველითა,
ვისთარ ღამტკიცენეს შეუფება მისი?

ლკა. 11, 18.

„ფეხის მიწყნარების დრო შეიქნა“, როგორც ნათქვამია ერთ ძველ ქართულ ანონიმურ ქრონიკაში, და ჯუმბერ თორაძემ დიდი ხნის ძეგნის შემდეგ, შორიდან დალანდა მღვის ბურუსში გახვეული სასტუმროს განათებულ ფანჯარები. წუხელ კუპეში ჩვილი ბავშვის გირილმა თეთრად გაათუნებინა და ახლა, ამღვრეულ გუნებაზე მყოფი, ძლივს მილასლასებდა. ორმოცდაათს მიღწეული კაცი პირველად იყო ამ ქალაქში, ბათუმში, და ისე ესირცხვილებოდა ეს, რომ მაგარებელიდან ჩამოსვლისას არავეისთვის უკითხავს, დამის ვასათევი საით მოეძებნა.

თბილისის სხვადასხვა სკოლებში ქიმიას ასწავლიდა მთელი თავისი ცხოვრება, მაგრამ, თუ ვინმე იცნობდა, მხოლოდ იმით, რომ თავდაკარგული მელიომანი იყო. კაცს ცოლ-შვილი ავიწყლებოდა, თუ სადმე კლასიკური მუსიკის კონცერტი ან ვოკალისტთა კონკურსი გაიმართებოდა და ამაში არავეის ამტყუნებდა. შინაურებიც კი, რადგან ასეთ საღამომე დაუსწრებლობა მისთვის თითქმის სიკვდილს უთანასწორდებოდა. პოლა, შარშანაც, ათას ცხრაას ოთხმოცდაჩვიდმეტი წლის გამაფხულზე, ამან ჩაიფიქანა ბათუმში; მიაგოვა უკიდურეს სიდაგაკეში ჩავარდნილი ოჯახი, დაიდო, როგორც იცხვიან, ურიის ვალი და მისთვის უცხო ქალაქში ამოყო თავი. შინიდან გულდამშვიდებულად გამოივიდა იმით კმაყოფილი, რომ ცოლ-შვილისთვის პურის ფულის დაგოვება მოახერხა. ბათუმში კი (დღვისათვის ალბათ სრულიად მოულოდნელად) მისი უსაყვარლესი მომღერლის, დავით ახდულუაძის სახელობის ვოკალისტთა საერთაშორისო კონკურსი გარდებოდა და ამ უდიდეს სიხარულს ჯუმბერ თორაძე, თუ ცოცხლებში თვლიდა თავს, უნდა შიარებოდა. უცხო ქა-

ლაქში ერთ კვირაზე მეტი ხნით ცხოვრება ახლა, როცა ნაცნობი არავეის ეგულებოდა და ჯიბეში ქესაგად იყო, იცოდა, ძალიან გაუჭირდებოდა, მაგრამ თავდაკარგულ მელიომანს ფულის ხელმომჭირნედ ხარჯვის იმედი ჰქონდა, უფრო მეტად კი იმისი, რომ შიმშილი არაფრად ჩავგლო.

მღვის ბურუსში გახვეული განათებული სასტუმრო რომ დაინახა, ისე გაუხარდა, თითქოს საკუთარი სახლისთვის მიეგნო, თუმცა მაშინვე გუნება მოეშხამა, რადგან ახალა გაახსენდა, თავისუფალ ნომერს არავეის დახვედრებდა. იმის იმედით, რომ შეიძლებოდა სასწაული მომხდარიყო, ნაბიჯი არ შეუხელებია, რამდენიმე წუთში სასტუმროს მინის კარი შეღო და პატარა ჩემოდნით ხელში, მხარზე გადაკიდებული პლაშჩით პოლში შევიდა.

ჯუმბერ თორაძე თხელი აღნაგობის კაცი იყო, საშუალოზე ოდნავ მაღალი, უწყვერულვაშო, მოვრო, გამხდარი, დანაოჭებული სახით, გვერდზე გადავარცხნილი სქელი ჭაღარი თმით და თაფლისფერი თვალებით. ისეთი ბოხი ხმა ჰქონდა, რომ ახალგაზრდობაში მომღერლად ვახდომის სურვილიც უღივინებდა, მაგრამ, როცა დაარწმუნეს, სმენის ნასახიც არ გაიხსნა, გულმოკლულმა და შეურაცხყოფილმა შური იმით იძია, რომ სკულენგობის წლებში (პედაგოგიურ ინსტიტუტში სწავლობდა) კონსერვატორიასა თუ ოპერაში სიარული საკუთარ თავს კატეგორიულად აუკრძალა. მერე, როცა მიხვდა, რომ ამით მუსიკალურ სამყაროს მაინცაღამაინც არაფერი დააკლებოდა, ისე მონღოებით დარბოდა აქეთ-იქით ბილეთების საშოვნელად. თუმცა ოპერის მომღერლად ვახდომის სურვილი გულის კუნჭულში მაინც შემორჩა და,

აღბათ, ამიტომ შეიძლება ვოკალისგები ერთხანს. მერე დაყოფილია, პედაგოგობას შეუღდა, მაგრამ სკოლაში მისთვის დღითიდღე აუტანელი ხდებოდა კლანური და დანაშაულებრივი კომუნისტური რეჟიმის ატმოსფეროს ატანა, რამაც წითელი ჭირის დაუძინებელ მგრად აქცია. ისე ჩაველო პოლიტიკაში, რომ მუსიკა თითქმის გადაავიწყდა და მაშინდელ შინსახკომში ორჯერ დაიბარეს, როგორც ერთმა ლურჯთვალა სომეხმა მაიორმა ქართულად უთხრა, „საბაასოლ“. საქმე ექამდე მივიდა, რომ მოწაფეების „იდეოლოგიის განხილვის“ სასწავლებლიდან გააგდეს და ოთხი წელი დასჭირდა სირილი სამსახურში აღსადგენად. შემდეგ, როცა აქვეყნდა დღემდე ამოუხსნელი ისეთი სასწავლებლის მოხდა, დედამეწაფე 15-20 წლის წინათ ვერანაირი გულთმისანი რომ ვერ იქონასწარმეგველებდა, ანუ, კომუნისტური რეჟიმში დაემხო, ჩვენში, საქართველოში, იმდებარებმა დაინემეს ბელადობა, რომ პოლიტიკა სტუდენტობის დროინდელ ვოკალისგებზე უფრო მეტად შემომღდა და მასში, თითქოს ვიღაცის ჯიბრზე, ინსტრუმენტული კლასიკური მუსიკის უსამღვრო სიყვარულმა იმლაგრა. იმ ამღვრულ წლებში, როცა ქალაქში ბევრ ნაპირალას მხოლოდ ფულის საშოვნელად ეჭირა ხელში ავტომატი და თბლისელები დღისითაც ვერ ბედავდნენ საკუთარ აივანზე გადმოღვომასაც კი, შეზინდებისას ქუჩაში სიარული ხომ ღამის თავის ვაწირვას უდრიდა, ჯუმბერ თორამე, ცოლ-შვილთან ერთად (ორი გაუთხოვარი გოგო ჰყავდა), ოჯახში პურიც რომ ენატრებოდათ და სინათლეც სულ რამდენიმე საათითი ჰქონდათ, პასხ, მოცარტს თუ ბეთოვენს უსმენდა. დედაქალაქის თითქმის ყოველ ეზოში ბელადები რომ იჩეკებოდნენ, ახლო მეგობრებმა დეპუტატობისკენ უბიძგეს, მაგრამ ვერ დაითანხმეს, რადგან მიანჩნდა, საქართველოში, ერთ მტკავველ მიწაზე, ორასზე მეტი ვითომდა პარტიის არსებობა იმაზე მიუთითებდა, რომ ჩვენში პოლიტიკური აზროვნება უმაღლეს საფეხურზე იდგა. გარდა ამისა, სკოლაში გაჭადრაკებულმა კაცმა კარგად იცოდა, რომ ტრიუნფზე დღობა მისი საქმე არ იყო და თან რაგომაც ენოთირებოდა კიდევ. ერთი სიგყვით, ჯუმბერ თორამე მასწავლებლობას ვერ შეეღდა, ცხოვრებას ძველებურად განაგრძობდა და ცოლ-

შვილთან ერთად მშვიდად იგანდა ყოველგვარ ჭირსა და სილაგაკეს, რადგან სწამდა, მტრების აღვირახსნილობას შინ თუ გარეთ. თუნდაც შოვინისტური რუსეთში, მალე მოედებოდა ბოლო და საქართველოც წელში გაიმართებოდა.

სასტუმროს პოლში რომ შევიდა და იქ მორიალე უამრავ ხალხს მოავლო თვალი, დარწმუნდა, თავისუფალ ნომერს ვერ იშოვიდა, მაგრამ მექანიკურად მაინც აღმინისტრაგორისკენ გასწია ნელი ნაბიჯით. იმ მაგიდასთან, სადაც დირექციის წარმომადგენელი უნდა მჯდარიყო, არავინ დახვდა; მაშინვე შემობრუნდა და ირგვლივ უამროდ მიმოიხედა. პოლში მორიალე უცხოელებით სახეე ხალხში რაგომაც თვალი დაატანა ვიღაც ტანსრულ, ქერთიან კაცს, რომელსაც ბროწეულისფერი პიჯაკი ეცვა და ხელში ბამბუკის წვეკლა ეჭირა. მერე ერთხელ კიდევ გადახედა აღმინისტრაგორის ცარიელ სკამს და გასასვლელისკენ გაემართა იმ გადაწყვეტილებით, რომ ღამის გასათევი, სანამ გვიან არ იყო, სადმე კერძო ბინაში ეყოფა. ასეე მოხდა - სასტუმროსთან ახლოს მოხუც ქალს გადაეკვრა, გამოელაპარაკა, თავისი გასაჭირი აუხსნა და დედაბრძმა სისარულით მიასწავლა იქვე, ქუჩის გაღაღმა, სხმართულიან სახლში, თითქმის სარდაფში, პატარა ოთახი იაფად. გუნება გამოუკეთდა და გადაწყვიტა, დაძინებამდე ქალაქში ეხეტიალა.

ოთახი ბნელი იყო, ნესტიანი და მძიმე პაერთი გაყენითილი. ბინის პატრონს, რომელსაც ბახკველიან ტანზე თეთრი მაისური ეცვა და მხრებზე პალტო მოეგო, ცალკეობა, პროთემიანი, გაუპარსავ, შუახნის მსუქან კაცს, ანთებული სანთლით რომ მიუძღოდა წინ, მთელი კვირის ქირა წინასწარ გადაუხდა (დოლარებით), პატარა ჩემოდანი ლოგინის თეთარი ღალი, პლანში სკამზე გვადამკადა და უცხო ქალაქში სახეგალოდ გასწია.

თბილი საღამო იყო, უქარო და მყუდრო. უკვე ბნელიდა, ბოძებზე ნათურები აქა-იქ თუ ბუჭავდა, მაგრამ გზის გაკვლევა მანქანების შუქის წყალობით თავისუფლად შეიძლებოდა. სასიეროდ გამოსული ხალხი ქუჩებში იშვიათად ხელებოდა. ჯუმბერ თორამე მძიმედ დაბიჯებდა უცხო ქალაქში და ყველაფერს ინტერესით აკვირდებოდა. პირველი, რაც ხეგაიღისას თვალში მოხვდა,

ეს იყო შენობების სითეთრე. „უცნაურია, - ფიქრობდა იგი. - ახლა თუ ასეთი ქალაქი, მშუბე რაღა იქნება“. თან იმის შიში ჰქონდა, ხეგიალისას გზა არ აბნეოდა და ბედად დაქირავებული თითხი საძებნი არ გახდომოდა. რომელიღაც მაღაზიის გაკაშკაშებული ვიტრინის წინ უნებურად შეჩერდა და იქაურობა შეათვალიერა: უცბე იქვე მაგონო ის ქერათიანი განსრული კაცი დაინახა, პროწეულისფერი პიჯაკი რომ ეცვა და ხელში ბამბუკის წვეპლა ეჭირა. მაინცაღამაინც არ გაკვირვებია ეს, ესიაშოენა კიდეც, რომ მისთვის უცხო ქალაქში უკვე ნაცნობს გაღაყყარა. მერე შიშშიღმა შეაწუხა, რომელიღაც პავილიონში ფეხზე მდგომმა წახებმსა, ბინაზე დაბრუნდა და ნესტიან ლოგინში დიღამღე მკედარეით ემინა.

მთორე დღეს, როცა კონკურსი უკვე იწყებოდა, ბეღმა გაუღიმა და სრულიად შემთხვევით ვიღაცამ, მთელი კვირის ბილეთები წინასწარ რომ ჰქონდა შექნილი პარტერის მეცამეტე რიგში, რაგომიღაც ერთი თავისივე ფასში დაუთმო და ამით უსაზღვროდ გახარებულმა იქვე, თეატრის საღაროსთან, ხალხში, ხეუნაობა დაიწყო. საუბმის, სადილის და ვახშობის პრობლემა სრულიად უბრალოდ გადაწყვიტა - იქვე ახლოს პავილიონში ივიღდა და ბუგერბობლითა და კოკა-კოლათი გაიგანჯა თავს. როცა ქალაქში ხეგიალით გული იჯერა და შესაღამოვდა (ამინდი ღრუბლიანი იყო და შენობებს მის თვალში სითეთრე მაინცაღამაინც დიღად არ მოჰგებია), თეატრისკენ გასწია და რაგომიღაც ახლა საკუთარი თავი ისეთ ეგოსიგად წარმოუღვა და შინ დაგოგებული ნახევრად შშიერი ცოლშივილი იმღენად შეებრდა, რომ წამით შეღვა და ბედად ნაშოენი ბილიეთის გაყიღამღე დაიწყო ფიქრი. მაგრამ, რამშით გაჩირადღნებული სეენა რომ გაახსენდა, ყოველგვარი სიგღამღე გამართლებულად მოეჩვენა და გზა გაავრძელა.

პარტერი, ლოქები თუ იარუსები ხალხით იყო გადაჭვლილი, ნეშისი კი არ ჩავარდებოდა დარბაზში. შშივილი და ხალისიანი გამომეგვევლების მქონე ანღენი აღამაინი ერთად რომ დაინახა, უნებურად გაუკვირდა თუ ეუსნაურა კიდეც, დღევანდელი დასაწყველებული ხალხის ყოფა დაუღვდა თვალწინ და საკუთარი თავისაღმი შშივილი იგრინო. იმღენად იმძღაღერა მასში ამ განცდაწ, რომ წამო-

დგომა და თეატრიდან გაქცევა დააპირა. მაგრამ ამ დროს კონფერანსმა მისი უსაყვარლესი მომღერალი დავით ანდღულაძე ახსენა, ატყდა ტაშის გრალი და იმწამსვე განშრახულზე ხელი აიღო. მერე გვერდზე მიიხედა და დაინახა, რომ მისგან მარჯვნივ, იჯდა ის ქერათიანი განსრული კაცი, რომელსაც პროწეულისფერი პიჯაკი ეცვა, შლეხალში ერთადერთი ნაცნობი, და ამან ანღერეული გუნება ისე გამოუკეთა, თვითონვე გაუკვირდა, ერთი წუთის წინ დარბაზიდან გასვლაზე რომ ფიქრობდა.

კონფერანსმა მოკლე დიღაპარაკი კონკურსის მნიშვნელობაზე, მაღლობა გააღუხადა უცხოეთიდან ჩამოსულ მომღერლებს, წარმატება უსურვა ყველას, საზოგადოებას კიურის წვერები გააცნო და სეენაზე პირველი პრეტენდენტი გამოისმო (თავდაკარგულ მელომანს ისიც ძალიან ესიაშოენა, რომ საღამოს წამყვანი ქართულად დიღაპარაკობდა და მერე მის ნათქვამს ინგლისურად თარგმნიდენი).

როცა ანტრაქტი გამოიხსადა, ჯუშმერ თორაძე მარტომღარტო იღვა ფოიეში, საზოგადოებას აკვირდებოდა. ისევე იგივე გულგრძლ ან თვითკმაყოფილ სახეებს ხედავდა ირგვლივ და კვლავ წამოუარა თეატრიდან გაქცევის სურვილში. მერე გაიფიქრა, რომ ეს, სხვა თუ არაფერი, უპატივემქულია იქნებოდა კონკურსისაღმი, დავით ანდღულაძისაღმი, სეუმრებისაღმი... უნებურად ბუგეტისკენ გაემართა, მაგრამ მაშინვე გაახსენდა, რომ ერთი შეღამეტი თეთრის დახარჯვის უფლებაც არ ჰქონდა და პარტერში დაბრუნდა.

იმ საღამოს გამოსულ კონკურსანტებს უგულოდ უსმენდა, შემდეგ ისევე კარგა ხანს იხეგიალა ნახევრად ჩაბნელებულ ქალაქში და თავის ბუნავში გვარაინი ადღილი მივიღა.

დილით გვიან ადგა; ბინის პატრონის ცხელი წყალი სთხოვა, წვერი იმ სამართლებლით გაიარსა, მგზავრობისას შეღდა თან რომ დაჰქონდა, ამოჩემებულ პავილიონში წახებმსა და კითხვა-კითხვით ბულვარისკენ გასწია. დღე ისევე ღრუბლიანი იყო და ოღნავ ციოდა კიდეც. ბულვარში საკმაოდ ბევრი ღურჯად ახალშეღილი ცარიელი ძელსკამი იღვა, ერთ-ერთი ამოირჩია და მოზუპული აჯავა. შღვა ანღერეული იყო და, თითქოსდა ადღილი, შშიმეღ დღეღაღა. დიღხანს იჯდა

იქ ჯუმბერ თორაძე, მონუსხულივით გასცქეროდა აშვითივულ ტალღებს და, ღმერთმა იცის, რაზე არ ფიქრობდა... უცერად ძელსკაში შეინძრა და იგრძნო, რომ მის გვერდით ვიღაც დაჯდა. მიიხედა და ისევ ის ქერათმიანი, ტანსრული კაცი დაინახა, რომელსაც ბროწეულისფერი პიჯაკი ეცვა და, როგორც ორი ღღის წინათ, ახლაც ბამბუკის წკეპლა ეჭირა ხელში. ჯუმბერს არ ესაიამოვნა. განმარტოებით მჯდომარეს ვიღაცამ მყუდროება რომ დაუბრუნებდა, უკმაყოფილოდ შეიმშუშნა და ისევ ამღვრეულ ზღვას გახედა. „ეს ვინ ოხერი ამეკვიფა“, - გაიფიქრა და მშერა პლაჟზე მოთამაშე სეკერის ძაღლებზე გადაიგანა.

- ხელი შევიშალე, მაპატიე, - მოესმა ამ ღროს რუსული აქცენტით წარმოთქმული სიტყვები და ჯუმბერმა უცნობისკენ ნელა მიატრიალა თავი. მის გვერდით იჯდა პირსახე, ხორბლისფერი სახის მქონე უწვერულვანო, ლურჯთვალეებიანი შუახნის ქერა მამაკაცი და მოკრძალებული თუ დარცხვენილი ღმომლით უხმოდ მისჩერებოდა. „კლოუნს შგავს“, - გუნებაში ცირკის მახარას შეადარა ჯუმბერმა და ბროწეულისფერ პიჯაკს შუაგულ თვალი.

ნასუხის გაცემა რომ დაუგვიანდა, ისევ მოესმა:

- ხელი შევიშალე, ბოდიშს ვიხდი...

გადამეტებულმა თავაზიანობამ იმდენად გააღმიანა ჯუმბერი, რომ უცნობს უნებურად თავი დაუკანტურა და აგდებულად უთხრა:

- ხომ ხედავთ, ამ ბულვარში რამდენი სკამია თავისუფალი. ასეთ ღროს მარტოდ მჯდომი ადამიანთან არ ჯდებიან.

- მაპატიე, მაპატიე, დიდი ბოდიში... მარტალი ბრძანდებიტ... მე ტეატრში... დიას, არა... მარტალი ხარტ... - აბნეულად წამოიწყო მკვეთრი რუსული აქცენტით ქერათმიანმა და მისდაუნებურად ფეხზე წამოდგა.

არც ასეთი მოლოდინებმა პირწონა ჯუმბერს, უფრო აიბრია, რამდენჯერმე თავი დააქინა იმის ნიშნად, რომ უცხო სუერემონიობას პატიობდა, და ჩქარი ნაბიჯით გაშორდა იქაურობას. ქერათმიანი პირში ჩაღვავა-მოვლევლევით დიხანს იდგა ფეხზე და ბამბუკის წკეპლას ძელსკაშს ურცყამდა.

იმავე საღამოს, როცა კონფერანსმა სენაზე მომდერალი მიიწვია, ჯუმბერის გვერდით ისევ ის კაცი დაჯდა, რომელსაც ბრო-

წეულისფერი პიჯაკი ეცვა. „ეს ვინ გადაამეკიდა, - გაიფიქრა მან, - ალბათ, ამ კლოუნსაც მთელი კვირით აქვს ნაყიდი სკამი მაინც-აღამაინც ჩემს გვერდით“. თან ცდილობდა, თვალი არ გაქექოდა მისკენ და არიებს უგულისყუროდ უსმენდა. მაგრამ უცნაური ის იყო, თითქმის შეეგუვა იმ აზრს, რომ ქერათმიანს ვეღარ მოიშორებდა.

ასეც მოხდა. მეორე დღეს ქუჩაში გადაეყარა ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილ ქერათმიანს, რომელმაც მოკრძალებით გაუღიმა და უადრესად თავაზიანად მიესალმა. ჯუმბერმა თავის დაკვერით ცივად უპასუხა. თან ასე ფიქრობდა: „რას ვერჩი ამ კაცს, რატომ ავითვალწუხე, თვითონაც არ ვიცი“. იმავე საღამოს, პარტერში რომ შედიოდნენ რამპის შუქზე, ერთმანეთს ისევ მიესალმნენ თავის დაკანტურებით, დილით კი წახეხების შემდეგ, ბულვარში სხვა სკამი ამოირჩია და უნებურად ქერათმიანი გაახსენდა: „ახლაც რომ თავზე დამადგეს, ჭიგლავს ამოვცხებ“, - ფიქრობდა იგი და წყნარ ზღვას გასცქეროდა. მშინი დღე იდგა, თბილი, უქარო, მოკრიალებული ღურჯი ცით. ალბათ, ამის გამო სიყვებოდა (როგორც ელოდა) შენობის თიეთიერე გახვეული. უცებ სკამი შეინძრა და ჯუმბერს ტანში გააერქოლა. გადაწვიფა, გვერდზე არ მიხედა და, ყურადღება რომ გადაეგანა, ზღვის პორიზონგზე გეშს დაუწყო ძებნა.

- დიდი ბოდიში, ტკვე მარტალი ხარტ და მე მაინც მოვედი... - მოესმა ამ ღროს.

ბროწეულისფერპიჯაკიანი ქერა კაცი აღლევებული ჩანდა და სიტყვები აჩქარებით წარმოთქვამდა.

ჯუმბერმა შეხედა და უცერად ისეთი სიბრალული იგრძნო მისდამი, რომ თვითონვე გაუკვირდა.

- მე აქ არავის ვიცნობ... - უხერხულად თუ დაბორცხვით თქვა ქერათმიანმა, თავი ჩალუნა და ძელსკაშის საშურგეს ჩაეჭვია. მისი ბროწეულისფერი პიჯაკი მშვემე ისე ბრწყინავდა, რომ თვალს ჭრიდა. ბამბუკის წკეპლა აღარ ეჭირა და თითქოს ამის გამო ნერვიულობდა და ღლავდა.

ჯუმბერმა ახედ-დახედა მისთვის არცთუ მთლად მოულოდნელად გამოცხადებულ, როგორც თვითონ გუნებაში შვარქვა, კლოუნს და ხმადაბლა უთხრა:

- მეც არავის ვიცნობ, - და მისდაუნებურად

ხელი გაწოდა, თან სკამიდან ოდნავ წამოიწია. გუნებაში კი გაიფიქრა: „ამას, ეგყობა, ვეღარ მოვიშორებ და ხმის გამკეში მაინც მყვოლება“.

ქერათმიანი ჯუმბერის ასეთმა დახვედრამ ისე გაახარა, რომ აიბნა, უფრო დაიმორცხვა და გაწვილი ხელი თავის მსუქან დათვის ტორებში ჩაბლუჯა. თან დამარცვლით თქვა:

- ოლეგ პიგოვრანოვ.

მსგავსი გვარი ჯუმბერს მანამდე არ გავგონა და უნებურად ჰკითხა:

- როგორ?

- ოლეგ პიგოვრანოვ, - გაიმეორა ქერათმიანმა სალდათურად ხმაბლად, ალბათ, იმით კმაყოფილმა, რომ გულჩათხრობილ, მიუკარებელ კაცს ცნობისმოყვარეობა აღუძრა.

- ჯუმბერი, - ჩაიდუღუნა მელომანმა და ისევ დაჯდა. „დოსტოვესკის პერსონაჟის გვარი წააგავს“, - გაიფიქრა გუნებაში.

პიგოვრანოვი მოკრძალებით მისჩერებოდა ახალგაცნობილს და ეგყობოდა, რომ საუბრის გასაბეჭად სათქმელს ეძებდა. ჯუმბერი უსასრულო სილურჯესთან შერწყმულ მღვის პორიზონგს გასცქეროდა თვალმოჭულად და, როგორც დასჩემდა, ახლაც შორეთში გემის სილუეტს დაეძებდა.

- რა კარგი მომგერლები არიან... ტკვენ როგორ პიკრობტ... ასეც კონკურსზე მე პირველად ვარ... - წამოიწყო მოღიზარმა პიგოვრანოვმა, - ალბატ, კარგეული მომგერალი გაიმარჯვებს... არა? ტკვენ როგორ პიკრობტ...

- რა ვიცი, მხრების აჩეჩით, ავლებულად უპასუხა ჯუმბერმა, - ჯერ სადაა.

- მე მჯერა, რომ კარგეული მომგერალი გაიმარჯვებს, - თქვა პიგოვრანოვმა იმ განზრახვით, რომ მიუკარებელი კაცის გული მოეგო.

- არავინ იცის, - ისევ აიჩეჩა მხრები ჯუმბერმა და ცის სილურჯესთან შერწყმულ მღვის პორიზონგს გადაევნა თვალი. - აქ კონკურსია, - თქვა ოდნავ ბრამზორეულმა და ცოტა ხნის ღუმილის შემდეგ დაამატა, - ტელეფონით და ნაცნობობით არ არიგებენ პრიზებს.

- მარგალია, კი... დაახ... - მაშინვე დაეთანხმა მიუკარებელ კაცს პიგოვრანოვი და ძელსკამის კიდეზე მოკრძალებით ჩამოჯდა, - მაგრამ... მე მინდა... კარგეულმა გაიმარ-

ჯვოს...

ჯუმბერმა ტუჩები მოკეპა, ისევ შეთივალეირა ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილი ქერათმიანი და გაიფიქრა: „ნამღვილ კლოუნს შეგვს ვიღაცაა, ოღონდ წითელი ცხვირი აკლია, სხვა არაფერი; ცირკის კლოუნის გრძელი, წითელი ცხვირი“.

სინჟემ ჩამოვარდა.

ყრულ ისმოდა წყნარი მღვის ტალღების ღგაფუნა.

ჯუმბერს, გარდა იმისა, რომ ვერ იტანდა ატორლიალებულ კაცს, საშინლად აღიზიანებდა პიგოვრანოვის ქართული და ისევ იმაზე ფიქრობდა თუ როგორ მოეცილებინა თანდინიანი ცნობილი და უსიამოვნოდ შეიმშუშნა. „ახლა არგისტობაც დამიწყო“, - გაიფიქრა და ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილი ლურჯეთვალეიანი კლოუნს მოღუშულმა მიხედა.

- ვითქათ და, ესპანელმა აილო პირველი პრიზი, გეწყინებთ?

- კი, - ბავშვური გულწრფელობით უთხრა პიგოვრანოვმა და მაშინვე თავიც დააქნია.

ასეთმა პასუხმაც გააღიზიანა ჯუმბერი, რადგან დარწმუნებულად იყო, რომ ქერათმიანი ცნობილი და უსიამოვნოდ შეიმშუშნა. „ახლა არგისტობაც დამიწყო“, - გაიფიქრა და ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილი ლურჯეთვალეიანი კლოუნს მოღუშულმა მიხედა.

პიგოვრანოვმა იგრძნო, რომ მიუკარებულმა, გულჩათხრობილმა კაცმა ნათქვამი არ დაუჯერა და აჩქარებით წამოიძახა:

- დაახ, დაახ! კი... - უნღოდა, კიდე რაღაც ვითქვა, მაგრამ რაცომღაც გაჩუმება ამჯობინა.

ისევ მოსმა წყნარი მღვის ტალღების ღგაფუნა შორიდან.

ცოტა ხნის ღუმილის შემდეგ ჯუმბერმა თვალეში ჩახედა პიგოვრანოვს და გამოძულვლად ჰკითხა:

- თქვენ რუსი ხართ?

- დაახ... - რაცომღაც აიბნა ქერათმიანი.

- და გინდათ, გაიმარჯვოს ქართველმა?

- დაახ, - გაიმეორა პიგოვრანოვმა ოდნავი დაბოყნებით და თავი ისევ დაიქნია.

ჯუმბერმა წარბები აშლიდა, ახლა დამცინავად ჩააქცერდა თვალეში ქერათმიანს და სხადაბლა, თითქმის ბურღუნით უთხრა:

- კი მაგრამ, თუ თქვენ ნამღვილი რუსი ხართ, ქართველის სახელის მოხეჭვა არ უნდა გაინტერესებდეთ, მეტიც, უნდა გაღიზიანებ-

დეთ. სხვაგვარად შეუძლებელია. რაგომ გინდათ, რომ მაინცადამაინც ქართველმა გაიმარჯვოს, ამისხენით თუ შეიძლება.

პიგორანოვი თითქოსდა ელოდა ამ შეკითხვას და იმწამსვე სულმოუთქმელად წამოიძახა:

- მე ამ კალაქში მეორეჯერ დავიბადე... დიდი ხნის ცინაბ... აქ მღვაში დახრჩობას გადამარჩინეს... და, მე მალიან მიკვარს საკარგველო...

ჯუმბერი გაჩუმდა, მისთვის მოულოდნელი იყო ასეთი პასუხი და მერე, ქერათმიანისთვის რომ რაღაცეით მაინც შარი მოელო, დაეკეპებოთ ჰკითხა:

- ქართული საიდან იცით?
- დიდი ხნის ამბავია, - თქვა პიგორანოვი და ქერა თმაზე ხელი გადაისვა - თუ გნებავთ, ვიამბობ.
- „იგყობა, დილაშლე აპირებს ქაქანს“, - გიოთიქრა ჯუმბერმა და ლანდივით ალევნებულს უხეშად მიუგო:
- სხვა დროს.

მერე თავისივე პასუხის შერცხვა, სახეზე წამოაწოთა და შემირიგებლური ტონით ჩაილაპარაკა:

- თუმცა, როგორც გენებოთ, მე არ მეჩქარება.

პიგორანოვს ესაიბოვნა, რომ ეს მიუკარებელი, გულჩათხრობილი ადამიანი მისი წასულებით დაინტერესდა, სახე გაუბადრა, მხარბეჭი და სახვე გულმკერდი შეათამაშა, სკამზე შესწორდა, უფრო მოხერხებულად დაჯდა და მონოტონური ხმით თავისი თავგადასავლის მიყოლას შეუდგა.

ჯუმბერსაც, ბოლოს და ბოლოს, ხომ უნდა გაეგო, ვინ იყო ეს კაცი, ფეხდაფეხ რომ დასდევდა, და გადაწყვიტა, ყური დაეგო.

პიგორანოვი ათი წლისა ყოფილა, როცა დედას პირველად ჩამოუყვანია ბათუმში დასასვენებლად, 1957 წელს, შემოდგომაზე, წლინახევრის შემდეგ იმ დღიდან, როცა რუსმა სალდათებმა თბილისში, კავშირგაბმულობის სახლთან 9 მარტს, უიარაღო ხალხი გაელიტეს. ერთ ღრუბლიდან და უქარო დილას ბავშვი, ორ სხვა პაგარასთან ერთად, ნაეში ჩაუსეკამს და სასიერნოდ წაუყვანია შეყვარებულ ქალ-ვაჟს (როგორც მერე პლაჟზე მყოფ დამსვენებლებს უთქვამთ, ერთმანეთის თავმოსაწონებლად). წყნარი ამინდი ყოფილა, მღვა ოღნავადეც არ ღელავდა. ნიჩბებს ხან

ბიჭი უსვამდა, ხან გოგო. საკმაოდ რომ დაშორდნენ ნაპირს, უეცრად ჩამოხელებულა და თან ძლიერი ქარი ახოვარდნილა. რანდენიმე წუთში მღვა ისე აღელვებულა, რომ ნავს ყოველ წამს გადაბრუნებით ეშუქებოდა, ქალიშვილი და ბავშვებს ყვირილი აუტეხიათ, მაგრამ ირგვლივ ყველაფერი ისე იყო მოქუფრული, რომ ნაპირი საერთოდ აღარ ჩანდა. აღელვებულ მღვამს მოხვედრით ერთადერთ იმედად ისდა რჩებოდათ, რომ მათი ნაეში ჩასხდომა ბავშვების შშობლებსაც დაუნახავთ და პლაჟზე მყოფ სხვა დამსვენებლებსაც (რა თქმა უნდა, პაგარები დედების თანხართვით წაივარდნენ სასიერნოდ). დღეუა ნებადთან მაგლონდა, მშველელი კი არსად იყო. შეყვარებული ბიჭი და ქალიშვილი, რაც ძალა და ღონე ჰქონდათ, ახობოქრებულ ტალღებს ებრძოდნენ და თან აგირებულ ბავშვებს ახუგებდნენ. მშველელი კი არა და არ ჩანდა. ბოლოს მოხდა ის, რისი შიშიც ჰქონდათ შეყვარებულებს - ნავი გადაბრუნდა და ყველანი აშვირთებულ ტალღებში აღმოჩნდნენ. ამის შემდეგ პაგარა ოლეგს შშოლოდ ის ახსოვდა, რომ, როცა შვე, უძირო ფსკერისკენ მიექანებოდა, ვიდაცამ თმაში ჩააელო ხელი... მერე, პლაჟზე გულადმა მწოლიარე, გონს დედის კვილმა მოიყვანა. იმ დღეს მღვამი დახრხო შეყვარებულნი ბიჭი (შუბლი ჰქონია გახეთქილი, როგორც ჩანდა, თავი ნავის ძვიდზე მიურტყამს) და ერთერთი ბავშვი, ორიენი ქართველები, თბილისელები. პაგარა ოლევი თურმე ვიდაც აქაურ შუახანს მიგანებულ კაცს, მინდიან გოგეშვილს გადაურჩინა. აშვირთებულ ტალღებში დროადარო გადაეშვებოდა და უბედურებაში ჩავარდნილი ადამიანები, თითქმის ათამდე რომ იქნებოდა, ნაპირზე გამოჰყავდა ერთადერთ პროფესიონალ მამულს, მაგრამ პლაჟზე მყოფი ხალხისთვის ცხადი იყო, რომ მარტო ერთი ამ საქმეს ვერ აუვიდოდა.

მაშინ დამსვენებლებს გამოეყო მშვემე გარუჯული ვიდაც ტანმორჩილი კაცი და სვეტებად აღმართულ ტალღებში უშიშრად გადაეშვა. ეს იყო სწორედ ის მინდია გოგეშვილი, რომელმაც სულმე მიუსწრო მღვის აქაფებულნი მედაპირიდან გამქრალ პაგარა ოლეგს, ჩაყვინთა, წყალში დრმად ჩაიბრუნა ბავშვს მისწვდა, თმაში ხელი ჩააელო, შურგმე შოიგოლ და სტიქიასთან დიდი ხნის ბრძო-

ლის შემდეგ, ნაპირზე გამოათრია. დედების
ჯოჯოხეთური წვივლ-კივილი იქაურობას
აყრუებდა...

ბუნებრივია, ამ დღიდან ოლეგ პიტოვრა-
ნოვის მშობლებისთვის მინდია გოგეშვილი
ახლობელი გახდა. მისი ძმა, ცნობილი ქირურ-
გი ცოლ-შვილით მოსკოვში ცხოვრობდა და
იქვე ერთ-ერთ საავადმყოფოში მსახურო-
ბდა; ძმები არცთუ იშვიათად ხვდებოდნენ
ერთმანეთს და სწორედ ამის წყალობით
იყო, რომ პაგარა ოლეგის მშობლებიც ხში-
რად ნახულობდნენ მათი ოჯახის მსხნელს
და, როგორც შეეძლოთ, პატივსაც სცემდნენ.
მინდია გოგეშვილი აგრონომი ყოფილა,
სუბტროპიკული მცენარის რაღაც ახალი ჯი-
შის გამოყვანაზე დარბობდა თურმე და ამი-
ტოპს ჩადიოდა ხშირად მოსკოვში (კრემლის
დასავლეთის გარეშე ხომ მაშინ დატყვევებაც
არ შეიძლებოდა). ოლეგის დედა დიდ თეატრ-
ში მუშაობდა გრიმიორად, მამა ხელოსანი
ყოფილა, სათელის ოსტატი. ბავშვი მუსიკა-
სადმი მიდრეკილებას იჩენდა და მშობლებმა
გადამწყვიტეს, ვიოდინოზე დაკერა ესწავლე-
ბინათ. ოლეგს ორი გათხოვილი და ჰყავდა
და, როცა პაგარა ძმის აშბავი შეიგყვეს,
დღას თხოვეს, ეჩვენებინა ის კაცი, რომელ-
მაც ბავშვი სიცილილს გამოსტაკა.

ერთხელაც სუფრას, მასპინძლების პატი-
ვსაქმად მინდია გოგეშვილმა რუსული ხალ-
ხური სიმღერა წამოიწყო. ყველანი გასუსუ-
ლები უსმენდნენ, განსაკუთრებით ოლეგის
დედა: მერე ბავშვის დედამ მოულოდნელად
საშეიშოლ განაცხადა, - გადაეწყვიტე, ჩემს
პაგარას თქვენდამი მაღლიერების ნიშნად,
ქართული ენა შევასწავლო, თქვენ ხომ იგი
იხსენითო და საჩვენებელი თითი მინდია
გოგეშვილს გულზე მიადო. ეს იდეა იქ მყოფ-
თავან ყველამ აიგაყა და ატყდა გაში. ოლ-
ეგის დედას მეორე დღესვე დაუდგენია, რომ
მოსკოვის რომელიღაც სკოლაში ქართველი
ბავშვი სწავლობდა (პიტოვრანოვების სახლ-
თან ახლოს) და შვილიც საგანგებოდ იქ გა-
დაუყვანია იმ განმრავებით, რომ ოლეგი მას
დაუახლოვებოდა და ქართულსაც შეისწა-
ვლიდა. ასეც მომხდარა. დამეგობრებულან
არა მარტო ის ქართველი ბიჭი და ოლეგი,
არამედ მათი მშობლებიც, ნათესაუბიც და
ასეთი გარემო ქონია პიტოვრანოვს შემდეგ
სტუდენტობის დროსაც (მამის დაქინებით,
ქმიოქოსი გამხდარა, თუმცა მუსიკას მაინც

არ ეშვებოდა). როცა დაცოლშვილდა და
ოჯახის რჩენა გაუჭირდა (გოგო-ბიჭი მო-
ლია), მოსკოვის ერთ-ერთი რესტორნის
ორკესტრში დაუწვია მუშაობა და დღემდე
იქ კლარინეტზე უკრავდა.

რამდენიმე წლის წინათ მინდია გოგეშვი-
ლი უკურნებელი სენით დაავადებული; პიტო-
ვრანოვების ოჯახმა, რამდენადაც შესაძლე-
ბელი იყო, სიცოცხლე გაუხანგრძლივეს სამ-
კურნალოდ მოსკოვში მწოლიარე მათი შვი-
ლისთვის თავგამებულად ადამიანს და, როცა
გარდაიცვალა, საკუთარი ხარჯით თვითმ-
ფრინავით გადაასვენეს ბათუმში. ამის შემდ-
გე ოლეგი ყოველწლიურად ჩამოდიოდა აქ,
მისი მსხნელის საფლავზე, სათილის დასანთე-
ბად და ამას მთელი გულწრფელობითა და
მაღლიერების გრძნობით აკეთებდა. ერთი
სიგყით, ბათუმში ჩასვლა ჩვევად ექცა, ამ
გამაზებულზე კი მისი შტვამე გამოჩენა დაეით
ანდულაძის სახელისადმი მიძღვნილ საერ-
თაშორისო კონკურსის დღეებს დაემთხვა.
რა თქმა უნდა, მთელი ორი კვირით ქალაქში
დარჩენა და სასტუმროში ცხოვრება დღევა-
ნდელ საქართველოში, თუნდაც შფარველი
ანგელოზის სათაყვანებლად, ბევრისთვის და-
უჯერებელი იქნება, მაგრამ ოლეგ პიტოვრა-
ნოვს ძალიან მოსწონდა აქაურობა (რასაც
მისთვის მუდამ გადამწყვეტი მნიშვნელობა
ქონდა) და, რაც მთავარია, უყვარდა დასვე-
ნება, პლაჟზე გულადმა წოლა...

აი, ეს იყო მთელი ის ისტორია, ბროწეუ-
ლისფერ პიჯაკითმოსილმა ქერთაშიანმა რომ
უამბო ჯუმბერ თორაძეს.

როგორც კი თხრობა დაამთავრა, მკვირც-
ხლად წამოდგა და მიუკარებელ და გულჩა-
თხრობილ კაცს, რომელსაც მთელი ამ ხნის
განმავლობაში თვალა არ მოუცილებია
შდვის პორიფორისათვის, მოღმარა სახით
დააქქერდა იმ იმედით, რომ ნაამბობით მის
ნდობასა თუ პატივისცემას დაიმსახურებდა.
მაგრამ მოგყვდა. ჯუმბერმა მისკენ მიხედა,
თავი სასხეთაშორისოდ დაიქნია და საძალა-
ღვეად ჩაილაპარაკა:

- მო, გასაგებია, - და მაშინვე წამოდგა,
თითქოსდა გამოსამშვიდობებლად.

იმედგაცრეუბულმა ქერთაშიანმა აღარ
იცოლა, რა ეთქვა ამ როგორ მოქცეულიყო,
და, უხერხულობა რომ დაეფარა, უმარამაზარ
მუჭში რამდენჯერმე სახელდახელოდ ჩაახვე-
ლა. ჯუმბერმა იგრძნო ეს და რაგომადც

ისევ შეებრალა პიგორანოვი. შერე-მხოლოდ ამიტომ, რომ რაღაც ეთქვა, ქერათმიანს ჰკითხა:

- დღატიქენი ახლაც დიდ თეატრში მუშაობს?

- არა, პენსიონერია, - მაშინვე უპასუხა პიგორანოვმა.

- გასაგებია, - მიუგო ჯუმბერმა, შერე, საათზე დაიხედა და მობოლიშებით თქვა: უკანრავად, მაგრამ ახლა წასასვლელი ვარ. ხალაქოს, ალბათ, თეატრში შევხვდებით.

- დაიხ... დაიხ... პირიკიტ... მამაბიტი, რომ ამდენი დრო ცაგარგეტი...

- არა უშავს, კარგია, რომ ქართულის შესწავლით იმ კაცის ხსოვნას პატივს სცემთ. აბა, დროებით.

- დროებით, - თავის დაკვრით თქვა გაბადრულმა პიგორანოვმა და თან რაგომღაც ხელები მოიფშვინტა.

შორე დღეს, დღით, ამოჩქებულ პავილიონში რომ წაიხეშა, ჯუმბერმა პორტისკენ გახწია. ამ ხნის კაცს თავის ცხოვრებაში გემით არასოდეს უმგზავრია და ძალიან აინტერესებდა ხომალდების ახლოდან ნახვა. აქ ჩამოსვლის დღიდან ქუჩებში ზეგიალის წყალბოთი ქალაქს, ასე თუ ისე, გეცნო და ანიტომბე, ისევ საკუთარ ალღოს მინდობილი შეუდგა პორტისკენ მიმავალი გზის ძებნას.

ახლაც მშაინი ამინდი იდგა, უქარო, წყნარი, თბილი. მოკრიალეებულ ლურჯ ცაზე აქა-იქ თუ მოჩანდა დაფლეთილი თეთრი დრუბლები. ყოველი ქუჩის გადაჭრისას, შენობებს შორის დარჩენილ ცარიელ სივრცეში, ჯუმბერი ხედავდა სწორ მოლად გაწოლილ შდის პორტიმონგს. „ორ, მაგრამ იქნებ უკან უნდა დაებრუნდე, - ფიქრობდა იგი და გუნებაში საკუთარ თავზე ეცინებოდა. - ყველა ქუჩა ხომ ვერ ჩამიფყანს პორტთან. თუმცა, ალაბუღაზე ხეგიალაც საინტერესოა“. ხალხი იშვიათად ხვდებოდა, ალბათ, იმიტომ, რომ ჯერ კიდევ დილა იყო. მივლი ქალაქი დღესაც, მის თვალში, თეთრად განთიფურებოდა.

ყვეტ ვეჭების ანძებს მოჰქრა თვალი და კლი აუჩქროლდა. ნაბიჯს აუჩქარა. პორტისკენ მიმავალ მოკარწყლულ ვიწრო ქუჩაზე რომ ჩაუხვია, ნაენობი ხმა შემოესმა და შეაერყოლა.

„გამარჯობა... ალბათ, პორტი განსტევა...“

„ჩემს მეტი ვერავის ნახა ამ შობელძალმა?“ - გაიფიქრა ჯუმბერმა და უხებურად შედგა.

პიგორანოვი, ახლაც ბროწეულისფერი პიჯაკით მოხილი, დმილით მიუახლოვდა და ხელმოროდ მიესალმა. - გამარჯობა! ჯუმბერი! თავი უხმოლ დაუქნია, შერუნდა და ნაბიჯის გადადგმა დააპირა, მაგრამ ქერათმიანმა ბავშვური გულუბრყვილობით უთხრა:

- ერგად ცავიდეტ.

ჯუმბერმა ახედ-დახედა პიგორანოვს და ხმადაბლა, მოგუდული ხმით ამოილულულა:

- მე სხვაგან მივდივარ... ნათესავთან, - და ქერათმიანი ისევ თავით ფეხამდე შეათვალიერა.

პიგორანოვი მიხვდა, რომ ჯუმბერი აგყუებდა და მოულოდნელად მიუკიბ-მოუკიბავად მიახალა:

- რატომ გამირბიხარტ, მე ხომ ტკეენცვის ცული არაპერი გამიკეგებია...

ჯუმბერი წამით დაიხნა, იმდენად არ ელოდა ქერათმიანისგან ასეთ სიგვეებს, მაგრამ სათქმელს თითქოსდა მაშინვე ზიანო, წელში გასწორდა, წარბები შეჭმუხნა, კვალდაკვალ მღვივარს თვალებში ჩახედა და გამომწვევად თქვა:

- რატომ უნდა მიხაროდეს თქვენიან შეხვედრა!

პიგორანოვი შეეცა, საკუთარ ყურებს არ უჯერებდა და ენაჩაგრანდილივით მისჩერებოდა ამ მიუკარებელ, გულწათხრობილ ადამიანს.

ჯუმბერი, როცა დარწმუნდა, რომ ქერათმიანი ხმის ამოდებას არ აპირებდა და თან იმით კმაყოფილია, რომ კლოუნი გააოგნა, იმავე ფიქრობდა, ეთქვა თუ არა მისთვის ყველაფერი გულახდილად, შეულამანებლად, ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბვის გარეშე. პიგორანოვი მუნჯავით იდგა და თითქოს უარესის მოსასმენად ემშალებოდა. ჯუმბერმა ახლა უხერხულად ივრძნო თავი, ხელები ჯიბეებში ჩაიწყო, მიწას დააქცერდა და ხმადაბლა ჩაილაპარაკა:

- მე ამ ქალაქში ნათესავი არ მყავს... ეს ისე ვთქვი... ჰოლდა, თუ გნებავთ, გეტყვით, რატომ ამ მსიამოვნებს თქვენიან შეხვედრა.

ასეთმა პირდაპირობამ კიდევ უფრო გააოცა პიგორანოვი და, როგორც იქნა, ენა ამოიღდა:

- კი... დახ... ტკეუნი სკუმარგმოკვარეობა კველგან ცნობილია და... ამიგომ დზალიან მიკვირს, დახ... ასეგი... შეხვედრა...

- პო, ეს ბუნებრივია, - უპასუხა მშვიდად ჯუმბერმა. - მაგრამ სხვა რა იყით ჩვენზე! მხოლოდ ქართული სკუმართმოყვარეობა... პოდა, თუ გნებავთ, გეგყვით, რატომ არ მისნა, საერთოდ შექონდეს თქვენთან ურთიერთობა.

- დახ... კი... - აიბნა პიგოვრანოვი და ფართო მკერდი უხერხულად შეათამაშა.

ჯუმბერმა ირგვლივ მიმოიხედა და საქმიანი კილოთი თქვა:

- მაშინ, აჯობებს, სადმე სკვერში შევიდეთ, და იქ ვისაუბროთ. ხომ გგალიათ? - დააყოლა ოდნავ დამცინავი კილოთი, როცა კიდევ ერთხელ დარწმუნდა, რომ ღანდღვით მღეუარს სხვაგვარად ვერ მოიშორებდა.

- დახ... კი... რა ტკმა უნდა, - მაშინვე დაეთიანხმა პიგოვრანოვი და მხრებში აიწურა.

ათიოდე წუთის უხმოლს სიარულის შემდეგ პატარა, ღამამ, მყუდრო სკვერში შევიდნენ, საიდანაც მღეა არ მოჩანდა და იქ სუფთა, მწვანედ ახლად გადაღებულ ძელსკამზე დასხდნენ. მათგან მოშორებდით ღედაბერი პატარა ბავშვს დაასვირნებდა. სკვერში სხვა არაყის ჩანდა.

ცოტა ხნის ღუმილის შემდეგ სიმუშე ჯუმბერმა დაარღვია:

- მე ერთი რამ მაინტერესებს, - თქვა მან და ფეხი ფეხზე გადაადო, - იცით თუ არა თქვენ, დაახლოებით მაინც, ამ ქვეყნის ისტორია, საქართველოს წარსული.

- პირადად მე? - ჰკითხა პიგოვრანოვმა და მოკლე და მსუქანი თითები გულზე მიიფარა.

- პო, პირადად თქვენ.

- ისე... ცუდად... - შეიშმუნა ქერათმიანი.

- იქ, რუსეთში წარმოდგენაც არა აქვთ ჩვენზე და, რაც მთავარია, არც სურვილი, რომ რამე იცოდნენ საქართველოზე. ეს ასეა? როგორ გგონიათ.

- მე არ ვიცი! - გაიკვირა პიგოვრანოვმა და წარბები მაღლა აწია.

- პოდა, აი, ამიგომ მინდა, ყველაფერი გულახდილად გითხრაო. ოღონდ, იცოდეთ, მე ურაპატრიოტი არა ვარ, დასანახავად ვერ ვიტან ასეთებს, თუ დამეჯერები. პატრიოტობა ისაა, რომ იცოდე შენი ერის სიმაღ-

ლე და სიმაღლეც, ორთავე ერთად. მე ასე მგონია, თვლი არ უნდა დახუჭო სიმაღლეზე და არც შენმა სიმაღლემ ავაცუნდრუკოს. გესმით ჩემი?

- დახ... მაგრამ... „აგაცუნდრუკოს“... კი... ვერ...

- შენმა სიმაღლემ, ყოველივე კარგმა, ცეკვა-თამაში არ უნდა დაგაწყებინოს, - აუხსნა ჯუმბერმა.

- აააა, გასაკვირია... დახ, გავიგე... კი... დახ.

- მართალი გითხრაო, არც ვიცი, საიდან დავიწყო. ალბათ, აჯობებს ყოველგვარი ქრონოლოგიისა და კონსექტების გარეშე ვისაუბროთ. ისე, როგორც სიგყვა მოიცანს, არა?

- დახ, კი, ნამდვილად...

- და მაინც შორიდან დავიწყებ, - თითქოსდა თავისთვის ჩაილაპარაკა ჯუმბერმა, რამდენიმე წამს ჩაფიქრდა, მერე თავი მაღლა აიღო, პიგოვრანოვს შეხედა და ჰკითხა:

- მაინტერესებს, იცით თქვენ თუ არა, რუსი მწერლებიდან ვის უცხოურია საქართველოში, თბილისში.

- აააა, დახ... - რაგომღაც კმაყოფილი გონით თქვა პიგოვრანოვმა. - ალბატ, ბევრს...

- მერე დამიხრცხვა, თავი დახარა და დამატა, - მე არ მახსოვს...

- პო, - ჩადიულუნა ჯუმბერმა, ხელის მტკეუნი იდაყვებზე დინჯად გადაიჯვარელინა, მურგით ძელსკამს მიეყრდნო, წარბები შეჭმუნხა, თითქოსდა რაღაცას იხსენებდა და წყნარი ხმით გააგრძელა: - რამდენი რამაა სათქმელი... - მერე ისევ ჩაფიქრდა, თავი დაიქნა და თქვა: - პო... გახსოვთ, ალბათ, ბავშვობიდან სამუშალო სკოლის ისტორიის სახელმძღვანელო.

პიგოვრანოვი ამ შეკითხვას არ ელოდა, ყურები ცქცებდა, ოდნავ დააყოვნა და მოღიმარმა თქვა:

- კი, დახ...

- როგორ ეწერა ყაბზე? История СССР, არა?

- დახ... მე ეს საგანი მიკვარდა.

- და რას ახწავლიდა ეს წიგნი მოწაფეებს? რუსეთის ისტორიას, არა? ამიერკავკასიისა და შუა აზიის ხალხების წარსული სამოთხე გვერდზე იყო მოთხრობილი. და ისიც ყელაბზე წერილი შრიფტით. ასე იყო, ხომ!

პიგოვრანოვი გაინაბა.

ჯუმბერმა წამით შეავლო თვალი კლოუნს, მთელი მკერდით ღრმად ამოისუნთქა და გააგრძელა:

- პო, უძველესი ხალხების ისტორიას წერილი შრიფტით სამი-ოთხი გვერდი მქონდა დათმობილი, რუსეთს კი მთელი წიგნი. ამ ვითომბა წვრილმანშიც კი ჩანდა კრემლის პოლიტიკა. მე უფრო შორიდან მინდა დავიწყო და გითხრათ ის, რაც, დარწმუნებული ვარ, არ იცით. ორიოდე სიტყვით ვიამბობთ, თუ როგორ შემოვიდა რუსეთი საქართველოში ორასი წლის წინათ. რა თქმა უნდა სკოლის სახელმძღვანელოში ამას ვერ ამოიკითხავდით. საქართველოში ცხოვრობდნენ პუშკინი, ლერმონოვი, გრიბოედოვი, ლევ ტოლსტოი, ჩაიკოვსკი, შალაიპინი, გოკი, სხვა ბევრი რუსი და არც ერთი მათგანი არ დაინგერესებულა ჩვენი წარსულით, კულტურით, ხასიათით. სხვათა შორის, როგორც ჩანს, ეს თქვენი ნაციონალური თვისებაა. გახსოვთ, ალბათ, რა თქვა პუშკინმა რუსებზე - мы ленивы и нелюбопытны. გახსოვთ?

- არა, - იბნა პიგორანოვი და ფართო მხარბუკი შეათამაშა. - ბოდიში, მაგრამ რომელ ნაგარბოებში...

- „Путешествие из Петербурга в Арзрум“ დაიხ. ალექსანდრ დიუმა-მამა ერთი-ორი თვით ჩამოვიდა თბილისში და მერე რვაასგვერდიანი წიგნი დაწერა საქართველოსა და მთელ კავკასიაზე. ძირიან-ფესვიანად შეისწავლა ყველაფერი, რაც აქ ნახა. და, იცით, რატომ? უბრალოდ, იმიტომ, რომ იგი ევროპელი იყო, ფართოდ მოაზროვნე და უცხო ხალხის კულტურის დამფასებელი. პიგორანოვმა თავი ნაძალადევი დიმილით გადააქნა და მერე უეცრად, წამიერად, სახებე დადარაჯებული კაცის გამოშეცეველება აღებუქდა.

- ალბათ, იცით, როდის დაიბყრო პირველად რუსეთმა საქართველო, - მშვიდად გააგრძელა ჯუმბერმა.

პიგორანოვს კრინტი არ დაუძრავს, გაქვავებულივით იჯდა.

- ათას რვაას პირველ წელს. რუსეთმა აღრეც გამოამქდავანა თავისი ბუნება, გვიდაბაგა თურქებთან გახურებული ბრძოლის დროს, მაგრამ ჩვენი გულმრწყვილო მჟეე ერეკლე მეორე მაინც მოსკოვისკენ იშვერდა ხელს, სჯეროდა, რომ ქრისტიანული ქვეყანა

არ გასწირავდა.

- გურკებგან ბრძოლის დროს? - აკითხა პიგორანოვმა.

- პო, სარდალმა გოგლებენმა, პეგერბურგის ინსტრუქციით, ბრძანება ვასცა და რიცხობრივად ათჯერ მეტ მკერს შეატოვა ქართველები; და რუსის ჯარმა მაშინ, როცა მაჰმადიანების ზარბაზნებმა გრიალი დაიწყეს, დატოვა ბრძოლის ველი.

ერეკლე მეჟეე იმ დღესაც სასწაული მოახდინა და ვაიმარჯვა. გოგნებული გოგლებენი და რუსის ჯარი ყოველივე ამას შორიდან უყურებდნენ. აი, ასე „მიეშველა“ პეგერბურგი საქართველოს პირველივე დიდბან. იცით ეს თქვენ?

პიგორანოვმა თავი უხმოდ გააქნა.

- როცა რუსეთმა საქართველო დაიბყრო, აქ მაშინვე მეფობა გააუქმა, მოსპო და უძველესი კულტურის ქვეყანა თავის ერთ-ერთ პროვინციად აქცია. იცით ეს თქვენ?

პიგორანოვმა ისეე უხმოდ გააქნა თავი, ჯუმბერს კი მშვიდად მიუყვებოდა:

- ეს არ გაუკეთებია არც ერთ ჩვენს მკერს - არც სპარსელებს, არც რომაელებს, არც არაბებს, არც მონღოლებს, არც თურქებს, არავის... ასევე გააუქმა რუსეთმა ჩვენი უძველესი სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალია, მეხუთე საუკუნეში დამკვიდრებული ავტოკეფალია, და ეს გააკეთა იმ ქვეყანამ, რომელმაც ქრისტიანობა მეათე საუკუნეში მიიღო, დაახლოებით მაშინ, როცა ბიზანტია საქართველოს დახმარებას სთხოვდა სპარსეთის წინააღმდეგ. არც ეს იცით, ალბათ.

- დაიხ, - დაადასტურა პიგორანოვმა და, როგორც სწევოდა, ფართო მხრები შეათამაშა.

- დაიცნევა და ბედის ირონია ის იყო, რომ ავტოკეფალია წავგართოვა და გავციუქმა ერთმორწმუნე ქვეყანამ. ჩვენცა და თქვენც მართლმადიდებლები ვართ. ეს ხომ იცით.

- დაიხ.

- რუსებმა დააბაგიმრეს და კონვოით გადაასახლეს ნიენი-ნოვგოროდში საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი, ერეკლე მეჟის შვილი. არც ერთ ჩვენს მკერს არ გაუკეთებია ეს. ჩა მამოთილის ყველა იმ სამარცხენიონ ფაქტს, რაც რუსეთის სინოლა ჩადაცნა... ჩვენი დიდი მოღვაწე დიმიტრი ყიფიანი გადაასახლეს და სგავროპოლში მძინარე მოკლეს... რუსეთი კი საქართველოში იმ

კულიანი კლოუნი

დროშით შემოდოდა, რომ მაჰმადიანური ქვეყნებისგან დაგვიცავდა... თუმცა ეს ძალიან შორს წაგვიყვანს...

- მე მინდა ყველაპერი მიგხრატ, - უცებ წარბები შეჭმუხნა პიტოვრანოვმა და ხმასაც აუწია.

ჯუმბერმა წაბით მიხედა ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილ კლოუნისკენ, თვალები მოჭკუბა და მერე ისევ მშვიდად გააგრძელა თხრობა:

- ათასობით ჩვენი ეკლესიის კელებზე უძველესი ქართული ფრესკები რუსეთმა ცარციით გადაღება და გააქრო; ვერ აიგანა ჩვენი დიდი კულტურა და მისი განადგურება გადაწყვიტა. მსგავსი რამ არც ერთი თავდასხმელს არ გაუკეთებია. როგორი შიშლით უნდა ყოფილიყო ავსებელი რუსეთის სამღვდელთება, რომ ასეთი ბარბაროსობა ჩაედინა. ეს ხომ ერთ დღეს არ მომხდარა! რამდენი დრო, რამდენი ფული და რამდენი შრომა უნდოდა ამას...

ჯუმბერი წაბით განუმა და ხამგასმული ირონიით თქვა:

- ასე შრომობდნენ რუსი ხელოსნები თხუთმეტი-ოც წელიწადს. უფრო საზარელი და სამარცხვინო ფაქტი მე არსაც ვამიგია. და ეს ჩაადენინა რუსეთს სხვისი კულტურისადმი მიზღმა თუ შურმა. იმასაც გეგყვით, რომ ჩვენი დიდი, უძველესი ბაგრაგის ტაძარი თურქებმა ერთ დღეს მოსაქეს, ააფეთქეს - შეჩვიდნენ საუკუნეში: ამ ვანდალიზმის გაგება, იმასთან შედარებით, რაც რუსებმა ჩაიდინეს, თითქოს უფრო შეიძლება, რადგან ეს საშინელება რამდენიმე საათით მოხდა. მაგრამ, რა უნდა დაერქვას იმას, როცა მართლმადიდებელი ქვეყანა ათეული წლის განმავლობაში ანადგურებს ერთმორწმუნე ხალხის, ქრისტეს და მისი მოციქულების, ღვთისმშობლის ფრესკებს!

პიტოვრანოვი შეიშმუშნა, რაღაცის თქმა დააპირა, მაგრამ გადაიფიქრა და განუყვება ამჯობინა.

- სხვითა შორის, - საჩვენებელი თითი წაბით შუბლზე მიიღო ჯუმბერმა და ოდნავ მამსალდა თქვა, - ჩვენი დიდი ისტორიკოსი, ივანე ჯავახიშვილი წერს, რომ არც ერთი მკვრი არ შემოსულა საქართველოში ისეთი მძინვარე შიშლით... თუმცა, ეს სიგვეა, ალბათ, არ გესმით და არც მე ვიცი, როგორ ვითარდნოთ...

- რომელი სიგვეა, - დაინტერესდა პიტოვრანოვი.

- მძინვარე, - უთხრა ჯუმბერმა დამარცვლით, - რაც ნიშნავს ძალიან გაბოროტებულს, მხეცივით, დათვივით... ვასაგებია?

პიტოვრანოვს თვალები გაუფარითოვდა და არაფერი უთქვამს. მხოლოდ წარბები აზიდა შალდა.

ჯუმბერმა შეაშინა, რომ მისმა ახსნა-განმარტებამ კლოუნის თავმოყვარეობა შელახა და ეს ოდნავ ესაიამოვნა კიდეც.

- ჰო, არანაირი მტერი არ შემოსულა საქართველოში ისეთი მძინვარე შიშლით, როგორც რუსეთი შემოვიდა.

მერე რამდენიმე წამს ჩაფიქრდა და, თითქოსდა რაღაც აღმოჩენისთვის მიეგნო, წამოიძინა:

- იცით რა, მე ისტორიიდან უკუყარ ფაქტებს ჩამოვთვლი და დასკვნები თქვენ გამოიგანეთ. თანახმა ხართ?

პიტოვრანოვმა ამჯერადაც არ უპასუხა. პაგარა, სუფთა და მყუდრო სკვერში თანდათან მაგულობდნენ სახიერნოდ შემოსული მოხუცები ხელისებლაკიადელი ბავშვებით. ქარი სულ ჩადგა და თეთრ ღრუბლებში აქა-იქ გამოიჩნდა ცის სილურჯე.

- ჰო, მთონი ასე აჯობებს, - თქვა ჯუმბერმა და ორივე ხელი სახეზე ჩამოსივა. - ჩამოვთვლი მხოლოდ ფაქტებს, ოღონდ, ქრონოლოგიის გარეშე, არეულად, რაც ახლა მომავალდება. მეფე საქართველოს ქრისტეს დაბადებამდე ჰყავდა და, მიუხედავად ამისა, ის ხალხი, რომელმაც მეცხრე საუკუნეში გამოიღვიძა, გვეუბნებოდა - ჩვენ თქვენი უფროსი მშა ვართ და ასე უნდა მოგვის-ხნითოთ. სახეილო არაა ის? როგორ დაიწყო თქვენი ისტორია, ხომ გახსოვთ! სლავებმა ელჩობა გაგზავნეს ვარიაგებთან, ანუ ნორმანებთან, ანუ გერმანელებთან და შეუთვალეს - Придите княжить и владеть нами.

- წესრიგი ვერ დავაგონეთ და არ ვიცი, როგორ ვმართოთ ქვეყანათ, და მოვიდა თავად რიურიკი. ასე დაიწყო თქვენი სახელმწიფოებრიობა. მერე, მეათე საუკუნეში, რუსეთი გაქრისტიანდა, როგორც უკვე ვითხარით, მაშინ, როცა ბიზანტია საქართველოს სპარსეთის წინააღმდეგ დახმარებას თხოვდა.

პიტოვრანოვი ისე უძრავად იჯდა, თითქოს არც გაეგონოს ჯუმბერის უკანასკნელი სიტყვები, მაგრამ მოულოდნელად ძელსკამის

საზურგეს ხელი რამდენჯერმე დაჰკრა და მოლიძარმა ხუმრობის ტონით იკითხა:

- დაიშვირე?

- რა? - ვერ მიხვდა ჯუმბერი.

- Придите владеть нами.

- მსგავსი რამ დედამიწაზე არსად მოხდა არა და, ალბათ, ამიგომაც ამახსოვრდება ყველას, ვინც წერა-კითხვა იცის, - უპასუხა ჯუმბერმა.

რამდენიმე წუთს სიჩუმი ჩამოვარდა.

სკვერში ბავშვები ახმაურდნენ, რასაც მოხუცების დამრიგებლური წამოძახილები დაერთო და იქ გამუფებული მყუდროება დაირღვა.

- შეძლე, შეძლე, - უნებ გამომწვევად თქვა პიტოვრანოვმა და, როგორც სჩვეოდა, ხელები მოიფშენიჭა.

ჯუმბერმა წამით კვლავ შეათვალიერა ბროწეულისფერი პიჯაკით მოხილი ქერათმიანი და მაშინვე გააგრძელა:

- რაღა წარსული და რაღა ისტორია, დღეს როგორ ცხოვრობს რუსეთი, - ეს ხომ მსოფლიომ იცის - დედამიწაზე, მთელ პლანეტაზე უმდიდრესი ქვეყანაა. რა თქმა უნდა, ვგულისხმობ მის ნელელს. ხუთ, ათ პლანეტას გამოკვებას ის მზაპრული განძი, რაც რუსეთის თვალუწვდენელ მიწაზეა. მაგრამ, რად ვინდა, თუ ვერ გამოიყენებ ფაქტია, რომ მთელ პლანეტაზე უმდიდრესი ქვეყნის ხალხი შიმშილით იხოვება და მათხოვარებით ხელვაჭვდილი პურის ფულს ევედრება ომისგან ნაცრად ქცეულ გერმანიას, იაპონიას, ყველა მის გუშინდელ მეტერს. რა არის ეს! საკუთარი თავის მიჯლის ელემენტარული უნარის უქონლობა. მზაპრულად მდიდარი ქვეყანა დაუჯერებელ სიღატაკეში ცხოვრობს. მარტო ამის გამო არ ისურვებს არავინ, იცხოვროს რუსის კარნახით... თქვენს სკოლებში მილიონობით ბავშვი შიმშილისგან გონებას კარგავს, მიღიარდებს კი, როგორც გაშვითი წერენ, კოსმოსის ასათვისებლად ხარჯაეთ! რა შეიძლება დაერქვას ამას! ოღონდ „დერეჟის“ სახელი არ დაკარგოთ და მშად ხართ, საკუთარი ხალხი გაწირეთ... ა ესაქმება რუსეთს კოსმოსთან! თითქოს მიწაზე ყველაფერი მოვგარებული ჰქონდეს. ამ პლანეტაზე არ არსებობს თუნდაც ერთი ასეთი მთავრობა, თავის ხალხს შიმშილით კლავდეს და მიციხეთის კი მილიარდებს ფლავდეს. ოღონდაც „დერეჟის“ ტიტული შეი-

ნარჩუნოს რუსეთმა და ყველაფერს კალრულობს... მართალს ვამბობ?

- მე ტყვეს ვისმუნებ, - გამოწვევად უპასუხა პიტოვრანოვმა და ძელსკამის საზურგეზე სქელი თითები ათამაშა.

სკვერში რამდენიმე ბავშვი ერთმანეთს დასდევდა და იქმურობას აცხებდა მათი გულიანი სიცილი. ორგვლივ, ძელსკამებზე, მოხუცები ისხდნენ და რაღაცაზე აღგზნებულად კამათობდნენ.

ჯუმბერმა წამით ისევ შეავლო თვალი ქერათმიან კლოუნს, მისი სიგვეები გამოწვევად მიიღო და გადაწყვიტა, მეტი გულახდილობით ელაპარაკა იმ ქვეყანაზე, რომელსაც იგი კარგად იცნობდა.

- იაპონია თითქმის წყალზე ცხოვრობს, - მშვიდი ტონით განაგრძო ჯუმბერმა და შუბლი მოისრისა. - ითხოვს თავის კუნძულებს; მზადაა იყიდოს, გადაიხალოს მილიარდები, მაგრამ რუსეთი უარს უუბნება, თითქოსდა მიწა არ ჰყოფნიდეს; ურჩევნია, არ დათმოს ერთი მეტაკველი და ამშაშალოს მთელი მოსახლეობა, ამშაშალოს მოხუცები, ბავშვები. და ამას აკეთებს ისევ და ისევ „დერეჟის“ სახელის შესანარჩუნებლად. პო... თუ გნებავთ, დანარჩენზე სხვა დროს ვილაპარაკოთ, იქნებ...

- არა, ბატონო, - სიგვეა გადაწყვეტინა პიტოვრანოვმა, - მე მაინტერესებს... კვლავ პერი... დიას... ახლა გორმეგია, - შერე მჯავის საათზე დაიხედა და დაამუსტა - პირველის ხუტი ცუტი.

ჯუმბერმა წარბები შეჭმუხნა, თითქოს რაღაცას იხსენებდა და ბროწეულისფერ პიჯაკით მოხილ კლოუნს გულწრფელად კითხა:

- სად შეიძლება ამ დედამიწაზე ფეხი მოეკიდებინა და გაემარჯვა კომუნისტურ რეჟიმზე?

პიტოვრანოვი მიხვდა, რასაც ეკითხებოდა აქამდე მისთვის უცნაური, მიუკარებელი თუ გულჩიხობილი კაცი, ახლა რომ ენად გაიკრიფა, მაგრამ პასუხად მხრები შანტად აიჩნა. ჯუმბერს არ გამოჰპარვია კლოუნის თავის მოკატუნება და მასწინე დამარცვლით უთხრა:

- მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთში. სხვაგან არსად! პო, ჯერ ეს ვიკითხოთ, სად ჩაისახა ვერეთ წოდებული მარქსიზმი; შუაგულ ევროპაში, არა? პოდა, ამ სიბრძნეს, თუკი

მასში სიკეთის რაიმე ნატამალი იყო, ლუთერის, კანტისა და გოეთეს ხალხი ვერ ჩასწვდებოდა? მთელმა ევროპამ ვერ გაიგო მარქსიზმი და ორეზოვო შუევეოში გაიგეს? ან მოსკოვში? იქ, სადაც ნათლად აზროვნებდნენ, მარქსიზმის ნაბოღვარი ისე მოსიროლეს პანაგევიში, რომ სერიოზულ შოჯელობის საგნად არ ჩაუთვლიათ. რუსმა კი ვითომდა გულში ჩაიხუტა იგი და სხვა ხალხებს დაუწყო ქადაგება - ასე და ამგვარად უნდა გაგოთ ეს უდიდესი სიბრძნეო. სასაცილო რომ იყო ეს? ახალგაბოღვიბეული ხალხი, რომელმაც წერა-კითხვა გუშინ ისწავლა, უძველესი კულტურის მქონე ერებს ჭკუას ასწავლის! მართალია, რუსეთშიაც არავის აინტერესებდა ეს ვერეთ წოდებული მარქსიზმი და იგი ძალით მოახვიეს თავს უმეფოდ, უპატრონოდ დარჩენილ ხალხს და მერე მთელი დედაბიწის გაწიოლება გადაწყვიტეს. ვინ იყვნენ ისინი! პროვოკატორები, დემაგოგები, მასონები, ანუ ლენინი, გროციკი, სევერლოვი, ტერენსკი, ბუხარინი, მხოცივი და დანარჩენი ჯალათების სროვა, ყველას ვერ ჩამოეთული.

ისევ ჩამოვარდა სიჩუე რამდენიმე წამს.

- ტკვენ რატომ არ ახსენებტ... - თვალები გაუფართოვდა პიგორანოსი და მასიური ტანით ძელსკამზე შეირხა.

- ვიცი, ვისაც გულისხმობით, - შვაწყვეტინა ჯუმბერმა. - მასზე საგანგებოდ მინდა გითხრათ ჩემი აზრი. პო... ახლა ის ვიკითხოთ, ვინ მიაართა ამ ბელადებს ძალაუფლება! ამის თაობაზე ხომ, ღმერთის წყალობით, მილიონობით დოკუმენტი გამოქვეყნდა. მზის ქვეშ არაფერი იძალბა. ლენინს, გროციკს და დანარჩენ ლიდერებს ძალაუფლება მიაროთვა გერმანიის აგენტურამ. რა თქმა უნდა, მოსივლით, ფულით. სანაცვლოდ კი ამ პროვოკატორებს ქვეყანა სამოქალაქო ომში უნდა ჩაეირიათ. პოდა, ამ ნიჭიერმა დემაგოგებმა დავალება უნაკლოდ შეასრულეს და რუსეთმა გერმანიასთან დალო მისთვის სამარტხინო შავი, ბრესკის შავი. ასე არ იყო? ლენინს, გროციკს და კომუნისტების ამ კლანს თავიანთი მიზანი პქონდათ - ყოველგვარი საშუალებით - დემაგოგიით, ტერორით - ევლიგათ ინგელიზენცია. ერთი სიტყვით, ისინი მასონები იყვნენ და ამაზე ლაპარაკი შორს წაგვიყვანს. მე სხვა რამ მინდა თქვა. პო, სად შეიძლებოდა, გაემარჯვა

და შეენარჩუნებინა დიდხანს ძალაუფლება დანაშაულებრივ კომუნისტურ რეჟიმს! მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთში. მართალია, ქვეყანაში ბატონობდა ისეთი უმარმამარი ჩეკისტური მახინა, რომელმაც ვესტაბოღელებსაც კი გული აეროვდათ, მაგრამ ისევ და ისევ გეკითხებით, სხვაგან სად, რომელ სახელმწიფოში შეიძლებოდა სამოცდათოთხმეტ წელიწადს ეარსება მსგავს წყობილებას! არსად! და, იცით, რატომ? არ მინდა, გული გატკინოთ, მავრამ, რახან ჩემგან სიმართლეს ელით, ყოველგვარი მიკიბე-მოკიბვის გარეშე უნდა გითხრათ, რომ კომუნისტური სისტემის დამკვიდრება თქვენში რუსი ხალხის ერთმა უმთავრესმა თვისებამ განაპირობა.

ჯუმბერი გაჩუმდა და უძრავად მჯდომ პიგორანოსს თვალბში ჩააქქერდა. ქერათმიანი თითქოს მილიანად ყურადღებდა ქვეულიყო და უსაზღვრო ცნობისმოყვარეობით ელოდა, რას ეცვოდა ეს უცნაური და გულნათხოზობილი კაცი. ჯუმბერი მიწას ჩამტერდა და ხმადაბლა თქვა:

- კარგად არ მახსოვს... იმ დღეხში მთავარია ეს სიტყვები - *Послушный народ*. პოდა, კომუნისტებმა იმდენ ხანს იმიცოვ გაძლეს, რომ რუსი ხალხი არის „*პოსლუშნი ნაროდ*“. ამას აშობს თქვენი საამაყე, ლერმონტოვი. მთელი სტროფი როგორაა? პო...

და ჯუმბერმა კუპლევი რატომღაც ბუნტუნით წააკითხა:

*Прощай, немытая Россия,
Страна господь, страна рабов,
И вы, мундиры голубые,
И ты, послушный им народ.*

ერთხანს გაჩუმდა და რამდენიმე წამის შემდეგ დაამატა:

- აი, ასეთი „*პოსლუშნი*“ რომ არ ყოფილიყო რუსი ხალხი, კომუნისტები მღვა სისხლს ვერ შესვაზდნენ. ეს დრომ დაამტკიცა! არა სწორედ ამიტომდა რუსი ხალხი სხვა ერებთან შედარებით ყველაზე შეგად ხაშიში. თქვენ როგორ ფიქრობთ, მართალია ეს?

პიგორანოვმა დიდხანს არ უპასუხა, ძელსკამის საზურგეს ისევ რამდენჯერმე დაჰკრა მძიმე ხელი და მერე მშვიდად თქვა:

- მე ვისმენტ, ვისმენტ, - და თან თვე დააკანტურა.

ასეთმა პასუხმა მულოზანი ახლა ისე გააღმიზანა, რომ სახემე წაშოენითო და ქერათ-

მიან კლოუნს ნერვიული ტონით უთხრა:

- თქვენ რა! დაკითხვას მიტარებთ? მონოლოგის წახაკითხად არ მოვსულვარ აქ. თუ ჩემთან საუბარი გსურთ, თქვენი აზრები უნდა გამოაგვიჩინოთ.

პიტიოვრანოვი შეეცა, არ ელოდა გულჩათხრობილი კაცისგან ასეთ უცნაურ გაგულისებას, თითქოსად შეეშინდა კიდეც და ენის ბორძიკით მობოდიშება დაიწყო:

- მაპატიეთ... დაახ... მე მინდა, ხელი არ შეგეშალო... მეგონა, ასე აღუბოებდა... დიდი ბოლომდე...

ჯუმბერი მაშინვე დამშვიდდა და წყნარად თქვა:

- სხვათა შორის, რუსიფიკატორულმა პოლიტიკამ დადებითი როლიც ითამაშა ჩვენთვის.

- ეს როგორ!.. - გაოცდა პიტიოვრანოვი და იმის შიშით, გულჩათხრობილ და უცნაურ კაცს ჩემი ჩუმად ყოფნა არ ეწყინოსო, შეკამათება გადაწყვიტა. - ამაში ვერ დაგეტანხმებო... დაახ.

ჯუმბერი მიუხედა და ჩაეცინა:

- აშკარა რუსიფიკატორულმა პოლიტიკამ ეროვნული თავმოყვარეობის შეგრძნება უფრო გაგვიძძაფრა. ასე ხდება ყველა დაპყრობილ ქვეყანაში... რას ვახდებოდა ჭიანჭველად გაიგოს დათვითან... სხვაგვარად თვითმეგნება არასოდეს დაგვიკარგავს... ამიგომაც მოვადწიეთ დღემდე... უძველესი ვრი უთვალავ მკერს გადაურჩა, განსაკუთრებით კი შოვინისტურ რუსეთს...

ჯუმბერი წამით გაჩუმდა, ღრმად ამოისუნთქა და განაგრძო:

- ვიცი, გაინტერესებთ, რას ვფიქრობ სგალინზე.

- დაახ! - თითქმის წამოიყვირა პიტიოვრანოვმა და წელში გასწორდა.

- მოღალატეებიდან უფრო დიდი მკერი საქართველოს არასოდეს მყოლია, - წყნარად თქვა ჯუმბერმა.

- როგორ? მე ვერ გავიგე... - თვალები გაუფართოვდა ქერათმიან კლოუნს და გულჩათხრობილ კაცს პირდაღებული მიაჩერდა.

- მოღალატეებიდან უფრო დიდი და დაუნდობელი მკერი საქართველოს არასოდეს მყოლია - გაიმეორა ჯუმბერმა და ცაშე თითქოსდა დაბრუნდა თიერ დრუკულებს ახედა. - არც ერთ ვეროპელს, ამერიკელს თუ აესტრალიელს ამ სიტყვების მოსმენა არ

გაუკვირებოდა, თქვენ კი ისეთი ხახვ გაქვით, თითქოს შეთქვას - მზე ღელამიწას აბნებულბოს. მე კარგად ვიცი, რასაც ვფიქრობს ბევრი რუსი მასზე, მასთან დაკავშირებით საქართველოზე. მაგრამ ყველაფერს ხომ ვერ იცვია...

- დამალიან მაინტერესებს, მიტხრაგ, - აწრიადლა პიტიოვრანოვი.

- თითქმის მთელი რუსეთი ფიქრობს, რომ სგალინის დროს ქართველები სამოთხეში ცხოვრობდნენ: არ არსებობდა კოლმეურნეობა, დაშვებული იყო კერძო მესაკუთრეობა, არავის ხერგდნენ და სხვა ათას ასეთ სისულელეს ამბობენ ჩვენზე. რა არის ეს! ასე შეიძლება იამზროვნოს ნათელი ვინების მქონე ხალხმა? სინამდვილეში კი სგალინის დროს ჩვენთან ყველაფერი პირიქით იყო. ყოველ საღად მოაზროვნე ქართველს მარავს მისი სახელის გაგონება.

- როგორ? - თვალები გამოკარკლა კლოუნმა.

- თქვენ ხომ ჩვენზე არაფერი იცით, - განაგრძო ჯუმბერმა. - რომელი ვრთი ჩამოვივალთ... წავგართვა დამოუკიდებლობა, თბილისი საქართველოს დედაქალაქად არ ემეტებოდა, განსაკუთრებული სისასტიკით აგარებდა რეპრესიებს ათას ცხრას ოცდაათს წელს, როცა წითელი ჭირის წინააღმდეგ ჩვენი ამბოხება მზადდებოდა. ოცდაჩვიდმეც-ოცდათვრამეც წლებში ამოხოცა ინტელიგენცია, ორმოცდარეში შეთქმული სგუდენგობა... თითქმის ყოველ წელს ერის რჩეულ შევილეს კატორღებში აგზავნიდნენ. მარგოს ფაქტი რად დირს, რომ გერმანიასთან ომის დროს ორი მილიონი მოსახლეობიდან - დაახლოებით აშლენი ვიყავით მაშინ - ფრონტზე გაგზავნა შევიდას ათასი! გესმით ეს რას ნიშნავს? ორი მილიონი მოსახლეობიდან სასაკლაოზე გადენა შევიდას ათასი მამაკაცი! მსგავსი ბოროტება კაცობრიობას არ ახსოვს! და დღეს ბევრი შოვინისტი რუსი ხშირად წამორომავს - ქართველები სგალინის დროს ედემში ცხოვრობდნენ...

ჯუმბერი გაჩუმდა, რამდენიმე წუთს ხმა არ ამოუღია.

პიტიოვრანოვი გასუსული იჯდა.

- უარესი უბედურება ისაა, გააგრძელა ჯუმბერმა. - რომ მღვა სისხლის დაღვრის შემდეგ არათუ საჯაროდ სადმე ახსენებენ, პირიქით, ამტკიცებენ, ქართველებს არ

გიომიათო. როგორი ასაგანია ეს? სულში გვაუფრთხილებენ შოვინისტი რუსები და ჩვენ ხმის ამოღების უფლება არ გვქონდა სწორედ სტალინის დროს! კომუნისტურ იმპერიაში მყოფ ყველა ხალხებითან შედარებით გერმანიასთან ომში პროტესტულად ყველაზე მეტი ქართველობა იბრძობდა.

- შეიდასი აგასი? - იკითხა უცებ პიგოვრანოვმა.

- შეიდასი ათასი, - თავის დაქნევით დაუბრადა ჯუმბერმა. - და ამას სტალინის მითითების გარეშე გააკეთებდა ვინმე? იმის შიშით, ქართველობა არ დამწყამონო, როცა იგი ტახტისთვის ებრძოდა სხვა ჯალათებს, ტროცკის, ბუხარინის, სვერდლოვის და სხვებს და შემდეგაც, როცა ერთიმპარტიული დიქტატორი გახდა, განსაკუთრებული დაუნდობლობით სჯიდა ყოფილ სამშობლოს. ალბათ, იმიტომაც, რომ საქართველოში მან რევოლუციონერობის დროს ვერაფერს შიდაწია, პატივს არ სცემდნენ, დარბაზიდან აძევებდნენ და ბოლოს შური იძია. ეს იყო კაცი, რომელმაც გაბედა და ათას ცხრაას ოცი წლის „პრადამში“ დაბეჭდა - სანამ საქართველო არსებობს, სოციალიზმის საქმეს ჩვენში საფრთხე ეშუქრებაო. ვესმის? რას ნიშნავს - „სანამ არსებობს!“ ეს დაწერა მაშინ, როცა საქართველო დამოუკიდებელი იყო. მარგო ამ სიტყვებისთვის უნდა შეიშოშოლოს მისი სახელი ყოველმა გონიერმა ქართველმა. და ასეცა! უდიდესი უმრავლესობა ჩვენში ასე უყურებს მას. უტყვინოები კი ყველა ერშია. ლენინის როგორ უყურებენ რუსეთში! ამაზე მერე ვილაპარაკოთ.

- ვტოვებ ახლა მიცხრავ, - ძელსკამზე ისევ შეივრა პიგოვრანოვის მასიური ტანი. - კი, ბატონო, მაგრამ ჯერ სხვა რამ მინდა ვთქვა, - უპასუხა ჯუმბერმა და შუბლი მოსწრისა. - და ამაშიც ჩანს რუსული ბუნება. ყოველივე ის სიმახინჯე, რაც ჰქონდა კომუნისტურ სისტემას, მხოლოდ სტალინის გადააბრალებით და მას შეაბოცეთ ხელი.

- როგორ? - ბოლო სიტყვები ვერ გაიგო პიგოვრანოვმა.

- ესე იგი, - წამით ჩაიფიქრა ჯუმბერი, ჩანდა, თარგმნა უჭირდა. - ესე იგი, კომუნისტური რევოლუციის არსებობას რუსეთში მხოლოდ სტალინით და მისი გირანიით ხსნიან. და ამაშიც ჩანს რუსული შოვინიზმი. თუ ვინმეს უნდა ეჯავრებოდეს იგი, უპირველეს ყოვლისა, ქართველებს, რადგან მან საქართვე-

ვლებს და ქართველ ხალხს არადადამიანური რეპრესიებით ისეთივე უფლებები დაუპყვიდრა, როგორც კარცერში მჯდომს აქვს. არც მეტი, არც ნაკლები! რა თქმა უნდა, ასეთივე უფლებები ჰქონდა იმპერიაში მყოფ ყველა დაპყრობილ ხალხს. თავისუფლებისმოყვარე ქართველი ხალხი სტალინმა მონური რუსეთის პროვინციად აქცია. ვისშედაც კი ჩეკისტები ეჭვს მიიტანდნენ, რომ იგი სხვაგვარად ამროვნებდა, დედაბუღინადა სპობდნენ. ხმას რატომ არ იღებდითო, ერთმა ინგლისელმა მითხრა. როცა ხალხი კაცობიერებს და ვაჟიერებს ჩაუვარდებდა ხელში, რა გზას უნდა დაადგეს! მხოლოდ ერთადერთს - ყველანაირი საშუალებით შეინარჩუნოს ფიშკური არსებობა და თვითშეგნება. ასედაც იქცეოდნენ მაშინდელი თაობები... სტალინმა თქმურლენგიც დანრიდია დაუნდობლობით, ბოროტებით. რუსული ასოებით შედგენილი ქართული სიტყვებით ასეთი ტელეგრაფა გამოუგზავნა ჩვენი გამყიდველ ორჯონიძეს - „აიგე კალაკი მოხუცის დასტურია“. ეს დოკუმენტი სმოლნის არქივებში ინახება: „მოხუცში“, რა თქმა უნდა, ლენინი იგულისხმება.

- რას ნიშნავს „დასტურია“, - მორიდებით იკითხა პიგოვრანოვმა.

- ესე იგი, თანახმაა. ბევრი ქართველი დაიღუპა მაშინ თბილისთან ახლოს მტერთან, მეთერთმეტე არმიასთან უთანასწორო ბრძოლაში. მამაკაცებთან ერთად თავანწინრით იბრძოდნენ ქართველი ქალებიც... და დაიპყრო ჩვენი დედაქალაქი ქართველის გამოგზავნილმა რუსის ჯარმა. სამი წლის შემდეგ, როცა საქართველოში კომუნისტური რეჟიმის წინააღმდეგ ამოიბეჭდა მშაღებოდა, სტალინის უთქვამს, - უნდა გადავხნათ საქართველო. ყველაფერი ეს დოკუმენტურად დასტურდება. შოვინისტი რუსები კი ამბობენ - სტალინი საქართველოს მფარველობდაო, იცაღდა, მასზე შრუნავდაო...

პიგოვრანოვი გაოცებისაგან გაქვავებულ ივით იჯდა, მაგრამ უცებ თითქოს ენა ამოიღვა, მხრების აჩქნით ჩაილაპარაკა:

- მე ისეც კარგელებს ვიცნობ, მას რომ დწალობა ადიდებულ... ასეცა ხომ ბევრია...

- არა, - უპასუხა ჯუმბერმა, ასოებიც ცოტანი არიან... ომის ვეგერანები, ან უწივნური და გონებაშემდუღული ადამიანები, როგორ შეიძლება, ოდნავ ნორმალურმა

კაცმა ადიდოს კომუნისტური, ანუ ჯალათური იდეოლოგიის მქონე სისტემის ღიადი. მაგრამ ახლა სულ სხვა რამ მინდა ვთქვა, თქვენთვის განსაკუთრებით საინტერესო.

- გიჰმენტ, - წამოსცდა პიგორანოს და მერე უნებურად ხელი პირზე მიიფარა.

ჯუშუერი იქვე დაგვლებულ გამხმარ გოგს დასწვდა და რბილ მიწაზე რადაცის ხაზვას შეუდგა.

ხანგრძლივი სიჩუმე ჩამოვარდა.

სკვერში ბავშვები კუკუმაღულობანას თამაშობდნენ. ძელსკამზე მსხლომი მოხუცები ახლა უფრო მეტი გაცხარებით კამბობდნენ.

ჯუშუერმა გამხმარი გოგით გაღამალა ნახაზები და მშვიდი ხმით დაიწყო:

- თქვენში დღეს ისე მსჯელობენ, თითქოს დანაშაულებრივი კომუნისტური რეჟიმის მხოლოდ და მხოლოდ სკალინი იყო. ამაშიაც ჩანს რუსული შოვინიზმი. მე ძალიან კარგად ვიცი, რა მოუგანა ხალხებს სკალინის დიქტატურამ, ამაზე უკვე გულახდილად მოვახსენეთ ჩემი აზრი. მაგრამ, ბოლოს და ბოლოს, ხომ უნდა შევიფროს რუსმა ხალხმა თუ ვინ იყო ლენინი, ულიანოვი, ვლადიმერ ილიჩი. ყველაფრით დასტურდება, რომ მეოცე საუკუნეშივე დედამიწაზე უფრო დიდი ჯალათი და კატოქოქლე არ დაბადებულა. ჩინგიზხანსაც და შიგელერსაც გული აერეოდით მის ტირანიაზე. ვინ მიაჩრთა მას ტროცკისთან, სკვერდლოვთან, ბუხარინთან, შინოვიევიან და სხვა „ბელადებთან“ ერთად ძალაუფლება! გერმანიის აგენტურამ, სანიტარული მაგარულით რომ ჩამოხრბანა ეს ხროვე გახურებული ომის დროს პეტროგრადში! რა უწოდა ულიანოვმა ინგელიგენციას! რაც თვითონ იყო, ის! ვინ გააჩაღა სამოქალაქო ომი რუსეთში და ვინ აელეგინა თავისი დამაგოგით რუსებს რუსები, ვინ ადლო რუსეთისთვის სამარცხვინო ბრესეის ზავი. სწორედ მაშინ საკუთარ ქონებასავით გააჩუქა საქართველოს მიწები ამ დაქირავებულმა ჯაშუშმა. ვისი ბრძანებით ამოქვლინა რუსეთის სამეფო გვარი. ავაღმყოფი მექვიდრე ბავშვიც არ დაინდეს მისი პირადი მითითებით. ვინ შექმნა პირველად ამ პლანეტაზე საკონცენტრაციო ბანაკები! პროლეტარიატის დიდმა ბელადმა - ვლადიმერ ულიანოვ-ლენინმა. ისიც არ იცის რუსმა ხალხმა, რომ შიგელერმა საკონცენტრაციო ბანაკების შექმნა ლენინისგან

ისწავლა. მარგო ერთ ზაფხულს ათითათასობით მღვდელი დახვრიტა მოსკოვის ახლომხლო გუბერნიებიდან. მისი სისხლისმსმელობის ფაქტების ჩამოთვლიაც კი შეუძლებელია, ის ხომ ნამდვილი ვაჰპირი იყო. როგორც კი გერმანიის აგენტურამ, სხვა პროლეტატორებთან ერთად, ძალაუფლება ჩააბარა, დიდი ბელადი პირველივე დღიდან შეუდგა თავის, ასე ვთქვათ, მოღვაწეობას წყვილადიტი მოცულ სამშობლოში და წითელი ჯარის მიერ დაპყრობილ სხვა ხალხებს რაღას დამართებდა. თუ არ ვცდები, ერთადერთ რუს მწერალს, სოლჟენცინს, ვერ ვამბედავთა და სინდისი, რომ ეთქვა და დაეწერა სიმართლე - ყოველგვარი ბოროტების ჩადენა მოასწრო ლენინმაო. და უწოდა მას - Bpar № 1. ვისაც მასთან გერმანიის აგენტურისგან დაბაგის საფასური უფლი მიჰქონდა, ისიც ცნობილია დღეს - ვინმე მალინოვსკი. არავითარი რეველუცია ლენინს არ მოუხდენია. გერმანელების მიერ გახტმე დასმული კერენსკი ჩამოაგდეს ისევე გერმანელებმა, რადგან მან ვერ გაუმართლა იმედილი, და ძალაუფლება თავიანთ ახალ აგენტს მიაჩრთვეს. არც პარტია დაუარსებია ულიანოვს. მან შექმნა კლანი, რომელიც აბსოლუტურად არ ექვემდებარებოდა არავითარ კონტროლს და, ვინც ბინძური გზებით შესძლებდა სათავეში მოხვედრას, ის ხდებოდა მარადიული ჭეშმარიტების მქადაგებელი, თუნდაც ისეთი რიგითი ჯალათი და, ამავე დროს გულისამრევი დაქია ყოფილიყო, როგორც სრუქშიყო იყო. სად, რომელი ქვეყანაში გააჩრებდნენ გახტმე ათ წელიწადს ასევე არარაობას ან რომელი ხალხი აიგანდა თერაპეგ წელიწადს ბრეჟნევის... ეს მხოლოდ თქვენთან შეიძლებოდა მომხდარიყო, სხვაგან არსად. გერმანიის აგენტურას ჯაშუშის მოსყიდვა და მისთვის გახტის ჩაბარება მხოლოდ რუსეთში შეეძლო. ხუთი წლის განმავლობაში ლენინმა მილიონობით მუეკი დახვრიტა, ისინი, ვინც გაბედავდა და უარს იგყოფდა წითელ არმიამი ჩაწერაზე. ვლკებს მიწას სპირდებოდა, მუშებს - ფაბრიკებს, ინგელიგენციას კი ადამიანებად არ თვლიდა და მასონური ლოქის ეს საიდუმლოება ერთხელ წამოსცდა კდეე ვორცისთან საუბარში. ყოველივე იმ ბოროტებისთვის, რისი გაკეთებაც მან მოასწრო, ხომ ხედავთ, როგორ დასაჯა ღმერთმა - დღესაც მისი მძორი

მოვლანბე გვია, მიწა არ არგუნა გამჩენმა.

- მღმორი? - იკითხა პიტოგორანოვმა.

- პო ლეში, Tryn; - სანამ პიტოგორანოვმა, ვინც მასთან იყვნენ, იმათ რაგომ არ ახსენებენ რუსი შოინისგები - ტროცის, სვერდლოვს, ბუხარინს, შინოვიევის, ძერეინსკის და სხვა ჯალათებს. არა! ყოველივე ბოროტების ჩამდენი მხოლოდ სგალინი იყო. აი, აქ ჩანს ნათლად რუსული სიბნელე, რუსული შოინიშში. რეპრესიებს როცა ახსენებენ თქვენში, აგინებენ მხოლოდ სგალინსა და ბერიას. რა თქმა უნდა, ბერიაც სამინელი ჯალათი იყო და ეს ყველაზე უკეთ იცის და გამოსცადა პირველ რიგში საქართველომ, მაგრამ რაგომ იფიჭებენ ძერეინსკის, იავოდას, მენდინსკის, ეკოვის; მთელ პოლიტიკურ-ოს: მოლოტოვის, მალენკოვის, ბულგანინს, კავანოვიცს, მიქოიანს, სრუშჩოვის და დანარჩენებს! არა! ყოველგვარი ბოროტება ჩაიდინეს მხოლოდ სგალინმა და ბერიაშ, იმიგომ, რომ ისინი რუსები არ იყვნენ. სანამ ყველა კომუნისგს, დიდსა თუ პატარას, რუსს თუ არარუსს, თქვენი ხალხი არ შეაჩვენებს, რუსები არაფერი ეშველება. მოხდება ოდესმე ეს? ძალიან საეჭვოა, რადგან რუსეთში სადავეები მუდამ შოინისგების ხელშია.

პიტოგორანოვს ჯუმბერი ნათქვამი ყველა სიტყვის შინაარსი მთლად კარგად არ ესმოდა, მაგრამ, რაც დრო გადიოდა, რადაცნაირ შემდგულლობას გრძნობდა და ვეღარ ბედავდა, ეთხოვა გულჩათხრობილი კაცისთვის, ეთარგმნა მისთვის გაუგებარი ფრაზები. თუმცა ნათქვამის მთავარ ამრს მშენიერად ხედებოდა. ახლა კი ეგყობოდა, რომ სულ სხვა რადაცამე ფიქრობდა, არ უსმენდა ჯუმბერს და უნებურად წამოიძახა:

- შეიღასი აგასი დაიგუპა ოშიშ? ორი, ორი მილიონიდან - და მკრე მხრები აიჩეჩა.

ამ მოულოდნელმა შეკითხვამ გააღიზიანა ჯუმბერი, თვალები მოჭკება და კლოუნს გამომცდელად მიაჩერდა.

- რა თქმა უნდა, არა, - მცირეოდენი დაყოფნებით უპასუხა მან. - დაიღუპა სამასი ათასი და შინ დაბრუნდა დასახიჩრებული ოთხასი ათასამდე. თქვენ ეს, ალბათ, არ გჯერათ.

- კი... მე... - სიტყვებს დაუწყო ძებნა პიტოგორანოვმა, - პირველად გავიგე... ეს ღშალიან დიდი ციპრია ტკვეტკვის... დიდი ბოლიში... ციპრი კი არა... ტკვილია... დაიხ...

- მართალი ბრძანდებით, - დაეთანხმა ჯუმბერი, ცოტა ხანს ჩაფიქრდა, ძერათმძიანს გადახვდა, სახვეუ ორნიული დიძლი გამოეხატა და ჰკითხა: - კი მაგრამ, თქვენ ჩემი ნაამბობიდან სხვა ყველაფერი იცილით?!

^ - არა, - მამინევე უპასუხა კლოუნმა.

- თუ ასეა, ბევრი რამ უნდა გიკვირდეთ. გბლავდებდეთ. გულგრილად იმის მოსმენა, რაც მე გითხარათ, ჩემთვის წარმოუდგენელია.

- ტკვენ სედებტ... - სახე წამოუწილდა უცებ პიტოგორანოვს, - ჩემს ამრს გეკვიტ ბოლოს... დაიხ...

- კი ბატონო, - თავი დააქნია ჯუმბერმა და წყნარად განაგრძო: - ახლა მე მინდა გავახსენოთ, რას ამბობდა რუს ხალხზე თქვენი ცნობილი ფილოსოფოსი ბერდიაევი. იცნობთ, ალბათ, მის შრომებს.

- მარტალი გიტხრაგ, არა, - გულწრფელად თქვა პიტოგორანოვმა.

- თუ მე დამიჯერებთ, გეგყვით, რასაც ამბობდა.

- დაიხ, კი, - თქვა და შორბა ტანით ისევე შვირხა.

- მისი აზრით, ცუდს არაფერს. დაახლოებით ასე ამბობს და ამტკიცებს, რომ რუსეთის შედა ფენაში, მმართველობაში მყოფი ადამიანები არ გამოხატავენ რუსი ერის სულს, ბუნებას, ხასიათს; ისინი აგრესორები, დამპყრობლები არიანო. უბრალო ხალხი კი, მასა, დედამიწის ერებს შორის ყველაზე უფრო კეთილია და მშვიდობისმოყვარე. ღ რუსეთი გადაჩნება და სწორ გზას დაადგება მაშინ, როცა ეს უბრალო, კეთილი რუსი ხალხი ხელისუფლების სათავეში მოექცევა და მაშინ რუსები მთელი მსოფლიო შეიფერებსო. დაახლოებით ასე მსჯელობს. ერთი შეხედვით, ბერდიაევი მართალია. სხვათა შორის, მე ბევრი მიხანხავს ასეთი უბრალო კეთილი რუსი ადამიანი; ვმეგობრობდი კიდევ მათთან, მაგრამ ბერდიაევის მსჯელობა მხოლოდ სურვილს წააგავს. ჯერ ერთი, ის კეთილი და უბრალო რუსი ხალხი ძალაუფლებას ხელში ვერასოდეს აიღებს, არცა აქვს ამისი მოთხოვნილება. რაც მთავარია, და ამაზე ბერდიაევი არაფერს ამბობს, სწორედ ის „უბრალო და კეთილი“ ხალხია „პოსლუშნი“, რომელსაც შეუძლია ყველანაირი მთავრობის ყველანაირი ბრძანება უსიტყვოდ შეასრულოს და ამიგომპა იგი სხვა ხალხებისათვის

მეგაღ საშში. დოსტოვესკი კი დიდი სიამაყით გაიძახოდა - Россия скажет свое слово! ასეთი დიდი მწერალიც შეიქმნა! რა თქვა რუსეთმა, რა მოუტანა მსოფლიოს! ახლა გურგენევის სიგევეები მომაოვნდა; სხვათა შორის, იცით, რა სჯეროდა მას? და ეს საჯაროდ თქვა კიდევ: რომ წარმოვიდგინოთ და რუსეთი გაქრეს დედაშიწიდან, ამით კაცობრიობას არაფერი დაბაკდებოდა. ამ სიგევეების გამო შეიზმნა იგი დოსტოვესკიმ. რა თქმა უნდა, გურგენევი აჭარბებდა; ძალიან გაღარბდებოდა მსოფლიო-მალაი რუსული პროზის დაკარგვით, მაგრამ საინტერესო და დამაფიქრებელი არაა, თუ რამ ათქმევინა ასეთი სიგევეები ამოდენა მწერალს? გაგახსენებთ სტენდალის ნათქვამსაც - რუსეთი თავისი აზროვნებით ევროპას ორმოცდაათი წლით ჩამორჩებაო. მე თუ მკითხავეთ, ისიც ცდებოდა. რუსეთში დღესაც შუასაუკუნეების გვინით აზროვნებენ. იგივე ბერდიავეი წერდა, რომ „რუსული შეგნება კვლავ ბნელია... რუსული სული განიცდის არანცობიერ, ბნელ მესიანიზმს“. ამ ნაშრომს შექვა - „Национальность и человечество“. რუსეთი მთელი ხუთასი წლით ჩამორჩება ევროპას და დანარჩენ მსოფლიოს.

პიგოვანოვი წამოიჭრა და მოწყურული თვალებით შემოდან დაიქერდა ჯუმბერს. - დიხ, დიხ, - მშვილად განაგროვო მელ-ომანმა. - რუსეთი დღესაც ისე აზროვნებს, როგორც აზროვნებდა ბოიარინი მეოთხეთ-მეცხე საუკუნეში. განსაკუთრებით დღევანდელი ვოენშჩინა. იგივე ბერდიავეი წერდა: „რუსეთი იმპერიალიზმი მხოლოდ მასინ მოიპოვებს არსებობის უფლებას, თუ უხვად გამცემი იქნება“. ეს კი მდაპარია. ვერაფრით შეიგნო რუსი შოვინისტის გინება, რომ უკვე მეოცე საუკუნე იწურება! სამუდამოდ დამთავრდა იმპერიების ეპოქა, ჩაბარდა ისტორიას! სამუდამოდ! ეს არ ვემის ვოენშჩინის ხროვას რუსეთში და შოვინისტურ დუმას დღეს! დაბრძანდით, სათქმელი ბოლომდე უნდა ითქვას.

პიგოვანოვი მორჩილად დაჯდა, უარესის მოსმენის მოლოდინით დამფრთხალს ქვედა გუში ოდნავ აუთრთოლდა.

ამ დროს სკვერში მოთამაშე ბავშვები რადაცამე ერთმანეთს წაეკიდნენ. წაჯიკავეებას და ძიძგილს მალე ჩხუბი მოჰყვა. ძელსკამზე მსხლდომი მოხსევები, - დედაბრები

და ბერიკაცები წამოძახილებით ცდილობდნენ პაგარების დამოშმინებას, მაგრამ მათი არავის ესმოდა. ცხრა-ათი წლის ბუთხუმა ბიჭი ორთავე ხელით ყელში ჩაფრენოდა მასზე გაცილებით მომცრო განის ბავშვს და მუცელში გამეგებით უშენდა მუხლებს. დანარჩენები, მათი გოლები, იქვე იდგნენ და რადაცას გაურკვეველად გაიძახოდნენ. ბავშვების დრიანცელმა ჯუმბერის ყურადღება მიიპყრო, როცა ბუთხუმა ბიჭმა მომცრო განის ბავშვი მიწაზე დასცა და წიხლები დაუშინა, ფეხზე წამოიჭრა და პაგარებისკენ გაიქცა. ძელსკამზე მსხლდომმა ბებიებმაკი კივილი მოითეს, წამოიშალნენ; მათ ბერიკაციებიც მიჰყვნენ. ჯუმბერი ბუთხუმა ბიჭს ქეჩოში დასწვდა, თავისკენ შემოაბრუნა და ყური გამეგებით აუწია. მომცრო განის ბავშვი მიწაზე რომ ევლო, მღუქუნით წამოღვა, ბუთხუმა ბიჭმა კი კივილისგან წამოიყვირა. ჯუმბერის ხელეებს ხვანცალთ დაუსლტა და სწრაფი ნაბიჯით და ხმაშალაი გინებთ გაიქცა სკვერის გასასვლელისკენ, თან ბრამ-მორეული უკან იხედებოდა და ჯუმბერს მუშგს უღერებდა. პიგოვანოვი გაუნძრევლად იჯდა ძელსკამზე და ჩაფიქრებული, მიწას ჩასცქეროდა. ნაცემ პაგარა ბავშვს ბებიებმა ფერება დაუწყეს, თან იქვე მღგომ მის თანატოლებს დაუცაცხანეს. ამ დროს პარკში ოთხი მხარბუჭიანი მურგუკი შემოვიდა, რომლებსაც გვერდით ბუთხუმა ბიჭი მოსდევდა, და უკან გამობრუნებულ ჯუმბერს დონიჯ შემოყრით წინ გადაუდგნენ. დედაბრები და ბერიკაციები მიხვდნენ, რაც უნდა მომხდარიყო და ხმაშალაი წამოძახილებით და გაფარჩხული ხელების ქვეით მგლომანს გამოექომაგნენ. თითქოსდა ამის პასუხად, ოთხი მურგუკი ჯუმბერს შემოეხვია და მუშგები და წიხლები დაუნდობლად დაუძინა სახეს თუ მუცელში. დედაბრებმა კივილი მორთეს. ბერიკაციები, როგორც შეუქლოთ, ცდილობდნენ, გონს მოეყვანათ გაცოფებული ხელიგნები, თან მისამეველებლად უმისამართოდ უხმობდნენ ვიდაცებს. ჯუმბერმა, სხვა გზა რომ არ ჰქონდა, ხელები სახეზე აიფარა, წელში მოიხარა და ასე იცდენდა დამარხლ წიხლებს. ბოლოს რადაც მიიმე ჩაარგყეს თავში და დარეგინებული მიწაზე დაეცა. დედაბრებმა უფრო უმაგეს კივილს და რამ-დენიმე წამში სკვერი ხალხით აივსო. ჯუმბერი მალე მოვიდა გონს, მიწაზე წამოჯდა,

მერე მლაზვნით წაპოიმართა, წელში გასწორდა, შარვალი ჩაიფერთხა და ათრეული ნაბიჯებით იქითკენ გასწავა, სადაც პიგოვრანოვები იჯდა. მელომანს სკვერში შემოსული-ცნობისმოყვარე ხალხი დაედევნა, რაღაცას ეკითხებოდნენ, მაგრამ იგი არავის პასუხობდა და მაშინ სიერის მოყვარული უკმაყოფილო აღამიანები, მომხდარის დაწვრილებით გამოსაკითხავად, დედაბრებს და ბერი-კაცებს შიადგნენ. პიგოვრანოვი არც განძრეულა, როცა ჯუშბერი მის გვერდით თავჩაქინდრული დაჯდა და იდაყვებით მუხლებს დაეყრდნო. სკვერი რამდენიმე წუთში დაცარიელდა, მოხუცები და ბავშვები სახლებში გაიკრიფნენ. ირგვლივ სიჩუმე ჩამოვარდა. ჯუშბერს გუჩიდან სისხლი სდიოდა და ცხვირსახოცს დროდადრო პირზე იფენდა. მარჯვენა ფერდღვ გვარიახად სტკიოდა და წამდაუჭმ ხელს იკიდებდა. მერე ქვრათ-მიანს ახედა წამით. პიგოვრანოვი თავისი მასიური სხეულით ოდნავ შეინძრა და რაგომღაც ხელები მოითუშინა, ალბათ, იმიტომ, რომ რაღაც ეთქვა. ჯუშბერს პკითხა:

- ცულაგ ხომ არ ხარგ...

მაგრად ნაცემმა მელომანმა თავი ვეღარ შეიკავა და სიცილი წასკდა.

პიგოვრანოვმა ყურები ცქვიცა.

- რა იყო?

- არაფერი, - თქვა ჯუშბერმა და ისევ აუტყდა სიცილი; „ნამდვილი გოგლებენია“, - გაიფიქრა გუნებაში და მტკიუან ფერდზე ხელი მიიღო.

პიგოვრანოვმა მხრები აიჩინა და დაიკარო-ელვალ სკვერს თვალი მოავლო.

- დანარჩენზე სხვა დროს ვილაპარაკოთ, - თქვა უცებ ჯუშბერმა და ფეხზე ძლივსძლივობით წამოდგა, - დღეს საღამოს ვინ გამოდის, ხომ არ გახსოვთ?

- დიახ, კი, კორეული მომგერალი, - მაშინვე უპასუხა პიგოვრანოვმა.

- საინტერესოა. თქვენ, ალბათ, სასტუმროში წახვალთ, - პკითხა ჯუშბერმა და გამომშვიდობების ნიშნად თავი დაუქნია.

- შე აკ სტუმარი ვარ, მოულოდნელად წამოიძახა პიგოვრანოვმა და მსუქანი ადამიანისთვის დამახასიათებელი სისხარგით ფეხზე წამოდგა.

ჯუშბერი ვერ მიხვდა, რას გულისხმობდა კლოუნი და თვალეშში ჩააქქვდა.

- შე აკ სტუმარი ვარ, - გაიმეორა პიგოვ-

რანოვმა. და ამიგომ... - მერე ოდნავ შეყოვნდა და გააგრძელა; და ამიგომ ვერ მოგემშველეთ... დიახ... რა უღლება მქონდა...

ჯუშბერმა თავი შეიკავა, რომ ისევ სიცილი არ აუბარებოდა. წარბები ნაძალადეგ შეკმუხნა და კლოუნს მშვიდად მიუგო:

- მართალი ხართ. ჩვეს მინაურ საქმეებში თქვენ არ უნდა ჩაერიოთ, - მერე შებრუნდა და ლინიჯშემოყრილმა სელი ნაბიჯით და ოდნავი კოჭლობით თავისი ბუნაგისკენ გასწავა.

როგორც კი ეს უცნაური, გულჩაიხრობილი აღამიანი გასცილდა, პიგოვრანოვს ყოველივე, რაც მისგან მოსმინა, მაშინვე დაავიწყდა და გაახსენდა რომ ბაზარში ვაშლები უნდა ყვოდა მოსკოვში აპანათის გასაგზავნად.

იმ საღამოს ჯუშბერი თიარგში ვერ წავიდა. მისი სკამი კლოუნის გვერდით თავისუფალი იყო. სარდაფის თუ ბუნაგის პაგრონმა - ცალფეხა, პროთეზიანმა, მუღამ გაუპარსავმა მსუქანმა ჭაღარა კაცმა, რომელსაც ახლა ჭუჭყიანი ლურჯი პიჯამა ეცვა, თავის ახალ მდგმურს, სახლს კიბეკთან რომ შეეჩეხა შუადღისას გადმობრუნებული გუჩითა და ჩალურჯებული თვალით, რამდენიმე წუთში გაყვითლებულ გავითომ გახვეული რაღაც მალამო მიუტანა და უხმოლ დაულო სახითუძლიან. ჯუშბერს ძალიან გაუკვირდა ერთი შეხედვით უქმური კაცისგან ასეთი გულისხმიერება და მოშხამული გუნება მაშინვე გამოუკეთდა. უფრო მეტად ის მოეწონა, რომ სახლის პაგრონი არ ჩამიებია, რა მოხდა ან ვისთან იხუბა, მაგრამ მოგანძილი მალამო ხელუხლებლად ფანჯრის რაფაზე გადადო. მელომანისათვის საერთაშორისო კონსერსის თუნდაც ერთი საღამოს გადენჯაც დიდი მსხვერპლის გაღება იყო, მაგრამ გუნგადმობრუნებულს საზოგადოებრივი ნაშენა ეისრცხვილებოდა და ქუჩებში გეგიალი ამჯობინა. მეორე დღეს კი, მიუხედავად იმისა, რომ სახე შემუშებული მქონდა (ვასიე-ვებულ ბავშვზე სველ გილოს იფენდა), გადაწყვიტა, საღამო აღარ გაეცდინა, იმ დღეს დრამატული ტენორის მქონე უკრაინელი სოლისტი მღეროდა, რომელმაც მსმენელთა ყურადღება თვითდაწვე მიიპერო და ჯუშბერი, ცხვირ-პირი ცემისგან სულაც დახეიქილი რომ მქონოდა, ხალხზე მოჭვილდ დარბაშში გამოჩენას მაინც არ მოერიდებოდა.

ქარიანი, მორბულული დღე იყო.

ბუნაგადან გამოსვლამდე ჯუმბერმა ფული გადათვალა, კმაყოფილი დარჩა და მოშიებულმა კარი აჩქარებით გამოიხურა.

ჭუჭუბების გადაკეცილისას დროდადრო აბორგებული მღვის გაღვების დგაფუნი ესმოდა. ცოგა შესცივდა და ინანა, რომ პლაშში არ ჩაიკეცა. შესივებული ტუჩი თითქმის დაუცხრა, მაგრამ თვალი ოდნავ მაინც ჩალურჯებული ჰქონდა და ცდილობდა, ამაზე არ ეფიქრა. როცა ამოჩქებულ პავილიონში წაიხეშა და ბულვარისკენ გასწია, სადამომდე დრო რომ მოეკლა და თან ქალაქის აქამდე უნახავ უნებშიც ეხეგიალა, ნაცნობი ხმა შემოესმა:

- გამარჯობაგ.

ჯუმბერს ტანში გასცრა, ელდანაცემივით შეჩერდა, თავი მანგად მოაბრუნა და თვალ-მოჭუტულმა უკან მიიხედა. ბროწეულისფერი პიჯაკით მოსილი პიგოვრანოვი მალაზონის წინ იდგა, იღიმებოდა და ნაყინს ღოკავდა. ჯუმბერმა თავი უხმოდ დაუქნია, შემოტრიალდა და გზის ვაგრძელება დააპირა, რომ ისევ მოესმა:

- ჩვენ კიდევ უნდა ვისაუბროგ... დიახ...

ტუ დრო გაკვტ...

„ისე მიყურებს ეს კლოუნი, თითქოს გუშინ სულ გყუილად მელაქლაქოს“, - გაუელვა ჯუმბერს და უნებურად ტუჩებზე ცხვირასხოცი მიიფარა.

პიგოვრანოვი ნაყინით ხელში მიუახლოვდა მელაზონს და სახეზე ყურადღებით, დაუფარავი ცნობისმოყვარეობით დაბაკქერდა. ჯუმბერი ისე გააღმზინა კლოუნის ასეთმა ქცევამ, რომ მზად იყო, მიეგოვებინა, მაგრამ ისევ გადაიფიქრა და თითქმის დაქაღნებით თქვა:

- კი, ბატონო, ვისაუბროთ. მე არ შეჩქარება.

პიგოვრანოვმა ნაყინი მოლოკა და იკითხა:

- ისევ იმ სკვერში?

- რა აუცილებელია! ჩავიდეთ აქვე და თან მღვის დღევას ვუყუროთ. გიყვართ, ალბათ, თქვენც.

- კი... დიახ...

„მეც რას ვეკითხები“, - უკმაყოფილოდ გაიფიქრა ჯუმბერმა და მერე თითქოსდა თავისთვის ხმადაბლა ჩაილაპარაკა:

- საათობით შემიძლია ვუყურო მღვის დღევას, არასოდეს მომეზრდება. ყოველი

გაღლა თითქოსდა სხვაა, განსხვავებული, არც ერთი არ შვავს მეორეს...

- საინტერესოა, - თქვა პიგოვრანოვმა და ისევ მოლოკა ნაყინი.

„მეც რა გულს ვისიებ ამასთან. თან რომ არ მეშეშება! მაინც აჯობებს, ბოლომდე ვუთხრა სათქმელი. მაგრამ, რომ არაფერი ესმის და გყუილურალოდ ექაქებენ? თუმცა სიმართლის ნასახი ხომ მაინც ეცოდინება დღეიდან. რად გინდა მერე, ყველაფერს ფეხებზე იკიდებს“, - ფიქრობდა ჯუმბერი, აქეთ-იქით იყურებოდა და ისეთ ადვილს ეძებდა, საიდანაც მღვის ღელვას უკეთესად დაინახავდა. სტიქიის ეს გულშვილობა და სილიადე პატარაობიდან შიშს შვერიდა და თან აჯადოვდა.

ქარი უცებ ჩაღვა; ცაზე ალაგ-ალაგ ლურჯი ნაფლეთები გამოჩნდა.

აფოფრილი და გულამდგრეული მღვა ისევ დღეაღდა.

ბულვარს რომ მიუახლოვდნენ, პიგოვრანოვმა ნაყინის ქალაღი ურნაში ჩააგდო და ტუჩების წკლაპუნით ჯუმბერს ხელაკვი გამოოსლო. მელაზონს ტანში უსიამოვნოდ გააქროლა და მკლავი მკვეთრი მოძრაობით გაითავისუფლა. პიგოვრანოვმა იგრძნო ჯუმბერის დაუფარავი მიზი და ხელები პიჯაკის ჯიბეებში ჩაიკურა. რამდენიმე წუთის თავკაღუნული მიაბიჯებდა, თან ასფალტზე მიმოხეუელ კენჭებს ფეხს ურგაკამდა. ჯუმბერმა მალულად შეავლო თვალი და რატომღაც ისე შეებრაღა, რომ თავად გამოსლო ხელაკვი ფრთხილად, რაც პიგოვრანოვს არც უგრძენია. ცოგა ხნის შემდეგ ისევ ერთმანეთისგან მოშორებით მიაბიჯებდნენ ქუჩაში.

მღვის ნაპირთან ახლოს, ბულვართან, ძველი დამგრეული ძელსკამი იდგა და იქ დასხდნენ. ცა ისევ დაიფარა ნაცრისფერი ღრუბლებით, თითქოს ჭირვეული მარტი მღგარციოს, და ციფმა ნიაფმა დაჰქროღა.

დიღხანს ხმას არ იღებდნენ.

ისმოდა აბორგებული და ამდგრეული

გაღვების დგაფუნი და შიშინი.

- ძხელია შეწყვეტილი საუბრის ვაგრძელება, ბოლოს ენა ისევ ჯუმბერმა ამოიდგა და პიჯაკის საყელო აიწია.

- დიახ... კი... - დავთანხმა პიგოვრანოვი და მუხლებზე დაწყობილ ხელებს მთელი ტანით დაყვრდნო.

- ბუნინის სიგყვები გამახსენდა, - წამოიწყო ჯუმბერმა და მოჭუტული თვალებით

მღვის პორიზონტს გახედა, - დაახლოებით ასე წერდა: ჩვენ არ ვგეგმობდა, როგორ იყო მეცხრამეტი საუკუნის რუსეთი და ევროპოდით და ვაგინებდით მას, მერე კი რევიდივისტებს ჩაევუდეთ ხელშიო. მართალი იყო ბუნისი. მეცხრამეტი საუკუნე რუსეთის რენესანსი იყო და ამას მთელი მსოფლიო აღიარებს.

პიგოვრანოვს ამ სიციფების გაგონებაზე სახე გაეზარდა და წელში გასწორდა.

- მაგრამ, - გაავრძელა მშვიდად ჯუმბერმა, - ბუნის ავიწყვდებოდა ვლადიმირ სოლოვიოვის წინასწარმეტყველება - რელიგიის გარეშე რუსეთი დაილუკებოდა. ასედაც მოხდა. ამაზე ხომ არც ერთი ნათლად მოაზროვნე რუსი არ უნდა დაობდეს. რას წარმოიდგენდა ვლადიმირ სოლოვიოვი, რომ რუსეთში შოკინიზმი კიდევ უფრო მოღონიერდებოდა, ვიდრე ქრისტიანობა... მხოლოდ დოსტოევსკიმ თავის „Бесы“-ში იწინასწარმეტყველა რევოლუციონერებზე ეს. პოდა, აი, დღესაც, თქვენს ლუმაში უმრავლესობა კომუნისტებია. ეს იმას ნიშნავს, რომ რუსეთში ისევ წყვიდაია გამეფებული. აღარ მახსოვს, სად ამოვიკითხე - ერთი რეპერსირებული რუსი წერდა ვერვოც დედაბულ საბჭოთა რევიმზე - Все, что нам оставалось, - это быть тише воды и ниже травы. ასე იგყოდნენ სხვა ხალხები ლენინის, გროცკის, სტალინის და დანარჩენი დიქტატორების გირანიაზე? არავითარ შემთხვევაში! მე მიზნა ვთქვა, რომ აქაც, ამ სიციფებშიც რუსული სული ჩანს.

ირგვლივ ისმოდა აზვირთებული მღვის გუგუნი და დანარცხებული ტალღების შიშინი. პიგოვრანოვმა მოულოდნელად წამოიძახა:

- ჩვენ პაშიზმი დავამარცხებ!.. დიას... და ეს მგელმა მსოპლიომ იცის...

„ყველაფერი ბოლომდე უნდა ვუთხრა, პო, ყველაფერი“ - გაიფიქრა ჯუმბერმა, პიჯაკის წამოწვეულ საყვლოში თავი დრმად ჩარგო და სხამაღლა თქვა:

- ჯერ ერთი, მარგო თქვენ დაამარცხეთ ფაშიზმი? როგორ გაურბიხართ სიმართლეს მუდამ! რუსეთის დაპყრობილი თხუთმეტი ქვეყნის ხალხები თქვენთან ერთად ებრძოდნენ პიტლერს. იქამდე მიხვედით, რომ მოკავშირეებსაც აღარ ახსენებთ! რა შეიძლება ეწოდოს ამას! სიმდაბლე, სხვა არაფერი.

რომ არა ამერიკის, ამ გიგანტის, სურსათი, იარაღი, მილანანდ მისი ეკონომიკა, ინგლისისა და საფრანგეთის ძალები, დაპყრობილი თხუთმეტი რესპუბლიკის ძალები, ფაშიზმი დაპარცხდებოდა? გარდა ამისა, რუსი შოკინისტები თუ კომუნისტები პიტლერზე უფრო უკეთეს მტერს ვერც ინატრებდნენ, რადგან იმ მანიაკმა თავისი ბრიყველი იდეოლოგიით, რაღაც რასიული თეორიით, მსოფლიოს ებრაელობა გადაიმტერა აინშტაინის ჩათვლით. რომელი ფრანგი, ინგლისელი თუ ბერძენი ან სხვა ეროვნების ხალხი აღიარებდა გერმანელის რაღაც ლურჯ სისხლს, მის განსაკუთრებულობას და თავზე დაისვამდა და მონად დაუდგებოდა. არადა, ფაშიზმი დაუფრანგავ ქადაგებდა ამ იდეოტობას. ეს იმას ნიშნავდა, რომ პიტლერი თავიდანვე იყო ვანწირული დასაღუკავად და ამას, მიუხედავად ქვეყნის უცარი აღორძინებისა, ყოველი გონიერი გერმანელი გრძნობდა. ამგვომ ვაბზობ, ფაშიზტებზე უფრო უკეთეს მტერზე კომუნისტები ვერც იოცნებებდნენ-მეთქი. მაგრამ აქ სულ სხვა რამ მინდა ვთქვა.

ჯუმბერი წამით გაჩუმდა, მღვრიე და აზვირთებულ ტალღებს გახედა, მერე გასუსულ პიგოვრანოვს შეავლო თვალი და გაავრძელა:

- თქვენი აზრით, აღამიანს როგორი მტერი ურჩევნია ჰეავდეს, აშკარა თუ ფარული.
- მე ვერ გავიგე... დიას, - მხრები აიჩჩა კლოუნმა.

- ნიღბიანი მტერი უფრო საშიშია ხალხისთვის თუ უნიღბო, - თქვა დამარცხელი ჯუმბერმა და სახეზე ხელი ჩამოსისვა.

- უკეტესია არც ერთი კავდეს... დიას... - უპასუხა პიგოვრანოვმა. - მაგრამ მათც კარგია უნიღბო... დიას... ნამდვილად... კი...

- პოდა, აი, ამ აზრით, მხოლოდ ამ აზრით, კომუნისტები უფრო საშიში მტრები იყვნენ მსოფლიოს ხალხებისთვის, ვიდრე ფაშიზტები. ეს ღრო დაამტკიცა. კომუნისტები თავიანთი მარქსისტული დემავოგიით ქადაგებდნენ თანასწორობას და ასე ცდილობდნენ ხალხების გაბრიყვებას. იქამდე გათაყუდლდნენ, რომ მთელი პლანეტის გაწვილება მონიღომეს. ფაშიზტები კი არაფერს მალავდნენ და საჯაროდ გაიძახოდნენ, მხოლოდ გერმანელმა ერმა უნდა იბატონოს დედამიწაზე და დანარჩენი ხალხი მისი მონა გახდესო. ასეთი სასაცილო იდეოლოგია დიღხანს იარ-

სებება? ფაშისკებსაც და კომუნისტებსაც მსოფლიოს დაპყრობა სურდათ; ეს ჰქონდათ საერთო, იდეოლოგია კი აშკარად საპირისპირო, - ერთს ნიღბანი, მეორეს უნიღბო. და მხოლოდ ამით განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისგან. მათ როს საერთო ბევრი აქვთ, ეს დღესაც დასტურდება.

- მე ასე არ ვპირობ... დაიხ... ჩაილაპარაკა პიგოვრანოვმა.

- ვინაა ალექსეი ვედენკინი, - მაშინვე ჰკითხა ჯუმბერმა და პასუხი თვითონვე გასცა: - პირწავარდნილი რუსი ფაშისკი! თქვენი ფიურერი დღეს! რუსი ფაშისკი-შოინისკი! და ეს არაა შემთხვევითი... მოსკოვში ღმარშებს აწყობენ ხშირად სეასტიკიანი ახალგაზრდები; ალბათ, მოგიკრათ თვალი. ერთ ფაშისტაც ვერავინ ნახავს დღეს რომელიმე ეგრეთ წოდებულ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკაში! მოსკოვში კი კოლონებად დასეირნობენ. ფაშიმში დაამარცხეს მთელი მსოფლიოს ხალხებმა და ამის მითვისებას უსირცხვილოდ ცდილობენ რუსი შოინისკები. ბადენიწოსაით გასრესდა ჰილენისი კომუნისტებს, მსოფლიო ფეხზე რომ არ დამეგარციო, სგალინი, ეუკოვი თუ ბუდიონი ვერ შეაჩერებდა მას, ვერც Великий русский народ. ეს უნდა შეიგნოთ ბოლოს და ბოლოს! და, რაც მთავარია, თქვენ თუ მტერი დაამარცხეთ და გამარჯვებული ხართ, მაშინ რაღას თხოვთ დღეს დამარცხებულ გერმანიას და იაპონიას მათხოვარებით პურის ფულს! ამას როგორ ვერ ხედავთ... ყველანი ბრძემბი ხართ?..

პიგოვრანოვი ფეხზე მკვირცლად წამოხტა და იმწამსვე უხმოდ დაჯდა ძელსკამზე. აბობოქრებული მღვის ტალღები გუგუნით ეხეთქებოდა ნაპირს და თითქოსდა მუქარით, ფშვინით უკან იხევდა. ცაზე ლურჯი ნაფლეთები აღარ მოჩანდა, ცივმა ქარმაც ისევ აღებრა.

ჯუმბერი ჩამავეებულ პორიომონტს გასცქეროდა და, როგორც დასჩემდა, ხომალდს დაეებება უკიდევანო მღვის სივრცეში.

- და პურის ფულს ითხოვთ იმიტომ, - ხმამაღლა გააგრძელა ჯუმბერმა, რადგან მღვის ტალღების გუგუნით თითქმის ფარავდა მის სიტყვებს. - ითხოვთ იმიტომ, რომ კომუნისტური რეჟიმის დამხობის შემდეგ დაპყრობილი, ყოფილი ეგრეთ წოდებული რესპუბლიკებიდან კრემლის ხაზინაში აღარ

შედის მილიარდები და ბევრი სხვა სიკეთე. თქვენი საკუთარი ზღაპრული სიმდიდრის მოხმარების ნიჭი კი არ გაქვთ! ესაა ყველაფრის თავი და თავი.

ჯუმბერი ცოტა ხანს ჩაფიქრდა და ისევ განანგრძობ:

- ციმბირის უდიდესი მდინარეების კალაპოტის შეცვლა ვინ მოიფიქრა! რომელმა რეგვენმა.

- როგორ? მე არ მესმის, - უკანასკნელი სიტყვა ვერ გაიგო პიგოვრანოვმა.

- რეგვენი თქვენებურად, დაახლოებით ესაა, „დებინა“, - აუხსნა ჯუმბერმა. სად შეიძლებოდა მსგავსი აზრი დაბადებულიყო! მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთში.

- ეს ხომ არ მოხდა... - შედავება დააპირა კლოუნმა.

- ალბათ, იმიტომ, რომ ვერ შესძლეს ამოღება გრანდიოზული იდიოტობის პრაქტიკულად განხორციელება.

ჯუმბერი წამით გაჩუმდა და მერე წამოიძახა.

- ვინ გვიწოდა ჩვენ ავადმყოფი ვი, იქ, თქვენში, დღეს! ასეთი შურაგცყოფა საქართველოსთვის არავის მიუყენებია. ვინ გაბედა და წამოროშა ეს! კლასიკური რუსული მწერლობის შემარცხვენელმა დღევანდელმა ნეხვის მაგლებმა.

- როგორ? - ვერც ახლა გაიგო ბოლო სიტყვები პიგოვრანოვმა.

- ისინი, ვინც დღეს ასე გვაგინებენ, რუსულ მწერლობაში არიან ნეხვის მაგლები, ანუ Навозные черви. გასაგებია?

პიგოვრანოვს არაფერი უთქვამს, არც განძრეულა.

- ნაცვლად იმისა, რომ დაინტერესდეს რუსი მწერალი, თუ ის ნამდვილად მწერალია, ანუ კაცთმოყვარე, როგორ შეინარჩუნა ქართველობამ, ამ უძველესმა ერმა, თავისი სული, ეკლესრუა, თვითყოფილობა, როგორ მოაღწია დღემდე უამრავი მტრით გარემოცულმა, ეს მართლაცდა ნეხვის მაგლები დაგვიცინიან, გვაგინებენ, გვემუქრებიან...

- ეკვლა? - თქვა უცებ პიგოვრანოვმა.

მღვის გუგუნში ჯუმბერმა ვერ გაიგონა კლოუნის შეკითხვა და გააგრძელა:

- იცით თუ არა თქვენ, რამდენს ითვლის საქართველოს სახელმწიფოებრიობა.

პიგოვრანოვმა თავი გააქწინა.

- სამი ათას წელს, - ათი თითი სამჯერ

უჩვენა კლოუნს ჯუმბერმა და ხმაბალდა ღამიერთა, - სამი ათას წელს! ძვირფასი ღვინოების გადათქმავების საიდუმლოს ფლობდნენ კოლხიდაში უძველეს ხანაში. ამი-გომაც მოვიდნენ ძველი ბერძნები, არგონ-ავგები ოქროს საწმისის გასაგაყებლად. საქართველოს უდიდესი პატივისცემის ნიშნად, ნიშნად იმისა, რომ საქართველო ღვთისმ-შობლის წილხვედრი ქვეყანაა, რაც ქრისტი-ანულმა მსოფლიომ კარგად იცის და მხო-ლოდ რუსეთს არ სურს ამის გაგონებაც კი, ბიზანტიის იმპერატორმა საქართველოს მეხ-თუე საუკუნეში გამოუგზავნა ქრისტეს სასმ-ჭვალეები, ანუ თქვენებურად გვოვადი, და დღე-საც ეს სასმჭვალეები ჩვენს საკათედრო გაბა-რში ინახება. და გამოუგზავნა იმიტომაც, რომ ჩვენი ეკლესია არის სამოციქულო, ანუ Апостольский. იმიტომ, რომ ქრისტიანობას პირველ საუკუნეში ანდრია პირველწოდე-ბული ქადაგებდა ჩვენში. ავტოკეფალია ჩვენმა ეკლესიამ მიიღო მეხთუე საუკუნეში. თქვენ როდის გაქრისტიანდით? მეათე საუკ-უნეში, არა? და მაინც სულ გაიძახოდით - ყველაფერი ჩვენგან უნდა ისწავლიოთ, თქვენი უფროსი ძმა ვართო. აღარ ვიცი, რომელი ერთი ვიქცა. აქვს კი ამრი ქაქანს? ჯვარცმის შემდეგ ქრისტეს კვართის ნაწ-ილები მცხეთაში ჩამოიტანეს, ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყანაში.

ამ სიტყვებზე ჯუმბერმა პიგორანოვს შეხედა და გაოგნდა, თვალები გაუფართო-ვდა, გახედა და თითქოს სახეში შეაფრთხ-ხესო, უდიდესი შეურაცხყოფისგან გული შეეკუმშა: კლოუნს ყვეინთებოდა და დრო-დადრო მიღულული თვალებით თავს მაღლა იღებდა. მულომანი რამდენიმე წუთს მისჩერებოდა ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილ ქერაიმანს. ერთი კი იფიქრა, წამომდგარ-იყო და უხმოდ ვასციოდა... „არა, რახან ამდენი ვექაქანე, იმასაც ვუაბობო, რაც მე გადავიტანე“, - გადაწყვიტა ბოლოს და ხმა-ბალდა ჩაახველა. პიგორანოვი მაშინვე გა-მოფხიშლდა და ძელსკამზე შესწავლია.

- სხვა ფაქტები გაინტერესებთ? - დამ-ცინავი გონით ჰკითხა ჯუმბერმა.
- დიახ... კი... რა ტკმა უნდა... მე გისმენტ...
„აჯობებს, უბრალოდ ჩამოვუთვალო ფაქტები, ყოველგვარი განმარტებების გარე-შე. იქნებ ასე უფრო იგრძნობს რაღაც“, - გაიფიქრა ჯუმბერმა და მერე ხმაბალდა თქვა:

- პო, სკვიტებს მოსმენის უნარიც არა აქვთ.

პიგორანოვმა მომუწული პირით დაამთ-ქნარა და ფართო გულშეკრდი გამოხერა.

- უკვე გითხარით, რომელ ქვეყანაში შეი-ძლებოდა ემეფა ათ წლიწადს ისეთი ხეპრეს, როგორც იყო ხრუშჩოვი, - უთხრა ჯუმ-ბერმა კლოუნს და ააბამაბა, - არც ერთში.

- ხე-პრეს, - ძლივს წარმოთქვა პიგორანო-ვმა.

- პო, ესე იგი, ბრიყვს, - გასაგებია?
პიგორანოვმა თავი დააქნია.

- პოლიტბიუროში ყველა ჯალათი იყო, სხვაგვარად ვერაფერს შეადწვება კრემლში, უკლებლივ ყველა და მათ შორის ყველაზე უფრო დიდი ლაქია, გულის ამრევი ლაქია, სტალინს ხელებს და ფეხებს რომ ულოკავდა და მერე მკვლარს გაუსწორა ანგარში, ლა-ქია და პირწავარდნილი სისხლისმსმელი, თითქმის ნახევარი უკრაინა რომ გაელიტა, იყო ხრუშჩოვი. ათი წელი მართავდა იმპერ-იას ასეთი ჯალათი მეოცე საუკუნეში. თერა-მეტი წელი საღავეები ხელში ეჭირა აბსოლუ-ტურ რეჟენს, ბრეჩეხვს. სხვაგან სად იმე-ფებდა ამდენ ხანს ასეთი სიცარიელე! არსად! რამდენი სისხლი შესვეს მოლოტოვმა, მალე-ნკოვმა, მთელმა იმ ხროვამ! დასაჯეს რომე-ლიმე? დასაჯეს კი არა, პენსიებიც დაუნიშეს! ფაშისტები ჩამოაბრჩეს, რაც მათ დიახაც დაიშახურეს, მათზე უარეს დამნაშავეებს კი კურორტებზე გაგზავნიდნენ. ეს მხოლოდ რუსეთში შეიძლებოდა მომხდარიყო! ოლონ-დაც არაფერი შეცვლილიყო იმპერიაში და გახტებ დადეს, კი არ დასვეს, დადეს აბსოლუ-ტური არარობა - ჩერნენკო. ესეც მხოლოდ რუსეთში შეიძლებოდა მომხდარიყო.

მღვის ელვება გალღების გუგუნე თანდა-თანობით ძლიერდებოდა და ჯუმბერი უფრო და უფრო უწევდა ხმას.

პიგორანოვი ახლა უდიდესი ცნობისმოყ-ვარეობით მისჩერებოდა ამ ამოუცნობ ალა-მიანს.

- „ვეროპის ეანდარმი“ კომუნისტების დროს პლანეტის ეანდარმად გადაიქცა, - თითქმის ყვიროდა ჯუმბერი და თავს საყე-ლოწამოწვეულ პიჯაკში რგავდა, - ჩერნო-ბილის ავარიც ერთი კვირით დაუმაღლე ხალხს, მთელ მსოფლიოს, ერთი კვირით!

ათას ცხრაას ორმოცდაჩვიდმეტე წელს სადაც კასლში აფეთქდა აგომური ნარჩენ-

ების საყარი და რადიაციით მოიწამლა ცამეტი ტბა, ოცდაათი ქალაქი საერთოდ გაქრა რუკიდან. ასობით ადამიანი დაიღუპა, ათიათასობით დაშავდა! ამ გრაგელიას დღემდე მაღავენ თქვენში! ესეც მხოლოდ რუსეთში შეიძლება მოხდეს!

ჯუმბერმა სული მოითქვა და ისევ აყვირდა:

- თქვენი ვასტრონომები დღეს მუზეუმებს დაემგზავსა, ვიგრიანებში გამოფენილ პროექტს ხალხი მხოლოდ უყურებს. დღეებში ჩვილ ბავშვებს, პყიდიან ლუკმა-პურისთვის. მთავრობა კი კოსმოსისკენ იყურება იმის იმედით, რომ ამით უძლიერესი სახელმწიფოს სახელს შეინარჩუნებს. ოფიციალური ცნობებით ორნახევარი მილიონი უპატრონო ბავშვია დღეს რუსეთში, სინამდვილეში, რა თქმა უნდა, გაცილებით მეტი იქნება. ვინ ქადაგებდა პანსლავიზმს! ყველა ხალხის გადაშენებას! მეფის რუსეთი!

პიტიოვანოვი თავისი მასიური ტანით ძელსკამზე შეირხა და ხელები მოიფშინიდა. მერე თითქოსდა თავისთვის, მხრების აჩეჩით თქვა:

- კომუნისტების დროს ტყვეს არ გშითაღაც... ისინი აჩმევდნენ კველას...

- გყვილია! - წამოიყვირა ჯუმბერმა. - ყველგან უჭირდა პატიოსან ხალხს. კარგად ცხოვრობდა ის, ვინც ქურდობდა. მთელ ამერიკაში ქურდობა ნორმად იქცა. ასედაც რომ ყოფილიყო, გაღიაში დამწვევდულ მამბარ ცხოველსაც კი შშიერი მუცლით თავისუფლად წანწალი ურჩევნია. ეს არ ესმით მხოლოდ მონური სულის მქონე ადამიანებს. კარ ერთი, დამბალელებ ლუკმას შიშშილით სიკვდილი სჯობს და მეგრე, რა სჭირდა საქართველოს რუსეთის სამათხოვრო! დმერთი აღარაა? მთელ საქართველო რუსი შოფინისტებისთვის იყო ერთი დიდი რესტორანი, პლაჟი, სანაგორიუმი და, რაც მთავარია, გრიტიგორია სამხედრო ბაგებისთვის, რაშიაც დღემდე კაპიკი არ გაბაუხდათ. ორასი წელი იყენებდა რუსეთი ჩვენს მიწას სამხედრო ბაგებისთვის, შოფინისტები კი ფულს აქეთ გვთხოვენ - ჩვენი ვალი გაქვით. ასე მხოლოდ რუსეთში მოიქცევიან, სხვაგან არსად.

მღვის დღევა უფრო და უფრო მაგლობდა და ქარიც უკვე ძლიერად ქროდა.

ამერთებულ ტალღების გუგუნში ჯუმბერის სიგყეები ძნელად გასარჩევი ხდებოდა

და ისიც, მოქუერული ცისკენ შშირაღი, ხმამაღლა განანგრობდა:

. - კომუნისტების მიერ დაპყრობილი ბევრი ხალხი ჯანყდა ან პროტესტს გამოთქვამდა გირანის წინააღმდეგ განუშეული და მონობას შეგუებული იყო Великий русский народ. ერთხელაც რომ ხმა არ ამოუღია! საქართველო ორასი წლის განმავლობაში რუსეთის პატიმარი იყო და არასოდეს - მონა. საერთოდ, როგორც ცნობილია, შეუძლებელია, თუნდაც იარაღით ძლიერმა მონამ იბაგონოს სულით თავისუფალ ადამიანზე. ჯოგური ცხოვრების იდეოლოგიას მხოლოდ არაინდივიდუალური ერის ქვეყანაში შეეძლო მოეკიდებინა ფეხი.

- მე ეს არ მესმის, - თქვა პიტიოვანოვმა. ჯუმბერმა უაზრობად ჩათვალა ნათქვამის განმარტება და უკებ წამოიძახა:

- ტურგენევის სიტყვებს, იცით, მე როგორ შეეცვლიდ? ხომ გახსოვთ მისი ნათქვამი რუსეთზე?

კლოუნმა თავი უხმოდ დააქნია.

- რომ გამჭრალიყო მთელი რუსეთი კი არა, რუსული შოფინიზმი, დღემდეწა თავისუფლად დაიწყებდა სუნთქვას და პირველი რიგში თვით რუსი ხალხი გაბნედიერდებოდა. დაახ, დაახ, ასე იქნებოდა ყოველგვარი ეჭვის გარეშე! რა უნდა უთხრა იმ ხალხს, ლევ გოლსტოის ქადაგებას რომ არ გაპყვება და პროვოკატორ უღიანოვლენინის და მისი ბანდის რეჟიმს სხვრის ფარასავით უხმოდ აიგანს და შეეგუება! რა სიკეთის დონსია ასეთი ერი. თუმცა გოლსტოის არც ერთი სიტყვაც არ უთქვამს ახალი, ყველაფერი ინდური ფილოსოფიიდან, სახარებიდან და ლუთერიანდ აიღო და მისი ქადაგება მთელ მსოფლიოს მოედო მხოლოდ იმიტომ, რომ ბუმბერაში მხაგვარი იყო და ყველას აინტერესებდა, რას იტყვია „ვინა ი მირისა“ და სხვა შედეგების შემქმნელი. გოლსტოის რომ არ დაიწერა ის, რაც მან მხაგვრულ ლიტერატურაში გააკეთა, მისი მოძღვრება საკუთარ ეზოს არ გასცდებოდა. გარდა ამისა, მას რომ ენახა რუსი ბოლშევიკები და კომუნისტური ყოფა თავისი „სახანოვური მოძრაობის“, კომკავშირული ბილეთებით თუ საბჭოური კატორღებით, ანდა პრეზიდენტში ჩამწკრივებული „პელადები“ ბუდიონის ჩათვლით, რუსეთის სულში ჩააფურთხებდა! ეს სხვათა შორის, მთავარი კი ის იყო, რომ

მან გაბედა და წყვილიაღი მოცულ რუსეთში ქრისტიანული ღოგებია დაანგრია, ოთხთავი ერთ თავზე დაიყვანა, უარყო აღდგომა, რისთვისაც ეკლესიამ ანათემა გამოუხსნა, მაგრამ არასოდეს მოუწოდებია თავისი ქვეყნისთვის, გაეთავისუფლებინა დაპყრობილი ხალხები! შეიძლება ვცდები, მე ასე მასსოვს. არ უთქვამს, იმიტომ, რომ მასაც კი, ამ დღე მორალისგს, არ აინტერესებდა დაპყრობილი ხალხების ბედი, ანდა ამას ნორმალურ მოვლენად თვლიდა, რადგან რუსი იყო! მართლაც ვამბობ? მიპასუხეთ გულახდილად.

- მე ტყვენი ვისმენ, - შვივის გუგუნში ყვირილით უპასუხა პიგოფრანოვმა.
„მეტი რაღა ვუთხრა ამ შობელძალს“, - გაიფიქრა ჯუმბერმა და კლოუნი ისე შეათვალა, თითქოს პირველად ხედავდა.
- როგორც ამბობენ, მთელი დედამიწის ხალხებისთვის ნომერ პირველი პრობლემაა კიბო, - ისევ აყვირდა მელომანი. - გყვილია ეს! პლანეტის ნომერ პირველი პრობლემა რუსული მოვიზინებია, მთორე - კიბო. ოღონდ კიბოს კი ვეულებ, როცა იქნება, მოვიზინებს - არა! როგორც გველი არ შეიცივლის თავის მწეს და დეფინიციით ადამიანის მოყვარული არ ვახსდება, ასევე არ შეიცივლის თავის ბუნებას რუსი მოვიზინები. და ეს უბედურებაა, პირველ რიგში, თვით რუსეთისთვის. სასაცილოა - რუსეთი და დემოკრატია, რუსეთი და პარლამენტი. მონური ბუნების ხალხს მხოლოდ მონარქია სურს, საამოვნებს კიდევ გირანის თუ დიქტატორის მათრახი. მეთაურობით ამაში?

პიგოფრანოვმა მხრები აიჩინა.

- დღესაც არ ეშვება რუსეთი ყოფილ დაპყრობილ ხალხებს ათასგვარი ბინძური საშუალებით და ესაა კრემლის პოლიტიკური კრეგინიში, - ისევ აყვირდა ჯუმბერმა. გუშინდელი დღის მობრუნება შეიძლება? რუსეთი განიდევნა ევროპიდან! განიდევნება კაკაპსი-იდანაც! რუსეთი ვეღარ თამაშობს ერთერთ მთავარ როლს მსოფლიოს არენაზე და ეს აციოფებს მოვიზინებს, კომუნისტებს! ერთადერთი გამოსავალი კი ისაა, რომ უარი თქვას „დერჟავის“ პრეგენზიებზე, მიხედოთ საკუთარ მღაპრულ სიმდიდრეს, ნელადა და ჰაბით საკუთარი ბორში. რა თქმა უნდა, სხვა ხალხებიც იპყრობდნენ დასჯატებულ ქვეყნებს, მთელი კაცობრიობის ისტორია ესაა. რუსეთიც თავისი დაპყრობებით თითქ-

ოს განსაკუთრებულს არაფერს სწადის, მაგრამ სხვა ხალხებს, იქნება ეს სპარსელები, არაბები, რომაელები, შიპანგია, ჩინეთი. ინგლისი თუ საფრანგეთი, დაპყრობილ ქვეყნებში თავიანთი კულტურა შექმნიდათ. მონღოლებმა ველური, ჯანმრთელი სისხლით მოაღლიერეს ევროპა. თქვენ რა შეიგნებთ დაპყრობილ ქვეყნების ხალხებში! რაც არ გაგანდათ, რას შეიგანდით! სადაც უყხი დადგით, შიშლი დათესეთ და საპასუხოდაც შიშლი მოიშკეთ!

პიგოფრანოვი ახლა სადღაც შორს იყრიდა და ქვედა ტუჩი უკანკალებდა. ეს შენიშნა ჯუმბერმა და გოცებისაგან პირი დაალო. „როგორც იქნა, - გაიფიქრა ჯუმბერმა. - ეგოცობა, მთლად უაზროდ არ მიქაქანია. სიმართლეს იმოდენა ძალა აქვს, რომ სიქელკანიასაც რაღაცას აგრძობინებს“.

ამ ფიქრით დაიშვებულ თითქოსდა გამხხვედა და აღარც თავისი მთავარი სათქმელის გამქდავება ეჩვენებოდა უაზრობად. გულამდღერეული მღვა დღეაღა, გუგუნება, გრუხუნება, თითქოსდა წალეკით იშუქრებოდა, ამვირთებული ტალღები სულ მალა-მალა მიიწვედნენ და დგაფუნით ენარცებოდნენ ძირს.

რამდენიმე წუთს ჯუმბერს ხმა არ ამოუდია. პიგოფრანოვი გატრუნული იჯდა. - დღემდე არაა შეფასებული რუს მოვიზინებია თუ კომუნისტებთან დაწამებული კაცობრიობის წინაშე, - მთელი ხმით გააგრძელა ქადაგება ჯუმბერმა და კიდევ უფრო ღრმად ჩარგო თავი პიჯაკის საყელოში. - ახალი ნიუნერგია საჭირო. რა გააკეთეს კომუნისტებმა, ბოლოს და ბოლოს იცით? გააუქმეს ბიბლიური სიბრძნე, რომელიც გვასწავლის, მისი ქვეშ ახალი არაფერი ხდება. იმ ჯალათებმა იმდენი სისხლი შესვეს, რაც ამ შეუსვენამ პლანეტაზე ყველა უზურპატორულ მთავრობას, გირანს თუ მონარქს ერთად! აი, ეს იყო მათვან მოგანილი „ახალი“. ერთხელ, ჩემთვის სრულიად მოულოდნელად ერთმა რუსმა მითხრა ბორჯომში - მაშინ სულ რაც წლისა თუ ვიქნებოდი, ეს ის დრო იყო, როცა რუსეთმა ჩეხოსლოვაკია გადახნა, ცოცა აღრე კი უნგრეთი და სხვა ქვეყნები „მოარე ქვეა“. მასსოვს, პარკში ვსივრიობდი და ქვეყანა იმ უბედურებაზე და ჯალათების აღვირახსნილობაზე ლაპარაკობდა. იგი უცებ შეჩერდა, მომჩერდა და მითხრა

- Мне стыдно быть русским. ისიც ახალ-გაზრდა იყო, მგონი სტუდენტი. მერე ასეთი რუსი ჩემს ცხოვრებაში აღარ შეხვედრია... დარწმუნებული ვარ, რომ ამას უნდა ამბობდეს თითოეული რუსი, ღიღი, ჰაგარა, განათლებული თუ უწიგნური, უკლებლივ...

ამ სიტყვების დამთავრებისთანავე თვალეზგადმოკარკლული პიგოვრანოვი წამოვიარდა, რაღაც ამოილულულა, ძელსკამის საზურგეს დათვის თათვისგოლა ხელები ჩაავლო, მაღლა აწია, ასწია, გადააყირავა და მიწაზე დაანარცხა. ჯუმბერმა მოასწრო წამოღგომა და გვერდზე გახტომა და გათენებული მიაჩერდა გაფითრებულ და აცახცახებულ კლოუნს. პიგოვრანოვი მთელი მკერდით სუნთქავდა, ქმინავდა და თავხალხული ჩაშტერებოდა მიწას. მერე მკლავით შუბლი მოიწმინდა და დამტკვრეულ და გადაყირავებულ ძელსკამზე უხმოდ ჩამოჯდა.

მღვა გრგვინვით აწყდებოდა ნაპირს, სადღაც შორეთიდან თოღიების ჭყვივით ისმოდა. შეეცებული, მობუშული ჯუმბერი გაფართოებული თვალეებით დასჩერებოდა დამტკვრეულ ძელსკამზე ჩამოქადარ თავხალხულ პიგოვრანოვს, რომელსაც იდაყვები მუხლზე დაყვრდნო და მკერდი გამაღვებით აულ-ჩაუღიოდა. აქამდე იგი თითქოსდა თვიანიერ და გულგრილი აღამიანს ჰკვავდა და მისმა ასეთმა მოულოდნელმა გააფთრებამ, ცოგა არ იყოს, დააფრთხო მელღომანი. „მე კი მეგონა, ყველაფერი ფეხებზე ეკიდა, - ფიქრობდა ჯუმბერი, - თურმე არც ასე ყოფილა. მაგრამ მაინც როგორ გამიბედა ეს. რახან ამდენი ვეჭქაქანე, სათქმელს ბოლოვდე ვეცკყო. ჩემს სიცოცხლეში პირველად ვხვდავ გაცოფებულ კლოუნს! ასეთი რამ არ ხდება. პო, სიმართლეს იმოღენა ძალა აქვს, რომ კლოუნსაც წონასწორობას აკარგვინებს. მაინც როგორ გამიბედა ეს“.

პიგოვრანოვი უეცრად შეირხა ჩამხობილ ძელსკამზე, წარბებამიღულმა დაუფრიადა მიზდით დაბლიდან ამოხვდნ მელღომანს და თავი მრავალმნიშვნელოვნად დააკანტურა, რაც, აშკარა დაქადნებას გამონახავდა. ამის დანახვამ ჯუმბერს სახემე აღმური მოელო და კლოუნს პირდაპირ მიახალა:

- შენი ჯიმის ხალხი ხვრებს დღესაც ქართველების სისხლს! კიდევ ბედავ და აქეთ მეჭუქრები? ბოლოს და ბოლოს, ხომ უნდა ჩაიხედოთ საკუთარ თავში რუსებმა!

ჯუმბერი ისე იყო გაცეცხლებული, რომ უკვე აღარ შეეძლო და შემდეგდაც თვლიდა „თქვენობით“ მიემართა კლოუნისთვის.

- ათას ცხრაას ორმოცდათექვსმეტში შვიდი წლის ვიყავი. მაშინ რუსმა შოინისგებმა კომუნისტური სისტემის მთელი დანაშაულობა მხოლოდ სტალინს მიაწერეს და მას შეახოცეს ხელი. ვინ წამოიწყო ეს? სტალინის გულსამრევემა ლაქიებმა და ჯალათებმა ორფეხა ღორის მეათურობით, ღენინი კი, ეს დაუფარვებული გაშუში, მასონი და სოფლიკიკი, მთავარანგელოზად აღიარეს. მერე დაიწყეს საქართველოს ბეზნად აგდება და იქამდე მივიდნენ, რომ ჩვენი მიწიდან გასახლებით ვეჭმუქრებოდნენ!

ჯუმბერმა პიჯაკი შეხისხნა, საყელო ნერეულად გადაიწია და ისევე ხმამაღლა განაგრძო:

- სამი ათასი წლის სახელმწიფოებრიობის მქონე ხალხს საკუთარი მიწიდან აყრიოთ და გადასახლებით ემუქრებოდა ვინ! ისინი, ვინც პირის დაბანა მეათე საუკუნეში ისწავლა. საქართველოს სულში ჩააფურთხეს მონებმა, ლაქიებმა, სისხლისმძმელებმა, უწიგნურებმა, გონებდახშულებმა, ანუ - კომუნისტებმა თუ შოინისგებმა! ქართველებმა ხალხმა ვერ აიგანა ასეთი დამცირება და წითელი იმპერიის ისტორიაში დაპურობილ ხალხებს შორის პირველი აჯანყდა კრემლის წინააღმდეგ. მაგრამ აჯანყდა მიშველი ხელით. ქვეყკი არავის ელო ჯიბეში და მიზდით ვატენილმა რუსმა შოინისგებმა უიარალო ხალხი ამოწყვიტეს... მე, შვიდი წლის ბავშვი, ხელჩაკიდებული მივეყვოდი ჩემს უფროს დას რუსთაველის პირსექტეზე, კავშირგაბშულობის სახლის წინ, როცა განკეები შემოგრიოდა. მერე ჯარის გამომხნა ავგომბაგებით ხელში. გყვიები რომ დავვიმინეს, ჩვენ, სხვებიან ერთად, ბაღისკენ გავიქეციით. ჩემი და მიწაზე დაეცა, ხელს მაინც არ მიშვებდა. გყვია ყელში მოხვედროდა, თავი სულ სისხლით მქონდა მოთხვრილი და ხროგინებდა. მერე მე ვიღაცამ გამომგაცა მის ხელს და სადღაც გამაქანა... მახსოვს, როგორ ეცემა ჩემს გარშემო ხალი მიწაზე... არავინ ყვიროდა, მესმოდა მხოლოდ გყვიების კაკანი...

ჯუმბერი წამით გაჩუმდა, სული მოითქვა, მოქუერულ ცას ახვდა და, თითქოს მამამეციურს შესხივისო, წამოიძახა:

- და არავინ დაუსჯიათ! არავინ!

პიტოვრანოვი ისევ უძრავად იჯდა მუხლ-მებრე ილაყვადყრდნობილი და თავჩაღუნული. მერე, როგორც სხვეოდა, ფეხზე სხარტად წამოდგა და აწვირთებული ტალღების გრუხუნში ხმამაღლა თქვა:

- მე არაპერი მესმის, - და მსუქანი თითი ყურზე მიიღო.

ჯუმბერი მიხვდა, რასაც გულისხმობდა კლოუნი, მაგრამ მისი სიტყვები მაინც სხვაგვარად გაიგო და თავში გაუელვა - „ნუთუ გყვილად ველაქლაქე ამდენი“.

- ცაიდეგ იკიგ, - ხმამაღლა წამოიძახა პიტოვრანოვმა და ხელი ბულვარისკენ გაიქნია.

- არა, - მაშინვე ყვირილით უპასუხა ჯუმბერმა, - ორჯერ ორი რომ ოთხია, ამის დასამტკიცებლად სხვაგან წასვლას აღარ ვაპირებ. აქ მოვრჩები ჩემს სათქმელს.

პიტოვრანოვმა მხრები აიჩეჩა და ძელსკამზე მორჩილად დაჯდა.

ქარი ძლიერდებოდა, მღვის ტალღებიც მგეი გაბორტოვებოდა ენარცხებოდნენ ნაპირს.

- დღესაც კი მუხასაუკუნეების ინკვიზიტორებიერთი აწროვნებენ რუსეთის შოვინისტურ თუ კომუნისტურ ღუმელში, - აყვირდა ჯუმბერი და კლოუნისკენ მიჩონდა. - და ვერ შეუგნა იათ, რომ მსოფლიო აღარაა გაყოფილი ორად, როგორც ადრე იყო კრემლის მიმემოთ. და მაინც, ისევ და ისევ, თავის ბუნებას არ დალაგობს და დღესაც, დედამიწის ყოველ კუთხეში დაგზავნილ ათასობით ჯაშუშს არჩენს მოსკოვი მაშინ, როცა მილიონობით ბავშვი შიმშილით ეხოცება. ასე ღორებიც არ ექცევიან საკუთარ გოჭებს!..

პიტოვრანოვი ეღვისებურად ფეხზე წამოიჭრა და იმწამსვე დაჯდა.

- პო, პო, - ყვიროდა ჯუმბერი, - არც მეტი, არც ნაკლები! მთელმა დედამიწამ ნახა ამერიკელი ასტრონავტების დაჯდომა მთვარეზე, თევობით უყურებდა პლანეტის მოსახლეობა, ინდიელებიც კი, ამ სასწაულს, სამყაროში ახალი ერის დაწყებას და ბუნელმა, ბინძურმა და მურიით და მიმდით გაბედილმა რუსმა შოვინისტმა თავის დაპყრობილ ხალხებს და საკუთარ „პოსლუშნი“ ხალხს ეს არ არჩენა! ამაშიაც გამომტყავნდა კომუნისტების მწე და ბუნება... ჩვენი გარუსება გინდოდათ, ყველა დაპყრობილი ხალხის რუსოფიკაცია იყო თქვენი მიზანი და რა შიშიმკეთ! აი, ეს!

და ამ სიტყვაზე ჯუმბერმა პიტოვრანოვს ბლიკვი უჩვენა.

- მე ტყვე კულტურული ადამიანი მგონიხარგ, - თქვა ხმამაღლა და წარბები მაღლა აშიადა.

ეს სიტყვები ჯუმბერისთვის ცეცხლზე ნავთის დახსმა იყო და გაანჩხლებულმა წამოიძახა:

- ცხრა აპრილი რომელი ხალხის კულტურამ მოაწყო თბილისში! გეკითხები და ხმა ამოიღე!

პიტოვრანოვი არც განძრეულა. ჯუმბერი გაჩუმდა, მიწას ჩააშტერდა და რატომღაც ხმადაბლა გააგრძელა, ფიქრებში წახული კაცივით ალაპარაკდა:

- მაშინ მე ორმოცი წლის ვხდებოდი...

კლოუნმა ხელით ყური მოიფარა და ჯუმბერს პირთან მიუგანა.

- მაგრამ თქვენ ხომ ეს არ გაინტერესებთ, - თავისთვის თქვა ჯუმბერმა.

- როგორ? - პიოხა ყურზე ხელამოფარებულმა კლოუნმა და აწვირთებული ტალღებისკენ გაიქნია თავი.

- მაშინ, ათას ცხრაას ოთხმოცდაცხრა წლის ცხრა აპრილს თბილისში, შთავრობის სახლის წინ, უამრავმა ხალხმა მოიყარა თავი. დიდისთვის თუ პაგარისთვის აუგანელი გახდა გახრწნილი ჯალბათური კომუნისტური რეჟიმი... ხალხს ხელში ანთებული სანთლები ეჭირა და დროდადრო პაგრიოტულ სიმღერებს მღეროდა... ჩემთან ერთად იყვნენ დედა, მამა და ჩემი უმცროსი და-ძმა. გამოთუნისას პაგრიარქმა შეკრებილი მოუწოლა, დაშლილიყვნენ, რადგან მისი თქმით, უბედურება გვიახლოვდებოდა - უკვე ისმოდა ტანკების გრუხუნი. ფეხი არავის მოუცვლია, ერთი კაციც არ განძრეულა ადგილიდან... მეტიც, უსინათლო ქალებმა უფრო ხმამაღლა იწყეს სიმღერა. მერე გავიგონე, მამაჩემის ხმა - „მოვიდნენ“, და უკან მიეხიდე ასულგზე ჩამსხდარ ხალხში ავტომატებითა და აღესილი ნიჩბებით ხელში ჩაფხუტაინი საღაბოები მოაბიჯებდნენ. აქა-იქ კვილიც გაისმა. დედაჩემი ინსტინქტურად, ალბათ, იმ იმედით, რომ ჯარისკაცები ხნიერ ქალს მაინც დაინდობდნენ, მამას, მე და ჩემ და-ძმას ვალაგვეყვარა. რა იცოდა, საცოლაგამა, რომ ის საღაბოები „პოსლუშნი“ ხალხის შვილია იყვნენ... მე რაღაც ჩამარტყვეს თავში და გონება დავეკარგე... თვალი რომ გავახილე,

საავადმყოფოში ვიწეკი... იმ დღეს მომიკლეს ხამა. რუს სალდათს შებრძოლებია მიშველი ხელით... მომიკლეს ძმა. თავგანჯილი დედა გადაურჩა სიკვდილს, მაგრამ დარღმა მალე გადაიყოლა... ქიმიური იარაღისგან მოწამლული ჩემი და სხვა, ორი ათასამდე მოწამლულ ადამიანთან ერთად დღესაც მკურნალობს... მე გადავრჩი, არ ვიცი, როგორ, მაგრამ გადავრჩი. ჩემ დას კარგად ახსოვს, რამდენ ხანს სდია ერთ ქალიშვილს ალესილინი-ბიანმა სალდათმა და ყსაბივით როგორ აჩეხა ეკლესიასთან. ვესმის? ყსაბივით! სანამ გონებას დაეკარგავდი, ვხელავდი, როგორ ასხურებდნენ ირგვლივ გაფანტულ ხალხს ჯარისკაცები რაღაც თეთრ სითხეს... არავინ იცის, რამდენი აჩეხეს და მოწამლეს იმ დღეს დიდი კულტურის მქონე ერის შვილებმა ველურების იარაღით - ალესილი ნიჩბებით და ცივილიზებული იარაღით - ქიმიური იარაღით!

უკანასკნელი სიგვეები ყვირილით დაამთავრა ჯუმბერმა და აქომინებული ფეხზე წამოღდა.

გუადმართული ტალღა, თითქოსდა თანაგრძნობის გამოსახატავად, საშინელი ძალითა და გუგუნით ზღვის ნაპირს დაუნარცხა და ამ შემზარავ ხმას თოლიების ჭყვილიც დაერთო.

პიგოვრანოვმა ბროწეულისფერი პიჯაკი ელვისებური სისწრაფით შეიხსნა და თავზე დამდგარ ჯუმბერს თვალმოჭუტულმა ამოხედა.

- ეს არაადამიანური ხოცვა-ჟლეტა შენმა მთავრობამ ჩაიდინა, - სულის მოთქმის შემდეგ აყვირა ჯუმბერი, - და რუსულმა გოენ-შინამ, ამ ლაჩრების, გონებადასშულებების, უწიგნურების და მიმღივ გატენილი პირუტყვების ხროვამ ეს ტრაგედია ვითომდა ხალხში მომხდარი არეულობითა და ჭყლეტით ახსნა. ჩვენი ჯარი იქ წესრიგის აღსადგენად მივიდა და დემონსტრანტებმა მადლობის ნაცვლად ლანძღვა დაგვიწყესო!.. ასე უგოფრად მხოლოდ პოლიტიკურ პედერასტებს შეუძლიათ ილაპარაკონ... დასაჯეს ვინმე?! თუნდაც ერთი! არა! მაგრამ, ამის დროც მოვა!.. დარწმუნებული ვარ...

ჯუმბერმა მოქუერულ ცას ახედა, მერე კლოუნს დააცქერდა და წამოიძახა: ვინა ხართ თქვენ, ბოლოს და ბოლოს! რა ჯიმისა ხართ! რა სულის! რა მნის! ვის უყვარხართ

თქვენ! რომელ ხალხს ამ დედამიწაზე! დამისახელე თუნდაც ერთი ისეთი ხალხი, რომელსაც უყვარხართ! თუნდაც ერთი ხალხი! ერთი! ერთადერთი!

პიგოვრანოვი თავისი მასიური ტანით შეირბა ძელსკამზე და ჯუმბერს მშერა მოამთორა.

• აქომინებული მელიომანი ყვირილის დროს თითებგაფარჩხულ ხელებს იშველიებდა და აქეთ-იქით იქნევდა.

- ვის უნდა თქვენთან ყოფნა ამ დედამიწაზე! არავის! არავის! საღაც მიხვედით, მიზმი დათესეთ და მიზმი მოიპოვეთ! ვის უყვარხართ! თვით სლავებსაც კი, თქვენი ჯიმის ხალხს, ემიღებით! და განსაკუთრებით უკრაინელებს! ამ სიმართლეს ხომ ვერ გაუქცევით! და ხალხების მიმდებ თქვენმავე შოვინიზმმა მოგიგანათ, სიბნელემ, გაუმადლობამ, სხვა ქვეყნებისადმი უპატივცემულობამ... მთელი მსოფლიო ხელავს, რომ ზღაპრული სიმდიდრის მქონე ხალხი შიმშილით კვებით თქვენივე უტვირობითა და უნიჭობის გამო! გაჩენის დღიდან მათხოვრებივით ცხოვრობთ და გინდათ, რომ სხვა ხალხებმავე თქვენსავით იცხოვრონ და შურით იხრჩობთ, თუ სხვა ხალხი გაცობით...

პიგოვრანოვი მკვირცხლად წამოღდა, ხელები ბროწეულისფერი პიჯაკის ჯიბეებში ჩაიწყო, თავი გვერდზე გადახარა, ჯუმბერს თვალები გაუსწორა და გამომცდელად ჰკითხა:

- ტყენის ამრით, რა გვიშველის! დიახ... დიახ... მხოლოდ ტყენის ამრით.

ჯუმბერი არ ელოდა ასეთ შეკითხვას, თითქოსდა ესაიამოდა კიდეც, დაცხრა, დრმად ამოისუნთქა და დიდი ხნის დუმილის შემდეგ ხმადაღმა თქვა:

- ან ქალს უნდა გადააბაროთ ყველაფერი, რუსის ქალს, რომელშიც დიდი ინდივიდუალობაა, რაც თქვენ, მამაკაცებს, საერთოდ არ გაგაჩნიათ, ანდა გაავრძელოთ ცხოვრება ისე, როგორც დაიწყეთ.

ბოლო სიტყვების ამრს კარგად ვერ ჩახვდა პიგოვრანოვი და მხრების აჩეჩით ძელსკამზე ისევ დაჯდა, რაც, ალბათ, იმას მიანიშნებდა, რომ გუმანით მაინც რაღაც იგრძნობდა და ხმამაღლა თქვა:

- მე არ მესმის, რას გულისხმობს.
- უნდა მოიყვანოთ უცხოელები, ჩააბაროთ ძალაუფლება და გეშველებით, - მიახ-

კუდიანი კლოუნი

ალა ჯუმბერმა, - მთელი თქვენი ისტორია ხომ ამას გასწავლეთ.

პიგოვრანოვმა დათვის თათისგოლა ხელის მტევანი ძელსკამის საზურგეს მძლავრად დაარტყა, მიწას ჩააშტერდა და გაირინდა.

ჯუმბერი განუძღა, აბობოქრებულ ცალღებს გახედა და ზღვის პორიზონტზე ისევ ხომალდს დაუწყო ძებნა.

სტიქიის გუგუნში, დროდადრო ახლა უფრო მკვეთრად ისმოდა თოლიების ჭყვივლი.

პიგოვრანოვი ცალი მკლავით მუხლს დაეყრდნო, თავი მიიმეღ აიღო, ჯუმბერს წარბეზამიძულმა დაბლიდან ახედა და ხმაძაღლა უთხრა:

- კიდევ ხომ არ მეტკვით რამეს.

ამ სიტყვებში ირონია და მუქარა იგრძნობოდა, მაგრამ ჯუმბერი არ გადამიზანებულა, ისე მიუგო.

- არა, ოღონდ უნდა იცოდეთ, რომ რაც მე ამ ორი დღის განმავლობაში მოგახსენეთ, ესაა ზღვაში წვეთი. გასაგებია? ზღვაში წვეთი! აჯერ ახლა, ნაპოლეონის დროს, რუსები ევროპისთვის ისეთივე ბარბაროსები იყვნენ, როგორც თურქები!..

პიგოვრანოვმა უხმოდ და თითქოსდა დაქაღვლილად თავი რამდენჯერმე დააქნია. „კიდევ აქეთ მეშუქრება“, - გაიფიქრა ჯუმბერმა, კლოუნს გვერდით მიუჯდა და ყურში ჩაძახა:

- როგორ ფიქრობ, ამ ზღვაში შენსავით დაბრწყინებულ უნდა გადაარჩინოს ყველა რუსი ქართველმა, რომ კრემლმა საქართველოს პატივი სცეს? დღესაც რომ არ ეშვება რუსეთი თავის ჭუჭყიან საქმეს, ამას ხომ მთელი მსოფლიო ხედავს! როდემდე უნდა იაროთ ამ ბინძურ ვაზზე, როდემდე!..

- მე ტკვენ არ გეტანხმებიც... დაიხ... - წამოიძახა უცებ პიგოვრანოვმა და ძელსკამის საზურგეს ისევ დაპკრა მიძივ ხელი. - არაპერში არ გეტანხმებიც.

ჯუმბერს უტებურად სიცილი წასიდა და დაიფიქრა: - ასედაც ვიცი!

პიგოვრანოვმა თვალები მოჭკუტა, გულჩათსრობოდ თუ უცნაურ კაცს სახეში ჩააქცერდა, განიერი მხარბევი შეათამაშა, თითქოსდა გაიშორა და დამარცვლით ხმაძაღლა უთხრა:

- ტკვა ღვემბერ არაკი.

თავგადასკვლარ მუღოზანს თავის სიცოცხლეში პირველად მოეჩვენა, რომ სმენა ღალა-

ტობდა, მაშინვე ყურზე ხელი მოიფარა და გაოგნებულმა და თან დაშინებულმა ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილ ქერათმიან კლოუნს ზღვის ტალღების გუგუნში ჩუმაღ პკითხა:

- რა თქვი?!

- პიგოვრანოვმა შეკითხვა ვერ გაიგონა, მაგრამ მიხვდა, რასაც ეუბნებოდა გულჩათსრობილი კაცი და დამცინავად გაიმეორა:

- ტკვა ღვემბერ არაკი.

მუღოზანმა გაოცებისგან პირი დააღო, თვალებდაჭყეტილი დიდხანს მისწერებოდა თითქოს ერთ წამში კუდიანად ქცეულ კლოუნს და მის ხორბლისფერ სახეზე აბეჭდილი ირონიული დიმილის ამოცნობას ცდილობდა. ასე ისხდნენ რამდენიმე წუთს, ხმას არც ერთი არ იღებდა.

ზღვა გუგუნებდა, გრუხუნებდა, ბობოქრობდა.

ბოლოს ენა მაინც ჯუმბერმა ამოიღა და მისთვის უკვე კუდიანად ქცეულ ბროწეულისფერ პიჯაკით მოსილ ქერათმიანს შეფიქრანებულმა უთხრა:

- თუ ახე კარგად იცით ქართული ლიტერატურა, ისიც უნდა გესმოდეთ, სად და როდის თქვით ეს.

- დაიხ, ვიცი... კი, - ახლა აშკარად დამცინავი დიმილით უნახუბა პიგოვრანოვმა, იმით კმაყოფილმა რომ ჯუმბერი მისმა სიყვებმა გააოცნა და თან დააფრთხო.

- თქვენმა მხსნელმა მინდია გოგემვილმა გასწავლათ სულხან-საბა ორბელიანი?

- არა, - ძალზე კმაყოფილი ტონით თქვა პიგოვრანოვმა. - ჩვენ ხომ კველაპერი უნდა ვიცოდებ საკარგელოზე! ტკვენ კი პიკროტ, არაპერი ვიციც, - მერე უშნოდ გაიძიჭა და ჯანსაღი კბილები, ცხენისას რომ მიუკვავდა, პირველად გამოაჩინა.

- ვინ „ჩვენ“, - ჩაეძია გაოგნებულ ჯუმბერი.

პიგოვრანოვმა პასუხი დააყოვნა, მოღმარი სახე უეცრად მკაცრი გამომეტყველებით შეეცვალა და ცივი, ოფიციალური ტონით თქვა:

- დაიხ... მე კაცებს განამშრომელი ვარ... მაიორი... დაიხ... კველაპერს იც გაესაცუდიდნენ... კველა რესპუბლიკაზე და საკარგელომედაც... კარგია, რაც მიგხარობ... დაიხ... მეცოდინება, რომ ტკვენისგანა კარგელები არიან საკარგელოში... დიდი მადლობა ღეკ-

ციხისგვის... მაგრამ, იცოდებ, რომ მე კარგი მუხსიერება მაქვს... დაიხ... და შემდეგ არ ინანოტ, - ხმაშაღლა, მენტორული ტონით დაამთავრა კლოუნმა, ჯუმბერს თითი დაუქნია და მიიმედ წამოიღა. ერთხანს ძელსკამის წინ ბოლოს ცემას მოჰყვა, ბოლოს შეჩერდა, ხელები უკან დაიწყო და თვალებად ქვეულ მელომანს ამპრიგებულურად უთხრა:

- რუსეგი მუდამ იმაზე უპრო დზღიერია, რაც მოჩანს ბევრის გვაღმი... დაიხ... და ჩქუგ იკავიგ, - და ისევ დაუქნია თითი.

ზიზღი, რისხვა და შურისძიების გრძობა ახლა ისე ახრჩობდა სულშეხუთელ მელომანს, რომ აღარც მღვის გუგუნი ესმოდა და აღარც თოლიების ჭყვივილი. რამდენიმე წამს თვალებად ქვეული, გახევებული იჯდა, მერე შეშლილივით წამოიჭრა, გაფარჩხული ხელეზით პიგოვრანოვს მივიარდა და დაუყვირა:

- ალაშიანური ენა პირუტყვევითან არ ჭრის! ჩემი და-ძმა, შშობლები, ახლობლები შენისთანა ორფეხა ღორებმა დახოცეს და კიდე თიის მიქნე? დღესაც, საღაც სისხლი იღვრება დედაშიწაზე, თქვენი ბინძური ხელი იღვრება! ვინ მოაწყო ქართივლების გენოციდი აფხაზეთში! ვინ აგვიმხვრავ ოსები! ვინ გააბრიყვა აფსუები! ვინ ეომება დღეს საქართველოს! ბნელი, გაცოფებული, გახრწილი, გამათხოვრებული შოვინისტური რუსეთი! კიდე ბედავ და მემუქრები? ღორის ნაშიერი! რაღაც ალაშიანური ხომ უნდა იყოს თქვენში! გაჩუმი მაინც! მაგრამ ვის უნახავს კაციჭამა, სინდისის მქონე ღორი! რაგომ ემიზღებოდა ჰეგელს რუსეთი!.. საქართველოს ემუქრებით? მთელი მსოფლიოს მიზღი წაგლეკავთ! წაგლეკავთ ეს უზარმაზარი ძალა! ბნელ რუსულ ტენის ჰგონია, რომ „დერკეავს“ ღამპალი „კაგეუს“! წყალობით შეინარჩუნებს, შენისთანა დღადარების, ლახრების, ჯაშუშების წყალობით! რამდენი სისხელი შესვა შენმა აშშორებულმა ბუდე! გიფიქრია ამაზე? და კიდე გინდათ შესვათ მღვა სისხლი!.. რითი გაქვს გამოგენილი ეს ბნელი გოგრა! ვეღარ უნდა ხვებოდე, რაგომ გავირობდი? ფაშისგებზე უარესები ხართ! ასჯერ, ათასჯერ, მილიონჯერ უარესები და ამიგომ გავირობდი! წაეთრიე აქედან! ახლაე! ამ წუთში Убирайся, свинья вонючая! Вон отсюда! Вон! Вон!.. - ხმის ჩახლენამდე დაიდრიალა ჯუმბერმა, დამტვრეული ძელსკამის საზურგეს ორივე ხელით

მთელი ძალით ჩააფრინდა, ღარგყა ააგლიჯა და პიგოვრანოვის თავზე შემართა. კლოუნმა მკვირიცხლად ისკუპა და დარგყმა აიცილნა. ჯუმბერმა ისევ მოუღერა ჩამავებული ღარგყა, მაგრამ პიგოვრანოვი მარდად შეტრიალდა და ბულვარისკენ გასაოცარი სისწრაფით გაძენქულდა, ჯუმბერმა მოღერებული ღარგყა ძელსკამის საზურგეს გამკეცივით დააპკრა, დაამხვრია და ხელში შეერჩინილი ნამგვრევეები შორს მოისროლა. თან გაქვეული კლოუნისკენ იყურებოდა და ხმაშაღლა სუნთქავდა. პიგოვრანოვი უკან მოუხედავად გარბოდა და ამით ნახაიამოვნები ჯუმბერიც ხელ-ნელა ჩაცხრა.

ამვირთებული მღვა ბობოქრობდა, გუგუნებდა, გრუხუნებდა და ისევ ისმოდა თოლიების ჭყვივილი.

იმ საღამოს თეატრში, კონკურსზე ქართველი მომღერლები გამოდიოდნენ, მაგრამ მელომანს ამის გახსენებამაც ვერ გამოუკეთა გუნება და გადაწყვიტა, ჩვეულებისამებრ, დრო მოეკლა, მთელი დღე ქალაქში უხეტიალა. საგანგებოდ ისაღიდა უცხო უბნის პავილიონში, თითქმის მრავალფეროვნებისთვის, უფრო კი იმის იმედით, რომ ახალი გარემო გადააიყვებდა პიგოვრანოვის არსებობას. არადა, ყოველ წუთს თვალწინ ედგა მისი ხაგი და ეს აღიმიანებდა. „ეგება შეაწუხოს სინდისმა და სულ წაიხსნოს ქალაქიდან“, - ფიქრობდა თავისთვის და ამით დაიძლეულმა საღამოს თეატრისკენ გასწია. როცა ხალხით სავსე პარკერში ცნობისმოყვარე თვალებით შეიხედა, დაინახა, პიგოვრანოვი ისე გადათხლემილი იჯდა თავის ადგილზე, რომ მასური, უზარმაზარი ტანით სკამი მთლიანად ამოვსებული ჰქონდა. „არა, ამას აქედან ვერ ააგვად“ - უმიძღოდ გაიფიქრა ჯუმბერმა და იარუსები შეათვალა. თეატრი გადაჭედლიდა იყო, დარბაზში ნემსიც არ ჩაერგებოდა. ჯუმბერმა სინანულით გადახედა თავის სკამს, თავისუფალ ადგილს, რომელმაც არავინ იჯდა და თითქოსდა ეპატიებოდა, უხმობდა. „საღამო ფეხზე დაედგები“, - გაიფიქრა სასოწარკვეთით და ისევ მთავლო თვალად დარბაზს. სულ მაღლა იარუსზე კიდე შეიძლებოდა ადგილის მოძენა. „მაგრამ, სხვნიდან რას მოვისმენ. ამ კლოუნს კი ძალით თუ გააგვად აქედან“, - გაიფიქრა ჯუმბერმა, ერთხელ კიდე გახედა გადათხლემილ პიგოვრანოვს, თავის სკამს,

ცარიელს, თავისუფალს და გულამღვრეულმა ფორესკენ გასწვია. იქ დიდხანს სცემდა ბოლთას და გამოსაქალს ეძებდა. რა, არ გადახდენია ამ ცხოვრებაში, მაგრამ ახლა პიგორანოვის გვერდით დაჯდომი და არიების მოსმენა სიკვდილის გოლფასი იყო თავგაკლული მელომანისთვის... გრძობდა, საკუთარი თავი შემომღლებოდა, თუ კლოუნთან ისევ იქაქანებდა და გადაწყვიტა; დაეტოვებინა თეატრი, ქალაქი, გასკლოდა იქაურობას. „ამათ მხოლოდ ძალა თუ ასწავლის ჭკუას, სხვა არაფერი“ - ფიქრობდა ქეჩაში ხელი ნაბიჯით მიშავალი და თეატრის რამპით გაჩირადლებული სცენა ედგა. თავგადაკლული მელომანისთვის საერთაშორისო კონკურსის მიტოვება უდიდესი მსხვერპლის ვალეა იყო. მაგრამ არ შეეძლო, სხვაგვარად მოქცეულიყო...

თავისი ბუნავიდან პაგარა ჩემოდანი და პლაშში გამოიგანა და სადგურისკენ ისევ გასწვია, რომ სახლის პატრონს არც გამოშვებოდა. გული წყლებოდა, რომ გოვებო მისთვის უკვე ნაენობ ქეჩებს, მაგრამ პიგორანოვის გვერდით ჯდომას ყველაფერი ერჩია.

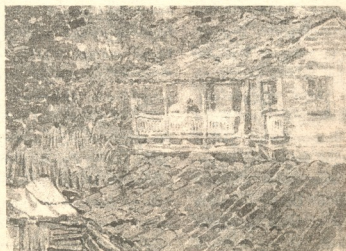
მაგარებლის გახელამდე დიდი დრო იყო და ორი საათი სადგურზე იხეტიალა. მერე ბილეთი აიღო, ბუფეტში იფაშშა, დარჩენილი ფულით, თავს ნება მისცა ერთი ბოთლი ლენოც დაეღია და ვაგონში ავიდა. კუპე ცარიელი დახვდა, თავის საწოლზე წამოწვა და ჩემოდანი, ზედ დაფენილი პლაშშით, თავქვე ამოიღო. „არ უნდა წამოვსულიყავი, - სინანულით გაიფიქრა ჯუმბერმა და იგრძნო, რომ გული მოეწურა, - ალბათ, ისე ვერ ველაპარაკე, რომ ის გაქცეულიყო... თუმცა, არა, რუსი მხოლოდ ძალას უწევს ანგარიშს, რუსს ძალით თუ გააგლებ... სხვა

წამალი აქ არ ჭრის... ამას ვარდა, რუსი ბილეთის ფულს იმარალებს? წინასწარ აღებული ორი კვირის ბილეთის ფულს? თუნდაც „კაგებეს“ მივლინებით აღებულს! გამორიცხულია ეს! სამუშაოზეა ის კაცი და რას ერჩი! მისმა ბნელმა ქვეყანამ ხომ ყველაფერი უნდა იცოდეს ჩვენზე... მალე დაკარგავს სამუშაოს, სულ მალე და მერე ვიმის ვარემე ცხვირსაც ვერ შემოყოფს აქ. ასე იქნება ეს... ამას თვითონვე გრძობენ და მორიელელებით წრიალებენ. თუმცა კლოუნები ხომ არაფერს არ განიცდიან...“

მაგარებელი რომ დაიძრა, ჯუმბერი უკვე ღრმა ძილში იყო. სიმშარში გრუსის ამირა პიგორანოვი გამოეცხადა; ინდიელების ბე-ლაღი იყო, წარამარა იღმეჭებოდა და გარე-ჯულ უშარამაზარ ხელს ხან თავზე ვვირგვინად დადგმულ ფარშეანგის ფრთებს უხე-მდა, ხანაც თავისსავე მაიმუნის გრძელ, ბან-ჯგელიან კულს და წელზე შემოცმულ პოლა-პოპის რგოლს ოსტატურად აპრიალებდა. მისგან მოშორებით იდგა თეთრ კოსტიუმსა და თეთრ შლაპაში გამოწყობილი დიდი მო-მღერალი და მამულიშვილი ღავით ანდ-ულაძე და შვიდი წლის ჯუმბერს რაღაცას ეუბნებოდა, თან ხელს პიგორანოვისკენ იშე-ერდა, მაგრამ მელომანს არ ესმოდა უსა-ყვარლესი გენორის სიგყვები.

ჯუმბერს გამოეღვიძა და ცარიელ კუპეს თეალი მოაეღო. „ნეტა რას უნდა ნიშნავდეს ეს სიმშარი“, - გაიფიქრა მან და მაშინვე ჩათვლია. მაგარებლის ბორბლების რიგ-მიან დაგადუგში დიდხანს ესმოდა ძილში ჩაყოლილი მღვის გუგუნი და თავისივე სიგყ-ვები - „ძალით თუ გააგლებ, ძალით თუ გა-აგებ, ძალით თუ გააგლებ...“

მერე გვერდი იცვალა.

გოჩა ხარანაული

* * *

შემოჩენილი ათასი რკული,
შემოთესილი სისხლი ათასი,
ბევრჯერ გათიულეს ქართული გული,
ცრემლი მართასი,
სიცივა მათესი.

შენმა თუ სხვისამ, სხვისამ თუ შენმა,
ბევრჯერ დათრგუნა ჩვენი ლაშკით,
ვერ აიგანა უნასმა ჭრელმა
შენი ეშვი და შენი ლაშკით,

ვაგლახ, რომ ჩვენმა სისხლმაც და ხორცმაც
ისევ შემოპკრეს ახლა სხვა მარებს,
ბაგით ყოველით გაცხადლეს ლოცვა!
მკედრებით უხრწნელად აღსდევ, ლაშარევ!!!

შიში

მე ახლა ვხედები, დიდი ხნის შემდეგ,
ვინ მომიმარჯვა ჯადო და ნაესი,
რომ უდიდესი ვეზირიც იყო
„მეფეს არ უნდა ჩაუჯდე ნაეში“.

მე ახლა ვიცი რატომ ვარ დიდი,
ან რად ვარ მცირე სიდიდის გამო,
სულის ეგრატებს თუ როგორ ვშლიდით
რამეთუ ხორცის გაგვეგო გემო!

თუმც უხილავი ჩვეული გმნებით
ცას ვარსკვლავებით დილაძლე პქარგავს,
მე ახლა ვიცი ხვალის და შუგის,
და უფრო იქით მე ვიცი კარგად!

ვერ ვიმზირები თუ რატომ ცისკენ,
და ველარ ვხედავ ჭალეს აგეხილს,
მე ახლა ვუგებ ტერენტის ისე
ყველს ვერ გაუგებს პურის ნაგეხი!

ო, ველარ ვუვლით და ველარ ვიცივით
ქსეული ლეშად და მელმეგ ბარგად,
წინაპრის სისხლში გამომცხვარ მიწას,
სიოცნესხავით ასე რომ ვკარგავით!

ვარ აღბეჭდილი იღუმალ ნიშნით,
თუმცა წაშლიქეს და ველარ ვღებობ,
რატომ დაგვემდა სიმაღლის შიში,
ცოცვაზე რატომ გავცევალით ფრთები!

და პაპაჩემის საპარე ოხრავს
პასუხად, მე რომ სანთელი ვაქვრე,
მე იმას ვშიშობ, არ დამრჩეს ოხრად
იმისი ჩ ო ხ ა, ს ი ტ ვ ყ ა და ს ა ქ მ ე!!!

* * *

ვიცი მუხრანი, მურმანიც ვიცი...
ბოლოს და ბოლოს ვიცი რუსთველი,
მაგრამ მე მაინც ჭრელ პეულებს ვითვლი,
და ბალახებში ნაცნობ რუს ველი,

ო, თეორია ფარდობითობის
ვიცი, სამყარო რარიც დიდი,
მე მაპატიეთ, ისევე ვითრობი
და ყველაფერი ფეხზე მკიდი!

* * *

ძაღლის წესია უნდა იყეფოს,
უნდა იყეფოს დილით მამალმა,
ღორმა ღრუჭენი უნდა ინებოს -
ვიროხას სოროში უწევს დამალვა;

კაცმა გაწიოს უნდა კაცობა,
ქალს ერთგულების ელის ჭაპანი,
მაფხულს მოუწევს სხივით ანცობა,
მაშთარს თოვლი და თოვლის ჭყაპანი;

ლექსები

ღამე უთოდ უნდა გათენდეს,
უნდა დაღამდეს დღე ვარსკვლავებით,
მე შენს ლოდინში უნდა გავთავლე
მოკლული შენი თეთრი მკლავებით!

მასხარამ ჩაჩი უნდა ინებოს,
უნდა იხტუნოს ანცი კვიცივით,
მეფემ საწყალმა უნდა იმეფოს
ნაშირ-ვეშირთა კულის ქინციით!

ქვევრი გახეთქოს უნდა მაჭარმა,
ბაღს მოუაროს უნდა მეზაბემ,
ფულები უნდა თვალის ვაჭარმა
გულის უეცარ შეღონებად.

ხოლო პოქმბა უფლის მოწაფემ
ვისივ ვერასგმით ველარ იწამეს,
უნდა იცხოვროს როგორც მოწამემ
გამოგზავნილმა ღელამიწამემ!

* * *

ეს ძროხა მოსაწყველია, ჯიქნები დასიებია,
კაკეასინის ჭირიმე, სულ მთათა მასივებია!

ეს ღვეკულიც ძროხდება,
როგორც პური მწოფს ყანაში,
უთოდ რაღაც მოხდება
საჭურის ამ ქვეყანაში!

ულრანი

ულრან ტყეში ვარ თუ სიშპარია?!
თუ სიშპარია, რატომ მეშინია!
ეს ტყის მცველები სად გაპურძლან,
ღმერთი ან სიფელმს ან შეშლილია!

აქ მე პოეგს ვერ შევეყარე,
თუმცა ბევრად-ბევრი დავახანე,
მოკაშპულ ვირებს ვეკამათე
იმით გლინკები დამაყარეს!

წყურვილით სისხლი გამშრობია,
ტყეში უნდა იყოს თაფანკარა,
ვევლეშაპს სათავე მოუწამლავს
ჩიგმა ნისკარგი არ დააქარა!

არც შუქი გულს რომ უხარია,
ნეგა ამდენს რა მაუნებდა,
აბა ულრანი რის ულრანია
თუ მშვეს თივალები არ დაუნებდა,

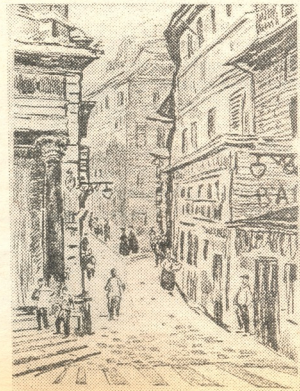
აქ მეღვინეს ვაზი არ ჭირდება,
არც მხატვარს ჭირდება ყალბაში,
ქალაქს ნარკომანიის და პოლიციის
კომკავშირული საღაბაში!!

* * *

ასე და ამგვარად, ჭაობიც დამღვარა.
შვეი ჩაწოლილა და აღარ ამღვარა.
ცარგავლი მოქუხდა რისხვად და
ღებანღვარად

სისხლი გაყინულა და აღარ გამღნარა!
ცველანის სიშპარი ვი რომ ამხდარა
ლიბო მორღვეულა, ვენახი წაშლდარა.
ქათმისთვის გალია, ლომისთვის ქანდარა,
„ასეა საჭირო!“ „იქ არა“, „მანდ არა!“
ტვერი ვაჩვილა, მოსისხლე დამტკებარა,
კუტი გამოსულა ნამხრევის გამტანად,
თვალეში ქაჯი და ეშპაკი ჩამტარა,
მადლიან ჭურებში ცრემლები ჩამღვარა!
ისარი გამცეთარა და მიშანს ანტდარა!
ნიკორა გამზდარა, გუთანი გამცდარა,
ხურმასთან ვირი და საყდარში მასხარა,
ცისკარას კერაზე დევები დამსხდარან!
ჩოხა ჩაქუქულა, ფიალა გამტყდარა,
თვალსა და თივალს შორის შოშობი
ამტყდარა,

მზე აეად გამზდარა!
მზე აეად გამზდარა!!

ღავით გოგობელაშვილი

რწმენის სანაცვლოდ

(ესეი თომას მანის შესახებ)

...თუ თომას მანზე ვილაპარაკებთ, და დღეს თითქოს რაღა უნდა იყოს სათქმელი, თავიდანვე უნდა გავიაზროთ, რა დანიშნულება აქვს ჩვენს საუბარს; უბრალოდ, წაკითხული წიგნებისა და ცოდნის ჩვენება თუ შეგრძობება იმისა, რა მოვლენასთან გვაქვს საქმე და როგორ ახერხებს თომას მანი, მკითხველს დაანახოს, თაობებს აგრძობინოს იმ თემის სიცოცხლისუნარიანობა, რაც მის ნაწარმოებებშია დაფანტული. თემა - ადამიანი, მხოლოდ და მხოლოდ... და კიდევ მნიშვნელოვანი - მისი პასუხისმგებლობა.

ჩემი აზრით, ჯერ საჭიროა ითქვას, რომ წარმოსახვა ადამიანური ლოგიკის ჩარჩოებში რჩება, რადგან ყოველთვის გონების მეთვალყურეობის ქვეშ არის, მაგრამ ის მუდამ დაეხევა ცხოვრებისეულ სინამდვილესა და ინტუიციის წამიერ გაელვებას შორის, და ამ ხეგალით თითქოს ფერისცვალებას განიცდის ყოველი საგანი - მთელი სამყარო, რაღაც განსაკუთრებული შინაარსით ივსება ადამიანთა ურთიერთობები, უკანმოუხედავი ყოველდღიურობის უჩინარობა შესამჩნევი და ნანახარი ხდება. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ოსტაგის ნებისმიერი წიგნი ადამიანისთვის ერთგვარი მეგზურია ყოველდღიურობის იმ უხილავ მხარეში, რასაც ყოფიერებით სიმყუდროვეში ჩაფლული კაცი თითქოს ვერ ამჩნევს და მოსაწყენი ხდება ცხოვრებისეული სანახაობის ერთგვარი იგივეობა, დღე-ღამის მღორე გემპით უსასრულო მონაცვლეობა.

მმართავი ყოველდღიურობის მექანიზმი ხომ

საბითვით არის აწყობილი, ყოველი ღეგალი მუსკად გათელილია და თავისი კონკრეტული დანიშნულებით ისეა სინამდვილეზე მორგებული, რომ ადამიანი მასზე დამოკიდებული ხდება. მღორე დინებას მიჰყვება და სამყაროს შიშის მარი ეცემა, თუ ის განიზრახავს დინების საწინააღმდეგოდ სვლას, რადგან ამდროს ცხოვრებისეული უმრუხველობა ირღვევა, რომლის საარსებო პრინციპით თითქოსდა არაფერი ხდება, რადგან ყველგან ისეა, როგორც ყველგან, მაგრამ თუ თვალს შიამხვე ყოფიერების ბნელს, მაშინ შესაძლოა უთვალავი სურათი გამოირკვეს.

და აქ აუცილებლად სიფხიზლეა საჭირო, რათა ნაწარმოების აღქმისას ხელიდან არ გაგვისხლგეს ის მოულოდნელი წამი, როცა თითქოს შეხებაზე ვუახლოვდებით იმ მშრალ სინამდვილეს, სადაც თომას მანის მიერ ადამიანთა ხასიათების, გემპერამენტის, სამყაროსთან დამოკიდებულების წვდომის უმუსგესი აღწერით, ერთგვარი კავშირი მყარდება წაკითხულით მიღებულ განცდასა და წიგნს შორის. ამ ერთი შეხედვით უხილავ მხარეში იმიტომ ვეიწვეს მეგზურობას სწორედ ასე დაწერილი წიგნი, საერთოდ, ასე შექმნილი ნამუშევარი, ნახაგი თუ მუსიკალური ნაწარმოები, მაგრამ, რადგან აქ თომას მანზეა საუბარი და, კერძოდ, დიდი ოსტაგის ძლიერი წარმოსახვით შექმნილ სამყაროებზე, მაშინ, ვოქრობ, გემოსხენებული კავშირის დამყარების პროცესი, პირველ რიგში, ირეალური ხატების შემუდღვის მოწესრიგებას გულისხმობს, რათა ის ყოველთვის რეალური

დარწმუნებულად, რადგან წარმოსახვით აღმოჩენილი ხატების ფესვები ცხოვრებისეულ სინამდვილეშია მხოლოდ გადგმული. ასეთი პრინციპით არის „ბულენბროკში“ „ჯადოსნურ მთაში“, „ლოქტორ ფაუსტუსში“ (დანარჩენ რომანებზე და ნოველებზე რომ არ ვილაპარაკოთ) ბრწყინვალედ წარმოსახილი ძლიერი წარმოსახვითი განცდა, რომლის ძაგური ხმოვანება იმდენად რეალურია, რომ კიდევ გაგაგრძელებს კაცს.

მასხენდება „ლოქტორ ფაუსტუსის“ ბოლო სტროფები, იაიგბლომის ამოლოცვილი, მიმართული იმ რაღაც მიუწვდომელისადმი რასაც ჭეშმარიტად ძალუქს ლევერკიუნის გაღარჩენა, როგორც სიმბოლური სახე მარადიული ტკივილისათვის განწირული ადამიანის და იმელების გარდაუვალი მსხვერპლით ქვეყნის დირსების დაბრუნება.

- ციგაგა, რომლის მოსმენის შემდეგ ვინდა, რომ დაუქმდე.

„აკაფდება კი, იმედის სხივი წყვილიადის უკანასკნელი უსასობიდან და რწმენის სანაცვლოდ, სასწაული მოხდება განა? მარტოხელა კაცი ლოცვით ალაპყრობს ხელებს, ღმერთო, შეიწყალე მიუსაფარი სული ჩემი მეგობრის, იხსენი ჩემი სამშობლო!“

„რწმენის სანაცვლოდ სასწაული მოხდება განა?“ - რა უცნაური კრთომბა თითქოს, შთავიწმენი რაღაც დიდი სიხარულით, გაცისკრების ეამს მოახლოებული სიხარულითაც კია იქნებ, და როგორ ამკარად ჩანს, რომ თომას მანი გამომხატველობის უმაღლეს ხარისხს ადამიანთა შეგრძნებებზე დაყრდნობით აღწევს, მაგრამ არა მხოლოდ წარმოსახვის, არამედ დაკვირვებისა და გამომხატველობის დახმარებით აქ მან ადამიანთა ბედისწერისგან განთავისუფლების სიღრმეები იპოვა, რაც ცხოვრებისეული მოულოდნელობებით არის აღსაყესე. ვფიქრობ, ეს საოცარი ზვიმის ნიშანია - როცა კაცობრიობა უპასუხისმგებლობაზე გაიმარჯვებს; რაღა უნდა იყოს ამაზე დიდი მისგერია.

„მაგრამ ჯერ დიდი გზაა გასაყელი, წინააღმდეგობრიობებით ამგვერებული, და უმთავრებელი და გამთანგველი გზა, რასაც თომას მანისეული გმირები გადიან და თავისი

თომას მანი

საქციელით თითქოს გვეციობებიან - ჩვენ როდისღა დაეღწეოთ თავს, ჩვენს მიწვიერ ცხოვრებაში მოხდება განა სასწაული? ყოველდღიურობა, რასაც ჩვენ ვაკვირდებით, თითქოს შეგრძნებათა ინტერპრეტაციის სისტემაა, რომელიც შემდეგ, ჩვენი შესაძლებლობების მიხედვით, სამყაროს აღქმის ხელშეუვალ, რაღაც ერთ გაცნობიერებულ ერთეულში გარდასახება, და ასეთი გარდასახვა, ვფიქრობ, იმ დიდ მისგერიას თუ ნიშნავს, რაც ოსტაგის წიგნებში ადამიანთა ფსიქულობებთან ურთიერთდამოკიდებულებაში განიხილება.

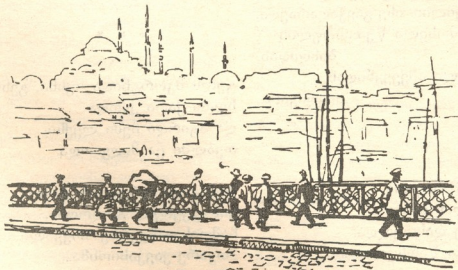
გარდა ამისა, თომას მანი, შეგნებულად გერთიანებს რა გმირს განსაკუთრებული სასიცოცხლო ენერგიით, ფიქრითა და ანალიზის უხარით, ყოველგვარი წინაღობის გარეშე იველევს როგორც ადამიანს საერთოდ, ასე მის სამყაროულ აღქმასა და, რაც მეგად მნიშვნელოვანია ჩემი აზრით, მის დამოკიდებულებას - მთლიანად ყოფიერებასთან; როგორც ვთქვით, ყველაფერი გმირის საქციელით გამოიხატება. საქციელის დახვეწილი ლოგიკით, ოსტაგის წარმოსახვასთან ხელაკიდებული, ის თამამად ართმევს თავს წინააღმდეგობრიობის დამდლეულ სირთულეს. უფრო უსტაგად, სანამ ადამიანის რაციონალური მხარე (თუ შეიძლება, ასე ითქვას) აკა-

დემიური მეცნიერებით არის დაკავებული, ანუ სამყაროსთან ურთიერთდაშოკადებულება საბუნებისმეტყველო და საზოგადოებრივ ნორმათა კანონებით იხსნება, მისი ირაციონალური მხარე ერთგვარ მაგიურ მოქმედებებს უძღვნის თავს; ადამიანის შეუცნობელი ორეული თითქოს დამოუკიდებლად ცოცხლობს იმ სხვაგვარ სამყაროში, რაც განცალკევებულია ჩვენივესი შეჩვეული რეალობისაგან, და მისი ბინადარი თითქოს დემონური ნიჭიერებით შენიღბული არა უსქესო ფანტომები არიან, არამედ ყოველი კაცის საქციელში არეკლილი სურვილები და მისწრაფებანი, რომლებიც განხორციელებულ არსებებად იქნენ თითქოს, განკაცდნენ, გარეთ გამოვარდნენ და დასახლდნენ იქ, სადაც აწმყოს ძალაუფლება საშიშია - სწორედ მათ შექმნეს ეს ყბადაღებული ყოველდღიურობა ასეთი, როგორც არის, რამაც დაიმორჩილა ადამიანი, რომელიც შემდეგ სინანულით ირტყამს თავში ხელს, ვეღარ ხედნის რა თავის საქმეებს. თომას მანის გმირს თუ ასეთ მთლიანობაში ვხედავთ, რაოდენ უცნაურიც უნდა იყოს, ჩვენც ამ აქტის მონაწილეები ვხდებით, რადგან ჩვენ, ჩვენივე აღქმით, ყოველგვარი ხელსაწყოს გარეშე, თითქოს „დოლერის მეთოდით“ ვაკვირდებით ადამიანს - დაფარული და ბნელით მოცული მხარეები ამკარა და თვალსაჩინოა. გემონახსენებე მეგზურობა ამას გულისხმობს, რადგან, თუ მანამდე ვფიქრობდით, რომ ყველაფერი

სხვაგვარად იქნებოდა, ცხოვრებაში რაიმე აზრი რომ ყოფილიყო, ახლა ვერწმუნდებით, რომ უბედურება სწორედ ის არის, ძალიან ბევრი აზრი როა ამ ცხოვრებაში, და, თუ არ გავერკვიეთ, წინააღმდეგობრიობაც იმაეწამს დაიბადება, განვითარდება და საბუდისწერო ყულფით შემოეკვრება მთელ დეამიწას.

და საქმეც იმაშია, რომ ადამიანური კონფლიქტები თომას მანთან მხოლოდ გენიალური მეტაფორებით რომ არ არის მოვარაყებული, არც მხოლოდ ნატურალისტური ან კრიტიკული რეალიზმის დოკუმენტური წყობაა თხრობის ის თანმიმდევრული კანონზომიერება, რომელიც თითქოს შიგნიდან გითრევეს, გაჯაღოებს და თვალწინ გიშლის ადამიანთა დაკარგული ბედის უშველებელ პანოს. აქ ლაპარაკია დაფულ იდეაზე, მთავარ და თავდაპირველ იდეაზე, რომ - ადამიანი, ვინც უნდა იყოს ან სადაც უნდა იყოს, ხედავს თუ ვერ ხედავს, ყოველთვის პირისპირ დგას ერთადერთი ღმერთის წინაშე. რომლის სახელიც ძალიან უბრალოდ იწოდება - პასუხისმგებლობა. ხოლო, როგორ შეიგრძნობს კაცი ამ ღმერთს, ამას მისი საქციელი იმ ვეებერთელა პანოზე აჩვენებს, რომელსაც თომას მანი ხატავს.

პართლაც შნო უნდა გქონდეს რომ თქვა: „სადაც მე ვარ, გერმანიის კულტურაც იქ არის!“

კობახიძე. კოვქის ხეივანი

1914

ჩვენს ყოფილ თანამშრომელს ნოდარ ბაქრაძეს
50 წელი შეუსრულდა.

„ცისკრის“ რედაქცია ულოცავს პოეტს ამ ღირსშესა-
ნიშნავ თარიღს და მკითხველს სთავაზობს მის ახალ
ლექსებს.

ნოდარ ბაქრაძე

* * *

მომნატრები შენი სიცილი,
მოდზე გავარდნა გიჟი კვიცივით,
ბედის ვარსკვლავის ჩუმი ციმციმი
და ის ალვის ხე, შენ რომ მიციდილი.

შენ კი გეგონა, არ განვიციდით
დღეს, როცა იგრძენ სუსხი სიცივის...
დღეს, როცა იგრძენ მწარე იარა...
ახალგაზრდობა და ის სიცილი,
მოდზე გარბუნა გიჟი კვიცივით
წყალმა წაიღო და ჩაიარა...

* * *

შემომაცვდა, ვერ ვიგრძენ, ტანზე ისე ნაბადი,
ერთი გაგორებაა ეს ცხოვრება კამათლის.
ერთი ამოსუნთქვაა თურმე კაცის ცხოვრება,
ისე უნდა იცხოვრო, არ წაგლეკოს ცოდვებმა.

შემომაცვდა, ვერ ვიგრძენ, ტანზე ისე ნაბადი,
შეუმჩნევლად ტკივილით ისე გაეჭაღარავი,
ვერ მოვასწარ გამოსვლა წუთისოფლის
ბინდიდან,

ასე გულდაწყვეტილი ამქვეყნიდან
მივდივარ...

* * *

ცხოვრებამ ისე გამასავათა,
ისე დარეკა წასვლის საათმა;
ჩემი აქ ყოფნა ისე დასრულდა,
გადავიქცევი აწმყო წარსულად...

ლექსმა თუ ჩემკენ გამოგახედა,
მაშინ კი ვიგყვი, დრომ ვერ წამხვეტა,
თუმც ვერ ვიცხოვრე, დროს რომ შეპყურის...
მანინც დრომ შეგეჭმნა და დრომ გაგვხელნა,
დრომ, ერთმანეთში რომ ჩაგვახედა -
დრო მეფობს მანინც, განა მუფენი...

* * *

გული გაღრღნა მიმზემბმა,
დრო რომ მაგებს, ალბათ, ყოველს,
ჩაიარეს ლამაზებმა,
თვალი ველარ გაეაყოლე.

გულში ძველი ჩაცხრა გზნება,
ცა ჩამოთბა ლურჯად, მდორედ,
ჩაიარეს ლამაზებმა,
თვალი ველარ გაეაყოლე...

* * *

გულს მკორგინდა სუსხი, გესლი,
ხევეში ქარი კიოდა
და აგირდა ჩემი ლექსი,
თვალში ცა მიღვიოდა.

მოდოდა დრუბლის ჭავლი
ცის უფერულ გილოდან,
ჩამოისვა წვერზე ბრჭყალი
მთვარე კაეკასიონმა...

გიორგი თოთიბაძე

ორიოლე სიგყვა საკუთარ თავზე

დავით მუსხელიშვილი და გიორგი თოთიბაძე. 1946. ვარძია

ჩემი მშობლები პედაგოგები იყვნენ; დედა, ელენე სილოვანის ასული ხუნდაძე სამულო სკოლაში ქართულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლიდა; მამა, კონსტანტინე ანტონის ძე - ფიზიკას. დედამ პეტერბურგში მთილო უძალესი განათლება, მამამ კიევში. პაპაჩემი სილოვან ხუნდაძე ქუთაისის გიმნაზიის პედაგოგი და შემდეგ ღირეჟტორი იყო, ცნობილი პოეტი და ენათმეცნიერი. მას ეკუთვნის პირველი ნაშრომი ქართული გრამატიკის შესახებ. იგი თურგდალეულთა იმ ბრწყინვალე პლეადის წარმომადგენელია, რომელიც სათავეში ჩაუდგა საქართველოს ეროვნულ მობრძაობას. დიდი ილია ჭავჭავაძის მეთაურობით და დღენიადაგ იცვროდა ჩვენი ქვეყნის თავისუფლებისათვის, რაც შეეხება ანტონ თოთიბაძეს, იგი ქაშვეთის გამრისა და შემდეგ სიონის წინამძღვარი იყო. ქართულმა მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ დიდი დამსახურებისათვის პროგოპრესივების წოდება უბოძა.

ჩემი მშობლების ოჯახს პატრიოტულად განწყობილ ქართულ ინტელიგენციასთან მჭიდრო კა-

ვშირი მჭიდროდ. ცნობილი ქართველი მეცნიერები, მწერლები, ხელოვნების წარმომადგენლები ხშირად მოდიოდნენ ჩვენთან საგურამდ... მამაჩემს ძალიან უყვარდა მხატვრობა და მოყვარულს დონეზე თავდაც კარგად ხატავდა. ხშირად სინანულით უთქვამს: მხატვრობა ჩემთვის საოცნებო პროფესია იყო, მაგრამ მშობლებმა მხარი არ დამიჭირეს და ოცნება ვერ ავისრულეთ. მე ხატვა ექვსი წლის ასაკში დავიწყე - ისე, როგორც ყველა ბავშვმა, მაგრამ ჩემი განსაკუთრებული ინტერესის სფერო ახლობელი ადამიანების პორტრეტები გახდა. ფერადი ფანქრებით ნატურიდან ეხატავები მშობლებს, ნათესავებს, მეგობრებს. ყველას აკვირებოდა, როგორ ვახერხებდი ხასიათის დაჭერას და სახის ნაკეთების მიმსგავსებებს. შეიღი წლისა რომ ვაჯიდი, დედამ დაბადების დღეზე პაგარა „ეტიუდნიკში“ ჩაწყობილი მეთის საღებავები, ფურჯები და პალიტრა მიყიდა. გაგონილი მჭიდროდ, რომ მეთის საღებავებით სურათი გილომე ხატავოდა, მაგრამ გილოს რომ ქვეყარჩო და სპეციალური დაგურნევა სჭირდებოდა, მაგდენი აღარ ვიცოდე. ვიპოვე გილოს პაგარა ნატური და შეველექე ხატვას, მაგრამ რაც მსურდა, არ გამოძლიოდა. გილომ საღებავი ჩაიშრო, ფერს ძალა და ელფერი დაკარგა და მეც თვალზე ცრემლი მომადგა. დედა მომეფერა, დამამშვიდა და ამ გაჭირვებიდან გამოსავალიც გამონახა. ჩვენს მეგობრად ბაგრაგიონების ოჯახი ცხოვრობდა. ოჯახის დაიასახლისი, ქალბატონი მერი მიქელაძე-ბაგრაგიონისა, პროფესიონალი მხატვარი, დიდი გიგო გაბაშვილის მოწაფე, დედას კარგი ნაცნობი იყო და... ასე დაიწყო ჩემი პირველი გაკვეთილები ფერწერაში. მღაპრულ სამყაროში მოუხედი; კვლებზე უმეცნიერესი სურათები ეკიდა. განსაკუთრებით გამაოცა გიგო გაბაშვილის „მოთრალი ხეყურის“ ასღმა, რომელსაც კარგა ხანს თვალს ვერ ვამორებდი. ფერწერის გექქოლოგიაში სწრაფად ვაგრეკვი. თავდაპირველად ქვეყარჩოებს მამა მიკეთებდა, გილოს გაღაჭიმებას და დაგრუნტვაშიც მეხმარებოდა, როცა მეთის ფერებით შესრულებული ნამუშევრები დამიგროვდა, დედამ ქეთევან მაღალაშვილთან მიმიყვანა, რომელსაც, აგრეთვე, კარგად იცნობდა. ქალბატონმა ქეთიმ ეტიუდები მომიწონა და შემოთავაზა, დროდლორ ნამუშევრები კონსულტაციისთვის მიმეგანა. ბავშვობისას ნატურიდან შესრულებული პორტრეტებიდან ორი მტკიცედ აღიმეჭდა ჩემს მეხსიერებაში. ცხრა

წლისა ვიყავი, როდესაც ფერადი ფანქრებით დიდი ივანე ჯავახიშვილის პორტრეტი ნატურიდან დაე-
ხატე. ამაში ხელი შემსწო ჩემმა დედის ძმამ, ლევან
ხუნდაძემ, რომელიც იმ დროს ბაგოს ივანეს
თანამშემწე იყო. დიდი მეცნიერის კეთილშობილი,
ჭკვიანი, ნათელი სახე სამუდამოდ დარჩა ჩემს
მეხსიერებაში. შამანიში მისი უწმინდესობის, საქა-
რთველის კათალიკოსის, კალისტრატე ცინცაძის
ნათლული იყო. ხშირად დადიოდა მის სახანაჯოდ.
ერთხელ მითხრა: უწმინდეს შენი გაცნობა უნდა
და წაივლით სკუმრადო. ამ დროს აკვარელის
საღებულებითაც ვმუშაობდი. გადავწყვიტე, პორტ-
რეტი დამეხატა. ჩემი სურვილი, რომ განუცხადე,
უწმინდესმა შებლზე მაკოცა, სამოთენებით დამთან-
ხნდა. შამანიში და მისი უწმინდესობა საუბრობდნენ,
მე კი ეხატავდი. მის უწმინდესობას ნამუშევარი
ძალიან მოეწონა, მეც, გახარებულმა, პორტრეტი
საჩუქრად მივართიე.

სკოლაში ჩვენი კლასის დამრიგებელი ქართული
ენისა და ლიტერატურის გამომხიანილი მედალოვი
ქალბატონი ვარო ვარდაიშვილი იყო. ჩემთან ერთ-
თად სწავლობდნენ: დათუნა მუსხელიშვილი, დღეს
გამომხიანილი ისტორიკოსი, საქართველოს მეცნიე-
რებთან აკადემიის ნამდვილი წევრი; ნოდარ ნათაძე,
გამომხიანილი მეცნიერი და საყოველთაოდ ცნობილი
პოლიტიკოსი. ჩემი უახლოესი მეგობრები იყვნენ:
გურამ ასათიანი, შუქლეში გამომხიანილი ლიტერატუ-
რათმცოდნე, მეცნიერებათა დოქტორი, ჩვენი სამე-
ფობროსი საყვარელი წევრი, ჩვეულებრივ ასე უღროდ
წასული. ნოდარ ცერცვაძე - დღეს გეოლოგიის
მეცნიერებათა დოქტორი, ჩვენი მუღბივი თამადა;
ვამიკ ყუფარიძე - ცნობილი ნეოროქიურგი, ჩვენი
სამოსის სული და გული, ქვიფის მოყვარული,
თხუნჯი, სიციღის დიდოსტატი; ისიც ბრე წაიღა
ჩვეულებრივ. თამაშ ალაფიძე, შესანიშნავი ვიკაცის,
გამომხიანილი ინჟინერი; მანუ დიდად გვატყობა გული
ასე ნაადრევად წასული. რუმო ბაირამაშვილი,
დღეს გამომხიანილი სურთომიძღვარი. თემო ნაცვლ-
იშვილი ცნობილი მომღერალი და კომპოზიტორი...
ამ მოკლე ინტერვიუში ყველა ჩამოთვალა ძნელია.

არ შემიძლია დიდი მადლიერების გრძნობით
არ გაეხსენო პიონერთა სახალღე, ქართველი ახა-
ლგამბრლობის სულიერი ამაღლებლისა და წვრთნის
დამბრლოვი კერა - ხაგვის კაბინეტში გამომხიანილ
მხაგვართან და პედაგოგთან, გრიგოლ მესხთან
ურთიერთობა. ლიტერატურის კაბინეტში რბოთ თა-
ბუკაშვილის, მელორ სკურუას, არჩილ ბუგიაშვი-
ლის, ნოდარ გუგუშვილის, თემო ჩირვაძის, თამაშ
მელიაფას და ბევრი გამომხიანილი ნიჭის ახალგაზრ-
დის გაცნობა და მათთან დაახლოება. კაბინეტის
შესანიშნავი ხელმძღვანელების, ქალბატონ ქვიფი
ანანიასვილის ინიციატივით მოწვობილი დისკუბები
ლიტერატურის პრობლემებზე. დაუწყყარია ისტორ-
იის კაბინეტში მძებელი კონსულტაციები, რომე-
ლსაც ძალიად ღირებუ აგარებდა ქალბატონი მარიკა
მიქელაძე. შეხვედრები გამომხიანილ მწერლებთან,

ენისა გაგმევილის პორტრეტი

მეცნიერებთან, მხატვრებთან, მსახიობებთან და
მუსიკოსებთან. აქ გაეციანთი კონსტანტინე გავსა-
ხურდია, კორნელი კეკელიძე, ნიკო მუსხელიშვილი,
სიმონ ჯანაშია, ბორის პაპუგინაძე, ნიკოლოზ გახი-
ნოვი, აკაკი ხორაბა, აკაკი ვახაძე, ვერიკო ანჯა-
ფარიძე და სხვანი. გვეცინა გურისგული და ალ-
პინისგური ექსპედიციები საქართველოს ყველა კუთ-
ხეში, უბრწევინალები ქართველი ქალბატონები
შვიდა ერისთავისა და ალექსანდრა ჯაფარიძის
ხელმძღვანელობით.

ფაშისგურ გერმანიასთან ომის დროს მოსკოვ-
იდან, ლენინგრადიდან, კიევიდან და სხვა ქალაქე-
ბიდან ინტელიგენციის დიდი ჯგუფმა შეუფარა თავი
თბილისს. ისინი ომის დამთავრებამდე ჩვენი ინტე-
ლიგენციის წარმომადგენელთა ოჯახებში ცხოვრო-
ბდნენ. აქ იყო მოსკოვის საზმხატვრო თეატრის
მთელი დანი, დიდი თატრის და კიევის საოპერო
თეატრის სახელგანთქული მომღერლები, მხატვრე-
ბი, მოქანდაკეები, მოუცკეავეები. თბილისის თეატრ-
ებსა და საკონცერტო დარბაზებში თითქმის ყო-
ველ საღამოს იმართებოდა უძაღლესი ღონის სპე-
ქტაკლები და კონცერტები. თბილისის საოპერო
თეატრის სპექტაკლებს კიევიდან ჩამოსული ბრწვი-
ნეაღე დირიჟორი საშუელ სვალდერმანი დირიჟო-
რობდა. საქართველოს სამეოწონურ ორკესტრს კი
ორი წლის განმავლობაში ალექსანდრე ვაუკო ეღვა
სათავეში. მწერალთა სახასლის სააქტო დარბაზში
ირაკლი ანდრონიკოვი კითხულობდა თავის ბრწვი-
ნეაღე მეპირ მოთხრობებს. საკონცერტო დარბა-
ზებს თბილისის თეატრალუბთან და მელიმანებიან
ერთად ყოველთვის ესწრებოდნენ სკოლების უუ-
როს კლასელები და სტუდენტები ახალგაზრდობა.

სამოთენებით ვიციანებ ამ წლებს, რომელიც
ცოდნის წყურვილით, დაუმრეგელი ენერგიით და
სკუიფის მომზავლის იმედით იყო აღსაღე თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტში სტუდენტებით გადაჭყდილ აუდიტორიაში ლექციებს კითხულობდა დიდი ქართველი მეცნიერი და ბრწყინვალე ორატორი, ბატონი შალვა ნუცუბიძე. თბილისის სამხატვრო აკადემიაში ქალაქის სხვადასხვა უბანლები სასწავლებლების სტუდენტობა სპეციალურად მოდიოდა აკადემიკოს ვახტანგ ბერიძის ლექციების მოსამსენებლად. სამხატვრო აკადემიის სტუდენტობა რეგულარულად ესწრებოდა ბრწყინვალე მუსიკოსების: სვიანთის, რიხაველიძის, ემელ ვილქსის, დავით ოცხვანიძის, ლევ ობორინის, ევონ პეტრისა და სხვათა ლექციებზე კონცერტებს.

1947 წელს ოქროს მედალით დაჯილდოვდა ვაჟთა მე-7 საშუალო სკოლა და თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიაში მისაღები გამოცდები სპეციალურ საგნებში სუთებზე ჩაეხატა. ასრულდა ჩემი ოცნება. ეს ის დრო იყო, როცა ჩვენს აკადემიაში მხოლოდ ხელოვნებაზე ფანჯარა კერძოდ შეყვარებული სტუდენტები სწავლობდნენ. ფერწერის პირველ კურსზე ჩემთან ერთად ჩაირიცხნენ ნიკოლაძის სამხატვრო სასწავლებლის კურსდამთავრებულები: ალექსანდრე ბანიქელაძე, კოკი მახარაძე, მიგო ხახუაშვილი, რეზო ცუცქერიძე, ლიალია რილკეიანი. მათ აკადემიის დამთავრების შემდეგ თანამედროვე ქართულ ფერწერაში თვალსაჩინო ადგილები დაიმკვიდრეს.

თმი ახალი დამთავრებული იყო და ცხოვრება ძალიან ჭირდა. არ იმოყვებოდა სახატავი მახალბები, შერობა წესიერად არ თბებოდა, მაგრამ ყველანი მონდობებით ესწავლობდით და ბეჯითად ვასრულებდით პედაგოგების დაეალებებს. მახსოვს, როგორ ინტერესით ვაღვივებდით თვალს საკლასო დაჯილდების მადლობაგვერდ დინებზე შესრულებას. გამოირჩეული ნიჭის შრომისმოყვარე სტუდენტები პატივისცემით სარგებლობდნენ როგორც პროფესორ-მასწავლებელთა შორის, ისე მთელ სტუდენტობაში. უსაფუძვლოდ შურის გრძნობას ვერც ერთი სტუდენტი ვერ გაამყვანებდა.

ყველა ცდილობდა შრომითა და საკუთარი მღწვევებით ლაღერებს გვერდში ამოსდგომოდა. აკადემიაში ჭეშმარიტი შემოქმედებითი ატმოსფერო სუფევდა. ჩემი ამრით, ეს განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ მამის მისაღებ კონკურსში შემთხვევითი ადამიანი ვერ გამამარჯვებდა. აკადემიაში ძირითადად ნიჭიერი ახალგაზრდობა საკუთარი ინიციატივითა და სურვილით მოდიოდა, და არა მშობლების დაძალებითა და შუამავალით პროტექციით. მე ისე ჩაეხატა მისაღები გამოცდები და აკადემიის მთელი კურსი ისე გავიარე, რომ რექტორის, პრორექტორის, დეკანის კაბინეტში არ ქუჩაში ჩვენი შენობის წინ, მისაღები გამოცდების დროს, აბიგურინგითა მშობლები თვალთ არ დამინახავს. არც რექტიფიკატორების მოძალევა მახსოვს. ახლა ბევრია თალღითი რექტიფიკატორი, რომლებიც ახალგაზრდებს ძირითადად იმას ასწავლიან, როგორ შეიგანონ „შპარვალკები“ გაიცდინა და როგორ გადაიგანონ ისინი საგამოსილო ფურცლებზე. აკადემიაში მოძრაოდნენ შემთხვევითი ადამიანები, რომლებსაც ხელოვნებასთან არავითარი კავშირი არა აქვთ და მთელ დღეს სწავლის მავიჯრად აკადემიის წინ „სალაყბოში“ აგარებენ.

ჩვენ დროს სტუდენტთა ნამუშევრების გამოფენა მხოლოდ აკადემიაში ხდებოდა. ასეთი გამოფენები წელსწადში ორჯერ, სემესტრების ბოლოს იმართებოდა. ნამუშევრების გამოფენა ფართო სამსჯავროზე სტუდენტებსა და მათ ხელმძღვანელებს დიდ პასუხისმგებლობას აკისრებდა.

ჩემი უშუალო პედაგოგები იყვნენ ბატონები: მოსე თითბე, კორნელი სანაძე, კოტე გრძელიძე, ნიხი გაბაშვილი, ვასილ შუხავეი, დავით წერეთელი, გიორგი ვაში, ითრაბა მამალაძე. არ შემომძლია ჩემს მასწავლებელთა შორის არ მოვიხსენიო აკადემიის პროფესორ-მასწავლებელთა მთელი შემადგენლობა, რომელთაც დიდი დეაწლი მიუძღვით ჩემი

ლელს პორტოგუგისი

მამის პორტოგუგისი

ორიღე სიტყვა საკუთარ თავზე

მზაკვრად ჩამოყალიბების საქმეში. მაღლიერი ვარ ჩემი თანაკურსელებისა, რომელთაგან ექვსი წლის მანძილზე ბევრი რამ ვისწავლე დღეისათვის კი შე თითოი მათქმ 55 წლის პედაგოგიური სტაჟი. ახალგაზრდობას გადავეყმ ჩემს ცოდნასა და გამოცდილებას, ვედილობ, რომ ჩემს სახელისნომი ყოველთვის ურთიერთ ნდობის აგმოსუერი სუფევებს. ესეკ ჩემმა პედაგოგებმა ჩამინერგეს. ასე თანდათან ყალიბდებოდა პროფესიონალი შემოქმედი. ხელოვნების ისტორიას თუ გაეცხსენებთ, არე ერთ გამოხენსად მზაკვრის თავის სიცოცხლეში თრ-სამ პერსონალურ გამოყენებზე მეტი არ ჰქონია. დღეს საგამოფენო დარბაზების კერძო მესაკურთრეები კარგი გასამრჯელის ფასად ახალბედა მზაკვრებს პერსონალურ გამოყენებს უწყობენ და დაქარაუბრული ხელოვნებითმცოდნეების შემუშობით მათ შემოქმედლებას პრესაში და ტელევიზიაში დღ რეკლამას უკეთებენ. როგორც წესი, ვეიკრიტიკოსების რეცენზიები სტერეოტიპულია, სადაც ყველა მზაკვარი სოვეგატორად და გენიოსად იწოდება.

ავანგარდში ფრანგული სიტყვაა და ქართულად შექრანავებს ნიშნავს. ასი წლის წინანდელი ავანგარდში რთოვერ შეიძლება დღეს მოწინავედ მივიხნათო? არგბიზნესის მათემატ მსოფლიოს ყველა კუთხეში გაავრცელდა და დამკვიდრა იფოფისიანი „პოპულტურა“ და მსოფლიო ხალხების ერთნული კულტურის თეოთმყოფალობა და ლოგეკური განვიითარება სგანდარტული ვახდა. ერთგვაროვანი ეკლექტკური მანერნისის, პრიმიტივიზმის და ფსევდო-ავანგარდშიმის სტერეოტიპული ნაწარმოებებით გათვის მსოფლიოს საგამოფენო დარბაზებში. საუკუნის ბოლოს მსოფლიოს მოწინავე საზოგადოებამ ამ „ღვთაებრივი ხელოვნებისადამ“ ინტერესი დაკარგა. თოთმოციან წლებიდან იწყება ფსევდო-ავანგარდშიმის ნაირსახეობათა ხელოვნების დეკადანსი და გაუფასურება. დღეს არგბიზნესის მათეოთმები ფსევდო-ავანგარდშიმის ჩაწოლილი „შედეგების“ რეაბილიტაციას და გასაძელებს მსოფლიოს მთერებულ პროინციებში ცდილობენ. მსოფლიოს კულტურის ცენტრებში დაიწყო აქტური ბრძოლა ვადავკარების ვაზზე დამდგარი კულტურის ვადავარქნად. ხელოვნებაში იწყება შემოხრტი რეალისმისაკენ, ჰუმანიზმისაკენ შემობრუნება, დეკამანიზაციის ეპოქა მთავრდება. აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნებში დაიწყო მრუბე კლასიკური რეალისმის სკოლების აღვადგენად. ამ ქვეყნების უმაღლესი სამზაკვრო სკოლები სამუშაოდ იწყებენ ფოფისი საბჭოთა კავშირის ცნობულ სამზაკვრო ინსტიტუტების პროფესორ-მასწავლებლებს, მათ შორის არიან თბილისის სახელმწიფო სამზაკვრო აკადემიის პედაგოგებიც.

თბილისის სახელმწიფო სამზაკვრო აკადემიაში კლასიკური რეალისტური ფერწერის დარგში ფუნდამენტური განათლება მივიღე, რაც სრულად საკმარისია ყველანაირი მზაკვრული ნაწარმოების შესაქმნელად. მე ისეთი ხელოვნება მწამს, რომ-

ელიც ესთეტიკურ განცდას იწყებს მაყურებელში და არ საჭიროებს ავტორისა და ხელოვნებათმცოდნეების ბუნდოვან განმარტებებს ნამუშევრის დღის დღისთვის შესახებ, რომელიც თურმე მხოლოდ ელიტარული საზოგადოებისათვის არის ვახებები. ასეთი მეთოდით ახსნა მზაკვართა შემოქმედებისა ყოველთვის ანდერსენის გენიალურ მზაკვრში შამკული მეუბს თობაზე მთოხრობილ თაღლითობას მავთნებს.

ჩემთვის ერთნაირად საინტერესოა სულ სხვადასხვა ეპოქისა და მიმართულებების მზაკვართა შემოქმედება, ხელოვნათა ვანკვიორებელი ახლწერა, ნაწარმოებებში ჩაღებული რთული სიოკონია; კომპოზიციი, ფორმა, ფერა, არგტიკიში, მზაკვრული შემოქმედების ძალა. მაღალ რანგის ყველა მზაკვარს თავისი პროფესიული საღეშელობე აქვს და ყველაფერი ამის შეყენება უღიღეს ესთეტიკურ სამოუნების მანიჭებს. რასაკერვლია, ჩემს განსაკუთრებულ თაყვანისცემას კლასიკური ხელოვნების ოსტატები იმსახურებენ, თუნდაც ამიგომ, რომ ეს გამოხრეული ნიჭით, შრომისმოყვარეობით და ნათელი ანალიტიკური გონებით დაჯილდოებული ეს ადამანსები ბოლომდე ხარჯავდები სულერი ძალებს ბრწყინებულ ნაწარმოებებს შესაქმნელად. ისიც ვასათეაღისწინებელია, რომ საუკუნეების განმავლობაში არახოლეს შენდებულა კლასიკური რეალისტური მზაკვრობისადამ მოწინავე საზოგადოების ინტერესი. სახეთო ხელოვნებაში ამაღლებული სულის უღამაშეს გამოხრწყინებად მიმამხნია. ფრანვი იმპრესიონისტების და პოსტიმპრესიონისტების შემოქმედება; რაც შეეხება მომაველს, ვფიქრობ, რომ შესანიშნავი ახალგაზრდობა მოღის, განათლებული, გონიერი, მომაველს რწმენით და სიმამიეთი აღსაესე.

სიამაყის გრძობა მეუფლება, როდესაც ვისხენებ, ამასწინით, „ეთორ ვალერეაში“ მოწყობილ ჩემნი აკადემიის სტუდენტთა ნამუშევრების ექსპოზიციას. ვადავკარებულად შეიძლება ითქვას, რომ აქ წარმოდგენილი იყო მაღალი ღონის თანამედროვე ქართული ფერწერის ნამუშევრები, გინციფორების იწყებს ავტორთა მაღალი პროფესიონალიზმი და ხელწერის მრთავადფორენება...

ამაღლებული ქართული სული ჯერ კიდევ ცოცხალია. მჯერა, რომ იგი კვლავაც ხშირად გამოხრწყინდება!

და ბოლოს, მაღლობას მოვახსენებ „ნისკარს“ ამ საუბრისათვის და უკომენტაროდ დავტენ - ჩემს ბიბლიოთეკაში იხსება ბაღონ კორნოლ კეკელიძის ორგოთეული ავტორის წარწერით: - „სახსლოვრად გოგი თოთობაძესე კარგი მზაკვარი ლიტერატურას უნდა იცნობდეს, რადგანაც მზაკვრობა და ლიტერატურა უნდა არიან“. რაც შეეხება სამომავლო გეგმებს, მე კვლავაც ჩემი ცხოვრების წესით ვავაგრძელებ შემოქმედებას და ცხოვრებას.

საკუბარი ჩაიწერა ქეთევან გამგებელმა

მამუკა კობერიძე

ულრო დრო

ქართული კულტურისათვის ე. წ. „გარდამავალ“ პერიოდში მნიშვნელობისგან დაიცილა ან საერთოდ თვალსაჩინოების მიღმა აღმოჩნდა ჩვენი კულტურული სივრცის მარველაძეებრივები ღირებულებების მთელი „არსენალი“; წარმოქმნილი ვაკუუმის შევსებისად შემოჭრილმა ღირებულებებმა დაბის გადაჯავჭნის საკუთარი კულტურად და საკუთარი თავიც შესაბამისად, უკვე იკვეთება ამ უცხო კულტურულ ღირებულებათა (რომელთა დიდი ნაწილი კულტურული სურთავატა და არა თვითმარი ღირებულების მაგარებული ფუნოშენი) შექანკური „გრანსალანგაციის“ სინდრომის არცთუ შორეული კონკურებიც.

კულტურულ ღირებულებათა შექმნა თუ არჩევა (ახლის მიღება, ძველის შენარჩუნება თუ „ახლისა“ და „ძველის“ ხსნივმობება) ერის პრეროგატივა და, შესაბამისად, ვრადყოფინს აუცილებელი პირობაა. ამ თვალსაზრისით, ლიგერატურა, ლიგერატურული ნაწარმოები განსაკუთრებული წარმომადგენელია, რომელიც ახალ რეალიზმს ერთი რომელიმე კონკრეტულ ღრდის ირვლეო „დასისეკებულ“ სიციკულტურული, ეთიკური, ფსიქოლოგიური და ა. შ. „ინტრულინგების“ ნაზავით ამკვიდრებს, ხოლო მხატვრულ ფორმის იძენს მამინ, როცა ლიგერატურული ნაწარმოების მხატვრულ-ეთიკური პარამეტრები დრო-სივრცულ „ნარჩოში“ მოქცეულია.

ლიგერატურულ ნაწარმოებში, მისი დრო-სივრცული ლოკალიზაციის მიუხედავად, ყველაზე ნთილად ჩანს მხატვრულ ლინამი დანახული გარემო და მისი მათრგანსებელი ფაქტორი, რომლის უნივერსალური ხასიათი (კულტურულ ღირებულებათა სახეობისე ხსკეშებში გრანსფორმირება) არ ემორნალება წარმავალ „მოდურ“ შეხედულებებს და მათში ყოველითვის იყოფება ერის ისტორიის ამა თუ იმ ეტაპისათვის მნიშვნელოვანი როლიერე მნიშობრე-ეთიკური, ისე ესთეოეკური ღირებულებებს.

ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს მისიელ ჯავახიშვილი ამ პერიოდში შექმნილ მოთხრობებში მხატვრულ ხატის ირგანივლითისა ანა მხოლოდ ქართული კლასიკური მწერლობის მონათრეებს ევრდნობოდა, არამედ ჰქობრად იყენებდა ევროპული ლიგერატურული გამოდღებებიდან ხასეხებს ხერხებსა და საშუალებებს. მათ შორის, ლიგერატურულ გეჟების სივრცული და დროითი თვალსაზრისით, ირგანივების პრინციპსაც. ამ კუბით განსაკუთრებით საინტერესოა ე. წ. ქრისთოგონა ხსკეშის დაჟოქსირება, რომელთა ანალოზინ, ეუოქრობი, უური

სრულად წარმოიჩინეს მწერლის მიერ მოდელირებული საშერის მინაგან დინამიზმისა და დრამატიზმის, მოგვემს მისიელ ჯავახიშვილის მიერ შექმნილი მხატვრული ხსეხების ხანგრძლივი სიციხელის ხაღკუმლის გსადღეს.

მისიელ ჯავახიშვილის შემოქმედების არცულ ეტაპზე შექმნილ მოთხრობებში მხატვრულ ხსეხთა ირგანიშავია ქრისთოგონული „არგუმენტით“ ჯერ არ მეუფსებულა და, ამღუნად, ბუნებრივია, რომ მწერლის შემოქმედებით დაბორატორიაში ამ კუბით „ჩახედა“ ყოელისმოგველი ვერ იქნება, მთი უური, რომ დღეს მკითხველის საშუაგრობზე მისიელ ჯავახიშვილისეული „პოთრავიული დროს“ ქრისთოგონის გხსნის ცდა გამოიგვექს.

ქრისთოგონის ცნებაში, მ. ბახტინის მისევეით, ცხერატურა სივრცულ-დროითი ერთობის აჟიოლოგიური მიმართლება, რომლის ფუნქცია მხატვრულ გეჟსგან, პერსონაჟის პიროვნული ფუნქციის ფსიქიკაში მღგობარეობს, ე. ი. ნაწარმოებში „გახეყნია“ ამრობოზე ველი მხოლოდ მისი სივრცულ-დროითი კონფიგურაციით იბუექტირდება. აქლან გამოდინარე, ლიგერატურული პერსონაჟის „სხეულებრიობისთვის“ მისი დროსა და სივრცის კორდინატულ ხსკეშებზე (ხვეწს კონკრეტულ შემთხვევაში კი ბოთრავიულ დრო-სივრცეზე) „დაბარეობ“ აუცილებელია, მწერლის მიერ პერსონაჟის მკითხველთან შესეკვლის მოქმეგამდე მისთვის მიმანშიმართულად მერნეული ბოთრავიული სეგმენტებზე, უური მუჭად კი, მათი დროითი და სივრცული მნიშვნელობები, განსაზღვრავენ პერსონაჟის ქმედებების ფსიქოლოგიურ მისეხს.

მისეულებად იმისა, რომ მ. ჯავახიშვილი ამა თუ იმ მოთხრობის პერსონაჟის ბოთრავიულ დროს უმათრეებს კონკრეტულ დრო-სივრცეში განეყნს, მანე ვხელებით მიდღევი, რომ იყვიე „მინამოღაცია“ პერნეგკულურ დრო-სივრცეზე ხორციელდება. შესაბამისად, მისიელ ჯავახიშვილთან ვხევეებით პერსონაჟის ბოთრავიული დროის ქვეშით წარმოღაცხილ რამღეცხმე მიდღეოეკაცია:

1. „უბოთრავიო“ დრო („ხანსურა“). „ხანსურა“ მოავარი პერსონაჟი „უბოთრავიო“ აღმიბანა და მას-უბერეკემულ კითხვებდ რწნება: „როდის და რომელ ქალაქსად ან სოფილდან გადმოსახლდა? უცილია თუ ცილანი? იქნებ შეუღებეს მკაქს? იქნებ ჯერ მარმანდელი ხარჯო არ გადახედა წწითი ფუთისხეყრან ვლახას? (ხამი ჩვენი - მ. კ.) მწერალი, რომელიც ხანსურას არე ვერ ბოთრავიულ ვლემენტს არ „აძღვეს“, დროში და სივრცეში მხოლოდ მის ვევატევიერ არსებობას აჟოქსირებს. მეტრეულად

არის უკლებლყოფილი პერსონაჟის მიერ სოციალურ-ანთროპოლოგიური შეფასების დროსა და სივრცის „შიდაში“ მიზნებით, გამოყენება და, შესაბამისად, პიროვნული საყრდენების ფორმირებაც. რამდენადაც ჩანსურის მხატვრულ სახეში (თედად ამ პერსონაჟის გეგმიური კონსტრუირება დიდი მშველიანობა იძლევა სამუშაოებს, ამ კონტექსტში ეისპრობის გერმინის „მხატვრული სახე“) შიხაშხული არა დაპრობოლო პიროვნება (როგორც იყო იყო მუხუბახუბო ქართული საბჭოთა ლიტერატურაშიცონტინუობაში), არამედ ბაპირში აკუმულირებული ნეგატიური ენერჯის გამომჟღავნებელი „პარამეტრები. ამიტომ სრულიად ბუნებრივად აღიქმება მისი უბიოგრაფიული და ამ უკანასკნელისა შემუშავების დროზე და სივრცეზე დაუმოგონებობაც. ამიტომ, მწერალი „არხაიდან“ მოსულ ჩანსურის ისევე უკანაც - „არხად“ აბრუნებს: „უკანაგონი და მეთორ მთლიანად ჩანსურის ასწავის, ეგლში ჩასახს და ს ა დ და ა გ გაიგებურს“ (საში ნენაა - მ. კ.).

11. გმა - „უხივრო“ სივრცე („შემოღვიობის დიქ“). სივრცეა „შემოღვიობის დამის“ პერსონაჟები ჩანსურისგან განსხვავებით, რეალურ დროზე „დამატების“ საკითრების გრძობის იმდენად, რამდენადაც სოციალური საყრდენების უქონელია „ნორმალური“ ადამიანების მხატვრი „დოკუმენტი“ - ბიოგრაფია ეხაპრობობს და, შესაბამისად, ყოფილი „სოცლის მასწავლებელი“ და „ყოფილი სკოლენტი“ ბიოგრაფიების შიხისთვის წვალობით სოციალურ ეკლში „ეჭვებიან“. ამისთან, არსებითი ან გარემოება, რომ ისინი ამ „ბიოგრაფიებს“ უმკაცრესად, სელითიანობით იტყვობენ: „გულისხმად „სკოლენტი“ შირნის მათიარში „გამოღვიობის სოცლის მასწავლებელი“ იყო, გაბაფხულზე „უღანამკლად დამოხინდა სკოლის უფროს“, შემდეგ „უფროსის მოხელე...“ როგორც უკვე ვთქვით, ამ სივრცის პერსონაჟები დროის შესაბამისად, ამ დროში განეგვიდ ბიოგრაფიის (თუ ბიოგრაფიის) - მ. კ.) განხილავენ, როგორც პიროვნების დენკოტივირების ცდას სოციალურ სივრცისთან ან რომელიმე სოციალურ ჯგუფთან, მაგრამ „დენკოტივირებენ“ ამა თუ იმ დონეებზედ გასაგებობის მიხმამ აუღლებელი პირობა, რომელიც რეალურად მკლავდა ხასიათისა და ფუნქციონირებისათა კონსტრუირების თავიანთი ევკლიტური არსებობის გასახანგრძლივებულ ინსტრუქციონარის ქმნაან. სივრცის ამ პერსონაჟებისათვის უფილიტარული მიმინებით „შეკუმწული“ დრო - ბიოგრაფია, კარგავს თვის კმარ დირებულებას და მხოლოდ მერკანტილურ სურვილის რეალიზაციის ინსტრუქციულ მათარება.

111. „სწრაფი“ და „წელი“ ბიოგრაფიები („მქუქქე გაბო“). „ჩანსურისა“ და „შემოღვიობის დამის“ დროში დაკარგული პერსონაჟებისგან განსხვავებით, მქუქქე გაბოს მისი საბიოგრაფიული დირებულების დამაღასტრებულ „დოკუმენტი“ - ბიოგრაფია აქვს („მ ა მ - ი ნ პაპაშა მუღლებულ კიდა თიოლებლი...“). თუ „შემოღვიობის დამის“ პერსონაჟები ფუნქციონირაფულ დეგალებს აუცილებლობის გამო იხმვენ, მქუქქე გაბოსთვის ბიოგრაფია თავისთავად და საბედისწერო დეგატივის მქონე სტრუქტურაა, რომ-

ელიც თბი: „ქვედა“ (მუღლე, შიღლები, სივრცეა ჯალღებულებები და ა. შ.) და „შედა“ (სახეუბ სივრცეა, ხარის, კაბის უმრეწეული და ახივრცეა სივრცეა და ა. შ.) ქვესტრუქტურებისგან შედგება.

როგორც მწერალი მოვიტორობს, ცხობ სახეუბის გამომინდელ, მქუღ, გამომიდა გუქმის გამოხიბდა და, შესაბამისად, მისი „სკლდური“ ბიოგრაფიის ნიშნულები მისევე სოციალურ ბიოგრაფიულ ღერძს ვასლებს ერთგული სახეგადა. მუღლეად იმისა, რომ გაბოს ცხოვრების „სახეუბილედ“ პერიოდს მწერალი არ აღწვს, მკითხველისათვის ცხლად, რომ გაბო თავისი მუქგლობით ერთობა დროზე და სივრცეორიუ პარამეტრებით ფორმირებულ საბერბის საწაელი იყო, მაგრამ, რიცა ხანუბა მისი ახალი ცხოვრების თრეკინგია გახდა, მოხიბობის მათეკარი პერსონაჟის „მისიარში“ დროის „გაღნიშვნა“ რადიკალურად შეეცვლა - დამქრდა, „გაიასწრო“ რეალურ დროს და სახეებით ცხლდა, მისი მუქგლობის განმსაზღვრელ ნიშნობა პერსონაჟულურ ეკლზე გაბოს სკლდური „კოორდინატებში“ რადიკალურად სხვა კონსტრუირება მიაღო. ასეთში გაორმადებულმა დრომ („ქვედა“ დონეზე - თეახში დრო ნელა მომლაშნება, ხოლო „შედა“ დონეზე - ხარის, კაბისი უ ეღვის უსწრაფად მიქრის), მასვე ხასიათის მორგების აუცილებლობამ ან, უფრო მუქგად, მუქგაღვიობამ გაბოს საბედისწერო გაბრება და მისი გრაფიკულ პირიყენება ნორმალუბება გამომწვდა.

4. „გაქცეული“ ბიოგრაფია („კურკას ქორწილი“). ამ მოთხრობაში მწერალი, ბიოგრაფიული დროის მღარებით დეგატივულ მოღვს გვიტოვობს, მოხიბობის პერსონაჟის ემსპრობა ბიოგრაფიული ზღასტების გასწვრივ სივრცეშიცონტინუობა კურკას „სკლდური“ ბიოგრაფიის სტრუქტურა ვირტუალურ საბერბის მთელმჭა თრეკინგებელი და იყო მომხიბლისკენ არის მიმართული (თრეკის საბიოგრაფი, აუჯღზე, სკურმეზე - „ნორმალური“ საბიოგრაფი ატრბუქიკამე); ცოლის შირივის და ამით სხვა სოციალურებზედ საყრდენების გამონახვის უკავშირდება, კურკა საბედისკე ემება, დღეს, სკლდ უნდა დანიშნულიც და აბა როგორ შეეუბრებოდ ვიდად მიტარებობის თავის გაგადრება“. კურკას გრაფიკადი აქვდაან იწყება, კურკას სოცის თეორეალიზაციის ეკლდამე თრეკინგებშია ფორმად, დაქორწინებამ, იმდენად დანამე კურკას თავად მოხიბობის დროითი ეკლი, რომ პერსონაჟის პერსონაჟულური დრო ეკლარ „ჩაქურდა“ კონტეპტულურ დროის სქემაში და ამიტომ იყო ახალი უკურად ამიყარდა სოციალურებზედ კაქსრობა სახეგმიან (თეახი, მუღლე და ა. შ.), შესაბამისად, მისი, როგორც პირიყენის, რეალიზაცია ეკლარ მისდა.

რასაკერებელა, მქუღი წარმოღვიობდა ახალიში მკითხველში უკმარობის გრძობობა დეგატივის გარკვეული სქემატიკობის გამო. მაგრამ აქვე უნდა შეხიბონი, რომ საბერბის სტატიის სიყუდიკით გამომწვრულმა მუღლეებამ საბედლება არ მიყავს უფრო ვრცელად გაეყენებლამეხანა არა მხოლოდ მისეულ ჯაგახიშვილის მქუქქეღვიობის პირველ პერიოდში მქუქქეწალი მოხიბობები, არამედ წინამდებარე წერბიში წარმოღვიობდა იმღლებუბა კი.

მაია მირესაშვილი

„პრაგრადიციული“ ისტორიული რომანის შესახებ

ქართული ისტორიული რომანის განვითარებაზე მსჯელობისას 70-80-იანი წლები, წყველებრივ, ახალ საფეხურად შთაბრძნავს. ეს ფაქტი არაერთხელ აღუნიშნავთ ქართველ ლიტერატურათმცოდნეებს (გ. შერეველაძე, შ. ჩხიკვაძე, გ. განიჩილაძე, რ. შამუგიაძე, ხ. სიგუა, გ. გვერდნოვილი, კ. თეაბაძე და სხვ.). ლიტერატურული პროცესის განვითარების თიქვეტური მონაცემებით ისტორიული რომანის პრობლემური, სტილური, თემატური თავისებურებების გათვალისწინებით აღნიშნულ პერიოდში ...ჩვენს მწერლობაში მომხდარა არა მხოლოდ რომელიმე ეპოქის, ისტორიული პიროვნების ან ფაქტისადმი ინტერესის გენერაცია, არამედ ისტორიის ფილოსოფიური გააზრება, მსოფლიო ოჯახში ერთიანი და პირთაშორის საზრისის ძიების გენერაცია“ (გ. განიჩილაძე).

ისტორიული რომანის შეგამართლებიდან დაკავშირებით ამ პერიოდში გამოიკვეთა განმდინებელი საკულტურული ასპექტები: ა) ერთი მხრივ, რეაქტის გრადიციული ისტორიული რომანი, რომელიც განაგრძობს ან ახლებერად ავლენს იმ თვალსაზრისით გრადიციულობა, რომელიც შექმნილია და დამკვიდრებულია ქართული რომანის ისტორიაში დარგში იმრუნეს წყენი მწერლობის კორიფეჟებში: პ. ბარბოქაძე, კ. გამსახურდიანი, მ. ჯაფარიძე, გ. რობაქიძე და სხვები. სწორედ ამ გრადიციულობის გამგრძელებლად გვევლინებიან გ. აბაშიძე, რ. ჯაფარიძე, ა. კალანდარიანი და სხვ. ამავე ენის სახეებში მოთარგმნა ისტორიულ-ბიოგრაფიული რომანები (ს. ჯალაღანი, თ. შილაღურიძე, თ. ჩხეიძე, ე. შაღრაძე, რ. ჩხეიძე და სხვ.) და ისტორიული რომანი-ქრონიკა (ვ. ჯეღბაძე, დ. ხანიკიძე, თ. ნაგროვილი და სხვ.), ბ) მეორე მხრივ, განსვდა ისტორიულ თემატიკაზე დაწერილი რომანები, რომელიც მხოლოდ პირობითად იყო ევროპეული ისტორიული. არაგრადიციული ისტორიული რომანში ამკარბილ იმეის თიქს გრადიციული თავისებურებანი (ენარული, თემატური, პრობლემური) აღნიშნულ რომანებში ისტორიული რეალიზები მინიმუმამდე დაყვანილი: ისტორია - მხოლოდ და მხოლოდ შესაყვრისი სურენეა წარსულის ნილაბქვემ შევინაძლელობის მნიშვნელოვანი პრობლემების, დროის დათვლიტიკური კვიმრის წარმოსახენად (ვევლინისმომბი ქ. აბრეჯიძის, თ. ჯილაღის, თ. ბაბილურის რომანები).

აღსანიშნავია, რომ ისტორიული თემატიკის დამკვიდრებისთან დაკავშირებულ სახალღებში არ არის „ქრონული მოვლენა“; 70-იანი წლებიდან ერთიანი ისტორიის დაბადული, შიშანშიმართული შიჯერული კულტურა, ისტორიული რომანში აქციენტების შევლდა ნიშნულია თითქმის ყველა პოსტსაბჭოთური რესპუბლიკის მწერლობისთვის (თ. გროთოვიტი, თ. დრუკვი, თ. კროსი, ვ. ჯეღბაძე, ხ. აბაშვილი და სხვ.). ისტორიულ ისტორიაში დროის კვიმრის გამოყოფის შევლილია, წარსულის მისალაზე დაყვრებით განსაზღვ-

რული სიციადლური გენერაციების წარმოსენა, რომლებიც დღესაც ინარჩუნებენ თიქიანი მნიშვნელობის - ეს ყველაფერი მწერლების მიერ სხვადასხვახანარად ხირციელდებოდა: ერთი მხრივ, სიჯეკში წარსულისა და თანამედრციეობის შერწყმით და, მეორე მხრივ, შორეული (ან არციეუ შორეული) წარსულის მოვლენება და აღმისაზრებულობის თხრობის გზით. ამისთან, აღნიშნულ პერიოდში ლიტერატურათმცოდნეობა ერთი ნაწილად ისტორიული პრობის ეანრად აღიქვამს წარსულის კვიმრის მისალაზე მისოლოგიურ ავტოლ ფსიქოლოგიურ თხრობასაც, რომანტიკულ რომან-ლეგენდასაც, თქმულებასაც, აღვეგორულ-მისოლოგიურ თხრობებსაც და სხვ. ნიშნულია, რომ მწერლები ცდილობენ ლევერენებიდან, მისოციდან, თქმულებებიდან შერეობრივ გაკვიცილების ამოკვიციას, კვიციობის განვითარების სახერცილიც ისტორიის განმავლობაში დამკვიდრული შევლითების გააზრება, გასათვალისწინებელია ამ მომენტიც, რომ წინა თიქველებებისგან განსხვავებით, როღესაც ისტორიული თხრობა ავტოლად იყო ისტორიოგრაფიისათვის ცნობილ ავტოციტურ სტილზე, 70-იანი წლებიდან სულ უფრო ხშირად მათ აღვილის იკვიციების ფიქტიური, გასოვილი გზით.

ამისთან, აღნიშნული პერიოდის ისტორიული თემატიკაზე შექმნილი ნაწარმოებები თიქიციტიკებულია არა შორეული წარსულის სურათების თიქვიტიკებული წყენებზე, რისაც ძირითადლად შევციენებით-თიქვიტიციული ფუნქციბა აკისრია, არამედ ისტორიული მოვლენების ფილოსოფიურ, მნიშობრივ გააზრებაზე, ევროპეული ისტორიული პრობლემების წარმოსახენაზე ისტორიული თემატიკისადმი ამკვიციანი შიღვიმის აღახკვიციების რანქენიზე საკვიციით აღრე კვიცილის მიერ გამოიქმულ მისალაზრებას; დიდი გვიმანჯილი ფილოსოფიის ამბობდა, რომ სულიციენის აქცი კულიბა დიქციების წარსული დროის სხვადასხვა სახლების ცსოვიციების ამხსიველ მისალაზრებას, სულიციული დიქციის მისოლოგიის ისტორიული ფორმა, მაგრამ ერთი პირობით: ყველაფერი ეს უნდა ექვემდებარებოდეს ერთ მისალს - საკვიციანი ეპოქის უფრო დრმად, მისალაზრებად გააზრებას.

ჩვენს დროში ისტორიის შიჯერული შევციენების სწორედ ამ სახის აქციციტიკება, მისი აქციცილობისა შევციენებით რილია. დღესდღეობით ლიტერატურათმცოდნეები განსხვავებულ ისტორიული წარსულისადმი სამკვიციანი შიღვიმის, განსაზღვრულ: ა) პრაქტიკულ-შევციენებით ინტეციციბა; ბ) სამკვიციანი თიქვიციის ჩამოცილებების სურვილით და ე) ნაკვიციანების კულტურულ-ფიქციულობითი ამკვიციაციით. ეს უკანასკნელი გულიციმობის აღმისაზრება განსაკვიცირებულ, ეპოციტური მწერლობა შიღვიმის სამკვიციანად, როღესაც ... ხანამდილიე განსიცილება იმ პირობაში, თუ რანქენად ფიქციულია იგი აღმისაზრების“ (ა. გულიცი).

„არაგრადიციული“ ისტორიული რომანის შესახებ

ამგვარი აქსიოლოგიური მადგომა მისამზრებს წარსულისადმი „ამორწყვი“ ინტერესს, რიდიხე ერთი და იგივე ისტორიული მოვლენა სხვადასხვა კუთხით განხილვებ; ამასთან, ისტორიული ფაქტ მის განმარტებულ კანონზომიერებასთან კავშირის გარდა თანამედროვეობასთან „კავშირში“ იძლევა. აქვე შევხვდებით, რომ სიმართლე მოვლენა, რომელსაც ერთი მხარისა მნიშვნელოვანი როლი წარსულის კავშილურ ჯაჭვში, თანამედროვეობა დაინტერესების საგნად იქცევა ხოლმე.

შემოდის ნამოთხელის სამი მადგომიდან წყნეთის მთიანეთი აქსიოლოგიური მადგომა, რადიხე ვუქნობით, რომ ის იძლევა სწორხაზოვანი პრაქტიციზმის დაძლევისა და კეთილშობილის ბედის „შენეულად“ აღქმის შესაძლებლობას მორეული წარსულის მოვლენებთან საკუთარი მოქმედების შეფარდების სამუდგობას. აღნიშნულ პრობლემაზე მსჯელობისას შევხვდებით ერთი ჯგუფი (უ. თსკოცკი, ე. დილეგოვი, ნ. ბახუციანი) ისტორიის მხატვრული მოდელირებისადმი ორგვარ მადგომას განახილვებს: ბ. ბრესტსკიულ პრინციპს უპირისპირები ე. ფეისტინგერსიულ პრინციპს, რომელსაც ისტორიის მხატვრული „გეოანამედროვეობად“ აღიქვამს. ამის ხაზგასტანდით ე. თსკოცკის შთაქმის ფეისტინგერ-თეორეტიკისის სიტყვები: „აღამაისის ბუნება, სამოვლენობრივი კატაკლიზმებისა და ევოლუციის მოქმედება, უკლებლივ რწედა ათასწლეულების განმავლობაში. სწორედ ეს გარემოება იძლევა სამუდგობას მხატვრული პერსონაჟების გადაყვანისა ნებისმიერ ეპოქაში. რა ისტორიული კოსტუმსც უნდა ეცვა პერსონაჟს, მას ფსიქოლოგია არც რეკვიზიტი განსაზღვრავს და არც ეპოქა“. თუმცა, ნ. ბახუციანის დაკვირვებით, პრაქტიკაში ფეისტინგერის-ისტორიული რომანისაგა საკუთარი თეორიული მსჯელობის საზღვრებს ბაგროთებდა. მართალია, იგი ისტორიაში ექვება თანამედროვეობის ამკარა ანალიზებს, მაგრამ ეს სულაც არ უწლიდა ხელს, თავისებურად გაემქმების ისტორიის ფილოსოფია, წარმოეჩინა წარსულის მოვლენა და მათი დაძლევები კავშირი თეოანთ ეპოქასთან (ამის მადგალიად მისი „გოთაე“ ექმარება). ამგვარად, მწერლის შემოქმედებითი პრაქტიკა უფრო ღრმა და მადიანი აღმოსწიდა, ვიდრე მისთვის თეორიული კონკლუზიები სიყვარული და მწიობრივი ფაქტობის შესახებ, ხანსკერტისა, რომ ბევრი ლიტერატურათმცოდნის დაკვირვებით (დილეგოვი, რუკაიციანი, ბახუციანი, სოკოლოვი-თუხვერა) 70-80-იანი წლების „არაგრადიციულ“ ისტორიული რომანს (როგორც ქართული, ასევე პოსტსაბჭოთარი რესპუბლიკების) შემკვირდობით კავშირში იძლევა ისტორიული

თხრობის ამ სავთარბოისი გრადიციზთან, რომლებიც ვერბოულ მწერლობაში წარმოდგენილბა ბ. ბრესტის, ე. ფეისტინგერის, თ. მისის ხასილებით; კერბოლ ე. მათ შემოქმედებაში ხდება მემოთ აღმსრული ორი საწყისის ერთგვარი სისინებრბა.

ქართულ ავტობობა ე. წ. „არაგრადიციული“ ისტორიული რომანების გაბოლოვიერი შემოსაბრბობის პოსტსაბჭოთარი ქვეყნების ერობული ლიტერატურბის წარმომადგენელია ისტორიული რომანისას (თ. კრისის, ე. კუკუშკისა, ბ. თსკოცკის, რ. კონიენსკის) ცხადიყოს, რომ თანამედროვე ისტორიული ბელეგრბისკის მრავალფერობიანი ვანბრული და სკალური მოდელირებიდან სწევს მწერ დაბახილებულ ავტობობაგზა ერთ-ერთი შესაძლებელი ვარანგია ისტორიული თემის ფილოსოფურ-ეპოქური გზით ბივიციებისა. ეს მამბრობლება, რომელსაც ლიტერატურათმცოდნეობა ერთი საწლი (ე. თსკოცკი, ნ. ვულისკი, ა. ლინბრივი, ა. ბუჩისა, ნ. ბახუციანი, ჯ. ლომიძე და სხვ.) ე. წ. „ახალი ისტორიული რომანის“ ნამოვლენობას უკავშირბებს (აქვე აღნიშნბავი, რომ ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში ამ გვანბნავი ფეისტინგერ მოიკობა), მწერლებიც ავტობობის ისტორიული მასალისადმი მათი მადგომის, ამისივბელი პოზიციის თვალსაზრისით: „ახალი ისტორიული რომანის“ ავტობობისის ისტორია უბრბოდლბ აბახვის თბიქება არ არის, იგი რომანის სტრუქტურულ საყვბელია, მისი კონსონიციის „სამწერ“ მასალაა. ამდგობა, ე. წ. „ახალი ისტორიული რომანის“ ავტობობი თბეს უკლებას აბიქვბს, დაქვრან არა მხოლოდ ის, რაც წარსულში მისდა, არამედ ისიც, რაც მომდებლბ მომხდარიყ. ხანსკერტისა, რომ ჯერ კბილც საუკუნის დასაწყისში ევბისკენც-აღამისის ერთ-ერთი თვალსაზრისით წარმომადგენელი - მარტან პოლეკერი „ეპოქურიბა და ღრბობ“ ეკამბიბობდა არბსტრუქციულს: „...მამ, ისტორიის თმბდა შესაძლებელი არ უბდა ჰბინდეს? განა მოვიდა მამ სანბრ-ის მხოლოდ ფაქტბმბა, იმამ, რაც ფაქტურად მბხდა? მაგრამ, პბილვერბის თვალსაზრისით მამის არ ბქნა გამბარბებული: მხოლოდ 70-80-იანი წლებში შემოთბიბბილებული ავტობობის სტრუქტურბა და მონბტრბობიბში გამბობიქვა მბსახბრბა, რომ მხატვრული სიმბრობული უფრო ბრბობა, ყბილსბობიქვბლია, ვიდრე კონკრეტიული ისტორიული ფაქტი: რომ მხატვრული სიმბრობული „ავტობობის“ მოვლენობა ლიტერატურ სიმბრბობის“ შესახადლებელი, მაგრამ არბმბხდარი, ხანდახან უკბი სბის ისტორიული ყბიბი, მბის მქმბბარბების ბლწიბის, ბგბმბლებს და ბღრბობებს ფაქტების ცბიბრბებს (ე. ლომიძე).

ნინო ცარციძე

ღათა თუთაშხიას მრწამსი

ჭაბუკ ამარჯუაბის რომანმა „ღათა თუთაშხია“ გამოქვეყნებისთანავე მოიპოვა მკითხველთა აღიარება. ამრის სიღრმე შერწყმულია გამოცემის სხვადავსთან, რაც მას სხვადასხვა სულიერი წყობის მკითხველისთვის გასაგებს ხდის.

ნაწარმოებს წვეულებრივ რეალისტურ-სტილიზირულ სიუჟეტს აქვს, მაგრამ სხეულებს სიმბოლურობა, ემიზიონების იგავურობა ხაზუღლებას გვაძლევს მასში გაცილებით მეტი ამოუკითხოთ და დავისახოთ, ვიდრე თავად აღწერის საგანია.

„ღათა თუთაშხია“ ზოგადადამიანური პრობლემისაღმე მიდევნილი რომანია. აქ ის საკითხებია დასმული, კაცთა მოღვმებს განენის დღიდან რომ აწვებლებს: რამდენად ღვითურა აღმამანი და რა არის მისი ამქვეყნად მოვლისნების არსი; რა არის ცხოვრების მართიადი დანიშნულება პრინციპი, საერთოდ, სიყოფხლის არსი;

როგორე თუთონი სამყაროა ამოწურეაჲ, ისეკაცის ბუნება, მისი შინაგანი სამყარო. ფიქრს დასასრული არ აქვს, ამგომ აღმამანი ვერსიილეს ამოწურეაჲ თავისი აღმამანობის თავსა და ბოლოს. ვკვლადიერი იყვლება ამქვეყნად მხოლოდ თვით აღმამანი - „სულიერი წყურვილი“ - რნება უკვლელა.

ერთიად ფიშიკური აღმამანი, როგორე ბაილოგური არსება და მყოფი - მისი სულიერი სამყარო, ამქვეყნად მოვლისნების საჭიროება და გამართლება, მარადიული „სულიერი წყურვილის“ ხორციესხმება „ღათა თუთაშხია“, რომელიც ცხოვრების ამოხსნას ცდილობს.

კვლელის საინტერესო თემიქცია, როგორ აღიქვამს ღათა თუთაშხია სახელმწიფოს, იმპერიას, სამშობლოს, ოჯახს, საზოგადოლებს, კერძო პაროუნებას, ზოგადად აღმამანს. რა არის მისი მრწამსი, რა ასპირაცილებს მის მაღალმნიშობლობას, რაგომ არ დამორდა იგი პარტიკლმნად სიყვარულს, პარტიკლმნად სიკეთეს. რამ წარგაქა რწმენა, რაც ერთ ღრღს ქმონდა: „რად მგრობას დაუნგრევათ, სიყვარულს უმუნებთ“.

ღათა თუთაშხიას ერთ-ერთი არქეტეპია მითითური თუთაშხია, მთავრის ნათელი ღვთაების განსახიერება. „იქეაღა ერსა განმგებლად და მორიგედ ქვეყნიერთა საქმეთა თვისთა ჭაბუკო პარმუქნიერთა და რაინდი კეთილგონიერი - თუთაშხია. არ იყო იგი სულდგმული ერთი და მე ხორციელი, არამედ სული კრებითი. არსი მყოფი კაცთა წაღბა მისი, ვითა წახნაგათაგანი მათი უმარეულესი“. - ამ დაბახიებით წარმოვადგებთ სულიერად და ფიშიკურად სრულქმნილი, თავისპირი მშვენიერს გმირი, „სული კრებითი“ თავის თავში რომ იერთანენებს

ყოველგვარი წმინდა, ამალღებულს, მაღალმნიშობრებს. ამ მაღალმნიშობრობის საუკეთესო სიყვარულის ნიჭი და უნარია. პარტიკლემ კარში გამოკვეთა ავტორმა, რომ სიკეთე და სიყვარული ადვიტური ცნებებია.

თუთაშხიას გამგებლობის ღრღს კაცთა არსებამი მაღალი მსუ იყო გამჯდარი. აღმამანის ბრძნულად ირჯებოდნენ, სწავლობდნენ მიწათმოქმედებას, ხელოსნობას, ამინაურედნენ პარტიკლეს, ქმნიდნენ ანბანს. აკვირდებოდნენ ეარსკვლეულებს, ადგენდნენ რუკებს. ამ მითის მხებუთი თუთაშხია კულტურული გმირა, რომელიც აღმამანის სასიკეთოდ აღწვს.

თუკი თუთაშხიას გამგებლობის ღრღს მაღალმნიშობრობა და სიყვარულია გამგებული, ერში უღის მყოფობისა აღმამანების ქვენა ბუნება აღმგებულა, სიძულული ქვეკუდა ღმერთად: „აღიარე მან განმგებლად და მორიგედ ქვეყნიერთა საქმეთა თვისთა ერნხელი იგი სამსრელი, ხანრელი მისი - სული და ხორცი კაცთა. მკვლელ მისი - აღიუცილი მარად. არა იყო იგი არსება ერთი და ნადირი ხორციელი, არამედ სული კრებითი. არსი მყოფი კაცთა წაღბა მისი, ვითა წახნაგათაგანი ერთი მისი განმღებულებუი აწ“.

როგორე ცხებუთი, სიკეთე და ბოროგებაც აღმამანური არსების მსაგანს თვისებება. ყვადი ოლონ, რომელი მთავანი სხილეს, რომელი გომღიერება მინი სიკეთე-სიყვარული არს უმარეულესი წახნაგათაგანი, ხოლო ბოროგება ერთ-ერთი სუბიექტური თუ ობიექტური მთემის გამო „გომღიერებული აწ“, ე. ი. ყოველთვის შეიძლება აღმამანის ნათობის, მშვენიერის ვადანარეუნად ბრძობა.

ცხოვრება წვეულებრივი აღმართ-დაქმნათუბია. წარმატებას წარუმატებლობა ცვლის, სასოწარკვეთას - იმედი და მათეც აღმამანი ყოველთვის დგას ორი ვისს ვასაყარითან. უნდა პარტიკლის კეთილ ან ბოროგის, სულიერი სიმშვენიერე ან ოლკურითა ხეკვს“ ვნა.

ამ მარადიული ჭაილის ხორციესხმება მუშინი მარანდა და ღათა თუთაშხია.

ღათა და მუშინი ორივე მსაგანად დღის პირეკნიის მქონერი არიან და ორივემ კარგად უწვის ამის შესახებ.

მუშინი იყის თავისი სიდადე. ამის გამოქმნების მშღითი უკურებს, ეტებს მასში, რამდენად შეკლდა დაიქვს და ჩაიდანის საზამბარი.

დათამ იყის თავისი სიდადე და უკვარს აღმამანის სულმადლობა, სიყვარუტე, საზაგარევეკი არ სძლებს მისი, საკუთარი, პარადი მაგალითი ცდილობს, ჩაუტერგოს მაღალი მნიშობის, მშვენიერის, ამალღებულს არსებობის რწმენა.

დათა თუთაშვიას მრწამსი

„საგულისხმოა, რომ თუთაშვია სიკვდილის წინ მადლი კლდის ქაშზე ავიდა. ასეთი მადლი ადგას მოაწმინდა. ესაა ზღვრული, რომლის მაღლა აწევა ღვთისმშობლის გზა გრანდიოზულენგურისადაც, სადაც მორიგე ღვთის საუფლოში, მის კარზე წარდება ღვთისმშობელი თავისი ყმის სამძახურით“ (მურადი კიხიძე, ქართულ მათეოლოგიურ გამოცემათა ინსტიტუტი, თბ. 1985, გვ. 177).

პროფესორ აბოლონი ცინავას აზრით „დათას ზღვაში გაუჩინარება, მსგავსად მთერას მესხელ-ქვესკნელში გაუჩინარებისა, შვერდისეული მითოსური მოღელის მხეხელთი დროებითი მოვლენაა და იგი ისევე უნდა აღდგეს, შეასრულოს თავისი წახლებიანობა და თუთაშვიასებრ დაღვას კეთილ აღვლიას“ (გიორგი გახვილაძე, ინგოლოგიური შიშის რაინდი სულაური გამოცდილების სამყაროში, თბ., 1986, გვ. 226).

როცა ქრისტეს მონღაღის მქონე ამ სიკეთის გმირმა ქვეყანა მოიარა, ბოროტების ებრძოლა და ერთის აღგზას ხუთი და მეც ახალი ბოროტება ამოვიდა, იფიქრა, ჩანს, ხალხს არ უნდა ისე ცხოვრება, თუ ვინმე არ დაჩაგრა, მოაგეგა და გააგეგევაო და გადაწყვიტეს, თუ ვინმეს გასაჭირი ჩანდა, ასე მოეძიეს, როგორც გულის და გონება უკარნახებს. „თქვენ არ ღირდა აღმამაის მოღვაწე წესური კაცის მრევლად და არც ქვეყნის არეულ-დარეულ საქმეებში ჩარევა“. მაგრამ თუთის არ იყოს, სიმართლე რამაა და ხალ, ჯერ კიდევ სჭირდება ფიქრი და გამოცდილება.

როცა გრძობა სველად გადაწყვიტა თუთაშვიას კრამბალური ტაძის, კრამბალურ-ფსიქოლოგიური პორტრეტის დადგენა, ცხადია შეიქმნა, რომ „მოქმედების რამაც პროგრამა, მით უმეტეს, გარკვეული პოლიტიკური მრწამსი, თუთაშვიას არ შეიქონა. ყველა მისი საქციელი აფიქსის შედეგი იყო და კონკრეტული სიგუციიდან გამომდინარეობდა“. გრძობა იმაშიც დარწმუნებული იყო, დათას პოპულარიზაცია და გავლენა ხალხში უმთხილ დღის რომ იყო და ასეთი პირობებებში არეულობის დროს ბრბოთა ბუღალბუღად იქცევიან ხოლმე.

გერონოსის საციფორე ბუბუგევილის თქმით, დათას პარტეტიბი არ სწამდა, არ ეხმობა, პოლიტიკურად უსწავლელი და ბნელი კაცი იყო. ამას ამბობს კაცმე, რომელსაც „ვეფხისტყაოსანი“ მუდამ თან დაჰქონდა. ნაწი თავიუცდიშვლის დასკვნით, თავს გენმრახ ამბობდაც.

კაცაბა ბუღალბუღის იმისთვის მიაღება უფლისთვის, ჯერ ერთი, ხესხებებს თუქრობდა, მეორე - ამ დაბეჯახებულ ხალხს თუ მართობა რამე ეშველებათ, მაგრამ რეკოლეკუიას ადარ გაკარება, სათავემდე დაკარგე მისი რწმენა. სიერეთს და სიხლბის საოლ-ბურე უკეთესი რომ ვერაფერი აღმოუჩნდებოდა, მხეხდა, არც ერთ პარტეტიბს არ გაკარებია, მარტო დარჩა ბოლომდე.

დათათვის საიურება იყო ცხრახელადანი არქიოლი სეთურის ჯოგის ნახეა, რომელიც, მკვლეუბათა აზრით, გროტესკის ხერხით გამოხატული

კომქნისკური საზოგადოების მოღელა, სადაც პარტიარქიოლი მამა სეთური ქმნის მათის თავისი ჯოგისათვის გაბლა წასული გვირახის გამოღმა გამოსიხვის შესახებ.

ამგვარი ჯოგისეთური მანქანის შექმნიქნა და წინამძღვრის თავისი მუხელდლებით აქვს აღმამაზე და საზოგადოებზე, რომელსაც თუქმებს სახით უკლადებს დათა თუთაშვიას და მისე მამობარბაქს: „კაცი შამს და მოქმადლებს რომ დაკარგავს, შამის გებუეღერება სწორედ“, „სამდღერს და ფუფუნებას მოაქვს ყველაფერი გარყვნილება და უმწეობა, კაცისთვის თუ კაც ვინდა, არ უნდა გააბიღო და გააღიღორეკელი, მარტო შამი არ კმარა, კაცი წინგურის სამიეთი უნდა იყოს დატოული სულ. ხალხს თუ უიხარა აღმამაის ხარო, რას გუგეყის თუ იყო? აღმამაის თუ ვარ, მეც შეხედიაა მესი მგეგრობა გეგწოი, გამოსი მტყეღანი, გამოსიღა, დაღვება მეს აღვალმე და გებუეღერება. ცხესი და სხეღარი ხარ-თქეა, უნდა ელაბარაკო! აღვალა იჯერებენ ამას შექმნარევა არქიოლი სეთურის ქაღაგება, მაგრამ ყველამანარა სხეღ-მწეოი ცოცოიღენდა მანეც ხარგებლობს მსგავსი მოძღვრებით. საყვერუღლაც სხეღანარს უნერეგავს სადრამული გარანი თავის ხალხს, გებუეღერება ლოყის აბუეგებებს და ღლეში ცხრაჯერ აბახუნეს თავის ცხრა სახელს.

„აღმამაის საწამლის მარგია და არეყის ეხლობა, თქმეც ვარც სხეღისთეიხე და თავის თავისთეიხე, პარის შეკერას რომ იმწეღლანი მტეც კაც არაფერი გამოვა მათი ხელდას“. - ეს ბოროტე კაცი და მის ხელში საჭერდისილი ხალხი მხეღე საყვერუღენი იყო დათათვის. ასეთი გველუქმანა არ ესახა, მსგავსი არ მოეხმინა და არ წაეკათხა არხად, როცა გულზე მასმინდობას ხალხისთვის თოვლის ახეღა ამბობდა, ისე დაბეგეყს, დაღბახს ირეხდა თორიას დაზარათობა იარეს.

„მე რომ აღამაღდა და მის მწეს უხეღე, ყველა კაცი ისე იქვეა რიგორც მოსწონის, სხვა კაცი მას საქმეში არ უნდა ჩაერისიოს, არ უნდა შეუშალოს ხელი. მეს გგავჯული გვიწონა და მას უჭარბა და მისწონის თავისი დლე და ხეღდრა“. - ეუბნება იგი მძღლნაფიქს და დაღება საბუღესწერი უიყი საყვერუღლობისა: „არეერთი კაცი არაა ქვეყნიანზე მისათია, სხვისი ჩარევის და დაზმარების დარსი რომ იყოს“.

დათას სამყაროსეულ საფიქრალს ესინაილი მორღეხე უკეთეს რეზმეებს, რომელიც თავის ცხოვრებას როცა აწვევდა, ამქვეყნური გებება საზოგადოარე და შოენა იყო.

იყოს მორღეხმა, ყველანარა საფიქრე, რომღლანდნეც დათას მოუწია თავის დაღწევა, ერთი კაცის ხელთაა დატოული. თუ რაგონი იქვეყნაბ აღმამანემა სხეღაღსხეგავერად, ესინაილი მოხეყი ასე ხსნის: „ყველა კაცი თავის საქმეს მოხდევს. ქვეა ბუერდობის მუყეა დატევის. გებება ცოცგათეის. გებება როგორც აქვს აღმამას, ისეთი საქმეს მუყევა და არის“.

დათამ იყის, კანონი და სახელმწიფო ისე რომაა მოწვეობდა, კაცი გაბიროტოს, სიპეჯ ნაჯოს გულში. კანონს მიზლიდ ის შეუძლია, თვალხანისი ბიროტოების მატეირ მხელად შესაძმწევი ჩაადქნისის. სკეპტიციზმმა დათის სული ვერ დაშლად, ვერ გაბირონდა, ეს არის დათა თუთაშხასი მხაგერული ხახის მადლი და ხბილი. არე ერთხელ, არე ერთი შემიხევევამი დათა თუთაშხასი არ უფეირა ბიროტოების წილ ბიროტოება მიეჭლო.

პრინციპულად ურთო დათამ სიკეთის ქმნა, მაგრამ სიკეთის ანგაიოდად არ ქეველა. დათამ დაბამიანის რწმენა დაკარგა და არა საკუთარი მესი. თუთიორ არაგის არაფერს დაუმევებდა. ამ კაცს მხოობრავი დახაშაულის ჩაღუნა არ შეეძლო და სწორედ ასეთი კაცივე არიან იმპერიათვის ხანაში, თავის მიჰანსა, სიციცელს დაწიშულებას, არსებობის მამებს რომ ვერაფერი შეეველევისებს.

„მრავლნი არიან ჩინებულ და მცირენი რწეველ“ (დკკა, თოთხმეტი, ოცდარიბთ). ასეთი რწეველობანია დათა, რომლის მამებსა და მიჰანი ყოველთვის იყო დედა თამარის ჩაგვისებულა: „სანამ იტყოლე რამეს, სანამ გაღადგებულ ნიბებს - ფეირე, თუ გაბიოდლება ის ერს, მამულს, მოყვასი“ - ასე ასწავლდნენ თათობებს, ასე გაბარდეს დათა.

ჭკვიანი კაცის ამოცნობა არ ეშლება, თუთიონაც ჩინებული ინტეციის და გონების პაგროსი. ასეთად მიჰანია გრავი სეფელი და საკუთარი მიმღამული, ეხნდარმერაის მაკელისულად მონათლული.

ზარანდას აზრით მოვადკობიროული სამართლანობისა და მწიგნობრივი სირქმის დაურეცელებად თანამედროვე სახელმწიფოს კეთილდღეობა გამოირიცხვლია. იგი მაკაიეკლიმის მიმდევარია. ამიგომ ფიქრობს ცბიერება და ბიროტოება, იმპერის შემხიხევაში, სახელმწიფოს ის აბრდას, რომლათაც მან საზოგადოებას სამართლანობის და სიკეთის სირქმის უნდა აღასრულებინოს.

სიყვარულის იმპულსები დაბამიანს დაბადებიდან თან დაჰყვება, მაგრამ დაბამიანის ხელთაა მათი გაბილიერებაც და დასუსტებაც. არე ბუნებას და არე დაბამიანებს არ ჩაუფეირებიათ მუშინა საგანად. ასეთად იგი თავის ნებით იტყა. საკუთარი შეხადლებლობების შლეგარის დადგენა მოისინძობა. მისივე ხელთა მიჰანი თუთაშხასი სახათი არსებულ საკუთარი თავის მიღება. ვიდავის სიღლე რომ აღადრებ და ეს სიღლე კი არ გხამილავს და გამიდავს, პირიქით, ერთბე მის, ბიროტოება დაბამიანს ასეთი ფეირის შემოჭრის დასაწყისისივე ამიგომ არ იტყება მართებულ მუშინს ბიროტოების მიჯობად მანხევა, აქედან გაბმოდინარე დათის სიკეთის საწყისად აღადრება. ესეი ერთი საწყისის ორი განვითარებაა. მათ გულწრფელად უყვართ ერთმანეთს. ამის აღადრება ეკვემეგანებულად შეიძლება. დათა მუშინს არსად არ უბიროტობდა;

დათის და მუშინს ბუდა მჭდროლად აღმონსდა ერთმანეთთან დაკავშირებული. მნიშვნელობა და უფეირა მათსე ძალმე განსხვავებული აქეუ.

დაბამიანის გავკეთების შესახებ დათაც და მუშინე ერთნაირად მხვდობს, საჭიქმთა განსხვავება. დათა პირადს მგალითსე კლიმის მიცვისის გაკეთალშობილებას, მუშინე კეებს, საღამლე შეიძლება დაქეცს დაბამიან. ბიროტო საწყისების აღმების მისში, მუქარაში, ქრამათა აიძულებს ჯამუმერ საზახერის დათამხმლს.

„შეხვდლებები მართავეს ქეეციერებას“. ამბობს ერთგან დათა. მთავრობაში რომ კაცი მხეულება, მუნხე კი აღარ ფეირობს, თავის თავს მხეუდავს. არსადაა ისეთი მთავრობა, თქეა და გავფიროს. ამიგომ უნდა მხეცეს თავისუფლება კეცა თავის თავს. „სხვას ნუ შეაქუხებ, ერს მარადს ნუ მაიყენებ და ისე იყავი, როგორც ვინდოღეს და იცხიერე მსე, როგორც მოვეცხასათის“. ამ მუქარამე უნდა რომ მხეულ, პიროტოება ხარ ჩამოიკლამებულა. დაბამიანს უბიროტოება ხამრუქავი ეს კი არის.

პიროტოება საზოგადოების საწალია, საზოგადოება კანონების ყირონსილება, ამიგომ ცოგად თუ ბეკერად, ნებით თუ უნებლიეთ თითოეული პოლიტიკით ცხოვრობს, ერსაცეკა თუ ბერი.

ერთი დარწმუნა გაბანა კალე დათა თუთაშხასი, რაც უნდა ხლებიღეს მის გარშემო, ბრბოს საწალიად არ იტყევა, დღად იტყერეს აქეს ვითარებამს გარკვევასა, მაგრამ საბუჯს არ უქქარებს. ცხეს რომ მთავრება, მარცო ცხების ყერებს ხედავ, რომ ჩამხიხელა, ყველა საწალისი, ბრბოს თუ ბევე მიანთქმები, აღკეცებთა გაღადგება და ვერაფერს გაიგებ, საკუთარი აზროტების ვერ აღმისრწალებ, საკუთარ განსჯას მოკლებულ კაცი ვეუქერებს მეტს ვერაფერს ნაიღებს. ვეუქერი და „შემღლევი“ კაცივე დაუბადენს ოღათგან ქეეციერებას. რაგომღაც ასეთებს მიანსათ, რომ მათ უნდა მართონ, საღადეეები მათ ხელში უნდა იყოს, ქეეკის ბუდა უნდა განაგონ.

დათის ამიგომ არ სეკერი მთავრობის და სახელმწიფოსი. ებრლება დაბამიანს და გეციელს ბეეკების მისში აღმოსენელა ყოველგვარი მასკერი და ამბობს: „არავის საქმე არ არს, რას ეამარებ და რა მინდა! მუშინს ვაკეთებ მუ“.

დათა თუთაშხა თავისი მნიშვნელობით კლასიკურაა. „ავი იღება, სიმბოლია. როგორც ასეთი საწარმოებში მის ჰეავს წინარე სახე, მთითა თუთაშხა“ (ბეეპან ბარდგეკლიძე, ლიტერატურული ნარკვევები, თბ., 1997 წ., გვ. 130). მთავრობისთვის იგი ხანაში დაწინაშევა, იმპერის მგერი, ხალხსათვის სამართლანია აბრდავა. იგი ბიროციუს სიკეთეც, მუქარამით ხეციელს კაცი, თავის თავე რომ ჰეავს აბეკული შესაღლევი ცხესამაგრედ.

სიციცელად მტრობის ბოძებულა. სანამ ცოცხალი ხარ მიღეუნების, ერთ ავღლეშე განერების ულება არა გაქვს. ყიბორება კიდე სულერი და ხორციელა ხარმის მოძიების პრეციესა, ხოლად მწიგნო ამ პრეციეს მიმწეკსრავებული ძალა“ (გვ. 478).

ლია ქობალავა

ოთხხმიანობის ადგილი ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში

ქართულ ხალხურ სახიმღერო შემოქმედებაში მრავალხმიანობის გრადიციული ფორმაა სამხმიანობა. ოთხხმიანობა ქართულ ფოლკლორში წარმოადგენს მრავალხმიანობის განსაკუთრებულ ფორმას, რომელიც ჩამოყალიბებული სახით გვხვდება დახვეწილი საქართველოს (ძირითადად გურულ-აჭარულ) მრისის ხიმღერებში, ხოლო ფრაგმენტებისა და ცალკეული აკორდების სახით - დახვეწილი საქართველოს თითქმის ყველა სხვა დაილექება და განრსა. ქართული მრავალხმიანობის სისტემა ყუენდება სამხმიანობის და გამონაკლისის სახით ოთხხმიანობას, როგორც მრავალხმიანობის ყველაზე სრულყოფილ სახეს. ოთხხმიანობის ფუნქციის ყოველმხრივი შესწავლა ძალზე აქტუალურია ქართული მუსიკისმოძრაობისა და ფოლკლორისტიკისათვის. ეს უფრო არ გამბარა ყოველმხრივი, სტრუქტურულ-კომპოზიციური კვლევის თიბეტი, არ ყოფილა დაშვებული მისი განრული და რეკონსტრუქციული გაერვლების არბეა.

ამ უაღრესად საინტერესო ფუნქციის შესახებ პირული ცნობები გვხვდება ჟ. სილაღლის 1935 წელს გაბოქმეწებულ ნაშრომში! ოთხხმიანობით დაინგერეწებული ყველა მკვლევარი აღნიშნულ მასალას ყურნობა. თუ ჯაბახიშვილმა თავის უყუბებულ ნაშრომში, „ქართული მუსიკის ისტორიის ძირითადი საკითხი“ პირველად მიაქცია ამ ცნობებს ყურადღება და მისი შეცნიერული შეფასება მოეცა. სიმღერის სმითა სახელწოდებების, გერმანიების ენობრივი ანალოზის საუბრებლზე გაბრკეა მათი ურქება. განსაკუთრული ადგილი დაეძინა „სმითიდ ნაღრ სიმღერებში“ დაღაგერებულ სმის, რომელსაც „მუსიკობარ“ ყწოდებ.

ოთხხმიანი ფრაგმენტის არსებობაზე გურულ სიმღერაში მუსიკოს-ფოლკლორისტიკოსი პირველად დარბაჟიშვილმა მითათა.

განსაკუთრებით ნაყოფიერი აღმონდა ოთხხმიანობის შესწავლისათვის 50-იანი წლების ბოლი და 60-იანი წლების დაზაწისი, როლესაც მკვლევართა ხელი აღმონდა ოთხხმიანი აბღერების პირული ჩანაწერები. 1958-59 წლებში ბათუმის სამეცნიერო კლდეკითმა ინსტიტუტმა აჭარის რაიონებში მოაწყო ექსპედიციები, ჩანაწერის 120-მდე სიმღერა აღნიშნული მუსიკალური მასალების შესწავლამ (გწ. მსაკვაბე) ნათელი მჭიდრი კაემარი გურულ და აჭარულ ხალხურ სასმღერო შემოქმედებაში მორის დაღაგერდა, რომ გურული და აჭარული საგური სიმღერა ემყარება ქართული ხალხური პოლიფონური მრავალხმიანობის პრინციბებს. მუსიკალური მასალის გაბარდა-შეღის დროს განსაკუთრებულ ყურადღება დაეძინა ოთხხმიანობის საკითხს, თითოეული სმის როლის ფაგერაში, სიმღერის პოლიფონური საუბრების თიბესებრებებს.

გწ. მსაკვაბე მითითებდა, რომ ოთხხმიანი ნაღერები თიბეა ორ მთავარ მონაკვეთად, სადაც პირული მონაკვეთი სამხმიანია, ხოლო მთიორში თიბესიეხ ოთხხმიანობა. პირველ, სამხმიან მონაკვეთში მესამე ხმად გვეხვდნება შემხმობარი - სეციფიკური, გაბმული სმა, დაბახახიბებული გურული და აჭარული ნაღერი სიმღერებისათვის, ბანი ჩაერთვის მსმით ოთხხმიან მონაკვეთში დაზაწისიანადეუ შემხმობარი უმეგვრად სააკორდო ბგერა ძირითადად მტუთე საუბრებზე წნდება და უწიონია.

თიბე 1958-60 წლებში თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ხალხური შემოქმედების კატინეზმე განახორციელა სამეცნიერო ექსპედიციის აჭარაში (ბელმდგანესი უ აბობაბე). მითივებულა მახალა დეუ და საუბრულად აჭარული სიმღერების კრებულს, რომელიც შედგინა და სოღდენი ჩარკვევი წარმდებარა უ აბობაბემ. ჩარკვევი განსაკუთრებული ყურადღება დაეძინა სიმღერებს, რომლებშიც რეალური ოთხხმიანობა გვხვდება. აგრონი დაწერდნობი განხილავს სმითა ურქნებებს ნაღრ სიმღერებში. მისი აზრით, ოთხხმიანობა მიღებულია, ერთის მხრივ, მაღალი ბანის გაწენით, მთიორ მხრივ კი კრამაბეულის გაწენით. აღნიშნულია, რომ გურულ და აჭარულ სიმღერებში ბანის ურქნების სმა სხობდა შეინამება (დაბალი ბანი, მაღალი ბანი და კრამსწული). საინგერესო მითნეწე აგრონი თ ფაგტსაგ, რომ ნაღრ სიმღერებს ყოველთვის მსმითიდ შემხმობარები ამთავრებენ (კაბანის ამ ფორმის უ აბობაბე ნაღრ კაბანის უწოდებს). აგრონი ნაღრ სიმღერებს განსალავს, როგორც ერთიანი განკითარების როლუ სამაწადის ფორმის უ აბობაბე მტუთე, აგრორეუ ქართულ ხალხურ სიმღერებში მრავალხმიანობის განკითარების ფორმებს: 1. როლესაც ერთხმიანი მელდის ქვეთი ჩამოვდება პარმითიული უბე ბანის სახით; 2. სამხმიანობის ჩანახში. როლესაც მელდის მტუთე გაწინა მდწინაში მაღალი ბანის სახით (მთავარი მელდის მთიეკ ორ პარმითიულ უბეს მორს); 3. მაღალი ბანის განკითარება, მისი გაბაბეკვა სამხმიანი სიმღერის პირული ხმად; 4. ოთხხმიანობის მიღება პოლიფონურ სამხმიან სიმღერებში მტუთე სმის დაზაგერბო.

ოთხხმიანობის საკითხის საგანგებო სგაგეუნი უღენია ნ. მათერბაქმე. აგრონის აზრით: აჭარულ ხალხურ სიმღერებში ოთხხმიანობის წარმონობის ერთ-ერთი ეზაა დაბალი ბანის განება მტუთე საუბრებზე, რომელიც დამოუკიდებელი კლდის გოთის მწამეწელობას თიბეს. ოთხხმიანი სიმღერებში ბანის, ანუ დაბალი ბანის წარმონობას თიბე აკაემარების სამხმიანი სიმღერებში ბანის საუბრებთა გაგრობებო-ბითა. აგრონის აზრით, საუბრულდება მტუთე საუბრებებს.

ხუცე, რომელიც დამოუკიდებელი კილოს გინიკად გვევლინება და თავდაპირველი კილოს გინიკის პარალელურად თანარსებობს. ამგვარად ჩნდება ორი გინიკა, რომელიდან პირველი თავდაპირველი კილოს გინიკაა, მეორე კი ბანში IV საუკუნის დამოუკიდებელი, შემდეგში ძირითადი კილოს გინიკად ჩამოყალიბებისა და დამკვიდრების შედეგია. სწორედ ეს უკანასკნელი, ავტორის აზრით, უნდა იყოს ბანი, ანუ დაბალი ბანი, ხოლო თავდაპირველი კილოს გინიკა, რომელიც კვიპტურნი ბეგრაა, მაღალი ბანი, ანუ შემშობარა.

დასავლეთ საქართველოს ხალხური ხიმღერების აკორდიკის შესახებ მნიშვნელოვანია ა. ელენკის ხალხურეტიკის ნაშრომი, სადაც ავტორი ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ ქართულ ხალხურ ხიმღერებში ძირითადად გაბატონებულია სამხმანობა, რეალური თოხმხანობა კი გვხვდება მხოლოდ გურულ და აჭარულ ნაღურ ხიმღერებში. აჭარულ შრომის ხიმღერებში დიაპაზონის გაფართოებას უკავშირებს ავტორი შოგიერთი აკორდის გაჩენას ა. ელენკი იხილავს, აგრეთვე, პოლიარმონიზაციის საკითხს, რომელიც გვხვდება ორგანული ხიმღერების მექრილ კლასიკებში, როდესაც ერთი გუნდის პარტია მოაგრდება გინიკაზე, ხოლო მეორე გუნდი თავის პარტიას ხმად ხულომხანაგური პარტიით იწყებს.

თოხმხანობის შოგიური საკითხს შეეხება ა. ჟორდანიაც. ავტორი ეხება დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა დიალექტში იმ ხიმღერებს, სადაც წარმოიშობა თოხმხანი აკორდების მთელი რიგი. სამგვარადაც არის აღნიშნული, რომ „ნაღურებში“ ბანის ხმის გამოჩენასთან ერთად ხდება ენტონალური ფუნქციის განახლება კინეტიკით დაბლა, ამავე დროს ყოფილი ენტონალური ფუნქცია მოქცევა მრავალხმანია ფიგურის შუაში და ბურღინის სახით ელენკის იმავე ხიმღერში თოხმხანობის წარმოშობას გურულ და აჭარულ ხიმღერებში ა. ჟორდანი უკავშირებს კვიპტურ დამრეკებას, რაც კვიპტური დაგინიკის კლასიციზაციის არის დასახასიათებელი; შემშობარის ბურღინული ღერძიდან წმინდა კინეტიკი ქვევით ჩნდება აქვეყნი მეთოხ ხმა. ავტორის აზრით, მეთოხ ხმის ჩართვა მიზანშეწონილი გვიან.

ა. გაბისინა ქართული ხალხური ვოკალური მრავალხმანობის შესახებ ნაშრომში ეხება თოხმხანობის საკითხაც. „ნაღურებში“ თოხმხანი ფრაგმენტში იგი ხელახა ხმა სახის კომპონირებულ პრინციპის შერწყმას: ბურღინული (პედალის სახით შუა ხმაში), ოტიანტური („კრიმანჭული“) და თავისუფალი (ბანი და „თქმა“).

ამგვარად, თოხმხანობის არსებობა ქართულ ხალხურ ხიმღერებში დადასტურებული იყო მხოლოდ გურულ-აჭარულ ნაღურ ხიმღერებში. თოხმხანობის ფიზიკურ შესწავლის შიშით დაეამუშავეთ ქართული ხალხური ხიმღერების ყველა დღევანდელი გამოქვეყნებული კრებულა და, აგრეთვე, გამოქვეყნებული მასალა, დღევანდელი ხალხური შემოქმედების სახლის (ამჟამად ქართული ხალხური შემოქმედების რესპუბლიკური ცენტრი) არქივში.

მთლიან ამ მასალის ანალიზის შედეგად ვართკვირვ, რომ ვოკალური თოხმხანობა სხვადასხვა ინტენსივობით არსებობს არამარტო აჭარასა და გურიაში და არა მარტო ნაღურებში. საკმაოდ მოშორდალი თუ შორეული ფრაგმენტები იმ ცალკეულ თოხმხანო აკორდებში შეგ-ნაკლებად გვხვდება დასავლეთ საქართვე-

ლის ოთქების ყველა დიალექტის ხიმღერებში. მისი გაერეკლების არეული მოიკვდა დასავლეთ საქართველოს ოთქების ცალკე რეკონს, გრანდ ოთქ აჭარის, ლამიის და შუაშუაის რეკონსებისა. ასევე თოხმხანობა ვერვინობით არ დადასტურდა ლენკუმში (მოსალოდნელი კი იყო), სადაც მრავალხმანობა რაჭაზე შეგად განვითარებულია. მაგრამ ეს არ უნდა მისაწავდეს, რომ ის იქ არ არსებობს. ლიგიკურაა, ვივარაუდოთ. მისი იქ არსებობა და განვითარებით ამ მხარეა რეალური შემოიბობა. ცალკეულ თოხმხან აკორდების ცხვლებით ხვანურ და რაჭულ ხიმღერებში, თოხმხანი ფრაგმენტებს - შეგრულსა და იმერულს. საილტრანციოდ შეიძლება დაგახსნელი რამდენიმე ხიმღერა, მაგალითად, იმერულ „მოხერული“, „კაცი ის არის“, „ნაღური“, მეგრული „სიყვარული“, „პანარა“, რაჭული „შეკევა“, „გამხარული ბუხარო“, „ეკევა“, გურული „ფურული“, „ხისანეკური“, „ძველი გურული მუგურული“ და სხვ. თოხმხანი შესაძებო მოქცეულია ხიმღერებში „სამღერა თოხნის დროს“. აქ გვაქვს, რიგობრე ფორმალური თოხმხანობა (როდესაც ფიგურის შექმნაში მონაწილეობს ოთხი ხმა, რეალურად კი სამი ვლერს). ასევე ვივარაუდოთ, რიცა მოთხილის პარტიის განმარტება ხდება.

აღმოსავლეთ საქართველოს მუხიკალურ დიალექტებში, მიუხედავად მისი მუხიკალური ენის შეგად მაღალი დონისა, თოხმხანობის ვერ ცხვლებით, თოხმხანობის ელემენტების არსებობა დასავლურქართულ დიალექტებში შეგვხვდება მის შიღორთ კავშირ კომპლექსურ-პოლიფონური მრავალხმანობის გიბთან (თოხმხანობის წარმოშობის ხერქუქტურულ საფუძველს ბანის გამოყოფა წარმოადგენს, რის შესაძლებლობაზეც მომინავი, არე დასავლეთ საქართველოს ხიმღერისათვის დასახასიათებელი ბანი იმდებო).

რიგობრე აღენიშნება, გაერეკლებულია აზრი, რომ თოხმხანობის ცხვლებით ვერცხია და აჭარაში. და თანაც მხოლოდ შრომის ხიმღერებში (ხალხურ ხიმღერებში), მაგრამ წვეის მიერ განხილული მასალა ხილტოთს, რომ თოხმხანობა არ არის შემოფარდული მხოლოდ ნაღურ ხიმღერებში. თოხმხანობა მართალია, შეგ-ნაკლებად, მაგრამ გვხვდება სხვა ვანრებშიც, რიგობრე არის საფერული-საცეკვაო, მგბაერულ-მაერული, ღორიკულ-საეროთალო, საეროული, საყოფაცხოერული. განსაკუთრებით თოხმრადლებო აღმონდა ორგანულიენების ფიგურა, რომელითაც ვინ უმეკრულად დაკავშირებული თოხმხანია ფრაგმენტების გამოჩენა თუ კორდების წარმოქმნა.

ამგვარად, ვოკალური თოხმხანობა ქართულ ხალხურ ხიმღერებში გვხვდება არა მარტო გურიაშია და აჭარაში, რიგობრე ეს დღემდე იყო ცნობილი, არამედ დასავლეთ საქართველოს ფიგურად ყველა დიალექტში. ვოკალური თოხმხანობა ფრაგმენტების თუ ცალკეული აკორდების სახით გვხვდება იმერულ, მეგრულ, რაჭულ, სვანურ ხიმღერებში. არ ნახს თოხმხანობის არავითარი კვლას მისი აჭარის, ლამიის და შუაშუაის ხიმღერებში. თოხმხანობა არ გვხვდება, ასევე, აღმოსავლეთ საქართველოს ხიმღერებში. ამა-სთანავე, თოხმხანობა გვხვდება, არა მხოლოდ „ნაღურებში“, არამედ სხვა ვანრის ხიმღერებში (მგბაერულ-მაერული, საფერული-საცეკვაო, ღორიკულ-საეროთალო, საეროული საყოფაცხოერული). თუმცა თავისი განვითარების უმაღლეს საფერს თოხმხანობა მხოლოდ გურულ და რაჭულ შრომის ხიმღერებში („ნაღურებში“) აღწევს.

დავით მჭედლური

ეროვნული იდეის ძიებაში

მეორე დღეს მეფე მირიანი და უთვალავი მცხეთელი მოქალაქე ჯარად მოადგა იმ ადგილს, სადაც გუშინ ღვთაებათა წმინდა ქანდაკებები იდგა, მაგრამ აღარაფერი დახვდათ. ამაოდ ძებნეს კლდეთა ნაარაღებში, მაგრამ ნამსხერვეებსაც ვეღარ მიაგნეს, თანაც ათასგვარ ვარაუდს გამოთქვამდნენ, მათ შორის ორი იყო მთავარი: ერთი ამტკიცებდნენ, ჩვენი ღმერთები ეგყობა ქალღვეულთა კერამბა იორუჯანმა დაამხო, რადგან არმაზი და იორუჯანი ოდითგანვე მტრები არიან, არმაზმა ერთხელ მასმედ ზღვა მოაქცია, ახლა კი იორუჯანმა თავს სეგყვა დააგეხაო. მეორენი ვარაუდობდნენ - ვაითუ, ეს იმ ღმერთის ნამოქმედარი იყოს, სომეხთა მეფე თრდაგი რომ ეშვად აქცია ქრისტიანი მონაზვნების წამებისთვისო.

ამაოდ დამშვრალი მეფე და მოქალაქეები მიიმედ დაუქირებულენ გაბრუნდნენ ქალაქში.

აქ თხრობაში შეიძლება პაგარა გაუგებრობა მოგვეჩვენოს. წინა დღით, სეგყვა, ცხადია, მალე დაიხრა, მაგრამ მეფეს და მცხეთელ მორწმუნეებს სათაყვანო ღმერთების ბედის გაგება რატომღაც მეორე დღისთვის გადაუღვიათ. ალბათ, იფიქრეს - ამ აგალახებული ქუჩებით ახლა არმაზის გორაზე ვინ ავაო და სადღესასწაულო ვახშმის სამზადისს შეუდგნენ. ეს წმინდა ქართული ბუნების გამოვლენებაა და სულაც არ უნდა გაგვეკვირდეს. სამაგიეროდ, როგორც კი სეგყვა დაიხრა, კლდის ნაპრაღს შეფარებული ნინო გამოვიდა, ყურადღებით დაათვალიერა ის ადგილი, სადაც რამდენიმე წუთის წინ ბრწყინვალე კერამბი იდგნენ, იპოვა დამსხვრეული არმაზის ბივრების თვალი და ჯიბეში შეინახა. მოხრობელი აღარ გვეუბნება,

ქალურმა კეკლუცობამ სძლია და მისი სამკაულად წაღება გადაწყვიტა, თუ ამ მოქმედებაში სხვა რამ ღვთიური განზრახვა იყო. ეს მვირფასი თვალი, როგორც ჩანს, ნინოს უდავო საკუთრედ იქცა, რადგან შემდგომში მისი სხელებაც აღარ არის.

მეორე დღეს ნინო არმაზის გორას გაყვა და ძველი ციხის ეზოს მიაღწა. ციხის ეზოში მშვენიერი ბრინჯის (აკაკის) ხე იდგა, რომლის ქვეშ ოდესღაც თურმე ბარტამ მეფეს უყვარდა დასვენება. ამ ხანდაზმული ხის ქვეშ ნინომ ქრისტეს ჯვარი „გამონიშნა“ და იქ ექვს დღეს ფეხმოუცვლელად ლოცულობდა, თავის ღმერთს მადლობას სწირავდა არმაზის შემუსვრისათვის და ამ „შეცთომილი“ ერის „ემპაქიკაგან“ დახსნას ვევედრებოდა.

მეშვიდე დღეს ციხის ეზოში რაღაც საქმეზე მიმავალმა სეფე ქალმა შროშანამ გამოიარა. იგი ღიდად გააოცა ხის ქვეშ მოკალათებული უცხო ქალიშვილის ხილვამ და ვინაობა ჰკითხა. ნინომ ჯერ კიდევ არ იცოდა ქართული და შროშანამაც ბერძნულის მცოდნე ვიღაც დედაკაცი იხმო. ნინომ, მიუხედავად იმისა, რომ გულკეთილი მცხეთელი ქალების გარემოცვაში აღმოჩნდა, თავისი ვინაობა ბოლომდე არ გათქვა და პაგარა ქალურ ცულღუტობას მიმართა: შორიდან მოვიდვიარ, გყვე ვარ გამოპარული და მცხეთაში შემთხვევით მოვხვდიო.

მისგან შეთხზული ეს გყვილი მოგვიანებით ფართოდ გავრცელდება ახალმოქცეულთა შორის, ალკოორიულ მნიშვნელობას შეიძენს და ნინოსადმი პათეტიკური მიმართებები ასე დაიწყება: „გყვეო და გყვეთა მხსნელო...“ შროშანა გულკეთილი და კეთილი ქალი იყო, ნინო შეებრალა, ცრემლმორეულმა სთხოვა, სასახლეში გამომეყვი და ჩემთან დაბინავდიო. ნინომ, მიუხედავად იმისა, რომ პირდაპირ სამეფო კარზე მოხვედრის საშუალება ეძლეოდა,

ქალაქში წასვლაზე სასტიკი უარი განაცხადა, რამაც შრომანა გაანაწყენა და გულდაწყვეტილი გამოიხატა ახირებულ „ტყვეს“.

ნინო მხოლოდ სამი დღის შემდეგ გაბედა ქალაქში ჩასვლა და სასახლისაკენ გასწია. სასახლეს გარს ერყვლი ბაღი ერგო, ბაღის განაპირას მებაღის პატარა სახლი იდგა და ნინომაც ამ სახლის კარზე მიაკაკუნა. შინ მეფის მებაღის ცოლი, ქალბატონი ანასტო აღმოჩნდა. იგი უშეილო დედაკაცი იყო და, რახან ბაღისთვის თავს არ აბეზრებდნენ, სტუმრის მოსვლამ დიდად გაამხიარულა. უცხო ქალიშვილს დედობრივად მოეხვია, მიუაღერა, დასვა, ხელები დააბანინა, სუნამო ასხურა და პურ-ღვინო მიართვა. უკეთეს მასპინძელს ნინო ვეღარც ინაგრებდა, არც წასვლა უჩქარია, მეფის მებაღის ოჯახში 9 თვეს დარჩა და ბედნიერება მიანიჭა. ქალბატონი ანასტო და მისი მეუღლე, მეფის მეტაღე, იმ შემოდგომით, როცა ნინოსთან ერთად გვიან საღამოს ბუხარს მიუსხდებოდნენ, ბედის სამედურავს ვერ მალავდნენ - რატომ შეილები არ მოგვეყუო. მათ წუხილს ნინოს იზიარებდა, მაგრამ დახმარება არ შეეძლო, ხანამ ერთ დამეს ნათლისფერი კაცი არ ეხიმშრა. ამ დეთიურმა კაცმა ასე დაარია: შედი მეფის ბაღში, იქ ნაძვთან, მცირე ბაბილონის ქვეშ მიწა საუფროდ შემავეულებია, აიღე იგი, აჭამე შენს მასპინძლებს და შეილიც ეყოლებათ. მეფის ბაღი და ღვთაებრივი ბაბილონი იმ ადგილებში ყოფილა, სადაც ახლა სვეტიცხოვლის ტაძარი დგას.

მეორე დღეს ნინომ ანასტოსა და მის მეუღლეს, ალბათ, სადილადაც მიართვა ბაბილოს ქვეშ მოხეკილი მიწა, რომელიც, ეგვიპტა, მათ უდრკვინებდად მიირთვეს და გონებამახვილი სტუმარი ქალიშვილის მორიგ ცელქობად არ ჩაუთვლიათ, თანაც ამ არცთუ სასიამოვნო სადილს ფრიად აკეთილმობილებდა მხურვალე

სუბარი იესოსა და მისი მოძღვრების სიძაღვე.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ანასტოს მეუღლი ეპრა და ცხრა თვის თავზე ვაყიყ შეეძინა, მაგრამ ნინომ, - როგორც კი იგრძნო, თავისი საზრუნავი გაუჩნდათ, - ეგვიპტა, ანასტოს მშობიარობას ადარ დაუყვალა და ქალაქის განაპირას, დაბურულ მაყულოვანში გადასახლდა (ახლანდელი სამთავროს ტაძართან). იქ მაყულისაგან მცირე ქოხი მოიწყო და ლოცვას შეუდგა. უკვირსტეს რჯულზე მოქცეულ ანასტოსსა და მის მეუღლეს ნინო არ მიუტოვებიათ, ემსახურებოდნენ და საკვებსაც უზიდავდნენ, თანაც ახალი ღმერთის წყალობით უხვად ისარგებლეს და კიდევ მრავალი შვილი გააჩინეს.

როცა ნინო თავის მაყულის ქოხს გოვებდა, უმეგესად ურიათა უბანში მიდიოდა, რადგან, ჯერ ერთი - ებრაული კარვად იყო და და უბნის მცხოვრებლებთან ურთიერთობა არ უჭირდა. მეორეც - რახან სარა ნიაფორისგან სმუნოდა უფლის ეკართი მცხეთელმა ურეიბმა წაიღესო, ამ ამბის დამუსკვებას ცდილობდა, ნიადავ კითხულობდა, რა და როგორ მოხდა ან უფლის კვართი თა იქნათ.

ძიებას უნაყოფოდ არ ჩაუვლია; მან მალე გაიცნო აბიათარ მღვდელი და მისი ასული სიდონია, რომელთაც ხანგრძლივად ესაუბრებოდა ჯვარცმულის შესახებ, რადგან სიამოვნებით უსმენდნენ.

აბიათარი ურიათა მღვდელი იყო, მაგრამ მის იუდეურ რწმენას წყალი ჰქონდა შემდგარი, რადგან უფლის კვართის ლეგენად ჰქმნარიგებად მიანდა, მის წინაპრებს ამ სასწავლში წილი ედოთ და გოლგოთაზე ჯვარცმულის სიგყვა მისთვის სულერთი არ იყო. ამას ისიც ემატებოდა, რომ სულ ახალი მიღებული ჰქონდა თავისი იერუსალიმელი თანამოძმეების წერილი, რომელშიც ერთობ მწუხარე ამბებს იუწყებოდნენ. ისრაელის სამეფო სამაღაჯყოფილიყო, იერუსალიმი ეკლავ რომაელებს დაექვეითა და სოლომონის წმინდა ტაძარი შეუბილწათ. ერთი სიგყვით, ალთქმული მიწის ბედი მეტად ბნელით მოცული და გაურკვეველი იყო.

აბიათარის ისრაელი თანამოძმეები მათ თავზე დამტყდარ უბედურებას თავიანთ წინაპრებს აბრალებდნენ, რომელთაც სამასი წლის წინათ დაუფიქრებლად აცკეს ჯვარს ვიდაც „მწირი დედაკაცის ძე“, ის კი ძე ღვთისა აღმოჩნდა.

ბუნებრივია, დაღონებული აბიათარი დაინტერესდა ნაბარეველი ჰაბუკის ცხოვრებითა და მოძღვრებით, რომლის ჯვარცმის გამო მის

ისტორიულ სამშობლოს ამდენი უბედურება დასტეხილა.

ამ შემთხვევასაც ნინო ხელიდან ვერ გაუმუქვია და აბიათარის მოქცევის საქმეს მტკიცედ მოჰკიდა ხელი. მღვდელსა და მის ასულ სიღონასთან ერთად ნინოს კიდევ ექვსი ურათობნიელი ქალი დაემოწაფა, რომელნიც ქალწულმა მოძღვარმა ფარულად მონათლა. სამი წელიწადი გაატარა ნინომ ამგვარ საქმიანობაში, გარდა მკველგონში ლოცვისა და საგანმანათლებლო მოღვაწეობისა, მან მცხეთელი სწულელების მკურნალობასაც მიჰყო ხელი და ქრისტესგან სახელით უამრავი უძველესი ავადმყოფი განკურნა.

პოლიტიკური და სამხედრო ცხოვრება კი თავისი გზით მიედინებოდა, იყო ომები და სისხლისღვრა; სწორედ იმ წლებში მომხდარა სპარსეთ-ბიზანტიის ომი. ბიზანტიის კეისარ კონსტანტინეს, რომელიც უკვე ჯვრით იყო აღჭურვილი, სასტიკად დაუმარცხებია სპარსელქართველთა კოალიციური ლაშქარი, რომელსაც ქართლის მეფე მირიანი და მისი ძმა, სპარსეთის მეფე ბარგამი მეთაურობდნენ. ეს ძღვევამოსილება კონსტანტინე კეისარს, რაღა თქმა უნდა, ჯვრის წინამძღოლობაში მიანიჭა, თუქმა თავად ჯერ მონაწილე არ იყო და ეს საქმე კარგახნით, 337 წლამდე, ანუ სიკვდილის მოახლოებამდე გადადო, 225 წელს ქრისტიანობა კი მთელ იმპერიაში სახელმწიფო რელიგიად გამოაცხადა.

ჯვარზე ნაწამები კაცის სახელმა საბოლოოდ დაამხო შვეს-იუპიტერის ხელმწიფება, წყველა-კრულით ჩამოჰყარეს ბერძენ-ლათინთა დიდი ღმერთები, დაამსხვერიეს მარმარილოს უპიროფასხეი ქანდაკებანი, დაანგრის ამ ღმერთთა სახელუმზე აბუბოლი ბრწყინვალე ტაძრები, დაიწყოების წიაღში დაითქვნენ აპოლონი და აფროდიტა, ვენერა და პოსეიდონი, პერმესი და მერკურე, ათინა და არტემიდე. ეს იყო ადამიანთა ცნობიერებაში რადიკალური გარდატეხის ეპოხი და ამ გარდატეხას მოეცემა მთელი ხმელთაშუა ზღვის სამყარო პირინეებიდან სირიამდე.

მცხეთაში კი „ბნელის თავადთა“ ერთგული ქართველები კვლავ თავის არმაშს, შადუნს, გაქს, და გაიამას მისტიროდნენ. არაფერ იცის, იმოკვს და აღადგინეს თუ არა უფსკრულში გადაღვივად დეთაბებათა ქანდაკებანი თუ ის მომდევნო 5-6 წელი, სანამ სანადგროდ წახიული მეფე მირიანი სამხინელ ბურუსში მოხვებოდა, სარწმუნოებრივი დაბნეულობის ხანა

იყო. რასაკვირველია, ბიზანტიის უზარმაზარ იმპერიაში მომხდარი სარწმუნოებრივი ცვლილება ბევრწლიად განსაზღვრავდა მაშინდელი მსოფლიოს განწყობას ახალ რელიგიისა და მისი შექცევადობისაში. ნინოს სომხეთიდან გამოშვების შემდეგ ბიზანტიის უზარმაზარ იმპერიაში ქრისტიანობა ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე ვრცელდებოდა, რასაც მხარს უჭერდა თვით იმპერატორი, განსაკუთრებით კი დედამისი, ელენე.

ამრიგად, შეიქმნა ისეთი ვითარება, როცა ნინოს მურგსუკან დაღვა უზარმაზარი იმპერიის ავტორიტეტი და ძალმოსილება. ქალწულს კიდევ ერთხელ გაუღმა ბიძამ - უეცრად ახგარამგასაწვე პიროვნებად იქცა, აღარც თავისი ვინაობის დამალვა და მიუსაფარი გყვე ქალის სახელს ამოფარება სჭირდებოდა, თუქმა ამ სიყრუს გვაგაზგვა დემუჯიონებით არ უცდა; აღარც მკედარი ზღვის სანაპიროებზე, სირიისა თუ სინას უდაბნოში თავშეუფარებულ ქრისტიან სექტანტთა იღებვის შექცევადი იყო, არამედ შეუძლო ელაპარაკა ბიზანტიის კეისარის სახელით, რომლის ქრისტიანული თავგამოლება უკვე საბარაკოდ იყო ქცეული.

მართალია, იმერთა ქვეყანა იმ ეპოქაში ძირითადად სპარსული ორიენტაციისა იყო, მაგრამ მცხეთაში არ შეიძლება ანგარიშის გაწვევლობა იმ პიროვნებისთვის, ვინც ბიზანტიის მიერ აღიარებულ სარწმუნოებას ქადაგებდა; უფრო მეტიც, ქართველთა ქვეყნის საზრეთი თელი მუშობელი სომხეთი უკვე მოქცეულიყო ქრისტეს რჯულზე, რადგან რეფსიმე დედოფლის წამებისთვის უშვად გადაქცეულ თრდატ მეფეს კაცის სახის დასაბრუნებლად სხვა ველარაყური ელენა და ერთგულად შედგომოდა ჯვარცმულის გზას.

ამრიგად, ნინოს სახელი და გავლენა არა მარტო ურიაში უბანში და მისი პითილე მოწაყის თვალში გაიბრდა, არამედ მთელ ქალაქში გავრცელდა და სხასხლემდე მიაღწია.

ნინოს ცხოვრების ქრონიკაში მკვრელური ოსტაგოვით არის ჩართული რამდენიმე ამბავი, მათ შორის აბიათარ მღვდლის მოხაიხრობი. იგი მოგვითხრობს ანტიოქიაში მოღვაწე ებრაელი მღვდლებისგან მოწერილ შემათაწუნებულ ამბავს იერუსალიმის დაქცევისა და ისრაელის სამეფოს საშად „განხეთის“ შესახებ, რომელთა შორივ შემოხვევას და ებრაელთა „განხევის“ ეს რისხვა ჩვენს წინაპრებისაგან იქსოს წამებისთვის დაგვაგყვია. - იუწყებოდნენ ანტიოქიელი მღვდლები. ეს წყრილი მისმა დღრესაკმა, აბიათარ მღვდელმა უსათოთ ურიათა უბანში გაბერცელა, საიდანაც მიული ქალაქის-

თვის გახდებოდა ცნობილი, ეს კი ნინოს სამი-სონორო მოღვაწეობის მშვენიერ ფონს უქმნიდა და განამტკიცებდა მის ავტორიტეტს. ის ხომ იმ კაცს რწმუნას ქადაგებდა, რომელიც უკურნება ებრაელებმა ჯვარზე გააკრეს მხოლოდ იმის გამო, რომ მისი ღვთიერი წარმოშობა არა სჯეროდათ და ისრაელის თვითმარქვია „მეფედ“ მიაჩნდათ. ამის შემდეგ აიღო ჯვარცმულის განრისხებულმა მამამ ისრაელის ხალხზე ხელი და მათი ქვეყანა დააქცია.

მეორე ამბავში აბიათარი თავისი წინაპრებისგან გაგონილ ამბავს ჰყვება, თუმცა ეს ამბები არა მარტო გაშითხრობა, - ამბობს, - არამედ წიგნებშიც წამოთხრობა. სამწუხაროდ, ეს წიგნები არ შემონახულა და მეტად საინტერესო ამბებს მცხეთელ ურბათა იერუსალიმს გამგზავრების, იესოს ჯვარცმამდე დასწრებისა და მისი კურთხის მცხეთაში ჩამოტანის თაობაზე მხოლოდ აბიათარის მონათხრობით ვეცნობით.

ამ მონათხრობის მიხედვით, ჯერ კიდევ ბეთლემის თა, ლაში იესოს შობისა და აღმოსავლელ მოგვთა თაყვანისცემის ამბავს მცხეთაზე დიდ არასწორ დ მოუწევია; იესოს აღმოსავლელ თაყვანისმცემელთა ისრაელში ვაძიჩენა იერუსალიმელ მღვდლებს რაგომდაც სპარსთა შემოსევადა მიუღიათ და მცხეთელბათისთვისაც ასე უნებებიათ, რასაც დიდად შეუწუხებია „ურიანი ქართველი“ არა მარტო მცხეთაში, არამედ ბოლში, კოდისწყაროში, ხობში... მაგრამ მათი მწუხრება დიდხანს არ გაგრძელებულა, რადგან ქართველ ურბათა იერუსალიმელ ინფორმატორებს სიმათილე გაურკვევიათ და პირველი ნახქარვეი წერილისთვის მეორე მოყოლებიათ: აღმოსავლელი ხელმწიფეები თურმე ყრმასა ვისზე ეძებდნენ, ძესა ღვთისასა, თუმცა „პოვეს მწირი ერთი, მწირისა დედაკაცისაგან შობილი, უმაჟოდ და უადგილისა ადგილსა“. ეს ბავშვი შობილი ყრმა მათ რაგომდაც ღვთის შთამომავალი მიიჩნიეს, თაყვანი სცეს და ძვირფასი ს. ჰუქრებიც მორთვეს. „ურიანი ქართველი“ დამშვიდდნენ და ამ ამბისთვის რაიმე განსაკუთრებულ მნიშვნელობა არავის მიუნიჭებია ალბათ, მალე დაივიწყეს კიდევ.

გაბოლდ ოცდაათი წელი და იერუსალიმიდან მცხეთას კვლავ მოვიდა წერილი. ანნი მღვდელი სწერდა მცხეთელ ელიოზს, აბიათარის პაპის - ის მწირი დედაკაცის შვილი, აღმოსავლელი ხელმწიფეები რო ეთაყვანენ, ასაკოვანი შეიქმნა, თავის მოწაფეებთან ერთად მთელ ისრაელში დადის და თავს ძე ღვთისად აცხადებს, ამიგომ გადაწვევებო, ადვანსრულით მცნება მოსესი და ცრუმტყველი კაცი სიკვდილს მივეყოთ. მიუხედავად იმისა, რომ ელიოზი იმ დროს

უკვე ხანდაშული კაცი ყოფილა, იერუსალიმს წასვლა გადაუწყვეტია. ამისთვის მას რამდენიმე მიზეზი ჰქონდა: ებრაელთა გრადიციულ პასუხის დღესასწაულში აპირებდა მონაწილეობის მიღებას და უნდა, ბარემ იმ ახირებულ ახალგაზრდა კაცის დასჯასაც დასწრებოდა. წასვლისას ელიოზი დედამ გააცილა, რომელიც ბიბლიური ელი მღვდლის ჩამომავალი და ბრძენი დედაკაცი ყოფილა, არ უნდოდა მისი შვილი რაიმე უსიამოვნებაში გარეუღიყო და ცრუმტორეული შევედრა, იმ კაცის დასჯაში მონაწილეობას მოერიდო, რადგან „იგი არს სიგყვა წინასწარმეტყველთა და იგავი ბრძენთათ“.

ელიოზ მღვდელი მარტო არ წასვლა. მასთან ერთად ისრაელში გაემგზავრა გაურკვეველი პროფესიის კაცი ლონგინოზ კარსელი. მგზავრებმა იერუსალიმს სწორედ იესოს შეყვრობისა და ჯვარცმის დღეებში ჩააღწიეს.

აქ ერთი გარემოებაა გაურკვეველი. როგორც ჩანს, ანნი მღვდელს მცხეთაში წერილი ქრისტეს შეუკრობამდე დიდა ნხით ადრე გამოუგზავნია. იერუსალიმიდან მცხეთაში წერილის მოგანას მაშინდელი კომუნიაკეიებით რამდენიმე კვირა მაინც დასჭირდებოდა. ელიოზიც, ვეგობა, მანამდე გაემგზავრა, სანამ იესოს შეყვრობდნენ, რადგან იმ სამიოლ დღეში მცხეთიდან იერუსალიმში კაცი ვერას დიდებით ვერ ჩააღწევდა. გაბოლდ, რომ ანნი მღვდელი ქრისტეს ერთ-ერთი მგერთავანი იყო და მესიას სასჯელიც დიდი ნხით ადრე ყოფილა გადაწყვეტილი.

უკველია, ცნობისმოყვარე ელიოზმა იესოს მოახლოებული დასჯის შესახებ კიდევ მიდოლ დამატებითი ინფორმაცია და იერუსალიმს იმ ფიქრით გაემგზავრა, რომ ჯვარცმის სავარაუდო დღეებში ჩასულიყო.

ეს, ალბათ, ის დრო იყო, როცა მაცხოვარი გალილეა-სამართის საღვრეა ჯერაც არ გასცილებოდა, მაგრამ უკვე მიეღო საბედისწერო გადაწყვეტილება და იერუსალიმს გასამგზავრებლად ემზადებოდა, სადაც უნდა აღსრულებულიყო მისი მიწიერი ცხოვრება და საშუალოდ დაბრუნებოდა ღვთაებრივ წიაღს, ხოლო მისი მოწაფეები დიდ საგონებელში ჩაადგო მესიის სიგყვებმა: „აპა, ავღივარ იერუსალიმს და აღსრულდება წინასწარმეტყველება ყოველი დავერილი კაცის გზაზე“.

შესაძლოა, ისიც ვივარაუდოთ, რომ ვიღაც გლეხის ეზოდან უეცრემონიოდ ახსნილ უნდნელ კარაულზე ამხედრებული იესო სწორედ ამ დროს ემგზავრა მეთიხილის მიიდან იერუსალიმისკენ, როცა ლონგინოზმა და ელიოზმა

მცველთა კორღონი გაიარეს და წმინდა ქალაქში შევიდნენ.

შეიძლება კაცს ისიც მოეჩვენოს, რომ მცხეთელი ებრაელები ბიბლიური პატივმოყვანილები და ღვთისმეტყველები იყვნენ; აბიათარი, რომელიც ამბავს იგონებს, ცოცხალი იყო 330-იან წლებში, ნინოს მცხეთაში მოღვაწეობისას; მისი პაპა ელიოზი კი 300 წლით ადრე დასწრებია ქრისტეს ჯვარცმას. ეს პერიოდი სამი თაობისთვის შეგადა ხანგრძლივი დროა, თუმცა აბიათარს, რაღა თქმა უნდა, უკეთ ეცოდინებოდა...

ეგრესიონის ჩასული ელიოზი, როგორც ჩანს, იესოს ჯვარცმის უბრალო მყურებელი არ იყო. ალბათ, ის და ლონგინოზ კარსნელი მისეთელ ურიათა ოფიციალურ წარმომადგენლებად მიიჩნევიან ამ ღირსქსანშიშველი მოვლენაზე, სხვაგვარად მათ ქრისტეს სამოსელის გაყოფაზე არ მიიწვევდნენ. ელიოზმა, ეცეკობა არაფრად ჩააგლო დედის დარიგება და მესიის დასახის დღეს შეღმეგადა აქტიურობდა, ამიგომ-აე ეწა უბედურება: როგორც კი ჯადათმა ქრისტეს პირველი სახსტევალი ჩაასო, მცხეთაში მყოფმა ელიოზის დედამ მწარედ „კრჩხიალანა“ და შესძახა: „მშვიდობით მეფობთა პურიათაო, რამეთუ მოჰკალით თავისა თქვენისა მაცხოვარი და იქმენით მკვლელ შემოქმედისა“. რად არ მანამღ მოეკვდი სანამ ამას შევესწრებოდით, - დავგმინა ელიოზის წინასწარმეტყველმა დედა და სულაც ვანუგევა.

გოლგოთაზე კი იმ წუთებში გაცხოველებული ფუსფუსი იყო. ყველა სამსტევალით მიტევილი მიშველი იესო ჯერ კიდევ იტანჯებოდა ჯვარზე, მისი სამოსელი კი წილისფრთისთვის ერთად მოეგროვებინათ. ვასაყოფი ბევრი არაფერი იყო, მაგრამ გადაწყვიტეს, გული არაიხითვის დაეწყვიტათ და წილისყრამი დასახის მონაწილად ყველა ოფიციალურ წარმომადგენელს მიეღო მონაწილეობა. ქართველ ურბეს მტეისმეგადა გაუმართლა: მათ ქრისტეს სამოსელიდან ყველაზე მთავარი - უფლის კვართი შეხვდათ, თუმცა საბარებამი ეს ამბავი სულ სხვაგვარად არის მოხსრობილი. წმინდა წერილის თანახმად ქრისტეს სამოსელი წილისყრით იმ თოხმა ვარისკაცმა ვაიყო, ვინც ძე დღვისა ჯვარზე გააკრა და მოძლიერს უქსოველი კვართით მათ დარჩათ, ხოლო, თუ აბიათარს დაეჯერებთ, მაშინ ჯვარცმულის სამოსელის გაყოფა, ცხადია, სიმბოლური აქტი იყო. მოხეგიალედ კაცის სამოსელი დასახარებელი და სახმარად ვარგისი ალბათ აღარც იქნებოდა, მაგრამ ელიოზმა წილხვდომილი კვართი მშრუნველად შეინახა, თავისი საქმეები მოითავა და მცხეთას გამოემგზავრა ისე, რომ დედის სიკვდილი არც

შეუგეცია. ცნობილი არ არის, რა იქნა ლონგინოზ კარსნელი, რომელიც, იმეღია, ის ლონგინოზი არ იყო, ჯვარცმულ იესოს რომ უფრდამ ღახებოდა ატაკა. ალბათ, ისიც ელიოზთან ერთად გამოემგზავრა თუმცა კვართი, როგორც ჩანს, ელიოზის ბარგში იდო და მცხეთაშიც მან შემოიტანა, აქ მას კიდევ ერთი უბედურება ელოდა: როგორც კი სახლს მიუახლოვდა, თავისი და გამოეგება, ავრომელიც ვაიყო შემოეკლო, სასოებით გამოართვა უფლის კვართი, გულში ჩაიკრა და სულაც ვანუგევა.

ამ ამბავმა დიდად გააკვივრა მცხეთელები და თვით დიდი მუფუ ადერიც. ელიოზის სახლს, რომელიც ქალაქის დასავლეთით, მოგვთა ხილის მახლობლად დგა, ათასობით ადამიანი მოაწყდა. ჭირისუფლებმა სცადეს მიცვალებულის ხელიდან აებოეგება, ავრომელიც ვაიყო, მაგრამ ვერაფერს გახდნენ და ელიოზმა გადაწყვიტა, თავისი და გოლგოთაზე ჯვარცმულის კვართიანად დაემარხა.

შემდგომში, თვით ნინოს მცხეთაში ჩამოსვლაზე, არაერთხელ უცდიათ ელიოზის დისა და უფლის კვართის განსახვეწებელი ადგილის მოძებნა, მაგრამ იგი ყველას დავიწყებოდა, მხოლოდ ძირაუდით სახვეწებდნენ, ლიბანური ნაძვის მირას უნდა იყოსო.

ამ საუფავის ადგილმდებარეობით ნინოც დაინტერესდა, როცა ურიათა უბანში მტე-ნაკელებად სარწმუნო ცნობები შეკრამა იმ შორეულ ამბებზე, მაგრამ შუსტად მასაც ვერაფერი ვერაფერი აუხსნა. ერთი ეგ იყო - იმ დღეებში უნაური ხილვა აეკვიტა: ციდან შავი ფრინველები გუნდი ეშვებოდა, ჩავიდოდნენ წყალში, განიბანებოდნენ, განსავეტაკებოდნენ, შეურინდებოდნენ სამეფო ბაღში, ლიბანური ნაძვის მახლობლად ბაბილოს კენკავდნენ, მერე კი ნინოს მაყვლის ქობისკენ მოიქჩაროდნენ და თავს დასტრიალებდნენ. ეს ამბავი ნინოს აბიათარ მღვდლის ასულს სილონიას უამბო, რომელმაც წინასწარმეტყველურად აუხსნა - ეგ ადგილი, სადაც ფრინველი საშრობობენ, შენგან სამოთხეად იქცევაო.

ეს ის დრო იყო, როცა კონსტანტინე კეისრისგან ოტებულმა სპარსთა მოკავშირე მირიან მუვემ მცხეთას მოაღწია. მისი დამარცხების ამბავი, რაღა თქმა უნდა, უფრო ადრე მოვიდოდა დედაქალაქში. ნინომაც სწორად შეფასა შექმნილი ვითარება, დრო აღარ დაუკარგავს და უკვე ამკარად შეუდგა ქრისტეს რჯულის ქადაგებას.

ეს სთამამე, ცხადია, იმით იყო გამოწვეული, რომ ქრისტეანმა კეისარმა სძლია წარმართი სპარსულ-ქართველი ხელმწიფენი და ქრისტე-

ანთა დევნა-შევიწროება უკვე აღვიღო აღარ იყო, რადგან ისინი ძლევაშიოსილი ბიზანტიის ქვისრის მფარველობით სარგებლობდნენ. ნინო-მ მაყვლოვანიდან თავისი ნასხლავის ჯვარიც აშკარად გამოაჩინა და სნეულთა მკურნალობას მიჰყო ხელი. მას თან დაჰყვებოდნენ მოწაფეები, უწესგასდ ურიათუნებელი ქალები, აბიათარი და მისი ასული სიღონია. აბიათარის თავგამოდებამ ახალი სარწმუნოებისადმი იმდენად გაანაწყენა მისი თანატომელი ორიოლოქი იუდეველები, რომ ყოფილი მძვლდის ჩაქოლევაც კი განიზრახეს.

ჩამქოლავნი, როგორც ჩანს, დინჯად და წინადახეულად მოქმედებდნენ, რადგან, სანამ განმრავებს სისრულეში მოიყვანდნენ, ამბავებში მირიან მეფემდე მიადგია, მანაც დაუყოვნებლივ გაგზავნა მსახური და აბიათარი ხიფათს განარიდა. მეფის შრუნვა უცხოტომელ ქრისტიანზე იმით უნდა ყოფილიყო გამოწვეული, რომ წარუმატებელი ბიზანტიური ლაშქრობებიდან მას თავისი დმერთების შერყეული რწმენა ჩამოჰყვებოდა, გულში ესაბუთებოდა ახალ სარწმუნოებას და მისი აღიარებისთვის ხელდასყრულ შემთხვევებს ეძებდა. ამიტომ მეფე არავითარ წინააღმდეგობას არ უქმნიდა ნინოსა და მის მოწაფეებს, სამაგიეროდ, ცოლი მისი, ნანა დედოფალი გულფიცხობდა და მცხეთის ქუჩებში მოყიდალ მქადაგებლებს გაჰყვებით ემუქრებოდა.

ნინოს ჯერ კიდევ არ გამოეცვლა ადგილსამყოფელი, კვლავ თავის მაყვლოვან ქოხში ცხოვრობდა და ლოცვობდა, სამაგიეროდ, ამ მაყვლოვანის გარშემო ახლა მეტისმეტი ხალხმრავლობა იყო. ცნობისმოყვარეობით შეუყრობილი მცხეთის მოქალაქენი დღენიადავ თავს იყრდნენ ნინოს გარშემო და ისიც დაუცხრომლად და შთამბეჭდავად განუმარტავდა ახალ სარწმუნოებას, უამბობდა ქრისტეს ჯვარცმასა და აღდგომამე.

ამასობაში სამი წელი გავიდა, ნინომ მრავალრიცხოვანი ჰამდევრები გაიჩინა და სასწაულეებრავი მკურნალობით ბევრი ვინმე აზიარა იესოს ნათელს.

მაღე ენერგიულ მისიონერს კიდევ ერთხელ გაუღიმა ბედმა. ნანა დედოფალი, რომელსაც მანამდე თვალთ არ დაენახებოდნენ ნინო და მისი მოწაფეები, რაღაც მიმე ხენით დაავადდა. დედოფლისთვის ექიმსა და წამალს, რასაკვირველია, არავინ დაიმურებდა, მაგრამ საშველი არ იქნა. დედოფალიც მოგყვდა და მისგანვე საეკვოდ მიხნეული მკურნალ-მქადაგედის, კაბადოკიელი ნინოს სასახლეში მოიყვანა ბრძანა. ნანა დედოფალი ჩამომავლ-

ობით ფარნავაზიანთა სახლის შვილი, წინა დინასტიის უკანასკნელი მეფის ასუგარის ქალიშვილი იყო, რომელსაც მეუღლად სპარსელი უფლისწული მირიანი მოჰგვარეს, რომელიც ამ დღებშია ქორწინების წყალობით იმერის მეფე ლიქენა. ბუნებრივ იქნება, ვიფიქროთ, რომ ნანა დედოფალი მაჰყა ქალბატონი ბრძანდებოდა და სამეფო საქმეებშიც აქტიურად ერეოდა. ახლა კი, სენმორეული, ჩხარა განკურნებს ესწრაფოდა, რათა კვლავ გვერდით ამოდგომოდა თავის მეუღლეს, რომელმეც, ეკეთობა, მას განუსაზღვრელი გავლენა ჰქონდა და მირიანის სწრაფ „გაქართველებაშიც“ დიდი წვლილი მიუძღოდა.

მსახერებმა მაყვლოვანში მიაკითხეს ნინოს და დედოფლის სურვილი გადასცეს. მათდა გასაოცრად, ლოცვაში გართული ქალწულის პასუხი მოკლე და შეუვადი იყო: „არა ბრძანებულ არს ჩემდა, რათა განვივლი, სადა შეუდა ჩვენი არა არს, არამედ დედოფალი მოვიდინ საყოფელსა ჩემსა და ჭეშმარიტად განიკურნოს ძალითა ქრისტესითა“. ნინოს, ცხადია, უპირველესად დაბამიანური წყენა ამოძრავებდა, გადაწყვიტა შერი ეძია ჯიჯი დედოფალზე და მიადწია კიდევ საწადელს. სული გბილია - დედოფალმა დამთო და მსახურებს უბრძანა, მასთან წამიყვანეთო. დედოფალს სიარული არ შეეძლო და ნინოს საკაციო მიჰგვარეს, თან ახლდა თავისი ძე რვეი და მრავალრიცხოვანი გულშემატკივრები.

ნინოს რაიმე განსაკუთრებული მოწიწება არ გამოუხატავს თავისი საპატიო პაციენტისადმი; ჩვეული გულმოდგინებით შეუდგა ლოცვას, დედოფალს ჯვარი გადასახა და სასწაულიც მოხდა: სნეული უეცრად გამოიკრიბინდა, სიჯანსაღეთთან ერთად, დედოფლის არსება ქრისტეს თავყანისქმის გრძობობაზე შეიპყრო. იგი დაუმეგობრდა ნინოს, უმაღ აღმოჩნდა ქრისტიანთა გარემოცვაში და მალე თავადაც ქრისტიანი გახდა.

მირიან მეფე, რომელმაც დიდად გაიხარა საყვარელი მეუღლის გამოჯანმრთელებით, თავადაც დაინტერესდა ქრისტიანთა მოღვაწეობით. მას მოძღვრად მოეყვინა თვისგომთაგან ჩაქოლავის გადაბრჩენილი აბიათარი და ქრისტეს მოძღვრების მთელი სიდიადე გადაუშალა. მეფეს ბიბლიოთეკაში რაღაც ძველი, ნებროთის დროინდელი წიგნებიც ჰქონოდა, რომელშიც მან აღმოაჩინა წინასწარმეტყველება მესიის მოვლენიებაზე, მაგრამ მირიანი, როგორც ჩანს, ყოველ ახალ გადაწყვეტილებას ხელმწიფური სიდინჯითა და აწონილობით ღებულობდა - გული კი უწევდა ქრისტიანობისკენ, მაგრამ

არც ძველი სარწმუნოების დათმობა ედვილედ ბოდა.

ეს ყოყმანი უხათოდ პოლიტიკური მოტივებითაც იყო განპირობებული. ჯერ ერთი, ქრისტიანთა მცირერიცხოვანი ჯგუფი იმეამად მხოლოდ დედაქალაქში მოქმედებდა, დანარჩენი ქვეყანა კი კვლავ მტკიცედ მისდევდა არმაზის კერპთა თაყვანისცემას. მეფის უეცარ გადაწყვეტილებას ძველი რჯულის დაგვიძის შესახებ, შესაძლოა, მის ქვეშევრდომებში გაუგებრობა გამოეწვია. მეორეც, მირიანი ნათესაური, სამხედრო და პოლიტიკური კავშირით იყო შეკრული აპურამაზას მიმდევარ სპარსეთთან, ამ ქვეყნის დაუძინებელი მგრის, ბიზანტიის რჯულზე მოქცევა კი პოლიტიკური ორიენტაციის შეცვლის გოლფასი იყო და არავინ იცოდა, როგორ შეაფასებდნენ ამ ნაბიჯს ქრისტიანების სამეფო კარზე. მეფეს, ალბათ, ამავე აზრს ჩააგონებდა მცხეთაში მოღვაწე მრავალრიცხოვანი სპარსული მოვგო „მსახური ცეცხლისანი“, რომელთაც უკვე შეეგობილი ეწვეოდნათ სასახლეში მიმდინარე ამბები და მირიანს ყოყმანისთვის საკმარისზე მეტი საფუძველი ჰქონდა.

საერთოდ, მეფე მირიანი ერთობ საინტერესო და კოლორიტულ პიროვნებად გამოიყურება. ჩვენი არ ვიცით, როდის გარდაიცვალა ფარნაეგზიანთა (არმენოფილური გრადიციით - არშაკუნიან-ფარნაეგზიანთა) დინასტიის უკანასკნელი მეფე ასურუგი, მაგრამ ცხადია, მეფის უძეოდ გადაგება დიდი პრობლემების წინაშე დააყენა იბერიელი დიდებულები. დინასტია შეწყდა და ახალი მეფის ამორჩევას დიდი გამოწრიახობა სჭირდებოდა. იმ ეპოქაში, რასაკვირველია, აზრადაც არავის მოუვიოდა გახტვით ქალი, მეფის ასული ნანა აყევანა, თუმცა ეგვიპტის ლეგენდარულ დედოფლის კლოპატრას სახელი, ალბათ, ქართულად სმენობათ. ქართელები სამეფო კაცს, როგორც წესი, რაგომადე ყოველთვის თავისი ქვეყნის გარეთ ეძებდნენ, აბა, მცხეთაში თაყმოყრილი დიდებულები მეფეს თავისი წრიდან ხომ არ აიხრებდნენ - თეფიანთი მომავალი მმართველი რომელიმე სხვა ქვეყნის სამეფო სახლში უნდა ეძებნათ. ამ გრადიციით დაუმოყვრდნენ ფარნაეგზიანთა დინასტიას პართიული წარმოშობის სომეხი არშაკიდები, ახლა კი სომხეთი სპარსეთ-ბიზანტიის ომების ასაპირმად იყო ქცეული და იბერიის სამეფო კარს თავის სამხრეთულ მეზობელთან კავშირი აღარ აინტერესებდა.

ახალი მეფის ასარჩევად დიდი ბოჭობა შექმნილა იბერიის დედაქალაქში. გადამწყვეტი სიგვეა სასპეკ მაყენს წარმოუთქვამს, რომ-

ელიც, შესაძლოა, უმეფობის იმ მოკლე პერიოდში ქვეყნის განმგებლად იქცა, რადგან ძალიან გაანჩნდა და გამჭრიახი კაციც ყოფილა. მის ვესტად დაახსითაო შექმნილი პოლიტიკური ვითარება: „წაღებულ არს სომხეთი, რომელსაც ეკიდა სამეფო ჩვენი და აღუღია პირი მისი სპარსთა მეფესა შთანთქმად ყოვლისა ქვეყნისა“. ამიგომ სომხეთის სამეფო კართან დაკავშირება აღარას გვარგებსო, უბრძანებია სასპეკს და შეკრებილთათვის სპარსეთის მეფესთან კავშირის დამყარება შეუთავაზებია. ეს, რასაკვირველია, ერთადერთი სწორი, ამავე დროს იძულებითი პოლიტიკური ნაბიჯი იყო, რადგან სპარსეთს იბერიის შიანთქმისთვისაც „აღუღო პირი“ და მისი აგრესიის შეჩერება სპარსთა სამეფო კართან მეგობრობითა და მოყვრლობითა თუ შეიძლებოდა. მოლაპარაკების შემდეგ იბერიის მეფედ სპარსთა მეფის შვიდი წლის ვაჟი, მხეგვდაგან შიბილი მირიანი შეურჩევითა და დაწვინებთა კიდეც ასურუგის ახლ ნანამე.

სადავოდ არის ქცეული მიპრან-მირიანის მამის ვინაობაც. ბოლო გამოკვლევებით იგი შაბურ I უნდა ყოფილიყო, რომელიც სპარსეთის 242-272 წლებში განაგებდა. ამ ვერსიით მირიანი ქართლში, ალბათ, 250-იან წლებში უნდა გაშეფებულიყო, რადგან 273 წელს, როცა მისი მამა ბარგამი სპარსეთის გახტვით ავიდა, მირიანი მოწიფული ვეჟაკი იყო და, როგორც უფროს მემკვიდრეს, სპარსეთის გახტვით პრეგენმა განუცხადებია, მაგრამ მისი უფლებები დედის მხრიდან მდაბიო წარმოშობის გამო შეზღუდული იყო და გახტვი მანც ბარგამს, ინლოელი დედოფლის ძეს დარჩენია, მირიანისთვის კი სპარსეთის გარკვეული პროვინციები დაუთმია იბერიის სამღვრებთან.

ახე იყო თუ ისე, მაყენ სასპეკის სიგვეამ გაჭრა და 7 წლის მიპრან-მირიანი იბერიის მეფე შექმნა. ყრმა მეფეს, როგორც ჩანს, დაუყოვნებლივ შეუქმნეს ქართული გარემოცვა, მალე ქვეშევრდომთა ენასაც დაეუღლა და თავისი მისევი, როგორც ქართლის მეფის, ღრმად ჩაუნერგეს. ყოველ შემთხვევაში, მირიანი ნინოს ქართლში გამოჩენისას ქართული სულიერებით გამსჭვალული, ქართველი მეფე იყო, თავყენს სცემდა ქართველთა ღმერთების და არა სპარსთა აპურამაზას, თუმცა სპარსთა მძლავრობის გამო, არჩევანის საშუალება ჰქონდა, მან კი, ჩანს, არმაზის თაყვანისცემა ამჯობინა, მაშინ, როცა მცხეთაში აპურამაზას მიმდევარნი მრავლად ცხოვრობდნენ. მირიანი თავგანდობლად იბრძოდა იბერიის სამღვრების გაფართოებისათვის ყველა მიმართულებით,

ენერგიულად უკვედა ჩრდილოეთ კავკასიელ ტომებს, რომელნიც დარიალის ვაზი ყაზაღურ თავდასხმებს ახორციელებდნენ იბერიის მიწა-წყალზე, არც თავის მომეხ სპარსელებს ერიდებოდა და იბერიის მოსაზღვრე მდებარე სპარსული პროვინციების საკუთარი გავლენის სფეროში მოქცევას ცდილობდა. იგი ერთხანს მხარს უჭერდა თავის სახლიკცებს სპარსეთის სამეფო კარზე და მათთან ერთად ებრძოდა თრდაგ სომეხთა მეფეს, რომელიც ბიზანტიური ორიენტაციისა იყო და რომელთა მხარდაჭერით სარგებლობდა. სომეხ-რომაელთა კოალიციასთან სპარსელ-ქართველთა ბრძოლას იმხანად წარმატება არ მოჰყოლია: თრდაგმა, მაინც განიმტკიცა მეფობა სომხეთში, მოხდა პოლიტიკური გარიგება - მირიანის ძე რევაშვილად შეირთო თრდაგის ასული სალომე, ხოლო უფროსი ვაჟი ბაქარი მიველად მისცა ბიზანტიის კეისარს. (მირიანის შემდეგ ბაქარი იბერიის დირსეული მეფე, ქრისტიანთა ქომაგი და კელესიათა მშენებელი შეიქმნა). მომდევნო წლებში უკვე გაქრისტიანებულ სომხეთთან და ბიზანტიასთან მირიანს მშვიდობიანი ურთიერთობა აქონდა, მაგრამ დედაქალაქში ქრისტეს რჯულის მქადაგებულ უცხო ქალს მაინც ეჭვის თვალთი უყურებდა.

მეფის ორჭოფობამ მთელ წელიწადს გახანა და ნინოს წარმატებას კვლავ ახალმა მოულოდნელობამ შეუწყო ხელი. ავად შეიქმნა მცხეთაში მოღვაწე სპარსელ მოგვთა მთავარი, რომელიც მირიან მეფის ნათესავი იყო. მეფემ და დედოფალმა ნინოს დახმარება სთხოვეს, იქვე რატომღაც დრმა დაიჭვება გამთითქვეს ნინოს წარმომავლობის გამო. მეფეს ეჭვი არ შეუტანია ნინოს სასწაულებრივ მკურნალობაში, მაგრამ თავისი ვარაუდი გაჟმობარა: „ანუ ხარ შენ ასული არამაშის, ანუ შვილი ზაღენისი, უცხოობით მოხვედ და მოგვრდი და ზედა-ბე მით წყალობა შენი და შეგარბჭეს ძალი კურნებისა, რათა მით სცხოვნდში უცხოთა ქვეყანასა“. ამის შემდეგ მეფემ ნინოს შესთავაზა, - მავ რომელთა რჯულის ქადაგებას თავი დააბნებე, არამაშა და მის მომეხ ლეთებთათა ეკრამის ადვიაღვს, შენ არამაშის მსახურად დაგაყენებ და მცხეთის საპაგაო აღამიანად გაქცევი.

ნინომ, ალბათ, შეურაცხყოფად არ მიიღო, ღვთაებათა შვილად რომ მიიჩნეო, მაგრამ შემოთავაზებულ წინადადებაზე მტკიცე უარი განაცხადა და თავისი მოსაზრებები ისეთი ხარწმუნო არგუმენტებით გააბათილა, როგორიც იყო უფლის კვართის მცხეთაში დაფულის ლეკანდა. ამ შენს ნათესავაჲც, - უთხრა მეფეს - ქრისტეს ჯვრით განეკურნავი. იქვე შესთავა-

აზა - ბოროტი სულის მიერ შეპყრობილი მოგვთა უმთავრესი იმ ნაძვის ქვეშ გადაეყვანათ, სადაც უფლის კვართი უნდა ყოფილიყო დაფულე. იქ ორდღიანი ღოცვა-ვედრების შემდეგ სპარსული გამოცოცხდა და ნინოც, აბგატებულ მოწაწელები ერთმოსული, თავის მკველვინანში დაბრუნდა.

მირიან მეფემ ამ სასწაულმა, ალბათ, შობეტილივად მოახდინა, მაგრამ იმდენი ვერა, რომ საბოლოოდ გადაეწყვიტა გაქრისტიანება. ამდენი საფიქრალით გაბეზრებულმა მეფემ მალე სანადიროდ წასვლა დაილაწვევდა და მუხრანისაკენ გაემართა. დღე იყო უშაბათი, ივლისის ოცი. ვაშაშ მეფეს, თითქოს ეშმაკი შეუჩნდაო, ავი ფიქრები მოეძალა. უკვე ხანდამშული იყო და შინაგანად ენებებოდა შეჩვეული ცხოვრების წესის შეცვლა. არც ძველი, დიადი ღმერთებისთვის განდგომა ეწადა, რომელთა ბრწყინავლე ქანდაკებაში ოლითგან ამშვენებდა მცხეთას, ვრი მოწიწებით ეთავაზებოდა მათ და ყველაფერი ისე იყო მოწიწრებულად, როგორც უყვართ და ხელს აძლევთ მეფეებს.

ეს მკველოვანში დასახლებული, უცხოელი ქალიშვილი კიდევ ვიღაც სამახსი წლის წინ ჯვარცმულის თაყვანისცემას უქადაგებდა, რომლის არც სახე ენახა ვინმეს მცხეთაში, არც მომდერება იყო ადვილი გასაკვები; ამის გარდა, ახალი რჯულის აღიარებას, შესაძლოა, საგარეო გართულებებიც მოჰყოლიდა. მეფემ მისივე ფიქრებით მოეულმა დაგოვა დედაქალაქის შემოგარენი და მუხრანის სანახებს მიღწეულმა მტკიცე გადაწყვეტილება მიიღო - ეს ვიღაცა ჯვარცმულის მიმდევარი ერთიანად უნდა გაეაწყვეტინო, დედოფალიც ვიძიებო, რათა მოინანიოს და კვლავ ქართლის დიადი ღმერთების თაყვანისცემული გახდეს, არადა „დავიფიწო სიყვარულე მისი და სხუთთა თანა წარეწყმილო ივერას“. ეს იმ ღონიერი მორძახები გადაწყვეტილება იყო, რომელიც მზად არის, ქვეყნის ინტერესებს საკუთარი გრძობები ანაცვალოს და სამეფოში ერთხელ დამკარებელი უწარგი სასწორზე არ შეაგოს. მირიანმა თავისი განზრახვა თანხმობით დიდებულებს გაანდო, რომელთაც დიდად გაიხარეს, რადგან თავადაც იმავე აზრისანი ყოფილიყვნენ, მაგრამ მეფის ორჭოფობის გამო აქამდე თქმა ვერ გაებედათ. ამ მსჯელობა-კამათში მეფემ და მისმა ამაღამ განელეს მუხრანის სანახებში და თხოთის მთაზე ავიდნენ, საიდანეც კავად მოჩანდა კასი და უფლისციხე. შუადღემაც მოაწინა და აქ მოხდა მოვლენა, რომელმაც კიდევ ერთხელ იხსნა მცხეთელი ქრისტიანები

და მათი წინამძღოლი სამინიელი განსაცდელი-საგან, რომელიც მეფის ნადირობიდან მობრუნებისთანავე, იმ ღამით ან მორე დილით მაინც დააგდებოდათ მათ.

შუა საშრობის კამი იქნებოდა, როცა უეცრად დაბნეულა მკე, მთელი ქართლი ღამის უკუნეთმა შთანთქა. აღამიანები ერთმანეთს ვეღარ არჩევენ, მეფის ამაღალი სიბნელეში გაიფანგა და იბერიის მბრძანებელი სულ მარტო დარჩა. რაღა თქმა უნდა, მრავალი საფიქრალით შეურევბული მეფის უშიშარი გულიც კი ძრწოლამ მოიცვა ამ უეცარი და სამინიელი განსაცდელის გამო. მეფე ერთ ადგილას დადგა და იმედოვანად ელოდა, ისაღ დარჩებოდა, ღვთიური ძალეებისთვის ეთხოვა შეველა და ისიც ჯერ თავის ძველ ღმერთებს ვეღარა, მაგრამ საშველი არ ჩანდა, მაშინ ხმაშალა იკითხა - რახან ჩემი ღმერთები ვეღარ მშველიან, ნინოს მიერ ნაქადაგებ ჯვარსა და ჯვარცმულს ხომ არ შეუძლია ჩემი შველი? უეჭველია, მირიან მეფე ამ უეცარ განსაცდელში ჩავარდნას თავის დიანდელ განმრახვის მიაწერდა - ქრისტიანების ამოტევა რომ გადაწყვიტა. ალაბით, იმი-სიც ემიროდა, თრდაგ სომეხთა მეფესავით მეც ეხებად არ გადავიქცე, სხვა თუ არაფერი, ტახის სახით რომ გამოვეყვებო, ნანა დელოფლს უხერხულ მდგომარეობაში ჩავაყენებო. ფარხხალ-დაყრილმა მეფემ იქვე შექადადა: „ღმერთო ნინოსო, გამინათლე ბნელი ესე და მიხენე სამყოფელი ჩემი, და ვდიარო სახელი შენი და აღმართო ძელი ჯვარისა და თაყვან-გსეც მას და აღვაშენო სახლი სალოცველად ჩემდა და ვიყო მორჩილი ნინოსა სჯულსა შედა“.

როგორც კი მეფემ ვედრება დაამთავრა, უცხად გაქარდა ბნელი და გამობრწყინდა მშე მირიანი უმაღ ჩამოქვეითდა, ხელები ცად აღაპერო და სასოებით მიმართა მისგან ათვა-ლწუნებულ ჯვარცმულს: „შენ ხარ ღმერთი ყოველთა შედა ღმერთთა და უფალი ყოველთა შედა უფალთა ღმერთი, რომელსა ნინო იცხვის... აპა ესერა, მიცნობის, რამეთუ გინდა ხსნა ჩემი, ღხინება და მიახლება შენდა უფალო კურთხეულ“.

ამ ფაქტიდან ჩანს, რომ მეფე მირიანი შეგად სერიოზულად ეკიდებოდა ნინოს მოღვაწეობას და შინაგანად ქრისტიან სარწმუნოებისაკენ იყო მიდრეკილი. სხვაგვარად რომ ყოფილიყო, უკიდურეს გასაჭირში ჩავარდნილ არამაისთვის ამაო ვედრების შემდეგ აპურამამდასთვის - თავისი წინარებისა და თანამომეოთა ღმერთისთვის უნდა მიემართა, ისიც ბუნებრივი იქნებოდა, ეფექტად, - აპურამამდას ბოროტი ძმა,

ბნელეთის მბრძანებელი არიშანი დამეუფლო, მაგრამ მან ეს არ გააკეთა და შეველა ჯვარცმულისგან, ანუ ნინოს ღმერთისგან ითხოვა.

სიღონა, ასულა აბიათარ მღვდელისა, რომლის პირითაც ნინოს ცხოვრების ავტორი გვაიმობს მეფის განსაცდელის შესახებ, არას ამბობს, ბნელეთმა მარტო თხოთის შთა და მისი შემოტარენი მოიცვა თუ მცხეთაშიც ჩამოაღწია. ერთი კია, მეფის განსაცდელის ამბავმა შეპირუნა დედაქალაქი. ხელმწიფე ჯერ დაღუპული ჰგონებოდათ, მერე კი შეეცოთ, გადარჩენილათ და ღართის მისაღვრებთან შეეგუნენ. ნინოს მინცდამიანი დიდი ყურადღება არ მიუქცევია ქალაქში ატეხილი ბუკურებისთვის, იგი თავის მაყვლოვანში იყო განმარტოებული და ლოცულობდა.

როგორც კი მეფე და გახარებული ხალხი მცხეთაში შემოვიდა, მეფემ ხმაშალა დაწყო ძახილი: „სადა არს დედაკაცი იგი უცხო, რომელ არს დედა ჩემი და ღმერთი მისი, მხსნელი ჩემი“. ქვეშევრდომებმა მისაწაგეს, სადაც იყო. მეფე სწრაფად გაემართა მაყვლოვანისკენ, ნინოს წარუდგა და აღიარა ქრისტიან რჯულზე მოქცევა. ნინომ შეიწყნარა ახლად მოქცეული და ასწავლა ნინო ახალი ღმერთის თაყვანისცემა. იმავე დღეს მირიანმა მოციქულმა წარავლინა კონსტანტინე ბერძენთა ეკისრის წინაშე, მათ, აგრეთვე, წაადეს ნინოს წიგნი ელენე დელოფალთან. ქართველები ბიზანტიიდან მღვდლების გამოგზავნას და ნათლედებას ითხოვენ. იმ დღეს ნინომ თავის ცხოვრებაში ყველაზე დიდი გამარჯვება იმეომა და ახალი ენერგიით მიპყო ხელი ქრისტიანობის ქადაგებას მთელ სამეფოში.

საფიქრებელია, რომ მირიან მეფის მოქცევის დამაჩქარებელი ბუნებრივი მოვლენა მარტოღონ მწერლის ფანტაზიის ნაყოფი არ არის. ასტრონომიული მონაცემებით გამორკვეულია, რომ მესამე-მეოთხე საუკუნეებში, რაღაც მიზეზით მშის დაბნელება ძალიან ხშირი ყოფილა; კერძოდ, მშის სრული და ნაწილობრივი დაბნელებები საქართველოში მოხდარა 319, 346, 348, 355 წლებში. თუცა ეს თარიღები ჭირთლის მოქცევის აღიარებულ თარიღს (336) წელს არ ემთხვევა. ისიც საყურადღებოა, რომ, როგორც ივანე ჯავახიშვილი განმარტავს, მშის დაბნელების ვერსია მხოლოდ მე-7 საუკუნეში ჩნდებოდა, მანამდე საუბარია ბურუსზე, რომელშიც აღმომხინილა სხანდოროდ წასული მეფე მირიანი.

ასე თუ ისე, მეფემ მტკიცე გადაწყვეტილება მიიღო - ამერიიდან იგი ნინოს მოწაყვდ, თანამმრახველად და ერთმორწმუნედ იქცა.

Omega
ომეგა

დედის დაზღვევა
INSURANCE OF MOTHER

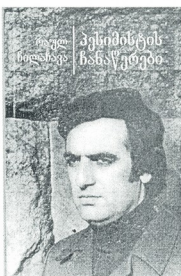
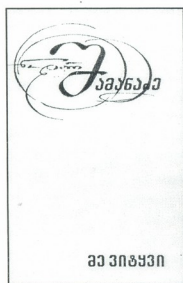

საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო კომპანია
GEORGIAN STATE INSURANCE COMPANY

საქართველოს
დაზღვევის
სახელმწიფო
კომპანია

ასალი წიგნები

67/27

ნამუშევრი გამომყენებულის გიგანტი თაღთიშაძის ნამუშევრათა ზეპნბეღუქცვიში

